SERIA III ANUL VI—No. 136

3 Lei Exemplarul în țară
6 Lei Ex. în străinătate

Duminică 1 Iulie 1923

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

O faptă bună, pe cale de îndeplinire

de Gala Galaction

Când treceți voi, pe lângă chioșcurile de ziare și vedeți, țintuite afară, zecimi de broșuri populare, ilustrate și neilustrate, în cari e vorba de bandiți, de detectivi, de curtezane, de aventurieri, de măscărici — ce sentiment vă coprinde, pentru cititorii acestor publicații? Titluri neghioabe sau indecente, ilustrații absurde sau ticăloase, tipăritură de speculă și de mizerie, această *hrană* sufletească este destinată imensei mulțimi a micilor cititori. Aceste crime, aceste aventuri, aceste întâmplări desfrânate sunt citite, pe apucate ori în ore libere, de muncitori, de școlari, de tineretul feminin din fabrici și din ateliere.

Există o activitate onorabilă, îndreptată cu gânduri bune spre cartea cinstită populară. Sînt oameni cari scriu pentru popor: învățături practice, rezumate științifice, povești, poezii și multe altele. Dar cărțile lor nu răzbat departe. Le-am văzut și le văd prin bibliotecile neajunse de micul cititor, sau în vitrina librăriilor. Nu-mi aduc aminte să fi văzut vreodată o carte folosioare, o broșură de știință sau de literatură sănătoasă populară, — pusă la loc bun, afară, pe oblonul vreunui chioșc. Cititorul cu câteva clase primare nu cutează să ridice ochii și să cerceteze vitrina unei librării. Pentru el, chioșcul de ziare este expresiunea cea mai înnaltă a posibilității culturale. De aci, își cumpără ziarul favorit și tot de aci, uneori, și broșura colorată și extravagantă, în care va găsi... frumosul, binele și adevărul.

Frământătorii noștri de limbă literară au puține căi deschise spre cititorii cu câteva clase primare. Au observat mulți adeseori și vom observa încă multă vreme că scriitorii noștri trăesc și scriu într'o lume și pentru o lume cu totul restrânsă. Literatura noastră mai a tuturora nu merge în jos mai departe de învățătorul dela țară, iar în sus — se oprește în studențime și într'o rețea rară și sfâșiată, de amatori de felurite categorii. Cititorii mci și mulți nu citesc lucruri scrise de meșteșugarii noștri. Vina acestui neajuns este, fără multă vorbă, de partea meșteșugarilor.

Nu știm ce trebue să scriem ca să cucerim pe micul cititor. Firește, scriind lucruri oneste și clăditoare, nu dibăcii de detectivi, nu crime indescifrabile, nu cuplete pentru grădinile de vară.

Doi din actualii noștri scriitori s'au întovărășit ca să ne arăte calea care duce spre favoarea popluară și să ne dăruiască pilda unei literaturi vrednice de imitat. Amicii mei, Sadoveanu și Pătrășcanu — tuturor prea cunoscuți și de repetate ori încununați în stadionul literilor române — au început să prelucreze și să tipărească un vechi material literar care, însă, subt degetele lor dăruite, întinerește și strălucește. Sadoveanu și Pătrășcanu au început să premenească și să adune, într'o viitoare carte măiastră, o parte din *Viețile Sfinților*. Este îndeobște cunoscut că această literatură specială era deosebit de dragă părinților noștri și a rămas și azi, în mare cinste, la cei ce păstrează încă legea lor pravoslavnică.

Munca fraților Sadoveanu și Pătrășcanu e munca unor oameni înțelepți. Sînt încredințat că, la vreme, cartea lor va fi salutată, primită și răspândită cu entusiasm. Astfel de cărți trebuesc neamului nostru, în ceasul de față. In vârtejul noutăților de tot felul, în frigurile inspirației noastre orășenești și exotice, e odihnitor să vezi că doi din protagoniștii literaturii românești, se întorc la vrafurile cu literă cirilică și prind a scoate din ele trainice frumuseți. Știu bine că puțini vor înțelege fapta acestor scriitori. Dar fapta lor e profetică!

Trebue sufletului românesc, încă odată, pacea și răcoarea simțirilor creștine. Când țările înnaintate europene, când America utilitară și mercantilă declară că le este sete de mai multă creștinătate, noi sîntem cei mai puțin îndreptățiți să avem o concepție negativă.

Pe drumul inaugurat de cei doi scriitori se vor ivi curând și alți tovarăși. Fiți bine încredințați că Sadoveanu și Pătrășcanu — cei mai citiți din scriitorii noștri — nu s'au gândit la succesul de librărie. Au avut destule. E o cugetare mult mai adâncă pe care cred că o întrevăd în hotărîrea lor. Este sigur că au plecat dela aceleași amare observații ca și mine, ca și noi toți, cari puteți și vreți să cântăriți ce însemnează această abjecțiune populară, spânzurată la chioșcuri și zilnic înghițită de cetele orășenești și țărănești.

Scriitorii noștri, obicinuiți și ospătați în *dining-hall*-ul literaturilor streine, trebue să-și mai lase din apucăturile și din gusturile lor delicate și să se apropie de popor și de bucătăria lui. Dacă nu e multă vlagă în literatura de azi este, mai ales, din cauza atitudinii noastre de orășeni literari, aiuriți de modele și de trufandalele streine.

Un simțimânt admirabil conduce pe cei doi colegi în întreprinderea lor cea nouă. Cărți pentru popor! Cărți pentru târgoveț, cărți pentru țăran. Și anume așa cărți în cari el să regăsească înduioșat, amintiri și asemănări cu ce auzea — mic copil — în casa părintească și în vechea biserică din sat.

Sînt legi de continuitate pretutindeni, în cer, pe pământ și în sufletul omenesc. Vom fi cu adevărat fii vrednici ai acestui popor, când — noi aceștia cari depănăm slove și gânduri — vom ști să biruim stridența ceasului de față și să înțelegem, în pacea conștiinței, care poate fi, pentru noi, această lege de continuitate.

G. GALACTION

De ce v'ați dus?...

De ce v'ați dus din mijlocul Naturii
In care dorm atîtea străluciri?
De ce voi singuri v'ați făcut martiri
Și sclavi plecați minciunilor și urii?

Că doar în sînul Ei se nasc iubiri
Din tot ce spun tăcerile pădurii,
La șoapta Ei misterele făpturii
Pornesc în noi sublime rătăciri

Cum? N'ați simțit nimic în contemplarea
Unui apus de soare printre brazi?
In liniștea ce-o pune în suflet marea?

Vă 'ntoarceți iar la Ea. Și pe grumazi,
Vă puneți jugul blând al resemnării,
A dragostei de oameni, și-al uitării.

G. Pallady

Din „Povestea vorbii”

de ANTON PANN

A fost un zgârcit odată care mereu grămădeà,
Zi și noapte, totdeauna, pe bani dormeà și ședeà.
Și de cumplitate multă trăia singur, singurel,
Nu țineà 'n casă nici slugă, nici pisică, nici cățel,
Nu puteà să se îndure să cheltuiască un ban,
Să mănânce și el bine măcar odată'ntr'un an;,
Ci trăià tot calicește, mâncări proaste cumpărând
Privind cu jind cele bune ca și un sărac de rând.

Noapte de provincie

Singuraticele uliți
Dorm sub albe luminișuri,
Luna.. frânge fine suliți
Peste negre coperișuri..,

Și când pasul meu străbate
Colbul adormit pe drum,
La fereastra cu mușcate
Nimeni nu s'arat-acum,

O! De mult, în vreme bună,
Când treceam pe-aici alt-dată,
Se ivea la geam, sub lună,
Cel mai blond profil de fată...

Azi nu-i nimeni... Și'n popasul
Nopței pline de senin,
Nimeni nu cunoaște pasul
Călătorului strein.

Nici o mână delicată
De la geam nu trage storul
Nici un cap bălai de fată
Nu 'nflorește-acum pridvorul.

Evocând tristeți străbune
Turla vechei catedrale
Pune umbre de cărbune
Peste colbul de pe cale;

Și trezind prelung, sub lună,
Șoapte ca din alt tărâm,
Tot mai trist în noapte sună
Pasul meu pe caldarâm!

Mircea Rădulescu

STUDII DE FOLKLOR

Iarba fiarelor

de I. Aurel Candrea

II

Iată cum se poate găsi *iarba fiarelor*. Mijloacele sînt destul de numeroase:

1. „Se împiedecă caii cu fiare (cătuși) și li se dă drumul să pască noaptea prin locurile mlăștinoase, pe unde se cam știe că crește *iarba fiarelor*. Păscând calul, când a dat peste *iarba fiarelor*, și această iarbă a atins cătușile, se aude deodată sdranc! iar calul rămâne despedecat. Din ce pricină? Pentru că a călcat prin *iarba fiarelor* care nu rabdă nici-o încuietoare de fier. Atunci să pîndești și când îi auzi plesnitura fiarelor, să dai fuga acolo și s'o cauți pe lângă picioarele calului.“ (Rev. *I Creangă* II, 239). „*Iarba fiarelor* se găsește pe locuri mocirloase. Vita ce o mănîncă se umflă și piere. Caii cari pasc prin acele locuri, dacă sunt împiedicați cu piedici de fier, se despiedică și se slobod; cei potcoviți rămîn fără potcoave... In Spătărești, sat de lângă Fălticeni, la locul numit „la Rîpi“, se spunea că este *iarba fierului*, căci mai totdeauna caii ce păsteau acolo se despiedicau, și multe vite ce păsteau în acel loc ar fi murit.“ (*Șezătoarea*, XV, p. 45).

Iată și încredințarea dată de Vasile Albu, din comuna Adîncata (Dolj): „Eu.... aveam islaz de cai la Rovină Noaptea băgam caii în fiare, căci ne era teamă de hoți, și seara noi cu mîinile încuiam fiarele bine și, pînă dimineața, din 20—30 de cai băgați în fiare, mai găsiam 5—6 cu fiarele. Ceilalți le pierdeau pe poiană“ (*Ibid.* V, 15).

Dacă însă, atunci cînd s'au despiedecat caii, e întunerec și n'o poți găsi, „încui iar fiarele cu un lacăt; pe urmă, iei iarba fir cu fir și atingi cu ea rând pe rând lacătul încuiat; îndată ce lacătul s'a descuiat, să iei acel fir cu care ai atins lacătul, căciăla e fir de *iarba fiarelor*“. (*ibid.* II, 239).

2. „Luînd un lacăt încuiat, și legîndu-l cu ață să-l tragi după tine prin ierburi, unde crezi că ar crește planta; căci, cum ajunge lacătul de ea, se deschide și astfel o poți afla“. (S. Mangiuca, în *Familia,* X, 256), „Leagă de o frânghie mai multe lacăte încuiate și umblă cu ele tîriș prin iarbă. Când a auzit sdrăncăitura vre-unui lacăt care s'a descuiat, se oprește pe loc și o caută. (Rev. *I. Creangă* II, 239).

3. Strîngi iarba din locul unde crezi că se găsește ea și o pui într'o covată cu apă; iarba ordinară plutește, iar *iarba fiarelor,* fiind mai grea, cade la fund“. (*Șezătoarea,* XV, 45).

4. „Cînd se rupe coasa în iarbă, fără nici o pricină, e semn că ai dat cu coasa în *iarba fierului,* sau a *tîlharilor*. (Voronca, *loc. cit.)* Iată ce povestește un bătrîn în această privință: „Pe la Sînt-Ilie, pe când se face fînul, m'am dus la cosit. Incepând a cosi, coasa merse câteva obrațe și odată sări din toporîște cu o mare putere. O împănez din nou și, începând din nou a cosi, iarăși sări și așa, de câteva ori. M'am gândit că nu poate fi altă pricină decît că coasa mea s'a lovit de *iarba fierului*. Astfel am fost silit a lăsa cîțiva pași necosiți, am trecut înainte, după care coasa n'a mai sărit“ (*Șezătoarea,* I, 85). Dacă ți se întâmplă să dai de un astfel de loc, „să iei și să arunci buruienile pe apă și, care va merge *în susul apei*, aceea e“ (Voronca, *loc. cit.)*. „Dacă ai un fînaț cosit, fără nici-un mușuroiu, fără nici-un ciot, și dacă acolo ți se rupe coasa, să știi că pe acolo crește *iarba tîlharului*. Deci, taie toată brazda aceea, în care ți s'a rupt coasa, dela un capăt până la altul, ridic'o și du-o la o apă curgătoare, cum ar fi Prutul, bunăoară, și dă-i drumul pe apă. Ai să vezi dumneata, om bun, minunăție, că o parte din iarbă apucă la vale, iar o parte se întoarce și merge **în contra apei**. Asta care merge împotriva apei, să știi dumneata, că-i *iarba tîlharului* sau *iarba fiarelor*“ (T. Pamfile, *op. cit.* 61—62).

5. „Să pleci, cum fac unele babe, în răsăritul soarelui, la cîmp, cînd roua este încă nescuturată și, dacă cunoști iarba fierului, după felul cum strălucește roua, întinzi pînă la acel fir de iarbă capătul unei trestii sau al unei vergi lungi, după care apoi o poți rupe“. (id. *ibid.* p. 61). — „Cînd o afli, trebue cu o nuia de alun de un stînjen de lungă, pe furiș aplecat, să te apropii de ea și, dând cu nuiaua, să-i tai vîrful, căci astfel tăiat, nu mai poate fugi și peri dinaintea omului.“ (*Familia,* X, 526).

6. „Cel ce voește numai decît să aibă *iarba fiarelor,* acea iarbă misterioasă despre care se crede că are putere de-a descuia orice încuietoare, se duce și bate împrejurul culbului ciocănitorii (*Picus martius)* cuie de fier. Ciocănitoarea, ca să poată intra în cuib, se duce și nu se întoarce înapoi pînă ce nu află iarba fiarelor, iar după ce o află și o aduce, cum o atinge de cuib, cuiele îndată pică jos, și atunci, cel ce-i trebue iarba, o poate foarte lesne căpăta, dacă pune și ține cumva pe ascuns un vas dedesubtul cuibului, căci ea pică dimpreună cu cuiele“. (S. Fl. Marian, *Ornitologia* I, 75—76).

7. Cel mai cunoscut și mai sigur mijloc e însă următorul: „Caută un cuib de ariciu cu pui vii și, după ce-l găsești, faci p'acolea p'aproape de cuib un cotecior mic, ingrădit cu nuiele și învelit bine de tot. Pui cotețului o uscioară prinsă în balamale și la ușe pui verigă cu lacăt bun sau broască de încuiat. Iei apoi puii de arici, îi bagi în coteț și-i încui acolo. Puii n'au pe unde eși decât pe ușe, dar ușa e încuiată. Cînd vine ariciul (aricioaica), muma puilor, la cuib, și nu găsește puii, începe a-i căuta și nu se astîmpără pînă nu dă de coteț. Dar cum să scoață puii dacă sunt încuiați? Lesne de tot... El cunoaște *iarba fiarelor* și știe unde s'o găsească. Se duce în grabă, ia un fir, două, în gură și vine la coteț. Uitasem să vă spun că de jur împrejurul cotețului, și mai ales la ușa lui, pămîntul trebue să fie netezit și măturat bine. Cum se apropie ariciul cu botul de ușa cotețului, ușa se descuie singură, iar ariciul scuipă iarba, își ia puii și fuge cu ei. Atunci te duci și dumneata lîngă coteț sau la ușa cotețului, găsești iarba lepădată de ariciu și o iei“. (Rev. *I. Creangă,* V, 16, după o comunicare din jud. Dolj). Tot astfel se povestește în Muscel (*ibid.* II, 240), în Moldova și Transilvania (*Șezătoarea,* I, 84, 153; XV, 45; Gorovei, *Cred.* 120; Hașdeu. *Etymol* 1645), în Bucovina (*Voronca, loc. cit.)* și în Banat (S. Mangiuca, în *Familia, loc. cit.)*

Această credință populară foarte răspândită o găsim versificată, încă la sfîrșitul veacului al XVIII-lea, de Ienăchiță Văcărescu (*Poezii,* p. 337):

„Am să v'arăt o minune..
— Ce este minunea? spune
— Vă rog să n'o luați drept
glumă!
Trei aricei fără mumă
I-am închis cu îngrijire,
Să n'aibă loc de ieșire...
Numai prin ușe se poate
Ei d'acolo a se scoate,
Lacătul nu se descuie,
Nici cu cheie, nici cu cuie.
Aricioaica mâniată
A fiarelor iarbă cată,
In tot felul se muncește
Până'n sfârșit o găsește.
Buruiana e micșoară,
Ca rubinul roșioară.
Deschide, cum o aduce,
Iși ia puii și se duce...

După alții, în loc de a închide puii într'o colivie de fier „să se prindă un puiu de arici, să se bage subt o troacă să se pună o piatră mare; atunci vine mama ari-

(Citiți continuarea în pagina II-a)

ciului, aduce *iarba fiarelor* la troacă, şi troaca cu piatră cu tot sare de pe puiul ei; iarba apoi rămâne lîngă troacă..." (Haşdeu, *ibid.* 1646). — In Bucovina, se crede că se poate proceda astfel şi cu puii dihorului. (Voronca, *loc. cit.*)

Odată căpătată, ce se face cu iarba aceea? Nimic mai simplu:

„Iei un fir din iarba asta şi o bagi într'o crestătură ce ţi-o faci cu cuţitul în palma dreaptă şi, după ce aştepţi să se astupe rana, te duci la furat; să găseşti dumneata nu o lăcată, dar zece lăcăţi şi încuietori, cum le-ai atins cu mîna dreaptă, se deschid, ca şi cum n'ar fi fost închise şi încuiate". (T. Pamfile, *op. cit. 62),* — „Să tai în palmă o crăpăturică şi s'o bagi sub piele şi, ce-i prinde cu mîna ceea, fiare, lăcăţi, toate cad, se deschid; să fie chiar omul în lanţuri, ori la închisoare, deschizi tot; (Voronca, *loc. cit.*) — „Hoţii mari, cărora nu le poate resista nici-un fel de încuietoare, o au în palma dreaptă, sub piele. Ea se pune astfel: se jupoaie pielea dela mîna dreaptă din palmă, se pune iarba fierului acolo, şi apoi se coase iar pielea. După câteva zile, tăietura se tămăduie şi hoţul rămâne cu puterea de a sfărâma toate încuietorile". (*Şezătoarea,* XV, 45). — „Ca să fie mai siguri şi să nu le-o găsească nimeni, unii fac aşa: cresteaza niţeluş un deget dela o mînă, bunăoară degetul cel mic dela mîna dreaptă; bagă acolo în tăietură niţică iarbă de a fiarelor, dau pielea la loc, se leagă şi o lasă să se vindece aşa. Cu acel deget fac adevărate minuni".... De aci încolo, nu mai trebue cheie: să fie broasca cît de tare şi lăcatul cît de îndrăcit, el doar apropie degetul, şi hait! l-a şi descuiat". (Rev. *I. Creangă* I, 240; V, 16).

Ca să-ţi fereşti lacătele, să nu ţi le poată deschide vre-un hoţ care posedă iarba fiarelor, nu e decît un leac: „lacătu, dacă-i uns cu usturoiu sfinţit, iarba tâlharilor nu ajută nimică". (Voronca, *loc. cit.*)

* * *

Să examinăm acum credinţele altor popoare relative la această plantă minunată.

In Franţa, această iarbă se numeşte *herbe du pic,* iarba ciocănitoarei. Deja în secolul al XIV-lea se pomeneşte de ea: „Când ciocănitoarea îşi găseşte cuibul astupat în aşa fel încît să nu poată intra, ea se duce şi caută o iarbă pe care o cunoaşte, o aduce în cioc şi o apropie de cuiul înfipt la cuib şi acesta sare îndată afară" (Sébillot, *Le Folklore de France,* III, p. 468). — Astăzi încă această credinţă e foarte răspîndită: „Dacă se astupă cu o bucată de lemn sau cu un ţăruş deschizătura cuibului unei ciocănitoare, aceasta sboară în grabă să caute o anumită iarbă care are puterea să străbată acest ţăruş şi să destupe intrarea cuibului". (Rolland, *Faune pop.* IX, 102).

In Normandia: „Ciocănitoarea cunoaşte o iarbă care are puterea să taie sau să sfărâme lemnul şi fierul. Se astupă intrarea cuibului ei fie cu un ţăruş de lemn, fie cu un piron, şi unul şi altul destul de groase, pentru ca pasărea să nu le poată smulge cu ciocul. Atunci ciocănitoarea va fi silită să caute iarba ei miraculoasă şi vei putea s'o culegi apoi pe stofa roşie ce vei fi aşternut pe jos". (A. Bosquet, *La Normandie merveilleuse,* p. 217). — „Când un vrăjitor e închis în temniţă, ciocănitoarea i-aduce o iarbă magică printre gratiile de fier ale închisorii, pentru ca să le poată rupe şi să fugă". (Rolland, *Faune pop.* IX, 102). — In Berry (centrul Franţei), se dă mătrăgunii numele de *iarba ciocănitoarei* (herbe de pic). O pomenim însă aci, pentru că proprietăţile ei minunate se potrivesc mai mult cu ale ierbii fiarelor: „Iarba ciocănitoarei este o plantă magică care are darul să comunice o putere supraomenească aceluia care se freacă cu ea. Iată cum o poţi căpăta: să pîndeşti sborul şi alergăturile încoace şi încolo ale unei ciocănitoare, şi când vei vedea-o oprindu-se lîngă o iarbă de care-şi va freca ciocul, poţi fi sigur că ai dat peste preţiosul talisman. Această iarbă fără seamăn dă ciocănitoarei puterea să străpungă stejarii cei mai tari şi se găseşte une-ori chiar în cuibul ei. Ceva mai mult, unii susţin că această plantă e, iarna şi vara, acoperită de rouă. Nu trebue să te serveşti de fier spre a o culege sau scoate din pământ. In unele din satele noastre, sînt unii cari îşi pierd vremea căutînd comori, iar numărul acestor oameni trebue să fie mare de tot, căci se zice că, de cîte ori ciocănitoarea face să răsune văile cu strigătu-i batjocoritor şi prelung, care seamănă cu un hohot de rîs, pricina e că zăreşte pe cîte-unul din aceştia umblând să-i găsească iarba". (Laisnel de la Salle, *Croy. et lég. du Centre,* I, 216; id. *Le Berry,* I, 259—260).

Vom vorbi de proprietăţile ei minunate, cînd ne vom ocupa, mai jos, de credinţele privitoare la mătrăgună. — In Bretania, nu rîndunica, ci ciocănitoarea cunoaşte iarba care redă vederile, de care am pomenit mai sus. „Puii de ciocănitoare se nasc orbi; spre a le da vederea, părinţii lor se duc să caute *iarba de aur;* această iarbă le permite să găsească *piatra iadului;* cu aceasta, ei freacă ochii puilor lor cari se deschid la lumină. Spre a căpăta această piatră, omul trebue să aştearnă o pătură sub copacul unde se găseşte un cuib de ciocănitoare şi să lovească trunchiul cu putere. Speriată, pasărea sboară şi lasă să cadă piatra pe pătură". *(Rev. des trad. pop.* 1899, p. 284). — Dar tot aci se crede că „anasonul" are puterea de a sfărîma fierul, şi că ciocănitoarea care şi-a frecat ciocul cu această plantă poate uşor să pătrundă prin lemnul cel mai tare. (Sébillot, *Le Folklore de France,* III, 468). — In Savoia, planta *hippocrepis comosa* are puterea să despotcovească caiîrii, dar această credinţă e bazată sau pe faptul că fructul ei are forma unei potcoave (de unde şi numele ei în franc. *fer à cheval),* sau pentru că creşte numai pe stînci şi locuri pietroase, unde uşor pot cădea potcoavele caiîrilor (A. Chabert, *Plantes sauvages,* p. 77). Tot aci însă, precum şi în împrejurimile Genevei, se crede că această plantă poate să facă să sară toate lacătele. (Sébillot, *ibid.* III, 469). In alte părţi se crede că planta numită la noi *limba cucului* (Botrychium lunaria) are puterea de a face să cază potcoavele cailor (id. *ibid.)*

Pare-se că această credinţă a existat sau există încă şi în Austria, judecînd după faptul că „limba cucului" se numeşte aci *Eisenbrech,* adică „sfarmă-fier". (Pritzel u. Jessen, *Volksnamen der Pflanzen,* p. 61).

In articolul viitor vom examina credinţele altor popoare din Europa relative la iarba fiarelor şi originea acestor credinţe.

I. Aurel Candrea

PIRAMIDA

Felàhul îşi tărîşte istovirea
din zori de zi, pe lacomul pustiu.
Privirea-i e înfiptă 'n nesfârşirea
ca crâncene miragii,
şi 'n fiecare pas e şovăirea
ce-i aminteşte lentele naufragii
de caravane rătăcite
prin arzăloarea mare de nisip.

...Iată! Par'că strigătu-i de disperare
smulsese din adâncul mort
limanul — căci în zare
un pisc îşi profilează siguranţa...
Şi paşii sânt mai repezi —
svâcneşte în pieptul firav cutezanţa —
şi urcă piscul aspru, se lărgeşte
cu cât e mai aproape călătorul,
şi 'ntinde pe deşert fascinătorul
covor de reverie
— triunghiul său de umbră.

. . . .

...Şi zace 'n somnul trudei, isbăvitul,
jos, lângă piramidă:
un munte ce împunge infinitul —
şi-atât de ferm că pare
înfipt şi 'n sânul Terrei,
atât de mut că pare
refugiul tăcerei,
atât de sec că pare
mai sterp decât pustia,
atât de ros că pare
mai vehi ca veşnicia...

Dar el, felàhul doarme 'n umbră —
şi din adâncul inimei renasc
străbunii săi cari au trăit cândva;
era deşertu-acesta nemilos,
dar muntele de piatră nu era; —
şi-ades, truditu 'n somn tresare:
strămoşii
i-arată cum urcase muntele spre soare...

. . . .

. . . .

Pe zarea arămie
a cerului de-apus —
în lenta agonie
a infinitului răpus —
e atârnat
şi uriaş se conturează
un strugure ciudat:
Zeci de corpuri omeneşti
peste-abisul disperărei
cu degete crispate
sânt prinse
de groasa funie legată,
prin scripete stridente,
de-o bârnă afumată...

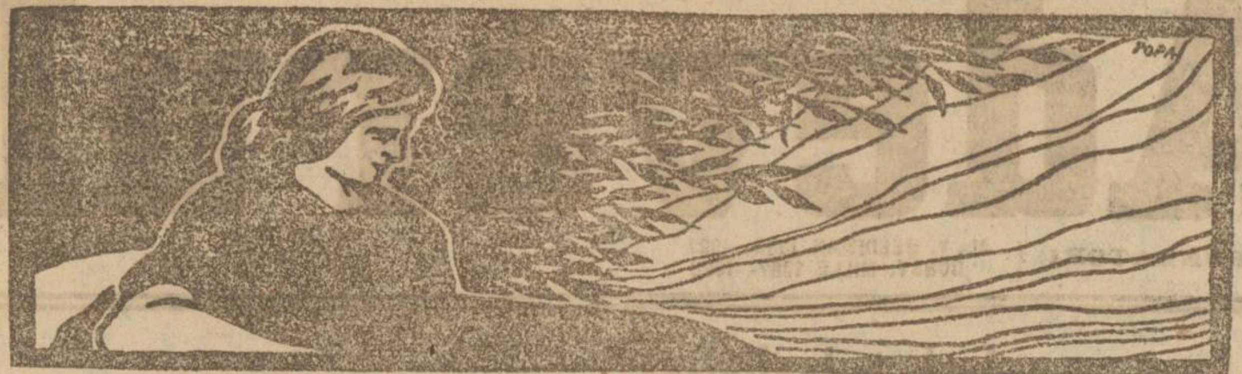
Şi muşchii dârz se încordează
şi pârâie la 'ncheieturi,
ţâşnesc cristale
ce 'ntre pleoape scânteiază,
iar aburii voinţei
se risipesc în jurul lor, agale...

Se svârcoleşte 'n chinul muncii
imensul strugur omenesc
terorizat de urletul poruncii:
Pe bârna neagră odihneşte
un bloc năprasnic de granit —
atât de greu, atât de greu...
atât de mare, încât pare nesfârşit
deasupra lor —
şi ei mereu
se trag în jos — căci trebue *să'l urce*
încet-încet, mai sus şi tot mai sus
Să crească zidul piramidei
în care va domnì
real şi invizibil —
eternizat prin lacrima obidei —
El, zeul pământesc,
El, faraonu-atotstăpân,
feroce şi păgân,
ce din palate subterane
sfida-va veşnicia
cu muntele de piatră al trudelor umane...

Şi strugurul prea viu
mereu se svârcoleşte,
îşi stoarce singur seva
ca să îmbete pe acel ce'l stăpâneşte...

Iar jos, la umbră,
cu zâmbet în privire,
zbirul roş
îşi mângăe cu mulţumire.
ca pe un vechiu tovarăş
micuţul şarpe gudronat
ce-amarnic a muşcat
şi a lăsat aldăţea urme
pe trupul sclavului bronzat...

Eugen Relgis

„Tragedia Omului" de Madàch

— cu ocazia unui centenar —

II

Furtuna mântuitoare a venit. Danton — Adam — vesteşte în piaţa Grevei *Libertatea, Egalitatea* şi *Frăţietatea* tuturor oamenilor. Dar credinţa în înfăptuirea visului dăinueşte puţin, căci viforul deslănţuit răstoarnă totul şi când el încearcă să se împotrivească nedreptăţii cade pradă nesătulului Moloh — poporul. (IX)... Şi Kepler se trezeşte din visul cu vedenii proeftice; sufletul lui hrăneşte de-acum licărul altor nădejdi. (X). O clipă îi pare că ele prind întruchipare în lumea de azi. Dar în Londra, pe malurile Tamisei, vede viaţa pe care o duc viermii muncii închişi între zidurile oraşului modern. Speculat de capitalişti poporul, cu puterile măcinate de istovitoarea muncă din fabrici, se abrutizează cu alcohol şi nepăsător de drepturile câştigate îşi adoarme viaţa în petreceri josnice. Totul se vinde cu bani: cinste, avere, viaţă. Dragostea — sfântă odinioară, singura nădejde şi mângâiere în nenorocire — acum se prostituează pe străzi. Ştiinţa e degradată — prin industrializare şi comercializare — ajungând armă de exploatare în această crâncenă luptă pentru existenţă. Şi ca odinioară în circurile Romei mulţimea asistă cu plăcere la executarea martirilor, jertfiţi pe altarul noilor credinţe sociale. (XI). Adam roagă pe Lucifer să-i desvălue viitoarele tipare ale vieţii sociale. Acesta îl conduce în curtea unui „falanster". Adam păşeşte în lumea viitorului cu noi nădejdii, dar în curând vede, că nici lumea comunismului falansterian nu aduce deplina mulţumire omenirii. Prea e lipsită de suflet; iubirea şi frumosul a dispărut şi totul e condus de rigidele dictări ale unui utilitarism — ştiinţific adevărat, dar — înspăimântător. (XII). Cu mintea tulburată şi sufletul biciuit de desnădejde Adam cere lui Lucifer să-l ducă în alte lumi, mai bune, mai fără de păcate. Dar din drumul spre sferele cereşti din spaţiul interplanetar Duhul Pământului îl cheamă înapoi pe om — lut din lutul Pământului; — şi Omul se întoarce convins că „ţinta e doar un îndemn pentru o luptă glorioasă, ţinta că „ţinta e doar un îndemn pentru o luptă glorioasă, ţinta e moarte, viaţa e luptă şi scopul omului e lupta însăşi" (XIII). Reîntorşi pe pământ asistă la stingerea ultimilor oameni. Soarele s'a răcit şi e aproape să se stingă şi el. Decăzut la primitivitatea eschimoşilor cel din urmă om îi crede zei şi îi roagă să orânduiască astfel lumea ca să fie „cât mai puţini oameni şi cât mai multe foce". Asta-i deci vrednica de plâns soartă a omenirii.... Pentru asta s'au luptat şi au murit milioane? Şi nu-i este dat omului cel puţin o moarte glorioasă, — să moară furtunos în toiul luptei, — ci o stingere înceată şi ruşinoasă.... Aşadar: *luptă zadarnică!?.... (XIV).*

Şi visul se sfârşeşte. Adam şi Eva sunt iarăşi sub palmierii grădinei lor. Cu sufletul înfrânt de viziunea vieţii viitoare, chinuit de vedeniile înspăimântătoare ce-i stăruesc încă în ochi, Adam voeşte să sfârşească, — înainte de-a începe — o viaţă de chinuri şi luptă zadarnică de veacuri, sfârşind cu sine însuş. Dar iată Eva se apropie sfielnică de dânsul şi tremurând de emoţie îi vesteşte, că în curând va deveni mamă. Nu mai poate deci lupta în contra voinţei supreme. Umilit şi supus îngenunchiază în faţa hotărârei divine, şi se simte întărit de gândul că va fi tată; sentimentul părintesc îi dă noi puteri de luptă. De ar fi viaţa şi mai grea decât a văzut-o în vis el va trăi, căci acum va trebui să trăiască. Dar Domnul — atoateîngrijitorul — nu lasă sufletul pradă desnădejdii; la întrebarea lui Adam—strigată tare—: *care este rostul omu-*

„Nu cerceta această taină pe care mâna Providenţei o ascunde cu bunătate ochilor tăi iscoditori. Dacă ai vedea, că pe pământ sufletul tău odihneşte doar o clipă vremelnică şi dincolo te aşteaptă nemurirea, suferinţa n'ar mai fi acolo jos, o virtute. Dacă ai vedea, sufletul tău l-ar soarbe ţărâna: ce te-ar putea îndemna să renunţi, pentru marile gânduri, la bucuria clipelor trecătoare?.... Pe când aşa, cu viitorul strălucind neguros, în departe, dacă fiinţa ta de o clipă ar cădea doborâtă sub povara vieţii, te va ridica din nou acel sentiment al infinitului, ce se numeşte: măreţie, virtute... Braţul tău e puternic — inima ta înălţată: câmpul de muncă nesfârşit, şi dacă lucrul tău îl vei săvârşi în deplin, fără încetare vei auzi răsunându-ţi în urechi imnul mulmutirii de sine, care îţi va da noi puteri şi îndemn spre noi idealuri. Iar dacă în valurile şi furtunile acestei vieţi cuvântul divin va amuţi în tine, sufletul gingaş şi curat al femeii îl va trezi din nou cu poezia şi cântecul frumuseţii sale; în bucurii şi dureri ea va fi geniul tău nemângâetor şi surâzător... Luptă şi aibi încredere!" (XV).

Cu aceste cuvinte se încheie poema lui Madàch. Ele închid toată gândirea poetului. Viaţa e luptă şi credinţa e sprijinul luptătorului. „Luptă şi aibi încredere".

E neîndoios că în Tragedia Omului găsim influenţa lui Faust de Goethe, dar iarăşi nu se poate tăgădui că aceste influenţe nu au înăbuşit puterea originalităţii creatoare a lui Madàch. Goethe a închis ideia năzuinţii sufletului omenesc spre fericire în cadrul unui singur suflet, dându-ne astfel o sublimă poemă lirică; ajungerea idealului el îl află în munca pozitivă, constructivă. La Madàch ideia principală ia proporţii cosmice, de aceea poema lui, cu un conţinut epopeic, se desfăşură mai dramatic; rostul omului îl află el în însuşi străduinţa pentru idealul cu neputinţă de ajuns. Dacă această poemă nu e cu totul perfectă, nu-i putem nega însă originalitatea şi îndrăsneala.

Despre valoarea poetică a Tragediei Omului s'ar putea spune încă multe, — de pildă, că unitatea operei nu e pretutindeni susţinută, că uneori personagiile se contrazic (Lucifer), că adeseori forma lasă de dorit, — dar ceeace ne interesează acum e altceva. Frumuseţile acelea nenumărate, risipite prin tot cuprinsul ei; bogăţia de gânduri şi simţiri alese cari răsar de pretutindeni; imaginile de-o plasticitate rară, şi mai presus de toate limpezimea de cristal al unui suflet cinstit, care şi-a închis acolo tot ce a avut mai bun şi mai frumos. Acesta dă frumuseţilor poetice şi o valoare etică deosebită.

Toate aceste calităţi au făcut din Tragedia Omului o hrană spirituală de care poporul maghiar nu se poate lipsi. Ea corespunde acum, după război, şi unei stări sufleteşti speciale. Cu filosofia ei de mângâietor pesimism aduce consolare şi vindecă alinând.

Frumuseţea operei a atras şi pe străini, a fost tradusă în nemţeşte şi franţuzeşte, căutând astfel să intre şi în patrimoniul literaturii universale. In româneşte a început să o traducă, încă demult, poetul Goga (versurile citate sunt din această traducere publicată în „Luceafărul"). Şi fiindcă nu ne este dat să o vedem reprezentată, aşteptăm cu legitimă nerăbdare, apariţia în volum a acestei traduceri, de a cărei frumuseţe nu ne îndoim ca cel puţin astfel să putem gusta, citind, turnată în măestrită formă românească, toată poezia operei lui Madàch.

I. Lupu

Din „O mie şi una de gândiri"

31.

La noi, n'ai dreptul să spui adevărul. Ai numai dreptul de a calomnia.

32.

Lipsa de libertate duce la şiretenie, care este cel mai urât dintre atributele inteligenţei.

33.

Expresionismul este, dacă vreţi, simbolismul de odinioară.

Deosebirea ar fi în faptul că simbolismul e cerebral, exterior şi rece, în vreme ce expresionismul tinde să răsfrângă, simbolizându-le, extazele şi grimasele sufletului.

Sinteza interpretată. Răstălmăcire artistică dusă la paroxism.

34.

Orice ţi se dă, la noi, ţi se dă numai pe jumătate.

35.

Ciudat.... Procentul cel mai mare de laşi îl dau oamenii cinstiţi.

Se vede că e curajos mai ales cel ce n'are ce pierde.

36.

Le travail! Arbeiten! Cât de generoase expresii! La noi, cuvântul muncă are ceva degradator. Şi nu din vina celor ce muncesc!....

37.

Când vă întâlnesc pe jos, frumoasă doamnă, aveţi un surâs fermecător...

De ce, când sânteţi în automobil, luaţi un aer distins, detaşat cu totul de lucrurile pământeşti, o privire absentă, o frunte aureolată de divinitate?

38.

Numim leneş pe cel ce nu s'agită. De fapt, numai leneşul poate munci cu spor: ceilalţi îşi risipesc energia în mărunţişuri, în vorbă multă, ca să-şi dea iluzia că fac ceva....

39.

Orele trec încet... încet.... nu se mai sfârşesc! Anii, însă foarte repede...

40.

Măgarul îl încaleci urcându-te pe el; omul, vârându-te subt el.

41.

Nu te lăuda cu armele ce le posezi, până nu ţi-ai omorât cu ele adversarul.

42.

Germanii lucrează cu capul, francezii cu inima, ruşii cu sufletul. Când vom înceta noi să fim conduşi numai de instincte?

43.

Degradând, poate, pe individ, munca înobilează societatea.

44.

Succesele noastre se hrănesc din renunţările celorlalţi.

45.

Şi zeii, în fund, sânt demagogi!..

46.

Să nu dea Dumnezeu omului cât paote să rabde, şi nici putinţa de-a face tot răul de care e capabil.

47.

Criticii noştri literari sânt mai mult avocaţi, decât judecători.

48.

Am fi mai fericiţi dacă am socoti definitiv felul nostru de-a trăi. Iluzia că trăim în provizorat, în aşteptarea unor vremuri mai bune, ne falsifică existenţa.

49.

Cel mai mare eroism e curajul laşităţilor cotidiane.

50.

In renunţări sânt, de multeori, eroisme mai mari decât în cuceririle violente.

Victor Eftimiu

Cincizeci de ani dela moartea lui Şaguna

Păreri despre Andrei Şaguna şi activitatea sa

Mihail Eminescu:

Mitropolitul transilvan, politic dela creştet până'n tălpi, îşi cunoştea aşa de bine poporul, oamenii, *inteligenţa,* încât nu i-a crezut capabili de a rezista la 1866 cu efect la întroducerea dualismului. Ca toţi politicii de talent, Şaguna era pesimist, şi a calculat totdeauna cu împrejurările cele mai rele, nu cu cele mai bune. In dealtfel lipsa lui de încredere, *nu* în energia, dar în judecata sănătoasă şi oarecum realistă a conluptătorilor săi a fost în parte adeverită de vreme.

(Scrieri politice şi literare — Buc. 1905 — pag. 195—197).

N. Iorga:

Pe paginile, când senine ca o albă idilă din vremurile păstorilor patriarchali, când pătate de sângele mucenicilor şi al jertfelor unei răzbunări răsplătitoare, ale Revoluţiei dela 1848, numele lui Şaguna luminează numai ici şi colo, şi nu totdeauna de o lumină puternică şi egală. La dreptul vorbind, el a avut în acele zile de avânt, încercare şi suferinţe, care au adaus la un răbuş secular, o singură clipă mare, pe care o împarte cu acela care în acea clipă i-a fost un frate şi nu un rival, cu episcopul Uniţilor din Blaj. Inaintea unei mulţimi fără de număr, ţărani din toate unghiurile ardelene, veniţi, ca la propoveduirea unei nouă Evanghelii, apărură Vlădicii, amândoi Vlădicii, în câmpul de pe Târnavă, lângă Blaj. Cine ştie ce va fi avut de gând să spue unul şi celălalt, dar vorbele pregătite rămaseră nespuse: căci din suferinţa, din nădejdea, din adânca iubire gata de jertfe a acestor săraci şi necărturari se desfăcu deodată ca o neoprită suflare a Duhului Sfânt care făcu pe cei doi păstori să se mărturisească fraţi înaintea lui Hristos mântuitorul şi a sermanului lor popor umilit, ce-şi aştepta mântuirea dela dânsul şi dela dânşii.

Dealtmintrelea, anul Revoluţiei a fost şi cel dintâiu din cârmuirea lui Şaguna. Fiu de Români macedoneni, nepot de negustor din Pesta, crescut în lumea ungurească, străbătut de învăţămintele sârbilor de aceiaşi lege, el nu putea găsi dela început înţelegerea adevărată a rolului său. Şi în negurile grele ce ascundeau depărtările, cine ar fi putut descoperi atunci calea cea sigură?...

(Sămănătorul II. 1903 pag. 788).

D. Cunţanu:

In cuvântarea sa, rostită la actul religios al sfinţirii sale de episcop, Şaguna a desfăşurat şi a descoperit planul şi programul vieţii şi al activităţii sale pastorale în cuvintele următoare, semnificative şi mult cuprinzătoare: „Tu Doamne ştii, că spre scopul meu a alerga doresc; pe Românii transilvăneni din adâncul lor somn să-i deştept, şi cu voie cătră tot ce e adevărat, plăcut şi bun să-i atrag!".

Prin această mărturisire, făcută în catedrala sârbească din Carloviţ, Şaguna, deoparte constată starea tristă a bisericii şi a Românilor din Transilvania, iară de altă parte, punând în cumpănă întreagă autoritatea personalităţii sale, cu solemnitate de jurământ, promise a lucra şi a lupta pentru încetarea şi delăturarea acestei stări de decădere şi de umilire. Şi, cum se poate vedea din cartea vieţii lui: din biografia lui şi din toate scrierile publicate până aci de Şaguna; cum, mai clar se vede din însăş starea faptică a lucrurilor, schimbate cu totul sub conducerea lui energică şi înţeleaptă, el, a executat planul şi programul său în măsură cu mult mai mare şi în dimensiune cu mult mai largă de cum însuş contemplase la început. Incurajat de cele dintâiu succese: prin diplomaţia sa înaltă, prin curajul său bărbătesc, prin tactul său cuceritor, prin prevederea sa clară despre desvoltarea lucrurilor în patria noastră, Şaguna de timpuriu a ştiut să-şi facă drum larg şi neted până la curtea şi la treptele tronului împăratului-rege... Şi cum nimenea nu se mai îndoieşte azi: prin munca şi lupta sa uriaşe, prin farmecul personalităţii sale distinse, a cucerit şi asigurat bisericii şi neamului românesc drepturi, vază şi respect...

(Revista Teologică — II, 1908 — pag. 244—245)

Ioan Lupaş:

Individualitatea lui, neobicinuit de multilaterală şi complexă, nu e lipsită de nici una din însuşirile şi virtuţile, prin care unul sau altul din cei mai vrednici conducători bisericeşti ai Românilor au reuşit a câştiga recunoştinţa posterităţii şi a-şi încununa amintirea cu o slavă nepieritoare.

Invăţătură bisericească şi profană; cultură vastă, câştigată în atâţia ani lungi de călugărie harnică şi trează; spirit de jertfă, din care au răsărit spre binele neamului şi bisericii noastre, roade atât de îmbelşugate; fapte şi îndrumări culturale de o epocală importanţă, şi idei înaintate, cum la puţini dintre contimporani se vor găsi — toate acestea într'o armonioasă îmbrăţişare, constituesc individualitatea lui Şaguna. Ar fi însă o lacună, dacă am lasă neamintită şi o altă calitate însemnată a lui: destoinicia de diplomat şi „om politic din creştet până'n tălpi" cum nu ştiu să mai fi fost vreunul printre căpăteniile noastre bisericeşti. Dimpotrivă se ştie, că viaţa contemplativă şi traiul monahicesc din mănăstiri pe mulţi chiar dintre cei mai buni, i-a făcut neînţelegători pentru lucrurile lumeşti şi „politiceşti". Imbrăcând rassa călugărească, puţini au reuşit a rămânea orientaţi asupra fluctuaţiilor lumii din afară, şi a nu se poticni, când era să păşească pe cărările de labirint ale vieţii politice.

(Mitropolitul Andrei Şaguna, scriere comemorativă la serbarea centenară a naşterii lui; (Individualitatea lui Şaguna, pag. 399) — Sibiu 1909 — 539 pagini).

Gazeta Transilvaniei:

Şaguna este un nume care aparţine de mult istoriei; el reaminteşte epoca însemnată în desvoltarea poporului român dintre Carpaţi şi Tisa; — este strâns legat de istoria bisericii române, aşa că figura cea impunătoare a marelui Archiereu îşi aruncă reflexul său până în viaţa bisericească din zilele noastre. Organizaţiunea şi aşezămintele de azi ale bisericii române greco-orientale din Transilvania au fost puse în fiinţă în urma neobositei munci şi stăruinţe a lui Şaguna, care, încurajat de dorinţele poporului, a ştiut să folosească cu înţelepciune, energie şi tact, influenţa sa, precum şi împrejurările timpului său, pentru emanciparea bisericii sale, mult persecutată şi năpăstuită în trecut. A fost un timp memorabil, când pentru o operă atât de măreaţă şi-a aflat între fruntaşii naţiunei şi ai bisericii puţini, dar foarte valoroşi colaboratori şi sprijinitori. Cel mai mare sprijin i-a venit lui Şaguna din partea poporului însuşi, a căruia importanţă a crescut dela 1848 încoace şi a oferit energicului Archiereu precum şi celorlalţi fruntaşi ai săi, un reazim tare faţă cu tronul. Erau vremuri mai puţin vrăjmaşe desvoltării îndreptăţite a poporului nostru. Şi pare că erau şi oamenii mai altfel ca acum, erau mai mari speranţele şi mai mare curajul în întreprinderi.

(LXXI — No. 284 — 24 Decembrie 1908).

Nicolae Popea:

Faptele lui ni-l prezintă ca pe un geniu al naţiunei sale, în care, ca într'un centru, se întruniau toate pornirile şi acţiunile poporului român; ca pe un cârmaciu expert şi probat, care, ajuns în fruntea mulţimii, conduse naia naţională în timpii cei mai furtunoşi, prin valurile şi stâncile cele mai periculoase, fără de a fi păţit cândva vreun naufragiu; ca pe un demn reprezentant sau „cap al naţiunii române", cum îl numeşte Constantin Hurmuzachi, care, în puterea iernii, pe un ger cumplit şi prin locuri îndepărtate şi periculoase, se duse la Impăratul ca să ceară dreptate pentru poporul român.

(Analele Ac. R. — discurs de recepţie 13 Mart 1900).

Alex. Mocsonyi:

Lui îi revine partea leonină la renaşterea politică a poporului nostru, care se începe pe „Câmpul Libertăţii" cu memorabila manifestaţiune istorică a deşteptatei sale conştienţe naţionale, în curând îşi primeşte botezul de sânge şi-şi află încheierea ei — deşi numai pe scurt termin — în inarticularea legislativă a egalei îndreptăţiri naţionale a poporului român din Transilvania.

El a creat pe terenul cultural o instituţiune de cea mai mare importanţă pentru noi, înfiinţând Asociaţiunea pentru cultura poporului român.

Şi tot el a încoronat pe terenul bisericesc prestaţiunile sale epocale, când a eliberat biserica noastră de sub jugul de peste un secol şi jumătate al ierarhiei sârbeşti, când a exoperat restituirea vechei noastre mitropolii istorice, şi când a creiat „Statutul organic" al autonomiei Bisericei noastre, autonomie, de care nu se mai bucură altă biserică.

(In memoria mitrop. Şaguna (monografia citată mai sus, p. 26).

Culegere de G. B.

Rolul cultural-bisericesc al lui Andrei Şaguna

Marele Mitropolit Baron Andrei de Şaguna vecinic mare va rămâne între Români, pentru însemnatele sale fapte săvârşite pe timpul Archiepiscopatului său. Lupta pentru bine din toată viaţa sa a fost mult rodnică deşi plină de amărăciuni şi suferinţi sufleteşti; dar sufletul său mare, nobil şi adevărat creştinesc, cu tărie a îndurat acele greutăţi şi-a reuşit la urma urmei pe deplin în realizarea vastului său plan. Ca un alt Moisi şi acesta şi-a luat asupră-şi sarcina grea de a scăpa de pieire şi de a reînvia Biserica ortodoxă de acolo, decăzută, atacată şi bântuită de vrăjmaşii săi. Acela avea pe lângă el direct ajutorul lui Dumnezeu, aceasta 'L avea indirect de conajutor pe Dumnezeu, cultivându-l prin rugile sale zilnice spre a-l ajuta, cu toată căldura şi dragostea. Andrei Baron de Şaguna a fost un prelat Provindenţial, anume orânduit în acel timp de a îndrepta, organisa şi disciplina clerul român, care-i menit în acea parte de a ţinea nestins focul sacru naţional, şi religios pe altarul strămoşesc. De aceea şi clerul de-acolo l-a priceput şi l-a urmat. Luptele lui ca Arhipăstor au durat în toată viaţa, ele au fost multiple şi variate; unele venite dela streinii neamului nostru, majoritatea însă sunt pornite dela unii din fraţii noştri Români, de acelaş sânge cu noi, dar cari s'au înstrăinat dela vatra obştiei neamului, provocând uri, neînţelegeri, dejghinări şi ca rezultat slăbirea puterei neamului; aceştia se chiamă Uniaţi. Şaguna Mitropolitul ca un atlet al lui Hristos încercat, a spulberat toate intrigile şi desbinările vrăjmaşilor prin răbdare şi tactul său politic prudent şi înţălept, a astupat astfel gura lupilor hrăpitori, ce ameninţau pururea de a-i înspăimânta şi desbina turma sa... „S'au batjocorit Biserica lui Hristos, ci numai vremea de acum în care trăim vi-o puiu. Uită-te şi vezi cum stau Bisericile overtite, unele de credincioşi lipsite, altele mai de tot părăsite, şi dintru aceasta vei cunoaşte, cum că atâta micşorare şi stricare aduce dejghinarea şi răsvrătirea ciocnirilor bisericeşti, cât tot adevăratul creştin, cu Ieremia proorocul cu cuviinţă poate a se tângui şi striga: „Căile Sionului plâng, pentrucă nu sunt care să vie la praznic, toate porţile ei stricate sunt şi preoţii ei suspină". (Plângerea Ierem. cap. I. Vezi Poslania sau dreapta oglindă). Aceasta era la început situaţia Bisericei ortodoxe de sub Arhiepiscopatul Şaguna. Mitropolitul Şaguna a ştiut dela început pe cine îl are de vrăjmaşi şi pe cine să-şi ia de sprijin în suferinţele sale. A alergat direct la împăratul ţării cerându-i dreptate în nedreptăţile ce suferea şi-a răuşit pe deplin. Vrăjmaşii lui erau şi tari şi mari, şi bogaţi şi mulţi, pe când Şaguna avea pe atunci o turmă împrăştiată, fără cultură, ordine şi disciplină, apoi săracă şi bântuită şi de streini şi de fraţii pătimaşi. Şaguna om cult şi priceput, ştia cine sunt Românii şi chiar în Poslania citată citesc: ...„Să cunoşti apoi cât bine neamului nostru celui românesc, carele odată şi el număra printre puternicele neamuri şi între oamenii cei tari (se) socotea; iar acuma atâta e de supus şi ocărît, cât nici învăţătura, nici ştiinţă, nici armă, nici legi întru el nu se pomenesc". (Prefaţa la Poslanie). Şaguna a ştiut să îndeplinească lipsurile acestui popor ortodox şi să-l scape de pericolul ce-l ameninţa. Deşi întâmpina în calea sa Şaguna, greutăţi şi intrigi, el, suflet mare, nu s'a descurajat ci şi-a continuat lupta sfântă, organizând Biserica ortodoxă din Transilvania, formând şcoli şi cultivând poporul spre a putea ţinea piept fiarelor ce-l atacau neîncetat. Mitropolitul Şaguna avea o cugetare clară, şi o credinţă nestrămutată. Cu talentul său prevedea şi prevenea intrigile vrăjmaşilor. Cu credinţa lui ortodoxă bazată pe hotărîrile Sf. Biserici, ferea turma lui de otrava primejdioasă a celor de un sânge cu sine, combătând din răsputeri orice inovări în credinţă. Se ţinea strâns de Scriptură, de tradiţie, de hotărîrile Sf. Sinoade şi Sf. Părinţi şi considera de eterodoxi pe toţi cei ce se îndepărtau dela acest principiu al ortodoxismului. Aproape toată activitatea sa culturală se rezumă în studii proprii de drept canonic, iar aceasta pentru a deprinde şi a învăţa pe clericii săi să cunoască precis drepturile Bisericilor şi să-şi cunoască şi datoriile lor. I-a deprins şi la viaţa socială bisericească înfiinţând Sinodul Bisericii, spulberând abuzurile din trecut. Prin purtarea lui individuală dădea vii exemple de corectitudine, blândeţă şi modestie evanghelică, aşa că persoana sa impunea respect şi veneraţie pentru oricare-l vedea. Inalt la statură, dotat cu o voce dulce şi sonoră, cu o figură măreaţă şi impunătoare, astfel cuvântul său era ascultat şi se impunea oricui. Aceste frumoase şi rari calităţi personale l-au ajutat foarte mult, pe lângă cultura sa serioasă şi vastă, de a-şi putea realiza planul său de organizare pentru Biserica Transilvaniei. Mare a fost în viaţă, mare a rămas pentru Români şi după moarte.

C. Erbiceanu

(Biserica ortodoxă română, XXXIII, 7-1909, pag. 726-729).

Viaţa Mitropolitului Andrei Şaguna

de P. Gârboviceanu

S'a născut în 20 Decembrie 1808 în Miscolţ, Ungaria, dându-i-se numele — prin botez — de Anastasie. Tatăl său se numea Naum, iar mama sa Anastasia. Erau români din Grabova Macedoniei şi se ocupau cu negoţul. Pe când Anastasie era în clasa VI gimnazială îi moare tatăl, aşa că e silit să meargă împreună cu fratele său Avreta şi cu mama sa la un unchiu al lor din Pesta anume Anastasie Grabovski, un neguţător bogat şi cu bun nume. Grabovski s'a îngrijit de aproape de educaţiunea şi instrucţiunea nepotului său Anastasie. L-a ajutat să-şi termine cursul gimnazial şi să urmeze studiile filozofice şi juridice la Universitatea din Pesta. Pe lângă aceasta, în casa unchiului său a făcut o adevărată şcoală naţionalistă şi de viaţă înţeleaptă, căci eci se întruneau cei mai de seamă literaţi de pe vremuri ai Românilor. Amintesc numele lui Petru Maior, Neagoi, Bojinca şi alţii. Se spune că şi fraţii Goleşti din ţara-românească, la trecerea lor prin Pesta, îşi aveau locuinţa tot în casa lui Grabovski, cum şi alţi fruntaşi ai Românilor din ţară. Intr'un asemenea mediu însuşirile naturale superioare ale lui Anastasie Şaguna s'au putut desvolta cu cea mai mare uşurinţă.

Andrei Şaguna

In 1829 Anastasie îşi termină studiile juridice. In urma îndemnului mamei sale, al unchiului său şi al episcopului din Verşeţ, Maneilovici, român de origină şi bun prieten al lui Grabovski, Anastasie se duce să înveţe şi Teologia la Verşeţ.

Tendinţa însă de a se ocupa şi cu studiul Teologiei, se datora mai presus de toate înclinărilor sale sufleteşti. E puterea dumnezeească care îndeamnă pe om la ce poate fi folositor lui şi semenilor săi, e puterea care a făcut din el, pe această cale cel mai mare binefăcător al neamului său mult oropsit şi necăjit. De multe ori s'a exprimat el, servitor al altarului fiind: *De m'aş naşte de o sută de ori, tot preot m'aş face.* Era duhul lui Dumnezeu care-l atrăgea către cele sfinte, care-l însufleţia pentru cele sfinte! In Verşeţ termină studiile teologice cu un succes strălucit. Ştefan Stratimirovici, Mitropolitul sârb al Carlovitului, îl chemă şi-l numi profesor de teologie, notar consistorial şi secretar privat al său. Timpul cât l-a petrecut aici, l-a întrebuinţat foarte bine şi i-a fost de mare folos pentru viitoarea lui activitate bisericească şi literară.

La 1 Noembrie 1833, Anastasie intră în tagma monahală în mănăstirea Hopova din Sirmin, primind numele de Andrei. In 2 Februarie 1834 e sfinţit diacon, iar în 1835 înaintat arhidiacon. In 1842 e înaintat arhimandrit în mănăstirea Hopova şi în 1845, luna Maiu, e numit superior al mănăstirii Covil din eparhia sârbească a Neoplautei. In 27 Ianuarie 1846 e numit Vicar general al eparhiei ortodoxe române a Transilvaniei, în urma morţii episcopului Vasile Moga. In 24 Ianuarie 1848, Andrei Şaguna a fost ales şi numit Episcop al aceleaşi eparhii. In 18 Aprilie 1848 a fost hirotonisit archiereu în Carloviţ, cu care prilej a ţinut o înălţătoare cuvântare. El a spus între altele: „se cere dela mine ca prin ocârmuirea mea să se pună în lucrare reînvierea diecesei noastre transilvane şi ca reînvierea aceasta să corespundă trebuinţii bisericii, mântuirii poporului şi spiritului timpului. Şi apoi adaogă: „Tu, Doamne, ştii că către scopul meu a alerga doresc: pe Românii transilvăneni din adâncul lor somn să-i deştept şi cu voie către tot ce e adevărat, plăcut şi bun să-i atrag".

După muncă încordată, Şaguna răuşeşte ca în anul 1864 să se reconstituiască prin decret regal-imperial vechea Mitropolie ortodoxă română, independentă de biserica sârbească din Carloviţ. Prin acelaş decret imperial e numit Şaguna Arhiepiscop şi Mitropolit al Românilor ortodoxi din Transilvania şi Ungaria. Faptul acesta a umplut de bucurie sufletele tuturor Românilor ortodoxi, căci ştiau prea bine, cu câte greutăţi s'a câştigat! In ziua de 16 Iunie 1873, Şaguna şi-a dat obştescul sfârşit, după ce a condus biserica română ortodoxă a Transilvaniei şi Ungariei peste 27 ani, ca Vicar, Episcop şi Mitropolit.

P. GARBOVICEANU
(Biserica ortodoxă română, XXXIII-1909-7—pag. 723-725).

Episcopul Andrei Şaguna
arată poporenilor săi că s'a şters iobăgia

(O foaie volantă 18 x 19.5 cm., cu data de Mai 4 (16 1848 Blaj, în mss. 1160 din Bib. Academiei Române).

dat la iveală de GH. CARDAŞ

IUBIŢILOR MEI FII INTRU HRISTOS

De vreme ce mulţi dintre poporenii noştri vreau să ştie Sfatul meu cel arhieresc în privinţa trebilor ce se ţin de dânşii; drept aceea înainte de toate încredinţez pre toţi iubiţii mei în Hristos Fii: cum că Prea înălţatul nostru Impărat Ferdinand au dat prea îndurat la Dieta Ţării cari se va ţinea la Cluj în 17/29 Maiu a. c. ca pentru ştergerea Iobăgimei şi încetarea robotelor.

Să se facă o lege, care Maiestatea Sa să o întărească, şi după aceea să se pună in lucrare, şi fiindcă toţi mai marii voştrii şi Domnii pământeni aşişdere părinteşte vreau ca Starea voastră şi a preoţimei noastre să se îmbunătăţească, aceasta ştiind din partemi, întraceea vă dau Sfatul meu arhipăstoresc, ca să fiţi şi de acum înainte ca şi până acum cu frica lui Dumnezeu, cu credinţa către Impăratul nostru şi cu cinstire şi ascultare către dregătorii voştrii mireneşti; şi să ştiţi, că înlesnirea greutăţilor sărăcimei curând se va înfiinţa, numai una este de lipsă, că până la vremea aceea să fiţi cu ascultare către Domnii voştrii pământeşti, până când pre calea legii se va înlesni iobăgia voastră.

Aceasta iubiţilor Fii în Hristos cu atâta mai mare osârdie să faceţi, cu cât şi singuri vedeţi că Domnii voştri vreau bunul vostru, şi aşea de veţi asculta şi de veţi împlini Sfatul meu, să ştiţi că şi copiii, nepoţii şi strănepoţii voştri vă vor binecuvânta în mormânturile voastre. Mai pe urmă împărţindu-se tuturora mari şi mici binecuvântarea mea arhipăstorească şi rugând pre Tatăl nostru Carele este în ceruri pentru fericirea voastră, rămân al tuturor de binevoitoriu Andrei Şaguna M. P. Episcop. Blaj 4/16 1848.

O scrisoare a lui Andrei Şaguna

Găsim în „Anuarul Institutului de istorie naţională" — I, 1921—1922, p. 341—42, o corespondenţă între Şaguna şi Filaret Scriban, publicată de d. I(on) L(upaş). Se publică întâiu scrisoarea lui Filaret Scriban care povesteşte lui Şaguna despre felul cum s'a ţinut Sinodul dela Iaşi. Constatăm de aci rolul cultural-bisericesc al mitropolitului la Kiev: Petru Movilă, care, „s'au sârguit de au tipărit în tipografia cea din nou înfiinţată mai multe cărţi bisericeşti", printre altele „Mărturisirea ortodoxă a Bisericii Apostoleşti şi Catoliceşti de Răsărit", pentru a o opune propagandei pe care o făcea biserica apuseană. Mitropolitul Petru Movilă îndemnase pe „Mitropolitul Varlaam şi pe Vasile Voevod, ca dupre pilda lui să întemeeze şcoli duhovniceşti" din care aveau să iasă curând „Cantemirii, Costinii şi alţi mulţi învăţaţi ai Moldovei".

Reproducem în întregime răspunsul pe care Şaguna îl dă la scrisoarea de mai sus:

Prea sfinţite Părinte Episcope,

Iubite frate în Hs!

Am primit împărtăşania Frăţiei Tale de subt 8-lea ale curgătoarei, şi m'am îndestulit cu cuprinsul ei, numai pentru una am de a mă mai ruga, şi adecă pentru trimiterea unui ecsemplariu din Mărturisirea ortodoxă, că eu şi mai nainte am căutat aci, dar nu am putut afla nicăiri vre-un ecsemplariu din ediţia dela Mănăstirea Neamţului, deşi mai multe ecsemplare încă în a. 1850 căpătaiu eu dela răposatul Archimandrit al Neamţului în cinste, care le-am şi împărţit la ai noştri de aci şi apoi am pretipărit şi noi la a. 1855 în tipografia Eparhiei noastre numita carte, dar precuvântarea o am lăsat afară. Deci îmi face trebuinţă precuvântarea ediţiei din Neamţu pentru descrierea soborului din Iaşi, ce se află acolo tipărită.

Negreşit cum voiu gătă tipărirea opului meu, ceeace va fi în săptămâna sfintelor patimi, numai decât voiu trimite Frăţiei Tale un ecsemplar şi Te rogu, ca să-l recomănzi şi altora, carii se interesează de religia ortodoxă, nu numai din punct de vedere bisericesc, ci şi naţional. Doară ar fi bine, când Frăţia Ta mi-ai scrie, câte ecsemplare ai putea petrece acolo, ca să ţi le trimit numai decât. Preţul unui ecsemplariu de doă tomuri este 7 şi jum. svanţi, sau 3 fl. val. austr., de unde se vede, că eu nu speculezu cu productul meu literar, ca să-mi fac bani. Poftind fratelui Neofit însănătoşare, iar Frăţiei Tale sănătate statornică şi pacinică petrecere a Sfintelor Paşti, rămân cu deosebită cinstire

Al Frăţiei Tale.

Sibiiu 19 Martie 860.

Scrisoarea lui Filaret Scriban, semnată „Filaret Stavropoleos" datează din Mart 8, acelaş an, în care Şaguna nădăjduia tipărirea opului său.

GEORGE BAICULESCU

Eminescu analizând pe Aristoteles

de OCTAV MINAR

Filozofia antică a preocupat aşa de mult pe Eminescu, încât depe acea vreme, 1873—74, ne-a rămas mai multe poezii, având ca temă mitologia greacă. Poeziile acestea, ca şi întregul material filozofic şi literar, este inedit şi aşteaptă să fie publicat.

In articolul acesta, voi reconstitui după însemnările filozofice ale lui Eminescu, personalitatea lui Aristoteles.

Adevărurile ce pot fi cucerite de cunoştinţa noastră, se împart în trei grupe:

1) Adevăruri generale sau principii.

2) Adevăruri obţinute prin demonstraţii, deci adevăruri deduse din cele generale.

3) Adevăruri particulare obţinute prin experienţă.

Adevărurile generale nu se pot dovedi; ele se impun inteligenţei noastre şi n'au alte fundamente, decât puterea de a se baza pe ele însile.

Fondul cunoştinţei empirice, nu e nici ideia, nici principiile generale.

Ideia lui Platon e universalul, e totalitatea, e ceiace e cuprins într'un tot.

Ca să cunoaştem totul sensibil, nu avem nevoe să cunoaştem şi ceiace e individual şi ceiace e particular.

Dar dacă am pleca dela universal, n'am putea cunoaşte particularul.

Socrates nu e Socrates prin ceiace are comun cu toţi oamenii, ci prin ceiace n'are comun cu ei. Ceiace e individual, nu putem cunoaşte decât prin simţuri, prin experienţă.

Ideile lui Platon sunt obiectele experienţei generalizate şi eternizate. Ele n'au o realitate în afară de noi. Chiar de ar avea, ele nu pot fi înăscute, deoarece se formează prin experienţă. Să presupunem că ar fi înăscute, chiar atunci n'am putea ajunge să le cunoaştem individual.

Pentru Aristoteles există două feluri de inteligenţe:

Una, care e un fel de receptacol de impresiuni sensibile, dând naştere unui ordin inferior de cunoştinţe. Aici vin cunoştinţele din grupa a treia, cunoştinţele empirice, ele n'au nevoe nici de principii, nici de idei.

A doua, e un fel de inteligenţă activă şi pură, ea n'are nici o legătură cu obiectele exterioare, prin urmare n'are nevoe de organe, şi n'are ca obiect propriu decât universalul, principiile, adevărurile necesare.

Se vede, prin urmare, de ce Aristoteles nu admitea existenţa ideiei, precum şi modul după cum el se câştigă cunoştinţele.

După cum adevărurile sunt de două feluri, şi inteligenţa care le primeşte de două grade, de asemenea cercetările inteligenţei spre a găsi adevărurile, apar sub două aspecte: cercetări fizice, acele ce se raportă la lumea sensibilă, şi supra-fizice, acele de dincolo de lumea sensibilă.

Fiinţă nu poate fi decât ceiace există prin sine. Dar ceiace există prin sine, e substanţa. Dar pentru ca substanţa să existe, trebue să fie într'un fel sau altul, dar pentru aceasta îi trebue mişcare. Substanţa fără activitate, fără mişcare, e fiinţa imperfectă.

Materie e ceiace poate să fie ceva, însă nu e încă. Materia e ceiace poate fi modelat. Materia e posibilitatea. Materia modelată prin intervenţia mişcării, dă forma, sau cu aceleaşi vorbe, modelarea materiei e creearea formei.

Marmmora nelucrată e materie, statua e forma. Forma există ca posibilitate în materia nelucrată, pe când în statuă forma e actualitatea.

Forma dă realitatea materiei şi poate fi considerată ca sufletul ei. Sufletul adevărat, sufletul animalelor e forma corpurilor organizate. De aceia sufletul e inseparabil de organe şi urmează aceiaşi soartă ca ele.

Fiecare mişcare e determinată de o altă mişcare, şi aceia la rândul ei, de alta.

In rezumat, „fiinţa" e rezultatul a patru cauze:

1) Cauza formală (existenţa formei).

2) Cauza formală (existenţa materiei).

3) Mişcarea care face formă (cauza eficientă).

4) Scopul sau cauza finală, pentru care se produce mişcarea şi deci fiinţa.

Această cauză finală e binele — binele socratic, şi binele platonic.

Cele patru cauze se pot reduce la una singură, cauza finală, concretizând în ea cauza formală, materială şi eficientă.

Fiinţa posedă un număr de atribute, un număr de calităţi cari pot s'o schimbe dându-i alte proprietăţi. Aceste calităţi ale fiinţei sunt percepute de inteligenţă, sub diferite aspecte pe cari Aristoteles le numeşte categorii.

Categoriile sunt după dânsul, în număr de zece: substanţa, cantitatea, calitatea, relaţia, timpul, locul, situaţia, aparţinerea (considerat ca aspect, că aparţine cuiva), acţiunea (efectul), şi pasiunea (ceiace suferi de pe urma unei acţiuni exterioare).

De aici, Aristoteles, începe să studieze cugetarea şi formele cugetărei. Astfel el descopere silogismul, locurile comune, inducţiunea, etc., întrunindu-le într'o lucrare — organon.

Dacă orice mişcare a fost născută de alta, urcându-ne din cauză în cauză, trebue să admitem o cauză primă.

Desigur poate să fie, şi chiar e, fără început şi fără sfârşit, cauzele secunde a căror totalitate constitue universul, sunt fără început şi fără sfârşit, căci lumea e vecinică. Seria existenţelor e deci nesfârşită în lungime, ca să zicem aşa, dar nu poate să fie nesfârşită în sensul înălţimei. Chiar un şir infinit de cauze, trebue să fie susţinut de o cauză primă, aşezată deasupra lui.

Această cauză primă trebue să existe chiar pentru a face posibilă infinitatea şirului de cauze secunde (cauze de provenienţă ulterioară).

Aceasta e cauza cauzelor — e Dumnezeu. Printr'un impuls pe care l-a dat El lumii, nu trebue să fie considerat ca o mişcare. Primul motor trebue să fie absolut nemişcat. Aşa că primul impuls trebue considerat ca ceva analog cu fenomenul sufletesc pe care-l numim dorinţă, şi care e mişcarea sufletului înspre mai bine.

Dumnezeu e înţelepciunea supremă.

Iată câteva fraze proprii ale lui Aristotel despre divinitate:

„Inteligenţa se analizează pe ea însăşi, descoperind inteligibilul, căci devine ea însăşi inteligibilă prin această gândire de „sine. Este deci o identetate între inteligenţă şi inteligibil, căci „inteligenţa nu e decât putinţa de a percepe inteligibilul. Actualitatea inteligenţei este posesiunea inteligibilului, acest caracter divin al inteligenţei se găseşte în cel mai înalt grad în inteligenţa divină. De fericirea perfectă însă nu putem să ne bucurăm decât câteva clipe. El o posedă pentru vecinicie. Toată „activitatea sa constă în plăcere. Veghenea, senzaţia, gândul, sunt „pentru noi cele mai mari plăceri, pentrucă sunt acte, activităţi.

„Speranţa şi amintirea nu sunt plăceri decât în raport cu „aceste activităţi.

„Gândirea considerată în sine e gândirea cea mai bună, mai „preferabilă, şi gândirea prin excelenţă e gândirea aceia ce e „binele prin excelenţă. Contemplaţia gândirei e deci plăcerea „supremă şi fericirea suverană.

„Dumnezeu e viaţa continuă şi eternă. Dumnezeu e însăşi „gândirea".

Astfel pornită dela înţelepciune, cu scopul să atingă binele suprem, lumea nu face decât să se perfecţioneze. Ceiace e inferior tinde să se perfecţioneze şi să ajungă superior.

Perfectul explică existenţa imperfectului.

Actul cel mai perfect e gândirea, căci dânsa explică şi constitue existenţa.

Ceeace distinge pe om de animale, e raţiunea, reflex al raţiunii şi înţelepciunii divine.

Fericirea lui supremă nu şi-o poate ajunge decât cultivând această facultate, astfel că prin intervenţia ei să ajungă să şi le echilibreze pe toate.

Nici una nu trebue nici să preponderze, nici să fie exterminată.

Fericirea societăţii depinde de practicarea a două virtuţi: prietenia şi justiţia.

E mai plăcut să iubeşti, decât să fii iubit.

E mai plăcut să dai, decât să primeşti.

Ceiace nu sunt aşa, sunt lipsiţi de prietenie, care e virtutea socială cea mai de căpetenie.

Justiţia constă în respectarea egalităţei oamenilor. Dar egalitatea nu înseamnă împărţirea lucrurilor în cantităţi egale la toţi, ci în cantităţi proporţionale după merit.

Când s'ar da la toţi părţi egale, s'ar face o nedreptate cu totul condamnabilă, căci meritoşii ar lua mai puţin decât cei nemeritoşi, cari ar lua mai mult decât li se cuvine lor.

Aristoteles se ridică în potriva Republicei lui Platon, bazat pe următoarele motive:

Omul poartă mai multă dragoste, mai multă grije de ceiace e a lui, decât de ceiace e al statului.

Fiecare îşi iubeşte familia lui, şi îi poartă grija mai mult decât de a altuia.

Distrugând toate familiile, şi formând una singură, se înţelege lesne că rezultatul ar fi dezastros.

Dealtfel familia e baza statului. Distrugând baza statului, statul nu se mai poate menţine.

Platon propunea punerea averilor, copiilor şi femeilor în comun, cu obligaţia de a se administra în mod egal la toţi, pentrucă în modul acesta îşi închipuia că va suprima orice motiv de ceartă.

Aristoteles arată că în modul acesta, motivele de ceartă vor fi mai multe, mai puternice.

Se vor găsi unii ce nu vor munci cât trebue, alţii de loc, încât munca nefiind în folosul lor, ci pentru comunitate, nimic nu va fi bine făcut, de aici o sumă de nemulţumiri, de răspunderi, de acuzări reciproce. In multe privinţi, Aristoteles se apropie de Platon. Aşa şi dânsul e de părerea că natura a lăsat între oameni pe unii dotaţi cu inteligenţă, cari trebuie să poruncească, pe alţii înzestraţi cu putere de muncă, cari trebuiesc să se supună.

Cei mai perfecţi sunt făcuţi să conducă, aceştia vor fi stăpânii.

Imperfecţii, neavând decât atâta raţiune, încât să poată înţelege raţiunea celor perfecţi, aceştia sunt predestinaţi de natură să fie sclavi. Oamenii liberi, tinerii, sunt datori să apere statul.

Adolescenţii să-l guverneze.

Cei fără putere, dar cu raţiunea complectă, bătrânii, a căror fire e mai puţin predispusă la entuziasm, deci mai echilibrată, aceia trebuie să contribuie cu sfatul la conducere.

Sistemul politic-social a lui Aristoteles e celebru, el e fructul unei munci îndelungate, sprijinindu-se pe observaţii adânci. Astfel termină Eminescu rezumatul filozofiei lui Aristoteles. Puterea de gândire şi sistematizare al acestui filozof, l'a ajutat să conceapă cel mai vast sistem, şi să dea la lumină unele adevăruri ce nu se cunoşteau până atunci. Intreg evul-mediu nu se ocupă decât de această filozofie, discutând-o, şi mulţi considerându-l pe Aristoteles ca urmaşul lui Crist în cele omeneşti.

Eminescu pe lângă aceste însemnări, a mai tradus şi câteva fragmente caracteristice din opera marelui cugetător grec, dovedind interesul cel acorda acestor studii.

OCTAV MINAR

Adeverul Literar şi Artistic

Preţul abonamentelor:

In ţară:

Lei 150.— pe timp de un an
„ 75.— „ „ „ 6 luni
„ 40.— „ „ „ 3 „

In străinătate:

Lei 260.— pe timp de un an
„ 140.— „ „ „ 6 luni
„ 75.— „ „ „ 2 „

INSPIRAŢIA

de ION DRAGU

Haita tunetelor hârâia ca o ceată de câini aţâţaţi şi din timp în timp un gâtlej uriaş izbucnea în lătrături furioase, cari păreau că fac să tacă în răstimpul câtorva clipe celelalte mârâituri. Atunci fulgerile porneau unul după altul, ca nişte clipiri înspăimântate ale unui ochi uriaş în noapte. Luminile lor străbăteau toată întinderea orizontului, învăpăiau în fundul cerului un foc întunecat de nori îngrămădiţi cari lăsau să se vadă între sfâşierile lor, pe alocuri, goane nesfârşite de întunecimi, ispite monstruoase de vis şi de ameţeală.

Viziunea aceasta odată stinsă, nu se mai vedea decât noaptea, în care simţeai — în tăcerea înmărmurită a suflurilor — o palpitaţie, o înfiorare, o groază a naturii vii aşteptând fără apărare lupta la care o silea abisul.

Timpul acesta de răgaz era tragic. Duşmănia nu se da încă de tot pe faţă, mărginindu-se la provocări şi la alinierea forţelor, cu atât mai ameninţătoare cu cât păreau că se pregătesc agale, ca împinse de voinţa de a da lovituri mai sigure.

Dar toată mânia îngrămădită se năpusti deodată. Răpăiala începu să cadă brutală. Printre fulgerările livide nu se vedea decât apa căzând în masse compacte, ca şi cum o mână enormă ar fi golit pe pământ oceanul răsturnat; şi, când fulgerul odată trecut, ochii nu mai păstrau din imagina lui decât reflecte ameţitoare în orbirea întunerecului opac, se auzeau frunzişurile ţiuind şi gemând sub ploaia neîncetată.

Din când în când, se ridicau răbufneli grozave; uraganul, răsucit de vânt şi de ploaie, se învârtea ca un câine înebunit al hăului, în toate ungherele spaţiului. Şi de trei ori fulgerul laş şi sucit, îşi săgetă focul repezit, lovi şi pieri.

Pictorul privea pe fereastra deschisă, cu faţa în vânt, cu umerii udaţi, şi i se părea că şi el e amestecat în lupta aceea uriaşă. I se părea că lumea se revoltă însfârşit contra relei sale alcătuiri şi, gâfâind, aştepta iluziunea unei alte stări de lucruri, mai dreaptă, care să izvorească din deslănţuirea aceasta de forţe atât de supuse până atunci.

Plecă dela fereastră şi-şi luă vioara din cui. Arcuşul începu să se plimbe pe coarde. Incepu printr'un fel de meditaţie, al cărei ritm lent şi al cărei desemn nelămurit erau în legătură cu starea lui intimă mai mult decât o melodie cu contururi pronunţate. Era un cânt larg şi trist în ton minor. Apoi gândul unei dureri se accentuă într'o urcare aproape cromatică. Degetele mâinii stângi, rezimate cu putere, tremurau pe gâtul vioarei şi apăsarea degetelor mâinii drepte pe arcuş, îţi dau impresia că sufletu-i întreg trecuse în instrument: era vibraţia însăşi a creerului lui, a măduvii şi a nervilor lui, care se înfiorau pe coarde.

Mişcarea i se grăbi; arcuşul alerga acum pe toate coardele, lărgind plângerea în spaţiul întreg al celor patru octave şi degetele îi alunecau pe gâtul vioarei, târând notele ca nişte gemete.

Plângerea, potolindu-se apoi, ca nişte spasmuri din ce în ce mai puţin puternice, recădea în durerea înfrântă şi neresemnată a coardei groase.

Deodată se auzi o lovitură puternică în uşă. Pictorul tresări, se opri din cântec şi se duse să deschidă uşa. Un om, tânăr încă, cu faţa slabă şi istovită, cu părul lung şi ochii înfriguraţi, intră repede şi se aruncă pe o canapea. Pictorul închise uşa în urma lui, făcu câţiva paşi şi-şi privi ciudatul oaspe, cu compătimire şi cu dragoste. Acesta din urmă se întinse pe canapea cu mişcări oboosite şi zise fără a privi pe tovarăşul lui:

— Te miri poate, Ziem! Dar tu nu ştii cât de bântuită mi-e închipuirea de legendele din ţara ceţilor şi cât mă asediază fantomele fără nume... După o săptămână întreagă în timpul căreia m'am zbătut în mâinile spectrelor cari mă atingeau, mă înlănţuiau şi mă ameninţau să mă ia cu ele în iad, am venit să găsesc la tine odihna...

„E nădejdea celor din urmă zile care retrăeşte în mine şi se strecoară chiar în cântecele mele. Şi apoi, ceeace plângi, atunci când plângi, nu e oare ansamblul tuturor suferinţelor trecute? Nu-i aşa că, întocmai ca şi noroiul într'un lac agitat de furtună, la fiecare turburare adâncă a sufletului nostru, toate vechile amintiri ale suferinţelor sleite, toată drojdia aceea de necaz îngrămădit de către viaţă împotriva soartei se ridică în noi, şi fiecare lacrimă care cade din ochii noştri cuprinde druerea izvorîtă în acelaş timp din toate lacrămile vărsate de omenire?

„Oh! de bună seamă, suferinţele pe care le-am îndurat până acum, nu sunt aşa de mari. Dar, toate visurile de fericire şi de glorie printre cari am trăit ca în mijlocul unei realităţi, înşirate în lungul vieţii mele, s'au risipit acum ca fumul, până la capătul depărtat al trecutului. In fiecare din ele erau nişte expansiuni, nişte forme ale fiinţei mele, şi pierdeam odată cu ele părţi din mine. Goana nebună a întâii mele tinereţi spre un viitor de flacări luminoase e acum aproape paralizată, şi speranţa, imnul acesta de dragoste pentru mine însumi, mi s'a înăbuşit în gât"...

Faţa i se contractă. Făcu apoi un semn de resemnare obosită cu mâna şi zise, întorcându-şi capul spre pictor:

— „Tu cântai, Ziem! Aveai dreptate: armonia este prietena durerilor. Când cântă ea, — ca şi copiii cari se iau după sunetele unei fanfare, — durerile se ridică, aleargă, se agită în jurul ei în mişcări tumultoase.

„Uite, pianul acesta pe care îl ai şi tu şi de care îşi bate joc atâţia oameni, e sufletul casei; îndată ce-i vorbeşti, îţi răspunde. Şi răspunde la orice: are hohote de râs pentru veselie şi gemete pentru durere. E un mormânt viu în care îţi îngropi toate amintirile, dar îndată ce le evoci, ele se deşteaptă, cântă şi plâng"...

Se opri din nou şi privi fix pianul din odaie.

— E disecat, sărmanul, zise pictorul care urmări privirea prietenului lui, e disecat ca şi o piesă anatomică. E o poemă întreagă, povestea lui; ea dovedeşte câtă legătură este între toate artele...

„Admirându-i mereu exteriorul de acaju, m'am încredinţat că mi-ar putea servi de panouri pentru pictat. Am luat deci mai întâi placa din stânga şi am făcut pe ea o moară de vânt olandeză: niciodată n'am nimerit mai bine lumina blondă din ţara lui Rembrandt. Succesul acesta mi-a dat curaj, şi atunci am pictat pe panoul din dreapta un clar de lună la Veneţia, un lac de argint din care se ridică silueta cunoscutei „ponte della Veneta marina". Al treilea panou...".

In clipa aceea, pendula bătu rar miezul nopţii. Tovarăşul pictorului tresări. O mişcare nervoasă îi agită buza de jos şi falca-i vizibilă sub pielea palidă.

— Miezul nopţii! murmură el ca pentru sine. De ce înţelegătorii ca şi duşmanii urzirilor nevăzute ale puterilor oculte, au recunoscut că miezul nopţii este ceasul fatal când mintea omenească nu-i cu desăvârşire liberă? O, când te afli într'o tovărăşie frumoasă şi bună, când petreci cu veselie şi cu iubire, timpul trece fără ca să-ţi dea înfiorarea aripelor lui; dar dacă ceasul douăsprezece te surprinde în visare sau în meditare când eşti singur cu tine însuţi, în cortegiul amintirilor funebre, suferi urmările ceasului acesta de sabbat care răspândeşte în jurul tău ca o ploaie de flori veştejite, suflete trudite cari au fost sufletele vieţii tale şi cari vin să încerce reînvierea lor în inima ta!".

Se opri brusc, apoi, cu ochii deschişi mari ca nişte abise, cu o flacără ciudată în fundul lor, zise fixând din nou pianul disecat:

— Mai ai scheletul?

Pictorul i-l arătă, ascuns sub o pânză neagră într'un ungher.

— Miroase, Ziem, a moarte, urmă necunoscutul?... Şi ce întunerec e!... Tu nu ştii cât mă zbat în mine însumi împotriva visului acela urît în care simt nevoia furioasă de a-mi mişca mâinile şi în care le simt sfărâmate, inerte, nemişcate. Imi pare că nici o legătură nu le mai înlănţuie, nici o putere din afară, şi că puterea muşchilor mi-e furată de o fatalitate intimă. Figuri hidoase se apropie de nemişcarea mea, mă strâng, mă înăbuşe, fără ca să pot face ceva împotriva atingerii lor scârboase şi mirosului lor de mort... Oh! moartea, moartea asta de care mi-e groază, o simt plutind în jurul meu, atingându-mă cu aripele ei, în vreme ce ţintuit în pragul vieţii, eu rămân pradă fără apărare!

„Vezi tu cum se mişcă capacul durerii pus peste lume? Se ridică ici, se lasă colo, zdrobeşte rând pe rând pe unii şi pe alţii, şi nu-i clipă să n'auzi urletele fiinţelor omeneşti sfărâmate de grozavele chinuri trupeşti sau sufleteşti.

„Văd mulţimea de nenorociţi, infirmi şi paraliticii cari nu mai pot dori aerul liber al câmpiilor şi munţilor, cari nu mai pot dormi pe iarba primăverii cu ramuri înflorite sub căpătâi; mişcarea înaripată a zburat departe de ei, şi nu mai au în lumea asta largă decât locul pe care îl ţine trupul lor lipit între două cearşafuri. Văd, pe alocuri, în zare, măcelurile fumegânde ale războiului civil, văd pe nenorociţii cu carnea zdrobită de carele grele, zmulsă de angrenajele maşinilor puternice, tăiată de foarfecele operatorilor, privind, îngroziţi, membrele lor deslipite şi alcătuind o parte de fiinţe cari urlă după partea cealaltă care s'a dus. Văd pe nenorociţii veniţi după plăcere sau după datorie, închişi deodată într'un cerc de flacări; focul nu i-a atinsă încă, asfixia nu i-a înăbuşit şi totuşi părul lor sfârâie şi cărnurile li se topesc, vii încă, ca nişte grăsimi. Văd naufragiaţii, pierduţi pe mare sub hula uriaşă; se agaţă nebuni de valul străveziu, şi ştiu totuşi că se vor scufunda îndată, că vor avea deasupra lor greutatea oceanului, şi că, spre a băga puţin aer în piept, sforţarea maşinală de a aspira viaţa îi va face să aspire moartea. Esarabanda înfiorătoare a morţii, e ecoul urletelor supreme cari ritmează un etern *marş funebru!...*".

Cele din urmă cuvinte i se stinseră într'un gemăt. Scena care urmă fu mare, grozavă, dureroasă. Palid, cu ochii holbaţi, luă un cearşaf, se învălui în el ca într'un linţoliu, şi lipit de pieptul lui gâfâind, ţinea strâns scheletul, spectrul care de atâtea ori îi străbătuse visurile. Lampa pusă pe o etajeră lăsa să cadă deasupra înlănţuirei acesteia dintre om şi moarte, o lumină care făcea să tremure umbre fantastice.

Pictorul închise ochii. Ameţit, se simţea înecându-se într'un fel de lumină hidoasă care, cu toată crispaţia voinţii lui, îl atrăgea ca o pradă. Ceva străin se strecură în el, risipindu-i personalitatea.

Deodată fu zguduit până'n fundul sufletului: în tăcerea atelierului, pianul împrăştia note largi, lente, sfărâmate, adânci. Era o muzică neaşteptată, o simfonie tragică, dureroasă, izolată. Era o înşiruire de tânguiri convulsive care se răsuceau în melancolia înspăimântată a unei viziuni.

Pictorul bâlbâi câteva fraze dzordonate, gura i se strâmbă de groază, un suflu aspru îi şueră între dinţii cari îi clănţăneau. Toate lucrurile luară în jurul lui culoarea morţii. I se păru că moartea era pretutindeni, că, fără să-l fi văzut până atunci, era un văl negru care acoperea totul, care era întins şi peste el şi că trăia tocmai atât cât îi trebuia să ştie că e mort. Şi în timpul acesta marşul funebru îşi unea notele risipite, înlănţuindu-l şi târîndu-l în hora-i infernală.

Era în armonia aceea, horcăitul unui gâtlej în care moartea îşi vârîse unghiile. Era cântecul de sărbătoare al ţinutului în care moartea ale cărei oase zdrăngănesc, îşi duce carnavalul funebru, şi în care, „viorile schelete, cărora oasele le servesc de arcuş, fac să geamă în măsură nervii uscaţi ai cadavrelor", în timp ce sar picioarele fără carne şi râd gurile fără buze...

Notele se făcură tot mai rare, tot mai stinse. Şi când ultimul acord muri, artistul închise ochii şi într'un strigăt ca şi cum sufletul i-ar fi ieşit, leşină...

Tânărul acela plăpând şi exaltat, care avusese o inspiraţie aşa de genială şi de nebună, se numea Chopin, şi improvizaţia lui fu numită mai târziu *„Marşul funebru"*.

ION DRAGU

LA CIMITIR...

Sus în deal pe drum de ţară
O femee 'ncet se sue
Purtând palidă în mână
Flori albastre şi tămâe

Lângă dânsa o fetiţă
Vorbe dulci mereu îngână
Ea privind-o 'n ochi cu jale
O cuprinde 'ncet de mână

Au ajuns acum la poartă
Sub al liniştei îndemn
Dorm şi florile 'n cărare
Lângă crucile de lemn

Iar la groapa dintre sălcii
Unde nimeni nu veghează
Mama 'n Şoapte face-o rugă
Şi plângând îngenuchează

Mai târziu... când vine noaptea
Ca de marmoră stă fata
Intrebând doar câte-odată
„Mamă ce-ţi mai spune tata"?

George Nikita

GÂNSACUL

de JEANNA GRANDEA

I

Brâna şedea singură în odăiţa ei şi ofta.

Ca după tinereţe, după tot farmecul vremurilor de odinioară; ofta dă zilele petrecute cu soţul ei, ca femee tânără; după tot ce trăi şi nu ştiuse să preţuiască altădată şi ce i-se părea acum ca un radis pierdut.

Sură! In acest cuvânt dureros se ascundea tot chinul vieţei ei, bătrână. In mijlocul copiilor, al nepoţilor şi strănepoţilor stea ca o stâncă din altă vreme, fără să poată înţelege tumultul zilelor noastre. Toţi alergau, se avântau, treceau înainte; mai dânsa privea înapoi, căci în trecut rămăsese ultimul ei refu. Viziunea clipelor dispărute trecea ca un film înainte-i şi nimic din prezent nu părea destul de ispititor pentru sufletul ei, ce se viora numai în reamintirea plăcerilor de odinioară. Acuma stia alături de o nepoată. Insă se simţea nemulţumită. Pe „vremea ei" totul era mai bun, mai frumos. Nu ierta celorlalţi că erau altfel decât dânsa şi de aci se iscau neînţelegeri şi certuri, urmate de zile „neutre", ori de împăcări. Căte-odată evenimentele luau proporţii de tragedii, cu imprecaţii ameninţătoare, altă-dată se sfârşeau într'o notă hazlie, sau intervenea un armistiţiu de câte-va zile. Antagonismul între cei ce se duc şi cei ce vin se petrecea în mic între bătrână şi ruda ei.

Privea prin geam, la toată lumea aceea în goana după afaceri, şi gândul i se întorcea la vremea când străbătea şi dânsa prin mulţime, cu pas vioi şi sprinten. Pironită de bătrâneţe se uită cu jind la mişcarea din stradă.

In clipa aceasta, uşa se deschide brusc şi Amelia, nepoata intră ca o sfârlează. Bătrâna tresări şi se uită speriată. Presimte o furtună.

Amelia, o femee mică şi slabă, cu ochii albaştri şi reci, se uită supărată şi mustrătoare la bunica şi fără să-i ureze „bunădimineaţa", strigă:

— „Incă o pagubă din cauza dumitale!"

— Din pricina mea?

— Da din a dumitale! Numai pacoste mi-aduci!

— Dar ce am făcut, păcatele mele?

— Ce ai făcut? Dacă nu dumneata, atunci lemnele dumitale!

— Lemnele mele?

— Da, lemnele!

— Dar nu înţeleg, bâlbâie bătrâna buimăcită.

— Inţelege odată! Lemnele dumitale mi-au omorât gânsacul. Şi Amelia o fulgeră cu privirea.

Bătrâna nu mai pricepea nimic. Se uita la faţa aprinsă şi supărată a nepoatei şi prin mintea ei, se înşirau fără legătură cuvintele: — gânsac, lemne, gânsac omorât. Nu găsea însă legătura între moartea gânsacului şi lemnele ei, aşezate într'un ungher al pivniţei.

— „Lemnele au căzut peste gânsac şi l'au omorât", o lumină Amelia însfârşit. — „Pricepi acum? Lemnele dumitale, da, ale dumitale! Ce pagubă! Vai ce pagubă!"

Uşa se deschise şi slujnica intră, ţinând de picioare, nenorocita pasăre, ce legăna jalnic capul, ca într'o durere retrospectivă.

— Iată coniţă!

Amelia se uită încruntată la bătrâna ce rămăsese cu ochii holbaţi. Luă pasărea din mâna servitoarei, o pipăi cu deamănuntul.

— E caldă încă. Taie-o, Smarando. Bolnavă n'a fost. Hai s'o mâncăm. Şi când mă gândesc că voiam să o las de Crăciun!

Tot jelindu-se, ieşi din odae, urmată de Smaranda. Rămasă singură, bunica încercă să priceapă vinovăţia ei în dramatica moarte a gânsacului. Biata pasăre! S'a plimbat printre lemne şi a fost lovită de un lemn prost aşezat. Aşa o fi fost. Dar întru cât este *ea* vinovată. De ce tocmai lemnele *ei* s'au prăvălit asupra victimei, şi nu ale Ameliei? Vai de bătrânul ei sufleţel nenorocit! A orânduit *ea* oare lemnele, le-a aşezat *ea* atât de prost?

Se vâicărea şi murmura dând din cap: — „Ce pacoste!" Reconstruia întâmplarea şi din toate explicaţiile ce şi le da nu-şi găsea pic de vinovăţie...

II

In bucătărie, Amelia observa de aproape, curăţirea pasărei. Fulg cu fulg cădea în lighean şi subt mâinele sprintene ale jupânesei, pasărea apăru în toată goliciunea ei. Ochii închişi, ciocul galben, tot capul încă plin de pene, se sprijinea cu melancolie de masă, în taina nepătrunsă a nefirii. Tot trupul însă, era plin de vânătăi, semnele fatalităţei ce lovise atât de cumplit pe nenorocitul gânsac. Şi pe când Amelia urmărea toate pregătirile şi se sfătuia cu servitoarea despre felul de a pregăti ospăţul, privirea ei, era mereu atrasă de vânătăile acele, ce desinau fel de fel de figuri cubiste în carnea fragedă şi albă. O aripă era frântă, un picior atârna. Mereu, mereu, parcă fascinată se uita la contururile acele violete împlântate în trupul pasărei....

III

Domnul Ionescu soseşte acasă şi i-se povesteşte tragica ucidere a gânsacului.

„Ce vrei", zise bărbatul, — „aşa i-a fost dat". Tot trebuia tăiată. Aşa şi-a făcut un lemn datoria. Hai să mergem la masă. Mi-e tare foame!"

Era un om bun şi blând. Işi iubea nevasta şi fugea de ceartă.

— Ce-ar fi să-i trimiţi şi bunichii ceva?

Amelia se înfurià. Bătrâna era vinovată şi să mai mănânce din pasărea asta, pentru ce?

— Fii şi tu iertătoare. El tăcu aţintindu-şi privirea spre uşe, în care apăruse rumenă şi surâzătoare, cu farfuria fumegândă, Smaranda.

Pilaful îşi făcu intrarea. Din orezul alb şi umflat apărea ici şi colo ca o taină făgăduitoare, bucăţile bine fierte, aburind atmosfera cu miresme culinare. Copiii şi părinţii se uitau flămânzi la pilaf aspirând aroma cu nări palpitânde.

Amelia îşi servi odraslele şi soţul, umplându-şi apoi furia. Totul era bine gătit. Sosi, apoi friptura aurie pe cartofi prăjiţi. Feţele se îmbujorară de mulţumire. Adaosul unori mărături gustoase, făcu din gânsacul sacrificat, un praznic minunat. Un vin nou împrăştia din sufletul Ameliei toată indignarea, tot resentimentul. e simţea liniştită, mulţumită, iertătoare Luând niţel piept fript, chiemă servitoarea şi îi zise:

— Du-te şi du-i bunichii.

Domnul Ionescu surâse încuviinţător. Soarele intrase şi el în sufragerie, se uita cercetător în farfurii şi trimitea raze sburdalnice spre policandrul ce sclipea voios în toate colorile curcubeului.

Dănel cel mai mic dintre copii urmărea vagabonzii strălucitori, îmbucând bucăţi mari de friptură. Cina se sfârşi în pace şi mulţumire. Copiii plecară la şcoală.

IV

După ce sorbise cafeaua, domnul Ionescu plecă la birou, Amelia după toate emoţiile zilei se întinse puţin pe canapea.

Inchise ochii şi începu să viseze, când de odată se cutremură. Acolo, pe covor, vedea într'un desen fantastic, forme ce apăreau ca un „mene, tekel, phares". Luau aparenţe ciudate, se întruneau în tablouri dadaiste, şi se mişcau ritmic spre canapea. In acest cortegiu uimitor, apăru subit în toată goliciunea lui impudică gânsacul.

Plin de vânătei, cu capul ridicat semeţ, scăpărând priviri fulgerătoare spre Amelia înmărmurită păşia mândru spre dânsa cu ciocul ameninţător. Simţi că i-se întoarce ceva în stomac, o durere cumplită o săgetă, o sfâşià şi horcăind întinse mâinele spre fantomă. Aceasta deschise pliscul într'un rânjet dispreţuitor şi se învârti în jurul său, arătând formele cu triunghiurile şi dreptunghiurile albastre....

Trei zile şi trei nopţi a zăcut Amelia cu comprese de oţet de trandafiri şi cataplasme calde.

Trei zile în care necontenit murmura:

— „Bunica asta mă ucide".

Sărbătoare [1)]

Cine-a svârlit atâţea galbeni oare
Pe vârfurile munţilor, că ard
Ca nişte şuri aprinse, vreji de soare
S'au înodat, şi-acum tot cerul pare
Că flutură stindard lângă stindard.

E dimineaţă... ceaţa obosită
Abia se mai urneşte depe văi;
Talanga în coclauri rătăcită,
Pierdut s'aude, maci ca dintr'o sită
De aur, svârle soarele pe clăi.

Hai să plecăm prin grâie coapte, dragă,
Cu pumnii să culegem roi de fluturi;
Vom simte-adânc cum dragostea ne leagă
Cu fluturii, cu ţariştea întreagă —
Eu să doinesc, tu macii toţi să-i scuturi.

Hai să plecăm... ne cheamă fundul văii
Spre răcoroase crânguri, peste mirişti;
Vom asculta cum chiue flăcăii
Şi vom vedeà cum stau la umbra clăii
Secerători subt albastre inişti.

Când secerile-or fulgerà în soare,
Vei tresări şi'n ochi tu vei culege
Tot cerul ce se 'ndoaie de cicoare
Şi-i fi ca 'n ziua învierii, boare
Ce-adoarme visul vieţilor pribege,

Hai să plecăm... Mi-i dor de-o zi senina,
De şuetele ierbii când-'ndoaie
Poveri de fluturi, bură de lumină;
Mi-i dor de grâie coapte, de sulcină,
Să le străbat cu tine după ploaie.

Cine-a zvârlit atâţea galbeni oare
Pe drumurile codrilor, ce zână
Şi-o fi scăpat brăţările 'n izvoare?
Nu mai putem vedea de-atâta soare...
O, dimineaţă, ia-ne tu de mână!

Const. Asiminei

1) Din volumul „*Adâncuri*" ce va apare în curând.

De ce este uitat Traian Demetrescu

I

Niciodată Traian Demetrescu nu a avut tocmai numeroşi cititori; nici chiar în timpul vieţii sale. Admiratori şi mai puţini. Care să fie cauza? Ea stă chiar în natura scrierilor sale. Afară de cele două romane, despre care ne-am ocupat amănunţit în altă parte, (1) toate celelalte sunt lipsite de ceeace se numeşte acţiune. Ele sunt impresiuni produse de către natură şi vieaţa socială asupra unui suflet delicat, sensitiv, visător şi contemplativ.

Deşi scrise cu o rară măestrie, cititorii cari să se mulţumească cu numai atât nu sunt mulţi. In timpul de faţă, aproape că nici nu mai există. Intre mentalitatea şi simţirea lui Traian Demetrescu şi mentalitatea şi simţirea mai tuturora din prezent este ca un abis.

Ce constatăm acum? Un egoism feroce, care nu mai respectă nimic. O goană nebună după plăcerile animalice şi după îmbogăţirea fără muncă.

Făţărnicie, care — orice s'ar zice — denotă nu numai calcul, dar şi oarecare reuşită de a-ţi etala apucăturile josnice, este înlocuită cu cinismul. Când găseşti studenţi, cărora nu le este ruşine să-ţi spună că, dacă ar fi siguri de impunitate, ar fura; când găseşti profesori, cari-ţi spun că pentru bani sunt gata să-şi sacrifice şi onoarea — nu-ţi mai este permis să te miri, că un scritor pe care-l impresiona dureros cele mai mici nenorociri şi nedreptăţi, nu mai are cititori.

Dintre cei cari l-au citit ori l-au admirat, unii au murit, iar alţii au început să-l uite, dacă nu l-au uitat chiar de tot.

Intrebând pe un librar: De ce scrierile lui Traian Demetrescu nu se mai cer?— mi-a răspuns: Fiindcă oamenii se gândesc la altele.

La ce se gândesc cei mai mulţi, este mai bine să nu ne mai întrebăm.

II

Afară de aceia cari au uitat pe Traian Demetrescu, mai sunt alţii, cari nici nu ştiu despre existenţa lui, deşi fac parte din categoria oamenilor culţi. Am găsit studenţi cari nici nu auziseră despre el.

In primul rând vina nu este a lor. Tinerele generaţiuni şcolare, numai întâmplător ar putea să afle despre existenţa unui literat cu numele de Traian Demetrescu, fiindcă, în programele oficiale de învăţământ nu figurează de loc. In schimb, găsim acolo mediocrităţi potentate, care au fost puse în programe, graţie influenţei lor sociale. S'a avut în vedere valoarea socială a autorului şi nu valoarea intrinsecă a operelor sale.

Ce calităţi terbuie să aibă scrierile unui literat, pentru a merita cinstea de a figura în programele şcolare? Mai întâiu de toate, puritatea limbii. Iar în ceeace priveşte conţinutul, plasticitatea descrierilor, felul sugestiv de a expune unele stări sufleteşti, de a le caracteriza şi de a trage concluzii filozofice de un ordin mai general, scoase din observarea cazurilor particulare.

Ca un scriitor să aibă întrunite toate aceste calităţi, aceasta este foarte greu.

La Traian Demertescu găsim unele dintre ele. Dintre poezii este destul să menţionăm ***Pastel, Cătunul, Linişte, Cugetare, Trec orele...*** (2) care pot figura cu onoare în orice antologie.

Dintre scrierile în proză sunt unele părţi pe care le-am reprodus deja în decursul studiilor noastre anterioare.

In privinţa descrierilor de peisaje, rar am găsit în literatura română zugrăvite mai admirabil apusuri de soare.

Iată, de pildă, un apus de soare în Bucovina, pe terasa din Solca:

„Soarele ieşise de după nor. O simfonie imensă de colori, în care galbenul şi trandafiriul dominau, se împrăştie peste albastrul orizontului. Norul abia se mai deslusia de sub praful razelor: părea o insulă mică de argint... In curând avea să piară.

„Peste vârfurile pădurilor, risipite pe dealurile din depărtare, lumina apusului da naştere la game de nuanţe uimitoare. Verdele brazilor devenia felurit şi surprinzător; îşi pierdea posomorîrea lui monotonă şi aspră. Ramurile se vedeau ca nişte reţele nesfârşite, ţesute din raze şi colori.

„Era un ceas sfânt, când sufletul se uimeşte mai adânc de farmecul nemărginitului şi al tăcerii". (3)

Nu ne putem opri să reproducem descrierea şi unui alt apus de soare:

„Era apus. Soarele se înflăcărase, împrăştia o agonie de lumină, ce se stingea încetul cu încetul, şi se cobora treptat, să dispară după vârful unor plopi înalţi. Avea melancolia unui suspin, unui adio prelungit.

„Apusul lasă în unele suflete o tristeţă care le urmăreşte, le turbură, ca notele dela sfârşitul unui cântec funebru. Şi, oricât de banală ne-ar trece ziua, totuş apropierea timidă a nopţii are un farmec nou.

„Priveam adânc. Se lăsa o pace blândă peste miriştele întinse, ca o aripă uriaşă. Apa, strecurându-se printre zăvoaie, îmi apărea ca o fâşie imensă de mătase albă. Cârduri de ţărani se întorceau obosiţi, cu coasa în spinare, dela muncă. Iar pe sus, convoiuri lungi de ciori se afundau către păduri..." (4)

O vină care poate că vor fi adus-o vreunii literaturii lui Traian Demetrescu, este că ea e prea deprimantă, prea descurajatoare.

Este adevărat că, mai cu seamă în producţiunile lui literare din ultimul timp al vieţii sale, ni se vorbeşte prea mult despre moarte. Această idee îl obseda cu atât mai mult, cu cât îşi simţia sfârşitul apropiat şi inevitabil.

Insă nu tot ce a produs el intră în această categorie. Pe lângă relele inevitabile el a zugrăvit şi pe acelea cari s'ar putea evita, şi cari decurg din răutate şi nedreptate. Rele izvorâte din vitregia cu care unele fiinţe omeneşti sunt tratate, şi cari nu se pot uşor înlătura din cauza nepăsării unora.

Bucăţile literare ale lui din această ultimă categorie au darul, de a deştepta compasiunea pentru cei ce sufer. Astfel sunt unele nuvele şi unele poeme în proză, cari — din acest punct de vedere — se aseamănă cu poemele în proză ale lui Turghenef.

Pentru puterea lor educativă, acestea ar trebui să figureze în programele de învăţământ.

O calitate a lor de căpetenie este şi *spontaneitatea.* Voim să spunem că nu se observă, că autorul le-ar fi scris *intr'adins,* pentru a ne moraliza, fiindcă atunci n'ar fi reuşit să ne impresioneze. Este ştiut că literatura cu tendinţă moralizatoare nu moralizează pe nimeni, dar mai mult plictiseşte.

Traian Demetrescu ne-a zugrăvit emoţionant aspecte dureroase ale vieţei, lăsându-ne pe noi, ca să tragem concluzia, fiecare potrivit cu temperamentul său, cu înclinările sale.

Puterea emoţională a scrierilor lui se desprinde spontaneu din expunerea colorată a subiectului şi însufleţită de simţirea, cu care el face această expunere.

Astfel se explică de ce subiecte, banale în aparenţă, nu ne par astfel, când sunt descrise de către el. Ca exemplu, care ilustrează aceasta, reproducem poemul său în proză: *O reprezentaţie* .

„Sunt totdeauna dureros impresionat, când întâlnesc pe stradă un biet copil, îmbrăcat sdrenţăros, tremurând de frig, tuşind şi având pe obraji culoarea frunzelor de toamnă. Ochii lui răsfrâng priviri sfioase, nehotărâte, searbăde şi une-ori par'că recunoaşte în acele priviri o rază de cunoştinţă — ca şi cum micul desmoştenit şi-ar înţelege propria sa durere.

Astfel de copii n'au copilărie; ei se nasc bătrâni. Imbrăcămintea lor e o poemă întocmită din zdrenţe.

„Mă gândesc la mumele acesor copii, cu ce durere trebue să-i sărute, văzându-i atât de suferinzi.

„Mă gândesc cu câtă grijă, cu câtă cumpătare trebue să mănânce ei codrul de pâine, ce nu ajunge şi care la mesele bogaţilor rămâne risipit, de prisos.

„Ei, înţelegând prea de timpuriu mizeriile traiului, devin simţitori, ca nişte sensitive. Şi de câteori plâng, pentru că copilul vecinului are o pălărie nouă, sau pentru că tovarăşii lor de şcoală îşi râd de cismele lor rupte! Suferinţa ne face simţurile mai delicate, mai fine.

„Din când în când întâlnesc asemenea copii eşind de la şcoală. Par zgomotoşi şi veseli. Dar dacă îi observi mai adânc, descoperi că veselia lor are un fond ipocrit, este o notă falşă, este mai bine zis, eterna mască a săracilor de a-şi acoperi umilinţa şi durerea. Aceiaşi copii, cari la olaltă râd şi sar, când rămân singuri, sunt trişti. Ei moştenesc descurajarea şi melancolia sărăciei. Ei sunt ca acele flori veştede, cari par înfrăgezite la lumina unei raze. Când raza piere, florile rămân tot veştede.

„Dar nici un copil sărac nu m'a mişcat mai dureros ca *micul gimnastic.* Are opt ani. E îmbrăcat ca un jongleur de circ, şi poartă pe umeri o cutie cu săbii şi bile de metal.

„Deunăzi seara, intră într'un birt unde mâncam. Aşternu un covor pe scânduri şi- începe să joace diferite figuri de echilibristică. Nu uitaţi : să lupţi pentru viaţă la opt ani! ....

„Micul gimnastic ia un taler şi cerşeşte din masă în masă, un gologan pentru reprezentaţia ce a dat-o. Şi observ cu mirare că, de astă dată, spectatorii sunt mai generoşi; fiecare aruncă un gologan. Se vede că toţi mâncaseră. Oamenii, după ce mănâncă, sunt mai buni, ne spune Alphonse Daudet.

„Artistul are talerul cu bani. E foarte mulţumit şi zîmbeşte tuturor. Indreptându-se să iasă afară îl urmăresc.

„Mama lui îl aştepta la uşa birtului.

„Copilul îi vărsă banii în mână, repetându-i : „sunt mulţi !..."

„Şi la lumina felinarului de pe stradă, zăresc ochii mumei uzi de lacrimi. Apoi aplecându-se spre micul gimnastic, ea îi învălui gâtul într'un şal de lână şi se îndreptară către o cârciumă din colţul uliţii. Când eşiră, muma avea sub braţ o pâine neagră." (5)

Dacă ne aruncăm o privire generală asupra răsplăţei, pe care a avut-o până în prezent Traian Demetrescu din partea societăţii româneşti, trebuie să recunoaştem cu regret, că ea se reduce la ***uitare, ignorare şi nedreptăţire.*** Uitare din partea multora cari l'au cunoscut ca scriitor; ignorare complectă din partea tinerelor generaţii, cărora nu li s'a dat ocazia, ca să-l cunoască, iar nedreptăţire din partea oficialităţii, care era datoare să-l facă cunoscut.

Există însă o consolare şi anume, că nefericitul nostru literat, prin moarte a fost pus la adăpost de orice suferinţă şi că poate va veni un timp, când cei cari să-l simtă şi să-l înţeleagă nu vor mai fi rare excepţiuni, cum sunt acuma.

După cele ce vedem petrecându-se sub ochii noştri, suntem nevoiţi să constatăm cu regret că acel timp nu este de loc apropiat.

N. ZAHARIA

18 Mai 1923.

1) *Traian Demetrescu.* Buc. Edit. „Rev. Idealiste" 1920.
2) Toate se află în *Sensitive,* reproduse apoi în *Nuvele şi Poezii.* Buc. „Minerva" 1916.
3) *Privelişti din viaţă,* p. 54—5.
4) *Intim.* p. 85—6.
5) Demetrescu (Tr.) *Nuvele şi Poezii.* Buc. „Minerva", 1916, p. 164.

CRONICA SPORTIVA

A. C. R. R.

Rezultatul concursului de Auto-Turism 1923

CUPA A. S. R. PRINCIPESA ELENA (challenge 2 ani)

D. Edgard Mendl (**Steyr**).

MARELE PREMIU AL A. C. R. R.

D. Edgard Mendl (**Steyr**). Medalie specială de aur.

PROBA DE REGULARITATE

1. D. Edgard Mendl (**Steyr**). Plachetă de aur.
2. Prințul Bibescu (**Cadillac**). Plachetă de argint.
3. Prof. Dr. Juvara (**Lancia**). Plachetă de bronz.

PROBA DE CONSUMAȚIE

1. D-nii Staia și Merz (**Mercedes**). Plachetă de aur.
2. D. prof. Juvara (**Lancia**) .Plachetă de argint.
3. Prințul Bibescu (**Cadillac**). Plachetă de bronz.

CUPA ARDEALULUI (5 km. coastă)

I după formulă

1. Prințul Bibescu (**Cadillac**).
2. D-nii Macavei și Rosenberger (**Mercedes**). Medalie de argint.
3. D-nii Staia și Merz (**Mercedes**). Medalie de bronz.

II. Viteza absolută

D-nii Staia și Merz (**Mercedes**). Plachetă de aur.

CUPA BANATULUI (3 km. viteză)

I după formulă

1. D-nii Macavei și Rosenberger (**Mercedes**).
2. D. Mend (**Steyr**). Medalie de argint și obiect de artă.
3. D-nii Staia și Merz (**Mercedes**). Medalie de bronz și obiect de artă.
4. Prințul Bibescu (**Cadillac**). Obiect de artă.
5. A. S. R. Principele Carol (**Cadillac**). Obiect de artă.

II. Viteza absolută

1. D-nii Merz și Staia (**Mercedes**) Plachetă de aur și obiect de artă.
2. Prințul Bibescu (**Cadillac**). Obiect de artă.
3. A. S. R. Principele Carol (**Cadillac**). Obiect de artă.
4. D-nii Macavei și Rosenberger (**Mercedes**). Obiect de artă.
5. D. Edgard Mendl, (**Steyr**) Obiect de artă.

CUPA PRIMARIEI CAPITALEI (1 km. plecare din loc)

I după formulă

D-nii Macavei și Rosenberger (**Mercedes**). Plachetă de ar-

II. Viteza absolută

D-nii Staia și Merz (**Mercedes**). Plachetă de argint.

CUPA PREFECTUREI POLIȚIEI (300 m. suplețe)

D. Edgard Mendl (**Steyr**) Plachetă de argint.

CUPA C. V. BIBESCU (challenge 3 ani)

D. Edgard Mendl (**Steyr**).

Știri sportive diverse

O societate parisiană de taxi-automobile având un enorm imobil la Passy, a găsit — cu dreptate — că erea păcat să lase neîntrebuințat acoperișul. Inspirându-se desigur din cele făurite prin Statele-Unite, ea a transformat acoperișul în terenuri asfaltate pentru lawn-tennis (17 în total din cari 3 acoperite); o tribună acoperită va putea găsdui 300 spectatori și e inutil a spune că confortul și higiena nu vor lăsa nimic de dorit.

Amatorii de tennis vor putea juca chiar noaptea grație nenumăratelor becuri electrice așezate la locul prielnic.

Când oare avea-vom, un teren acoperit, unul singur barem, la București.

* * *

Citim în ziarul „L'Echo des Sports“ că edilii orășelului Ruthlerglan (Englitera) au interzis tineretului feminin de a juca foot-ball pe teritoriul comunal, spectacolul ce acest tineret ar oferi fiind **„disgrațios și imoral“**.

Disgrațios, desigur: imoral, depinde; dar — după umila noastră părere — absolut nepotrivit ca efort pentru fragila structură feminină.

* * *

Consiliul Municipal parisian a decis să acorde 6.500.000 pentru clădirea unei piscine care va servi și probelor de înot cu ocasiunea jocurilor olympice din 1924.

Parisul va avea în fine o piscină publică model. Se zice că la București vom avea asemănător cu siguranță în 1950 sau poate chiar în 1949?....

Atletism

Un important, „meeting“ a avut loc la Buda-Pesta acum câte-va săptămâni. Rezultatele merită să fie cunoscute de atleții noștri pentru ca aceștia să vadă situația actuală a atleților vecini.

100 m. **Géro,** 10 sec. 9/10.
200 m. **Juhàsz,** 23 sec.
400 m. **Fixl,** 50 sec. 4/5.
800 m. **Benadek,** 2 m. 2 sec. 7/10.
200 m. garduri: **Somfay,** 26 sec. (record maghyar).
Aruncarea greutăței: **Csejthey,** 13 m. 13 cm.
Aruncarea discului: **Csejthey,** 42 m. 70 cm.
Săritura înălțime: **Gaspar,** 1 m. 84 cm.
Săritura lungime: **Haluska,** 6 m. 84 cm.

*

Noui recorduri ceho-slovace: **Jandera** câștigă o cursă pe 110 m. garduri în 17 sec. (vechiul record erea 17 sec. 2/5 și fusese stabilit în 1913, de către Burda); echipa de ștafete a clubului „Slavia“ a câștigat proba pe 1600 metri în 3 m. 37 sec. 1/5 (vechiul record erea 3 m. 38 sec. 4/5 și fusese stabilit în 1922).

Boxă

Breitenstraetter, campionul Germaniei categoria „poids lourds“ a fost învins la Stockholm de către **Harry Persson,** campionul Suediei.

* * *

Francezul **Eugène Criqui,** campionul Franței și al Europei, categoria „poids plume“, a învins la New-York la **6-a repriză** prin „Knock-out“ pe **Johnny Kilbane** campionul lumei al aceleași categorii.

Criqui, înainte de a se reîntoarce la Paris va mai lupta în contra celebrului boxeur **Johanny Dundee,** fost campion al lumei.

Criqui și Carpentier sun tsingurii francezi cari au reușit până azi a smulge titlul de campion al lumei al vre-unei categorii.

Ciclism

Celebra competițiune pentru profesionali, Bordeaux—Paris, a avut loc nu de mult pentru a 29-a oară de când a fost creată.

Invingătorul a fost **Emile Masson;** el a parcurs distanța în 19 ore 41 m. și 4 sec., adică cu o medie record: 29 km 820 m. pe oră. S'au clasat apoi și în ordine: **Fr. Pelissier, L. Mottiat, F. Sellier, Hector Tiberghien, Honoré Barthélemy, etc.**

Foot-ball Rugby

Echipa representativă a Ceho-Slovaciei a învins la Praga echipa representativă a Italiei cu 5—1.

E prima înfrângere a italienilor în decursul ultimilor doi ani (anul trecut ei reușiseră a face „match“ nul cu formidabilii ceho-slovaci).

Suntem curioși să vedem cum va resista echipa representativă a României contra aceleași echipe ceho-slovace (match-ul va avea loc la Cluj pe ziua de Duminică 1 Iulie).

Greutăți și Altere

Fenomenalul amator marsiliez **Joseph Alzin,** a reușit a stabili la Paris două noui recorduri ale lumei: 56 kgr. „développé à gauche“ (vechiul record: 55 kgr., **Bonnes**); — 115 kgr. „arraché à deux bras“ (vechiul record: 111 kgr. **Vasseur**).

Lawn-Tennis

Campionatele lumei pe teren bătut au avut loc de curând la St. Cloud (lângă Paris).

Iată rezultatele finale:

Simplu domni: W. H. Johnston (american) învinge **Washer** (belgian) 4—6, 6—2, 6—2, 4—6, 6—3.

Simplu doamne: d-ra **S. Lenglen** (franceză) învinge Miss **Mac Kane** (amer.) 6—3, 6—3.

Dublu mixt: d-ra **Lenglen-Cochet** (fr.) înving Miss **Mac Kane-Gilbert** (englezi) 6—2, 10—8.

Dublu doamne: Miss Mac Kane-Mrs. Beamish (engleze) înving d-ra **Lenglen**-d-na **Golding** 5—2, 6—3.

Constanta

Odată cu venirea sezonului sportiv, sportsmenii și-au reînceput antrenamentele și lupta pentru victorie. Orașul nostru este un centru sportiv însemnat, posedând echipe bune, de foot-ball-asociație cari s'au distins și prin alte orașe. Posedăm un număr mare de societăți sportive; cele mai însemnate sunt: „Liceul Mircea cel Bătrân“ (campionul interșcolar 1921—1922, deținătorul cupei „Noël“,) echipa cursului interior a aceluiaș liceu (campionul interșcolar dobrogean 1922—1923 deținătorul cupelor „Diana“ și „Minerva“), „Comerț“, „Victoria“, „Săgeata“, „Elpis“ (elenă) „Tomis“, „Arțiv“ (armeană), „Macabey“.

„Cupa“ de foot-ball-miuță „N. Roșu“ s'a disputat între echipele claselor ale liceului câștigătoare fiind cl. VI.

Din îndemnul d-lui inginer Stoenescu-Dunăre, președintele de onoare al clubului „Săgeata“, se va forma o echipă care va pleca într'un turneu de propagandă prin Dobrogea în cursul verei pentru și mai marea popularizare a foot-ball-ului.

Din fericire și alte sporturi încep a înflori la Constanța și azi avem următoarele grupări de specialitate: „Tennis-club“ și „Gallia-club“ cu 4 terenuri de lawn-tennis; Apoi „Boxing-club“. Canotajul e practicat de către membrii cluburilor „Elpis“ și „Săgeata“. Natațiunea, are adepți buni și antrenați și e vorba să se organizeze și 2 echipe de „Water-Polo“ (unicele în România!)...

Singurul lucru ce ne lipsește e un comitet regional dependinte de F. S. S. R. Bucureștiul e prea departe, pentru a se ocupa de Constanța și din acest motiv sportul nu progresează destul de repede.

Al. Antonescu

O îndreptare

In rubrica sportivă a „Adevărului Literar și Artistic“, din 20 Mai a. c. citesc câteva inexactități, în articolul „Brăila sportivă“. Ca un vechiu cunoscător al mișcării sportive brăilene și ca un imparțial cercetător, socot că e de datoria mea să le pun în nota lor justă.

1. Echipa **„Nigris“** nu mai există.
2. Echipa **„Propășirea“** e de categ. II-a, după cum se poate vedea din întâlnirile sale, cu echipe din această categorie și în deosebi cu **„Sf. Gheorghe“,** cu care a făcut, regulat „match“ nul.

N. M. Bancu

F. S. S. R.

Campionatele naționale de atletism 1923, precum și concursurile pentru cupa A. S. R. Principele Carol, vor avea loc la Brașov, pe stadionul din Valea Cetăței.

Concursurile pentru cupa A. S. R. Principele Carol, vor avea loc în zilele de 25—26 Iulie, iar campionatele naționale în zilele de 28—29 Iulie 1923.

Programul pentru ambele concursuri, va fi alcătuit din următoarele probe:

CUPA A. S. R. PRINCIPELE CAROL

(25—26 Iulie 1923. — Deținător Universitatea Cluj)

1) 100 m. plat; 2) Aruncarea greutăței; 3) Salt în lungime fără avânt; 4) 200 m. plat; 5) Aruncarea discului; 6) Salt înălțime fără avânt; 7) 400 m. plat; 8) 110 m. garduri; 9) Aruncarea suliței; 10) 1000 m. plat; 11) Salt lungime; 12) 400 m. garduri; 13) 800 m. plat; 14) Salt înălțime; 15) 5000 m. plat; 16) Salt cu prăjina; 17) Ștafeta 4×100 m.; 18) Triplu salt; 19) Aruncarea ciocanului.

CAMPIONATELE NAȚIONALE

(28—29 Iulie 1923)

Aceleași probe adăogându-se Ștafeta olimpică.

CONDIȚIUNI:

Condițiunile sunt aceleași pentru amădouă concursurile.

Poate lua parte la concurs orice membru aparținând unei grupări sportive afiliată la F. S. S. R.

Inscrierile se vor face pentru fiecare concurs separat și împreună cu taxele se vor înainta direct la Brașov pe adresa Comitetului Regional (Strada Hirscher 25) cel mai târziu până în seara zilei de 19 Iulie a. c. Inscrierile neînsoțite de taxe sau sosite după închiderea înscrierilor nu se vor lua în considerare.

Taxa de înscriere: Lei 25 pentru punct și persoană; Lei 100 pentru ștafetă.

La campionate câștigătorul fiecărui concurs va purta titlul de campion al României pe anul 1923; iar al doilea și al treilea vor primi premii (plachete) oferite de F. S. S. R.

INȘTIINȚARE

Inainte de masă ora 9, ziua 1-a, vor avea loc probe din 100 m. plat eliminări, salt înălțime fără avânt, 110 m. garduri eliminări, aruncarea ciocanului, 400 m. plat eliminări, 4×100 m. ștafetă eliminări.

Ziua II-a. 200 m. plat eliminări, salt lungime fără avânt, 400 m. garduri eliminări, ștafetă olimpică eliminări.

După masă ora 4, ziua 1-a. 100 m. plat, aruncarea greutăței, 800 m. plat, salt înălțime cu avânt, 110 m. garduri, 400 m. plat, aruncarea suliței, triplu salt, ștafeta 4×100 m.

Ziua II-a. 200 m. plat, salt lungime cu avânt, 1300 m. plat, aruncarea discului, 400 m. garduri, salt cu prăjina, 5000 m. plat, stafeta olimpică 200×200×400×800 m.

Societățile sunt rugate a ne anunța din timp numărul și data sosirii atleților, — încă din ziua înscrierei — pentru a ne putea îngriji de locuințe.

Viziunea Dragostei

(Feciorul lui Nenea Tacke Vameșul)

— M'am mutat de curând aci...
Nu cunosc pe nimeni; nu mă cunoaște nimeni...
Nici o privire, un zâmbet sau o făgăduință!
Cărți cojite în patru păreți cojiți.
Dimineața privesc prin fereastră tufănelele de pe gard; în ele pare că-mi răcoresc sufletul — streine și ele și eu...

*

Am urmat-o însuflețit convins, de dogoarea ademenirilor ei de mamă, primind a o întovărăși din igrasie în igrasie.

*

Ea și-a orânduit pe ale ei, eu pe ale mele — nimicuri sfinte. Olimpia, mi-a adus crisanteme ruginite și le-a înmănuchiat, în lipsa mea, în jurul a tot ce-am scos la iveală, mai adorat și am semănat pe masă.

Mi-a mângâiat atât de mult inima, aceste găteli dezinteresate, alcătuite din îndemnul unui suflet larg ca cugetarea, senin ca oceanul, sfios ca steaua...

Crisantemele Olimpiei schimbă zâmbete cu oaspeții — razele de soare — pe jumătate adormiți în brațele lor tutunii. In boschetul înlemnit, o fântână îmbrobodită în scânduri și pae, înalță psalmii de agonie, în acorduri firave de pic... pic...

Prisos de jale, în cocioaba mamei, candela abea clipind, dăruește acestui cimitir pustiu, para luminii ei religioasă și săracă; spre ea stau îndreptate privirile, pline de mulțumire și pietate, a trei morți vii: mama, eu și Olimpia...

*

Mamei îi e rău. Și-a îmblănit mâinile cu hălci dintr'o scurteică desființată și s'a făcut un cocoloș de împeticături, din care se aude, din vreme în vreme, câte un gemăt desnădăjduit venit ca din fundul unei schimnicii unde ar striga cineva, uitat acolo, și peste care s'a încrucișat, fiare peste fiare...

Soarele înșeală norii. O pătură de corbi, îi fură, în treacăt, din lumină. Biserica își lustruește crucea în pulberea afânată a razelor.

Din spre mama nu se mai aude nimic. In spatele ei întoltoșat, fulgeră câteva picături de aur, stropite de milostivul soare!..

Am luat înțelegere cu părintele Nae, ca pe la toacă să dăm un acatist...

Am îngrijit-o... și nu știu cum, par'că din mulțumirea de care trebue să-i fie mângâiată inima dogorită de-o linguriță cu vin citit, împărtășesc și eu...

Poate că unde facem un trup și prin care astăzi de dimineață, a curs un strop din vinul sfințit în *„Cana“*.

Și tot scăldându-mă la soare, — și pe jumătate grijit și eu —, am adormit pe lavița plină cu de-ale cititului.

Când mă desmeticesc, dau cu ochii peste o pereche de... ochi, care mă privesc din prag, cu o nuanță de duioșie, amestecată cu o compătimire mută, — doi ochi, ca două stele fără colțuri, adânci și potoliți, treziți, din când în când, de flacăra ce 'li se proptesc în lumini.

O noapte de atlas, tivită cu scăpărările ochilor, se lăsa într'o lenevie voluptuoasă, pe un bulgăre de aur mat, luminând basmul acestei nopți exotice cu scăpărări de ametistă, de câte ori se atingea de cremenea gândului.

La marginea acestei cascade de stranii arătări, suspină doi ochi, — doi fluturi negri orbiți de lumina astrului, gravat la răspântia frunții —, în două orbite de catifea, presărând lacrimi în florile de măr din obraji, umezind buzele și ținând astfel continuu nevindecată rana gurii, mâncată de sideful dinților, de la un răsad la cel'lalt răsad al zâmbetului și poleind această arătare basmotică, cu extazul divinității...

De trei zile am în ochi, ochii ei, după luminile cărora îmi amintesc că, în fuga nesocotită de lângă laviță, privirea mea a furat un accent de... zâmbet, sleit în colțurile lor migdaloase, și pe cari 'l-am tălmăcit din pliurile fine ale aceluiași surâs atent, înrudit cu acela al buzelor pripite.

*

Ce nedumerire sufletească, acolo în colțul unde se destramă cea din urmă coardă a voinței, între amintirea unui jurământ și în torentul unor priviri ademenitoare!

*

Ochii pe cari i-am țintuit icoană în sufletu-mi pustiu, îmi ard luminile. Mama habar n'are cât păcătuesc, hulindu-i rugăciunile trebuincioase, cu acelea ale mele nesocotite și cu care implor cerul să păstreze para de lumină, luceferilor iubiți, până s'or desboboci liliecii.

In altarul desprimăverei, osanalele sunt mai aproape de îngeri...

*

Deapăn aleea de la un capăt la altul.

Pe la mijlocul acestui drum nefolositor, îmi ese înainte Olimpia.

In loc de reumatismele mamii, îi înșir de boala mea ridicolă!

Și dă să intre în casă.

Eu rămân împietrit unde am întâlnit-o, cu șalele rupte, cu picioarele tăiate...

Mă tem ca Olimpia, când va eși de la mama, să-mi găsească din mine un mușuroi nedeslușit, ce-ar sămăna a om frânt.

Când dau să mă pierd în alee, observ că, de pustiu ce-i pragul, inima 'mi se destramă de coaste ca o fâșie de postav săgetată de foarfecă.

Chipul Olimpiei, răsare între zăbrele ca un trunchiu de nalbă.

Intru în odăiță. In dreptul pragului mi-am îndreptat privirile spre asfințitul care înmormânta un soare mâniat.

Pe meșcioară, zăresc urme nobile.

Mâinile ei vătuite, au lăsat semne gospodărești, pe care le citesc printre portretele, cărțile și însemnările mele zănatice. Pe d'asupra lor, plutește un parfum de inocență și sfiiciune.

Când dau să-mi trântesc oasele, îi zăresc talia, corectă și suavă, cum i-o îmbucă întunericul pridvorului, în mișcarea grăbită pentru a se furișa.

*

Dimineața e înălbită ca o fâșie de pânză tivită cu solzi, torși dintr'un soare de aur.

Și par'că nici Dumnezeu nu se îndură să înmormânteze ăst paradis postum; prea e sublim pentru mucegaiul toamnei.

Ș'apoi, făuritorul lui, orgolios, s'a amorezat de însă-și opera.

E opera unui Dumnezeu!

Mama îmi aduce de ale mâncărei, pe prispă,.. la soare... Olimpia a încremenit în poartă. Iau să citesc; ochii îmi rămân sleiți pe brațele rănite, ale caișilor din poartă, momiți de o reînflorire prematură.

Pe prag... nimic; în pridvor, pustiu.

Mama și Olimpia tăinuesc pe șoptite.

Din „Discipolul“ lui Bourget se prelinge o petală de stânjinel.

*

Sfârșesc de citit un studiu asupra „Ochilor albaștri“, semănat printre paginile unei foi, la care scriam când-va mai mulți năpăstuiți.

Printre aceste rânduri de ocazie... i-am avut în ochi, săptămâni neîntrerupte.

Adese ori, plângeam „cu ei“ — citind — când mama îi ghicea, dintr'o lacrimă, dorința de a-mi toarce gândurile sing.

Concertul șoaptelor din fântână a amuțit, într'o lacrimă uriașă, rece și ascuțită.

Incep, pe brodite, să-i prind zâmbetul în minte și care să facă soră celor două icoane.

Se strecoară ca o nălucă, împovorându-mi gândurile o spuză de mărgăritare, supte, din când în când, de cele două fâșii pârguite în focul buzelor, înbinând în mijloc o proeminen nervoasă, furată de cele două gropițe, și nimicite și ele, momente de seriozitate, de obrajii palizi.

Olimpia m'a surprins alcătuind acest zâmbet, de îng mort, cu ajutorul câtorva linii de creion, pe pagina goală a un caet. L'am nimicit cu alte linii, trase una contra alteia, sițind dogoarea unei priviri nehotărâte, sleită pe naivul m desen.

Către seară citesc, la capul mamei, câte ceva din auto ei adorați. Alături pianul suspină aria lui Siebel din Doctor Faust.

In păhărelul candelei, în care trăește sufletul mamei, flexe, amestecate cu danțuri fantastice de lumini și culo țes pripit, dar tainic, un... *„zâmbet miraculos!“*...

*

Aseară a căzut o stea... Am intrat îngândurat în ca

Cu toate astea, nu mă încumet a crede mai de grabă suspinul unei stele care cade, decât în acela al undelor ce îngheța pentru veșnicie în ochii ce am întâlnit în prag...

*

Fereastra e înflorită de chipul ei, care brodează gean cu o pată străpunsă de două diamante vii și din care țâșnesc săgeți argintate. Mă răstignesc de grilaj, de unde o admir ca pe niște moaște, împachetate într'o cutie de sticlă.

Rugina unor castani împânzește gardul trebuitor înrămărei chipului și pe care citesc o rătăcire stranie, amestecată cu o nuanță de sufocare sufletească.

*

Concretizarea a tot ce-am sperat, într'o aiurare scrisă, mă reîntoarce înapoia celor ce îmi erau atât de dragi. Am profanat un talisman în care îmi așternusem tot ce sufletul mai avea să izbucnească încă dincolo de răvașul, care era expresia ultimului strigăt agonic, după care apoi, auzeam, ca dintr'o vreme bătrână, cum avânturile trebuiau să se potolească!..

*

In odăiță trăește un parfum de altar.

Intr'un pahar, își dă sfârșitul un trandafir alb. Pe alocuri, pașii întâlnesc în alunecușul lor, fâșii din atlasul prisosit din bucățile cu care își întocmește o haină de bal.

Din când în când, opresc avântul mohorâtelor aiurări, pentru a-i fura ceva din ceeace se ivește pe chipul ei preocupat de necesitatea terminărei gătelei.

Privirile-i zac într'o pânză fină de lacrimi, care contrastează înfiorător de sublim cu reflexele atlazului,, care fulgeră printre degetele zorite.

Și avem fiecare acoperișul lui: eu, caetul, în dosul căruia îmi furișez lacrimi; ea, preocuparea migăloasă a cizelărei atlasului brut într'o formă anumită, care îi nimicește prilejul compătimirei, odată cu ascultarea ce dă citaniei!..

*

Vijelia orgei, îmi încarcă sufletul de-o religiozitate mistică.
Cădelnițele parfumează catedrala.
In stranele obscure, lucesc fantome.
Melodii încete despânzesc îngrămădirile de fum.

Odăjdiile Monseniorului împrumută sclipiri de scuturi, dintr'o sumedenie de raze, țesute din ghemulețe de toate culorile.

Predica umple inimile ascultătorilor. In bolta acestei case sublime, refrenurile liturghiei încununează atmosfera cu o nuanță de Dumnezeire...

In suspinele orgei, întocmesc o rugă amară.

E atât de pustie catedrala fără ea..., și Crist e atât de trist fără... ruga ei!..

*

Librarul mi-a trimis pe... Hamlet legat în... catifea și peste care l'am rugat să încrusteze o cruce la piedestalul căreia să se odihnească o hârcă suprapusă la două ciolane încrucișate și care împrumută micei evanghelii din... Danemarca, ceva din figura neliniștitului prinț.

Această notă de doliu, ce am pus în biblioteca mea afânată, mi-a fost inspirată de acele mici cărțișoare mohorâte ce-am zărit la cei mai mulți dintre evlavioșii catedralei, și din care, îmi închipuesc că trebue să aibă și ea una.

Și în momentul când glontele ucigaș a îmbucătățit tâmpla, pentru ca de acolo, zburând printre morminte, să ia cu sine drojdia de viață, rămasă pe fundul unor tinereți nefolositoare, nu s'a născut în suflet vre'o dorință de revenire la restul vieței. Și, mai departe, îngâmfat de curajul fățarnic ce-mi împrumută „gloriosul“ moment de a încleșta odată prăseaua instrumentului, îmi sleește în suflet dorința unei iluziuni de viață nouă, care poate s'ar naște între momentul deslegărei lanțului sau al renunțării târzii...

Dar clipa pe cât e de fulgerătoare, pe atât e de oarbă — mai pripită ca însuși momentul în care trece scânteia renunțărei, căci, chiar în același spasm de curaj sau regret, se aude detunătura și se zărește flacăra...

Sărmanul Klopștock

Paturi de Fer —
Paturi de Bronz —
Telefon 25/63
Paturi de Copii
găsiți la vechea
fabrica de Mobile
GUTMAN MARCUS
Str. Sfți Apostoli. 72
Colț prin Cal. Rahovei

DIN CRONICI

HAIDUCII...

„..Ceaunul plin îl răzimă de cujbă,
Mai ațâță jăratecul, domol,
Svârli coceni, — și-apoi, privind în gol:
„...Pe tatăl meu l-am pus să ție slujbă

„Și capul lor, — înalt, voinic și smead
„Dar negrăit de dulce la voroavă —
„L-a răsplătit, smerit, cu o carboavă..
„Pe urmă i-am văzut pe toți cum cad.

„Ingenunchiați, la sfinții din icoane
„Și cum se roagă, cumințiți și buni —
„Haiducii, făcătorii de minuni,
„Județi de pricini grele și prigoane..

„Apoi grăiră: „Prea cinstiți săteni
„Și frați cu noi de-apururi, întru Domnul
„Isus Christos, pre care nici un om nu-l
„Ajunge 'n slavă, — prea cinstiți moșneni

„Și voi pălmași — bielșug și pace vouă!
„Noi nu stricăm nici legea din strămoși
„Nici datina..." — și 'n ochii lor frumoși
Le deslușiam lucind pe amândouă..

„Ci, noi, temuții codrilor haiduci,
„Ne pogorâm călări, răzbind potère
„Ca să 'mpărțim dreptatea cui ne-o cere...".
— Și, cuvioși, făcură alte cruci..

„Ne-atinem dârji, la drumuri, după pradă,
„Pândim pe singuratece poteci,
„Suntem cu căpitanul, patruzeci —
„Și la primejdii suntem toți, grămadă!

„Când holdele bogate dau în pârg,
„Când fierbe vinul aromind, în cramă
„Și gem hambare pline, — fără teamă
„Suntem ascunși la drumul dinspre târg:

„— Copiii pască-și fără grijă boii
„Și-asișderea nevestele cu prunci
„Să treacă fără griji prin văi și lunci,
„Dar, — teamă-se amar de noi ciocoii!..

„Nu vor avea o clipă de răspas —
„Il vom opri să doarmă și să bele —
„— Iar de-i vom prinde, seamă au să dei(e)
„De ce-au făcut în fiecare ceas!..."

„..Dar, să vă spui povestea lui Nichifor
Haiducul pe atunci de tot vestit:
Trăia prin munții Vrancei răsvrătit
Și se lăsa prin sate ca un vifor,

Ne'nduplecat cu cei sgârciți și răi..
Fugise de necazuri și de oaste
Și rătăcind prin codrii 'ntinși, — pe coaste
Când răsăria, gemea zăbala 'n văi

Infiorându-și spuma argintie..
Trecea cu nepăsare peste sloz
— Lua din sat „mai marele" zălog
Iar ceata lui prăda din avuție..

Spun cei bătrâni că peste toți stăpân
De unde 'mpodobește bradul dealul,
Și până hăt la râpa de sub malul
De jos — era pe-atunci doar un stăpân

Și-acela, — Udrea-inimă-de-piatră,
Nicicând n'a dat un ban la vr'un sărac,
Strângea hain pitac lângă pitac
Și-l ascundea într'o ulcea, pe vatră..

Avea o fată Udrea, — cum n'a fost
A doua mai de fără-de-prihană:
Cu vorba 'mprăștia alean pe rană —
Căci suflet sfânt găsise adăpost..

In trupu-i mlădios de căprioară..
Avea ochi mari, ca bolta de senini..
Veniseră boieri și crai străini
Pețind așa mândrețe de fecioară.

Dar fata pe Nichifor îl iubia
Că el era voinic și de ispravă
— Și îl visa venind fără zăbavă
Din mâinile lui tată-său s'o ia!..

Căzuse toamna cum e obiceiul
Cu buți de vin și cu bielșug de rod;
In târg, cel mai blagoslovit norod
Ințelegea pricina și temeiul

Vremelnicelor fapte omenești..
Se scuturau de frunza 'n aur, nucii —
In vie rămâneau golași butucii, —
Gutuii se 'ncujbau ca în povești..

Dar într'o seară, un drumeț pe care
Nu-l mai văzuse nimeni pân'atunci,
Era voinic, spătos, călit de munci,
— Bătu la Udrea 'n poarta cea mai mare..

Argații au venit de i-au deschis;
Străinul întrebă dacă stăpânul
Primește pețitori.. Avea tot sânul
Cu pungi de bani, mai multe ca 'ntr'un vis..

„Bielșug, și sănătate, și mărire
„Și pace ție, Udreo, prea cinstite,
„Din cetele haiducilor, vestite, —
„Eu sunt Nichifor, — ageru 'n privire,

„Blajin cu cei miloși și buni la Domnul,
„— Dar aspru'n fața celor făr'de lege
„Din care ceata mea, doar praf alege —
„Și cărora în vis le turbur somnul!..

„Din dealul cu podgorii, până'n munte —
„Copiii — abia înfășurați în crijmă
„Mă știu și ei : de la ceocoi iau dijmă
„Și peste patruzeci, eu merg în frunte..

„Din codrii mei m'aduse-un vânt năprasnic :
„Acolo sus, eram un șoim stingher..."
Haiducul sta cu mâna pe jungher
Și ochiul lui sticlea aprins și groasnic..

„Aci, în casa ta, — auzi? — aci
„Se află Udreo, viața mea, — comoara!
„Venit-am azi ca să-ți pețesc fecioara..
„Dă-mi fata! Nu-ți cer alte bogății

„— Că ea, — e cea mai scumpă pentru mine..
„Ascultă-ți inima și vezi, ce simți?
„Am mii de galbeni, dacă vrei, cu zimți —
„Și multe pungi de pietre scumpe pline

„De ce te'ntuneci, Udreo? Fata vrea —
„Gândește-te... Așa mi-a fost osânda!
„Nu spune nu!, — c'ai să primești osânda!..
„Te'ncumeți tu să stai în calea mea?

„Gândește-te!... și fie-ți milă câine,—
„Și nu stârni mânia lui Nichifor! —
„Ha! nu vrei?! O să cadă ca un vifor
„Urgia-mi... Bagă seama, Udreo, — mâine!.."

. . . Pe tainice poteci veniau călări
Haiducii, patruzeci, cu căpitanul..
Dar Udrea petrecea nuntind, sărmanul!
— Vuiă văzduhu'n vesele cântări

Rostogolind chiuituri pe vale,
Se veseliau bătrâni, și mici, și mari, —
Zoriau tarafe de țigani cobzari
Cu dible, cu dairea și cu țimbale,

Cu surle și cu naiu.. Din pimnițî vechi
Scot slugi bătrâne, bute după bute —
Și sgomot de chindii și de bătute
Neîncetat le răsună'n urechi..

De-o săptămână ține nunta'ntr'una
Cu dulciuri, cu cafele și cu vin
Ospețe boerești se trec și vin
— Că Udrea are-o fată, — numai una,

Și-acela se mărită c'un boier..
Dar dacă are Udrea doar o fată
Dece e fața ei întunecată
Și'n ochii ei trec nouri, ca pe un cer?

In gând ea-și desmierda duios iubitul,
Voinicul dârz ascuns între poteci
— Acel care cu ceata, — patruzeci —
Ura pe tatăl ei, încăruntitul..

. . De-odată lăutari și lume tac
Și-o liniște de moarte se ridică..
Veniau călări, în goană, fără frică,
Haiducii : crâng, — copac lângă copac!

„Cinstite Udreo — prea mi te-ai grăbit
„Să pui miresei valul de beteală..
„Acum e ceasul sfânt : dă socoteală
„De bezna faptei care ne-a'nvrăjbit!.."

Din ceată, patru se'ndreptau spre el :
„Cinstite Udreo — dacă ții la viață
„Și vrei s'ajungi și mâine dimineață
„Alege dintre lucruri într'un fel :

„Vezi,—fata-l vrea! Nichifor o iubește!
„I-o dai ori ba?.."
Dar Udrea sta tăcut
Ca piatra neclintit, senin și mut
Privind haiducii'n față, bărbătește..

Cu frânghii îl legară, cot la cot..
„Cinstite Udreo, — pentru-a treia oară :
„Ne dai stăpână mândra ta fecioară?"
Grăi Nichifor : „Că mi-o dai socot!.."

„Ba nu! — răcni bătrânul, — „niciodată!"
. . Nichifor îl luă de păr, tiriș,
Și-l răsturnă de sus, pe coboriș,
De'nfioră cu dânsul râpa toată..

Pe urmă, 'ncet, se duseră haiducii
Călări.. Jeliau nuntașii'n urma lor..
Urcau spre codru-adânc ispititor
In toamna care desfrunzise nucii..

George Silviu

Sanatoriul „CENTRAL"
Medico-chirurgical
Calea Călărași No: 16 (în plin centru al Capitalei)
Operațiuni chirurgicale — Boli de ochi, nașteri, Boli interne, genito-urinare, venero-sifilice și boli nervoase neturbulente.
Tratament anti-sifilitic — Pe cale venoasă, intramuscular și electric nedureros, cu mecol (ionizare) Roscost.
Laboratorul Central de Analize medicale — Analize complecte de urină, sânge, spută, suc gas... ..pte și orice produse patologice. Reacf. Wasserman și Sachs Georgi pentru diagnosticul sifilisului. Examene bacteorologice și anatomopatologice. Autovaccinuri și stockvaccinuri, antigonogogic, stafilococic, polimicrobian, gripal, etc.
Instalațiuni speciale — Pentru ionizare, radiografie, radioscopie, radioterapie, diatermie, electroterapie, masaj vibrător, hidroterapie.
Bucătărie dietetică pentru diabet și boli renale
Pacienții pot să se trateze cu orice medic internist sau chirurg
In secțiunile speciale se îngrijesc bolnavi atât intern, cât și extern, de către medici specialiști : radiologi, sifilis și boli nervoase.
Orele de tratament 9—11 și 3—6 p. m.

ÎNSEMNĂRI

Din eroare, rândul trecut, „Adeverul Literar și Artistic" purta No. 136, când, în realitate, era No. 135.

Operele scrise de Andrei Șaguna

1) Anrede des romanischen Diöcesan-Bischofs in Siebenbürgen Andreas Schaguna an die Geistlichkeit und Național Versammlung am 28 December 1848 zu Hermannstadt.
2) Cererile Românilor din Monarhia Austriacă. Viena 1849 (In colaborare cu Ioan Mocioni, Ioan Popasu etc...)
3) Promemorie despre dreptul istoric al autonomiei bisericești naționale a Românilor de religia răsăriteană. Sibiu 1849.
4) Promemoria über das historische Recht der nationalen Kirchen-Authonomie der Romanen morgenländ. Kirche in den K. K. Kronländern des österreich Monarchie. Wien 1849.
5) Adaus la promemoria despre dreptul istoric al autonomiei bisericești naționale a Românilor de religia răsăriteană. — Sibiu 1850.
6) Anhang zu der Promemoria über das hist. Recht der Nationalen Kirchen-Authonomie der Romanen morgenländ-Kirche. Hermannstadt 1850.
7) Promemoria către Ministrul austriac de Culte. 1851.
8) Cunoștințe folositoare despre trebile căsătoriilor spre folosul preoțimei și al scaunelor protopopești. Sibiu 1854.
9) Elemeentele dreptului canonic al Bisericei drept credincioase răsăritene spre întrebuințarea preoțimei, a clerului tânăr și a creștinilor. Sibiu, 1854, ediția II-a 1855.
10) Cunoștințe folositoare despre trebile căsătoriilor. 1854.
11) Manual de teologie morale creștinească pentru întrebuințarea preoțimei și a clericilor greco-răsăriteni. Revăzută și retipărită sub priveghărea și cu binecuvântarea Ecselenței Sale Domnului Baron Andrei de Șaguna. Sibiu 1855.
12) 26 cuvântări la sărbători mari. Sibiu 1855.
13) Recurs sau gravamine în contra Ministrului austriac de Culte, Thun. 1855.
14) Biblia... tipărită supt priveghiarea Prea Sfințitului Domn Andrei Baron de Șaguna. Sibiu 1856—1858.
15) Respingerea unor atacuri privitoare la traducerea Bibliei. 1858.
16) Tâlcuiala evangheliilor în Duminicele Invierii și'n ale sărbătorilor. Sibiu 1857; ediția II-a Sibiu 1860.
17) In potriva lui Rădulescu-Heliad care a început să traducă, tipărească și să împartă o biblie, fără să fi avut vre-o îndreptățire la aceia. Sibiu 1858.
18) Asupra Bibliei lui Heliad. Sibiu 1858, 44 p.
19) Datorințele supușilor către Monarchul lor. Sibiu 1858.
20) Memorial prin care se lămurește cererea Românilor de religiunea răsăriteană în Austria, pentru restaurarea Mitropoliei lor din punct de vedere al Sf. Canoane. Sibiu, 1860.
21) Denkschrift, nodurch die Bitte der Romanen des orientalischen Glaubens in Oesterreich um Herstellung ihrer Metropolie aus dem Gesichtspunkte der Kirchensatzungen belenchtet wird. Dem. K. K. Ministerium für Cultus, überreicht 1851. Hermannstadt 1860.
22) Istoria bisericei ortodoxe răsăritene universale dela întemeierea ei până în zilele noastre. Sibiu 1860.
23) Anthorismos, sau deslușiri comparative asupra broșurei „Dorințele drept-credinciosului Cler din Bucovina în privința organizației canonice a Diecesei și a Ierarhiei sale referințe în „Orgnaismul bisericei ortodoxe din Austria". Sibiu 1861. Și în limba germană, Sibiu 1863.
24) Hirotesier și Hirotonier. Sibiu 1861.
25) Instrucțiune pentru învățători. Sibiu 1862.
26) Rânduiala sfințirii bisericilor prin archiereu. Sibiu 1862.
27) Proiect de regulament pentru afaceri bisericești, școlare și fundaționale. Sibiu 1864.
28) Actele sinodale bisericești din 1850, 1860 și 1864.
29) Instrucțiune pentru directorii școlari. Sibiu 1865.
30) Rânduiala sfințirii de Episcop. Sibiu 1865.
31) Instrucțiune pentru profesorii Seminarului archidiecesan 1865.
32) Scrisori apologetice, va să zică de Apărare. Sibiu 1867.
33) Compendiu de dreptul canonic al unei sâtei sobornicești și apostolicești Biserici. Sibiu 1868.
34) Drepturile și datorințele civile pentru școalele poporale. Sibiu 1870.
35) Enchiridion, adecă carte manuală de canoane ale unei sântei soboricești și apostoliești Biserici cu comentare. Sibiu 1871.
36) Manual de studiu pastoral, compus de Andrei Baron de Șaguna. Sibiu 1872.
37) Calendarul Tipografiei archidiecesane, după 1872.

Tot Șaguna a fondat în anul 1853, ziarul național „Telegraful Român", redactat de Aron Florian.

(Bibliografie alcătuită de Gr. Cardaș).

Contribuții la istoricul „Junimii" dela Iași

Corespondența lui Anton Naum cu d-l I. C. Negruzzi publicată de *G. Cardaș*

VII

1892, Maiu 4, Iași.

Iubite Iacobe,

Eri, Virgolici întorcîndu-se din București, mi-a spus că este bine să cer eu catedra de limba franceză ce s'a înființat prin budgetul anului curent la Școala Normală Superioară din Iași, că, fiind la București, a vorbit cu D-ta și că a văzut acolo la Minister o cerere tot pentru această catedră din partea lui Suțu, cerere care v'a cam scandalizat din partea acelui cumulard. Cererea însă a fost recomandată Consiliului Școlar. Trimet și eu pe a mea pe care te rog să o dai îndată Ministrului și să o recomandați consiliului școlar. Cred că voiu fi preferit pentru mai multe considerații. Știi că de mult caut să scap de școala militară, unde nu este nici gradație nici inamovibilitate și o muncă din cele mai nefructuoasă. Anul acesta este memorabil pentru mine :

Am căzut la premiul Rădulescu.
Am căzut la Senat,
Am căzut la Academie!...

Nu să poate zice că nu sînt om cu noroc. Iți mulțumesc însă pentru sprijinul și stăruința ce ai pus în fixarea mea la Academie.

Te-aș ruga să-mi respunzi două vorbe numai la scrisoarea aceasta.

Respectuoase închinăciuni din partea noastră Doamnei Negruzzi

Te îmbrățișez

A. Naum

Cu poemul mieu am ajuns la cîntul al 8-lea, sper să-l închieiu la al 12-lea.

VIII

16 Noembre 1892 Iași.

Mult iubite Iacobe,

Am întîrziet până astăzi a respunde la amicala ta scrisoare din 8 Noembre pentrucă am așteptat o ocaziune sigură spre a-i trimite începutul poemului mieu eroi-comic „Povestea Vulpei".

Astăzi îți trimet prin amicul nostru Alexandru Cuza două numere, adecă două cînturi, cîntul I-iu și cîntul al 2-lea, de împreună cu prologul, care este gia publicat în numerul jubilar al „Convorbirilor" din anul trecut.

Mai întâiu, doresc ca în numerul „Convorbirilor" de la întâiu Ianuar să publici cîntul întâiu iar nu mai degrabă. Am păn acuma nouă cînturi gata și sper că voiu ajunge la capăt, dacă D-zeu îmi va da viață. Dar grija mea cea mare nu este aceasta ci este în calitatea poemului. Te rog cetește'l de împreună cu Maiorescu, care m'a încurajat mult și scrie'mi imediat ce împreună veți căpăta după ce întâiu cetire. Vă rog pe amîndoi să fiți nemiloși și să introduceți orce skimbări și or-ce variante veți găsi de cuviință. Cu Maiorescu am avut vorbă astă vară cînd era să se pornească în streinătate să'l trimet manuscrisul, dar neputîndu-l trimite înainte de pornire îl rugasem să-mi dea adresa unde să va afla ca să-il trimet acolo; dar după aceasta n'am mai primit nimic și acum când a fost în Iași pentru procesul Sturdza, n'am avut norocul să'l văd. Am însărcinat pe Cuza să pipăie și să se înțeleagă prin mijlocirea ta cu Socec pentru editarea poemului cu gravurile imitate după Caulbachi, aștept și pentru aceasta răspunsul și povățuirile tale.

Cred că amicii literari bine au hotărît să nu răspunzi lui H... Cât pentru că dă indirect pe aice să crede că nu încă, dar dacă este așa, găsesc că lucrul să face prea încet. Ca să revin la Hulpea mea, te rog să nu publici înainte de 1-u Ianuar, Pentru Academie, ce crezi? Voi putea oare trece anul viitor, măcar fiind acum și locul lui Sion vacant?....

Sfârșind, te îmbrățișez rugându-te să faci cum îi ști mai bine.

Inchinăciuni prea respectuoase d-nei Negruzzi din partea mea și a femeei mele.

Al tău

A. Naum

Te previn că altă copie de pe manuscris nu am, și în caz de pierdere, aceste ar atrage neexistența lui.

IX

1893 Ianuar 2. Iași

Iubite amice,

Am primit scrisoarea ta din 24 Decembre, pe care o așteptam de mult; gândiam și eu că întârzierea ei a fost din cauza prea multor ocupații. Chestiunea condensării este curmată între noi având acolo voi cu toții, mâna liberă de a tăie fără milă versurile ce le veți crede de prisos. Maiorescu mi-a scris cu câteva zile înaintea pornirei sale și i-am răspuns la București, rugându-l ca să fie fără îndurare și să taie cît va crede că ieste bine. El mi-a scris într'un mod prea măgulitor zicându-mi că la cetirea făcută într'un cerc restrîns, poemul și spiritul lui general a plăcut mult. Deie Domnul ca să fie așa și cînd ea apăria în public!... La 9/21 Ianuar Maiorescu să întoarce și cu venirea la București a lui Cuza, îi voi încredința cîntul al 3-lea. Am pân'acuma 9 cînturi gata și am de gînd să'l încheiu la 12; dacă îmi va veni bine, dar aceasta este încă ne lămurit în mintea mea.

Dorindu-ți un an bun și cum ți-ar plăcea să-ți fie, și îmbrățișîndu-te te rog să spui D-nei Negruzzi respectuoase închinăciuni din partea mea și a femeii mele.

A. Naum

X

14 Octombrie 1893. Iași.

Iubite amice,

Ți-am expediat alaltăeri prin Meisner al 7-lea cînt din dobitocescul meu poem. Aș vrea să știu dacă l'ai primit și dacă narațiunea să susține în tonul ei.

Am suprimat din acest cînt vr'o două versuri cari mi s'a părut prea crude. Dacă vei găsi că ele pot rămânea vei face corecțiunea următoare la versul al 2-lea.

„Puișori vor face numai acei cari vor putea", în loc de :
„Iar copii vor face numai acei cari vor putea".
Asemenea te rog să judeci dacă versurile :
„Acel dangăt de clopotniți ce în aer zăngănește,
„Care'ntocma ca lătratul de cățel te amețește".
oare **lătratul de cățel** merge?.....

Ce vor zice Mitropoliții? Inlocuiește cu altceva. Reflexiunele aceste mă cam tortureză.

Altfeliu, ce mai faceți pe acolo? Auzim tot lucruri grave. Deie Domnul să nu fie nimic. Te rog scrie-mi măcar două cuvinte.

Te îmbrățișez și respectuoase închinăciuni din partea noastră.

A. Naum

O RECONSTITUIRE. — In „Insemnările" din numărul 134 al **Adevărului Literar și artistic** subita dispariție a câtorva vingalace a descomplectat și, într'un loc, a schimbat nu senzul dar intenția de amănunțire ori de nuanțare a faptelor.

Restabilim — pe cât se poate — rândurile nedreptățite :

„La noi Academia a fost zeflemisită în diverse cronici politico-literare. Astfel într'o bibliografie versificată se spune:

Don Quichoți ce plini de **fraze**
Și de mimice galante-s
Nu-i căta în **Cavalerul**
Fejei-Triste de Cervantes.

Nu-i departe Sfatul Țării
Și-i aproape-Academia,
Iar saloane sânt destule
Și-i găsești colo cu mia.

Mulți din ei s'au prins, ca'n ciudă
Spre Olymp să-și mâe pasul
Și, nedrepți cu Rosinante,
Au încălecat Pegasul.

Au mai satirizat, la noi, Academia : în suplimentul literar al **Adevărului** de prin Februarie și Martie 1894, un tânăr polemist ce semna **Cr.**, despre care unii din „vechea gardă" spun că ar fi în realitate **Gr**, adică **Gorun** (allonym al d-lui Al. Hodoș), iar alții susțin că e o prescurtare din **Coresi**, preudonim al d-lui Artur Stavri. Satirizarea aceasta a avut loc într'o serie de portrete de academicieni. Seria lui **Cr** avea și citate din lucrările academicianilor: părintele S. Fl. Marian, I. G. Sbiera, Ath. Marian Marienescu și Iosif Vulcan; în note repezi erau „prinși" Ioan Caraiani, Al. Roman, Quintescu, Gheorghe Chițu, Vincențiu Babeș.

Inainte de **Cr**, încercase **Tony Bacalbașa** un instantaneu asupra lui Vulcan.

Palma
Tălpile și Tocurile de Cauciuc sunt mai durabile, ca cea mai bună piele!

O pagină din Exil

de CONST. V. ROSETTI

Autorii revoluţiunii din 1848, după scăparea lor de pe „*Ghimiile*" turceşti *), s'au retras la Paris.

Voi arăta aci, câteva fapte, scoţând în evidenţă starea de spirit de atunci, şi cum un exilat, un istoric şi un cizmar, au trăit într'o deplină armonie, conlucrând spre binele ţării lor.

C. A. Rosetti legase prietenie strânsă cu Charlemagne Halegrain, de meserie cizmar. Halegrain era prieten cu Jules Michelet, marele istoric al Franţei, deci erau prieteni tustrei.

Cum l-a cunoscut Rosetti pe cizmar? Foarte simplu. El comandându-şi o pereche de ghete, Halegrain luându-i măsura. Acest timp relativ scurt, a fost suficient pentru ca cei doi oameni să se cunoască. C. A. Rosetti, în notele sale descrie în modul următor, scena unei invitaţiuni la masă.

„Halegrain, a venit la mine, m'a felicitat că am scăpat de robie şi mi-a spus: „*J'ai une faveur à vous demander, de venir avec madame prendre la soupe chez moi*". Cum să refuzi o invitaţie a unui om din popor, când vine din inimă, am primit-o cu bucurie".

Altădată la o masă la Jules Michelet.

„Este sublim să vorbeşti cu un om de geniu. Admiră foarte revoluţia noastră, naţia noastră, pe care, o numeşte Colonia lui să vedeţi, aşa este şi cu Franţa. S'a lăsat Franţa fără instrucţie dela 1815 şi de aceea strigă acum ca şi atunci: „Napoleon".

S'a mai zis de noi că este adevăr ceeace a spus un istoric: „*Le monde est vide depuis qu'il n'y a plus de Roumains*".

Părerile lui C. A. Rosetti, asupra lui Vasile Alecsandri, nu prea erau favorabile acestuia. Rezulta asta şi din nota următoare: „Am fost la Alecsandri, unde mi se sfâşie inima văzând viaţa de „*dandy*" (elegant) ce trăesc fiii unei naţii în robie".

Altădată, un banchet cu tâlc.

„Ne-am adunat vre-o 40 de Români la Montmorancy, ca să serbăm aniversarea revoluţiunei. Doi tineri, Magheru şi Zătreanu, comandau un banchet în senz fizic... Dar ei şi cea mai mare parte, nu ştiu că un banchet este o comunicare sufletească. Am propus numirea unui preşedinte care să dirige şedinţa. D-l Tealescu care, nu ştie să respecte nici pe om, nici libertatea..., Creţeanu Gh., care părea un tânăr bun, a luat obiceiul ca la orice adunare să bea mai mult decât poate şi pe la jumătatea mesei să devie sgomotos. Dar mai era şi un tânăr moldovean, Cozadini, care, era în aceiaşi stare, cu toate acestea, luă cuvântul Boliak (Cesar)... cu toate că nu zise nimica rău, Cozadini şi nu mai ştiu cine, începură să întrerupă şi a murmura, astfel că un alt moldovean îi şi asvârli îndată un pahar şi Boliak perdu mai tot bunul ce avea să zică, sfârşi îndată şi vorbi Ionescu (moldoveanu). Tălmăci rău cuvântul lui Boliak, începură apoi certuri şi cuvinte proaste între Cozadini şi Obedeanu. Lucrul degeneră astfel încât Ion Brătianu se ridică şi zise: „Port un toast. Facă ca România să nu mai fie reprezentată de oameni ca noi". Indată Ionescu vorbi, atacând fără a spune ceva, şi zgomotul şi nerânduiala crescură astfel încât se sfârşi totul... Trebuia să dăm afară pe cei 2 sau 3 turburători şi să începem în adevăr banchetul revoluţiunei".

Pictorul Constantin D. Rosenthal, C. A. Rosetti, Maria Rosetti şi copiii lor în exil.
Tablou de Rosenthal. Paris, 1850.
Sus în fund, tabloul „România la 1848" de Rosenthal.

Traian. Că am făcut mare lucru, că am făcut sacrificii, că am dat lecţii Franţei. Să nu ne gândim că e perdută nici agitată ci numai la suprafaţă. Oceanul nu e turburat până în abisuri, nu. Oceanul la 25 de picioare în fund, este liniştit, dar voi nu ştiţi

Dragostea ce o purta Michelet lui C. A. Rosetti, se poate vedea şi din următoarele:

„Spunea Madame Dumesnil (fata lui Michelet), că Michelet când a făcut cursul la Collège de France ştiind că eu sunt bolnav şi uitându-se în chipul meu, a avut tot timpul lăcrimele în ochi, nu putea ridica ochii dela mine şi vederea mea îi aţâţa durerea, încât nu putea să-şi facă lecţia".

Intr'un număr al „Adevărului literar şi artistic", am consacrat un articol lui Const. D. Rosenthal. Iată ce scrie Jules Michelet despre dânsul, într'o cărţulie intitulată: „*Principautés Danubiennes, Madame Rosetti*", pe când Maria Rosetti căuta să scape de pe „Ghimiile" turceşti, pe prizonierii români, Aristia, Bălcescu, Boliac, Bolintineanu, Ion Brătianu, trei Goleşti, Grădişteanu, C. A. Rosetti, etc.

„Maria Rosetti murea de nerăbdare, făcând mii şi zadarnice proecte, cu ochii perduţi asupra marelui fluviu, indiferent, care curgea, curgea mereu, fără a-i aduce vre-o ştire despre ce voia să ştie. Avu însă o consolare: Un prieten credincios, o ajunse, ...un erou al prieteniei, Rosenthal, artist distins, care improvizase la Bucureşti „Libertatea" adorată de un întreg popor....

„Intr'o zi, aşezat pe o piatră, privind fluviul:

— „Ce vreţi să faceţi?", zise Rosenthal, prietenei sale visătoare.

— „Ii voi urma pretutindeni şi le voi împărtăşi soarta".

— „Dar cum! O astfel de călătorie, pentru o femee slabă, pe astfel de drumuri periculoase şi printr'o ţară pustie?

„El numără nenumărate proecte pentru a combate proectul ei. El o găsi neclintită în hotărârea ei.

— „Aveam acelaş gând ca şi d-ta, am vrut numai să vă încerc. Şi eu, vă voi urma pretutindeni. Rară şi înduioşetoare credinţă a unei prietenii aşa curate! Acest frate şi această soră, uniţi prin inimă într'un astfel de devotament. Cine îi va despărţi în viitor? Nenorocitul a scăpat pe prietenii săi, pentru a cădea mai târziu în mâna Austriei şi a fi omorât".

CONST. V. ROSETTI

*) Cum au „petrecut" *rebeliştii* în ghimiile turceşti, ne-o descrie I. Voinescu într'o serie de articole tipărite (sub formă de scrisori către Ion Brătianu) în *Românul*, doisprezece ani după reprimarea revoluţiei.

Iată un pasagiu:

„...La 24 Septembrie veniră să dea drumul domnilor Romanescu şi Rosental, iar nouă ne poronciră să ne strângem bagajurile să plecăm la Vidin, cu ghimii împărăteşti. „Ce fel la Vidin?" întrebarăm toţi deodată; dar nu ne deteră nici un răspuns. D-l Rosenthal ceru să-l lase să meargă cu noi, căci avea — zise turcul — mare dorinţă să vază pe strălucitul Hussein Paşa, dar îi răspunseră că nu se poate, căci Aghiuţa dela Bucureşti îl cere ca pe un supus austriac. El protestă împotriva unei asemenea cereri, declară că voeşte să rămâe cu noi, căci e Român iar nu Austriac, că dacă noi am meritat vreo pedeapsă ca revoluţionari, el a meritat-o nu mai puţin decât noi atât prin dorinţele cât şi prin cea mai activă cooperare a sa. Protestările-ţi însă nu folosiră nimic, brave Rosenthal! Turcii te smulseră din braţele noastre, fiecare lacrimă ce pică din ochii tăi căzu fierbinte în sânul nostru şi va rămânea neştearsă în suvenirea noastră ca tot ce mişcă sufletul.

„Ghimiile ne aşteptau. Intrarăm opt într'una şi şapte în cealaltă; căpitanul ne arătă cu degetul o gaură şi ne porunci răstit să ne băgăm în lăuntru. Gaura n'avea nici măcar o treaptă pe care să-ţi pui piciorul. Ne lăsarăm târâş într'un spaţiu de patru palme înălţime, de cinci lărgime şi douăsprezece lungime. Peste putinţă să stai măcar în genunchi; trebuia neapărat să-ţi faci trupul ghem. Aşternutul îi era, în toată lungimea, de ghiulele cu rogojini pe deasupra.

„Vântul era priincios, umflă pânzele şi puse ghimia în mişcare Stăturăm aşa ghemuiţi, înghesuiţi, în întuneric, şi într'un aer putred de duhoare. Tortura unei asemenea poziţiuni era grozavă..."

(...*I. Voinescu* în „Românul" lui C. A. Rosetti, No. 332 din 1861. — Acest Ioan Voinescu, membru al societăţii filarmonice, a tradus „Bădăranul boerit" şi „Gheorghe Dandin sau bărbatul cornat dela Molière"; în franţuzeşte a tipărit les *Arabesques*. E unul din traducătorii în franţuzeşte ai lui Alecsandri. A făcut parte din locotenenţa domnească dela 1848. Spre deosebire de un alt I. Voinescu, i se zicea: *Ioan Voinescu al doilea*).

Barbu Lăzăreanu

Cărţi şi Reviste

L'EUROPE NOUVELLE (9 Iunie). *Un număr închinat Belgiei din care extragem câteva rânduri din articolul lui Richard Dupierreux, în care sunt expuse părerile sale asupra evoluţiunii literaturii belgiene.*

Cu Verhaereu — spune *Dupierreux* — lirismul romantic, absolvit de toate vechiturile, înviază deodată în rumoarea muncii moderne. „Les Forces tumultueuses" îmbătrâni-vor mai curând, pentru că nu respectă tradiţia, sintaxa sau vocabularul? Poate! Dar nimeni nu va ceti vreodată fără să vadă aci splendoarea unei epoce încredinţată fierului şi focului.

Acel care va receti „Vent dans les moulins" a lui *Camille Lemonnier*, va retrăi primăverile proaspete sau marmoreenele iernii ale Flandrei... Literatura belgiană răsăria din naturalism şi din Parnasse, care dela primele încercări marturiseau adorarea materiei. Primele sfaturi ale lui *Zola*, şi exemplele lui *Hérédia* conduceau pe acei care-şi ascultau maeştrii pe o plasticitate colorată şi o exactitate puţin sistematică. Nici o altă lecţie nu putea fi mai bine culeasă dintr'o ţară practică senzuală — cu multă grijă spre economie — poftitoare a plăcerilor ospăţului şi ale cabaretului. Belgienii sunt naturalişti prin temperament. O mărturisesc toate expresiunile lor, dela portretele primitive, minuţioase, precise şi veridice, până la cămara lui *Snyders*, trecând prin orgile lui *Jordaens* şi liricele desfăşurări de carne ale lui *Rubens*. Cum n'am voi să ne supunem oare maeştrilor, când în genere, nu ne-am orientat decât spre ei înşişi.

*

LA NOUVELLE REVUE FRANÇAISE (1 Iunie). Carte *isvor* a prinţesei Bibescu, apărută în limba franceză, e recenzată în numărul menţionat de către obişnuitul cronicar al revistei: *Jacques Sindral*. Scoatem un pasaj caracteristic şi-i facem cu plăcere loc, mângâindu-ne, oarecum, fineţea cu care *Sindral* ştie să vorbească despre cartea prinţesei Bibscu, în legătură cu ţara noastră.

„In acest popor românesc, credinţele noastre vechi sunt atât de bine amestecate, că încercând să-i distrugi păgânismul i-ai ridica totodată şi creşitnismul. Suntem chemaţi să recunoaştem în povestirile acestui popor românesc pe Diana, Venus, şi Proserpina, care se ascund sub străvestiri rustice, relevându-i-se transformările ciudate ale Bibliei.

„Când ne vorbeşte de sărbătoririle morţilor, ne amintim ceeace Fustel de Coulange a scris despre cultul zeilor mani dela Roma. Cetind povestirile Salomia şi L'Aveugle, ne urcăm mai sus încă şi ne gândim la ceeace Lévy-Bruhl povestea de curând, despre negrii africani, pe cari cei albi îi scapă dela moarte... Pare că binecuvântarea vreunui zeu a lăsat pe acest târâm mărturiile tuturor epocilor dispărute, astfel că putem gusta deodată—descoperind-o—plăcerea de a străbate în spaţiu şi timp".

Acestea fiind spuse ca impresiuni asupra diferitelor capitole din carte, *Jacques Sindral* găseşte rânduri de o gingăşie rară, rânduri care au darul să prindă în puţine cuvinte caracteristica totală a contribuţiei sufleteşti, cu care prinţesa *Bibescu* pricepe să-şi ilumineze opera:

...„Prinţesa Bibescu ne povesteşte bucuriile şi suferinţele lor (ale ţăranilor noştri) cu o mare simplitate... Reflexiunile sale intervin în povestire, dar învăţământul naşte mai natural din imagini, cărora autoarea le împrumută graţie desăvârşită ca în parabole. Tonul cărţii cel al unei înţelepciuni amuzante, de o ironie nuauţată cu milă. Vizitatoarea trece ca o străină, înţelege totul şi rămâne singură".

Sunt cele mai binemeritate rânduri aduse acestui *Pathé Journal* românesc.

*

LA VIE (15 Iunie) reproduce următoarea anchetă din *Gazette de Cologne* în privinţa scriitorilor francezi cari sunt mai mult cetiţi în Germania:

Din sec. XVII: *La Princesse de Clèves*, *Le roman comique* şi *Télémaque*.

Din sec. XVIII: *Gil Blas*, *Le diable boiteaux*, romanele satirice ale lui *Vlotaire* şi, în special, *Candide*, *La nouvelle Héloïse*, *Manon Lescaut*, *Faublas*, *Les liaisons dangereuses*, *Le Sopha de Crébilon le fils*, pentru a nu mai numi încă „Rétif de la Bretonne", pe care *Lavater* îl supranumea „le Richardson français".

Monte-Cristo, *Paul de Kock* (în popor), *Notre Dame de Paris*, *Atala* şi *René*.

Stendhal, *Goncourt*, *Flaubert*, *Feydeau*, sunt traduşi şi retraduşi actualmente în Germania. Numai *Zola*, după ce s'a bucurat de o popularitate imensă, rămâne astăzi în urmă: Guy de Maupassant cu *Bel-Ami*. *Une vie*, *Fort comme la mort*, *Notre cœur*. *Daudet* are totdeauna credincioşii săi ca *Tartarin*, *Fromont le jeune*, *Jack*, *le petit chose*, *les rois en exil*, *Numa Roumestan*.

E curios că spiritul german contimporan — în mijlocul căruia se desvoltă cele mai noui curente artistico-literare — îşi găseşte distracţia în literatura clasică şi romantică a vremurilor trecute.

*

AURORA (15 Iunie), revista orădeană de înfrăţire culturală romăno-maghiară, aduce în numărul de faţă un articol al d-lui *N. Davidescu*, în care discută, cu obişnuita-i competinţă, problema: dacă arta are sau nu granite. *Până la urmă* — spune d. Davidescu — *arta sfârşeşte prin a depăşi graniţele etnice din care a purces. Aceasta însă numai în măsura în care, la origină, a ştiut să le reprezinte în chip credincios.* Şi spunând mai departe că esenţa pur naţională a artei nu trebue confundată cu efectele ei fireşti, d. *Davidescu* precizează rolul creator al artistului.

Artistul nu are în vedere, în momentul creaţiei, decât o cât mai puternică realizare de sine; ea vine în chip firesc, cu întreg cortegiul de contingenţe inerente pământului pe care ia naştere şi, dacă, apoi ansamblul operei de artă isbuteşte să fie viabil, rezultă, ni chip firesc, şi un act de umanitate. Toate acestea pentru a găsi o încheiere veridică: *Arta cu scop internaţional constitue o adevărată negare de sine.*

In restul sumarului deosebim traducerea unei nuvele din *I. Agârbiceanu* şi câteva traduceri slabe din ungureşte. *Iubire* a lui *Petöfi* tradusă de *I. N. Soricu* tinde, în traducere, să pară din ce în ce mai copilăroasă, de altfel ca toate versurile poetului şi deputatului liberal *Soricu*.

O poezie a lui *Aprily Lajos* — La sărbătoarea lui Faust — tradusă din ungureşte, de cineva care nu semnează, prinde, oarecum, accentul întunecat al originalului, pe care-l credem mai precis: e turburarea „câinelui negru al tristeţei":

Când vreau ca să-l alung de lângă mine,
răutăcios se dă de-oparte,
şi-ascuns în umbra caselor,
spre seară mă petrece-acasă.

In biblioteca mea întunecată
îmi intră ca un demon
Şi îşi aruncă'n lături masca neagră:
Moartea!

*

CELE TREI CRIŞURI (Iunie 1923). Un număr pentru „România Jună". D. *George Bacaloglu* spune în privinţa aceasta:

N'a existat o societate care să aibă mai multe legături cu aspiraţiile neamului întreg şi să aibă mai multe merite pentru progresul acestui neam. Acum cu prilejul împlinirii a cincizeci de ani de fiinţă, a plănuit serbări în toate oraşele din ţară, pentru strângerea unui fond din care să se ridice la Cluj un monument lui Eminescu, personificarea geniului românesc şi unul din membrii fondatori ai acestei societăţi, ca o mare recunoştinţă la care trebue să participe toată suflarea românească. Rânduri frumoase despre acest semi-centenar al României june scrie mai departe *Maria, Regina României*, *D. Marmeline*, *Episcopul Roman Ciorogariu şi Em. Grigorovitza*.

Relevăm poezia lui *Justin Jlieşiu* „Un ciclop a sfărâmat o stâncă":

Un ciclop a sfărâmat o stâncă
Pe iubirea ce-ţi veghea la geamuri,
Şi-a sdrobit iubirea mea adâncă.

In grădina sufletului, floarea
Se usucă de otrava brumei —
Şi începe să'nflorească desperarea.

Mi-au rămas orfane — atâtea vise:
Oile ciclopului din peşteri,
Când l'-orbise regele Ulisse.

Cronica literară asupra volumului de poezii „Fum de jertfă" a tânărului *Teodor Murăşanu*, ne adevereşte că din toată poezia lui *Murăşanu*, cronicarul n'a ştiut să aleagă citate mai caracteristice, deşi de multe ori ar părea că prinde accentul sufletesc al poetului.

Numărul poartă pe copertă ilustraţia grupului academic — România Jună — din Viena; în mijloc preşedintele ei — un tânăr modest — dar harnic: *Octavian Moşescu*, doctorand în drept şi Filozofie, sufletul acestei societăţi. Sunt oameni pe cari nu-i cunosc nimeni, dar cari de multe ori precizează un *drum* sigur culturii noastre naţionale.

G. B.

Joc de inteligenţă

Şah

Soluţiunea problemei No. 107 (Galitzky)

Alb (*7 figuri*): Rd8, Dg1, Cf5, Pb2, d4, f2 şi h4.
Negru (*6 figuri*): Re4, Th2, Pd3, d5, f3 şi f4.
Mat în 3 mutări.

1. b2—b4!, Re4×f5; 2. Dg1—g5+
1. . . . ., Th2×f2; 2. h4—h5
1. . . . ., d3—d2; 2. Dg1—b1+
1. . . . ., ~; 2. Cf5—d6+

Am primit o soluţiune exactă dela d. M. Hirschenbein, Câmpina.

Soluţiunea problemei No. 108 (Mackenzie)

Alb (*6 figuri*): Rb7, Dh4, Te7, Cc4, Pb4 şi e2
Negru (*10 figuri*): Rd5. Da2, Td1, Cg3, Na4 şi h2 Pa7, b5, d7 şi f.6.
Mat în 2 mutări.

1. Dh4—g4!

Am primit o soluţiune exactă dela d. M. Hirschenbein, Câmpina.

Soluţiunea problemei No. 109 (Erlin)

Alb (*8 figuri*): Rb4, Da3, Cd5 şi e6, Nb2 şi b7, Pc2 şi g6.
Negru (*8 figuri*): Rf5, Nh5, Pb3, d6, g4, h3, h4 şi h7.
Mat în 3 mutări.

1. Da3—a4!, Rf5—d4; 2. Da4×b3
1. . . . ., Rf5×g6; 2. Da4—e8+
1. . . . ., Rf5×e6; 2. Nb7—d8+
1. . . . ., Nh5×g6 sau h7×g6; 2. Da4—d7
1. . . . ., b3×c2; 2. Da4×c2+
1. . . . ., ~; 2. Da4—e8.

Dacă 1. Da3—a8?, b3×c2! şi nu mai e mat în 3 mutări.

Soluţiunea problemei No. 110 (Blake)

Alb (*8 figuri*): Rh7, Dh2, Ta4 şi b7. Ce6 şi g4, Nc8, Pa5
Negru (*6 figuri*): Rf3, Ta7 şi g3, Cg1 şi h3, Pf5.
Mat în 2 mutări.

1, Dh2—c2!

Am primit o soluţiune exactă dela d. M. Hirschenbein, Câmpina.

Soluţiunea problemei No. 111 (Heathcote)

Alb (*7 figuri*): Ra6, De6, Cc1 şi f7, Nf8, Pc6 şi g3.
Negru (*7 figuri*): Rd4, Ca1 şi b1, Pc2, c7, f6 şi h5.
Mat în 3 mutări.

1. Cf7—g5!, f6×g5; 2. Nf8—g7+
1. . . . ., Rd4—c3; 2. Cg5—e4+
1. . . . ., Cb1—d2; 2. De6—e3+
1. . . . ., —; 2. De6—e4+

Am primit o soluţiune exactă dela d. M. Hirschenbein, Câmpina.

Soluţiunea problemei No. 112 (Westbury)

Alb (*7 figuri*): Rg2, Dd7, Ce7 şi h3, Na1 şi b3, Pc4.
Negru (*8 figuri*): Re4, Ch7, Nb1, Pa2, c5, e3, e6 şi f5.
Mat în 2 mutări.

1. Cd7—e5!

Am primit o soluţiune exactă dela d. M. Hirschenbein, Câmpina.

Rectificare. La soluţiunea problemei No. 102 (Makenzie) publicată în numărul trecut s'a făcut o greşeală de tipar: Calul negru nu se găseşte în e3 ci în c3.

Paul I. Negreanu

Adeverul Literar şi Artistic
Preţul abonamentelor:
In ţară:
Lei 150.— pe timp de un an
„ 75.— „ „ „ 6 luni
„ 40.— „ „ „ 3 „
In străinătate:
Lei 260.— pe timp de un an
„ 140.— „ „ „ 6 luni
„ 75.— „ „ „ 2 „

SERIA III ANUL IV, – No. 137

3 Lei Exemplarul în ţară
6 Lei Ex. în străinătate

Duminică 8 Iulie 1923

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Rondelul Ţiganilor

Ţiganii merg fără 'ncetare —
Nu ştiu nici ei când au pornit,
Dar se tot duc necontenit
Inpinşi de-o vecinică chemare.

Cu galbeni ochi perduţi în zare,
De când se ştiu s'au pomenit.
Ţiganii merg fără 'ncetare;
Nu ştiu nici ei când au pornit.

Mereu ţigani cu mic, cu mare,
Au tot născut şi-au tot murit —
Şi tot spre visul ne 'mplinit
Răpiţi de aceeaşi aiurare,
Ţiganii merg fără 'ncetare.

Al. Macedonsky

Căminarul Ioniţă

— SCHIŢĂ —

de ARTUR GOROVEI

Străbunicul meu de pe mamă, Căminarul Ioniţă, era de baştină răzeş, de loc din Năneşti, sat mare pe Siret, în ţinutul Putnii.

Eu nu l-am apucat în viaţă, şi nici nu s'ar fi putut; ba nici n'am avut norocul să mă ţie pe genunchi şi să mă desmierde, vre-unul dintre bunicii mei, cari s'au stins de tineri, mai înainte de a mă fi născut. Din povestirile părinţilor, şi din hrisoavele ce au rămas dela bunici, am mai prins şi eu câte o ştiinţă despre traiul lor, care ni se pare astăzi ca dintr'o mie şi una de nopţi. Şi aşa trebue să fie, că doar vremile sunt ca un puhoiu, care târâe mereu bolovanii pe albia lor, şi le roade muchiile, şi le schimbă forma, de poţi să juri că bolovanul de astăzi nu-i acela de ieri, care era în depărtare de un obraţ mai în susul apei.

Eram copilandru de când ţin minte, din nume, pe Căminarul Ioniţă.

Când mâncam şi-mi curgea supa din lingură, pe şerveţelul dela gât, biata mamă îmi zicea:

— Măi băete, parcă eşti Căminarul Ioniţă, Dumnezeu să-l erte!

Şi despre dânsul ni-a spus, mama, o mulţime de năzbâtii.

Neam de neamul lui fusese răzeş, şi sfara de pământ, pe care o avusese bătrânul, şi din care Vornicul Konski, de peste Siret, răşluise o bucată bună, se tot împărţise între urmaşii bătrânului, şi aceştia ne mai încăpând în satul strămoşescc, s'au împrăştiat prin lume.

Oricât ar fi fost răzăşia lor de mare, la început, dar de prin anul 1600, cei 259 de stânjeni din Năneşti s'au fărămiţat, mai întâi între cei patru fii ai Văsescului: Sofronie, Neculai, Togan şi Ioniţă; apoi Ioniţă, din care se trage Căminarul, a avut şi trei băeţi: Radu, Simion şi Grigoraş, care era bunicul Căminarului, şi Căminarul însuş era al patrulea fecior al lui Petru Grigoraş.

Cum de a ajuns străbunicul meu în Fălticeni, n'oiu şti să spun, dar a ieşit din rândul răzăşilor, Domnitorul ţării Moldovii, de pe atunci, i-a hărăzit boeria de Căminar, şi se vede că a fost om vrednic, de oarece s'a înstărit. Din hârtiile lui văd că a ţinut în arendă moşia Paşcanii, a Cantacuzineştilor, şi Broştenii, de pe Bistriţa, zeci de mii de fălci a lui Balş.

Carte multă Căminarul nu va fi învăţat, dar pe cei doi băeţi şi i-a trimes în Paris, şi s'au întors licenţiaţi în drept, şi se vede că dela tată-său au moştenit mândria, care ar fi putut să-l coboare în mormânt, pe unul dintre ei, fără de vreme.

Pe când ţinea Căminarul în arendă moşia Paşcanii, cam înainte de 1848, fiu-său Alecu era încă student la Paris, şi venise acasă de vacanţă. In palatul din mijlocul parcului, şedea familia proprietarului, iar arendaşul avea locuinţa în casele mici de lângă poartă. Intr'o zi, soţia Căminarului stătea pe o bancă din grădină şi împletea; iacă un tânăr chipeş, şi câteva cucoane se ivesc în capătul aleei, ajung în dreptul Căminăresei, şi tânărul — cineva din familia proprietarului — îi cere să se scoale de pe bancă, să li lese lor locul.

A plecat Căminăreasa, dar i-a spus tânărului că s'ar fi aşteptat la mai multă bună cuviinţă din partea unui boer mare, ca dumnealui, şi când a intrat în casă, a cuprins'o plânsul şi a căzut pe divan.

A doua zi, în fundul parcului, s'au auzit două bufnituri de pistol, şi cuconaşul a intrat grabnic în palat, cu cămaşa plină de sânge.

Alecu i-a cerut socoteală, şi poate că boerul n'ar fi primit să dueleze cu el, dacă provocatorul nu i-ar fi vorbit pe franţuzeşte, frumos ca la Paris, în faţa cucoanelor nedumerite de îndrăsneala Căminăresei.

In târgul Fălticenilor, Căminarul şi-a clădit cea mai mare casă de vremurile acelea, şi în ciuda prefacerilor timpului, a rămas mare şi în ziua de astăzi. Că el nu s'a potrivit vecinilor, care durau case de lemn, scunde şi cu ferestrele cât palma, ca să fie mai călduroase iarna, când urlă crivăţul în hoarne şi obloneşte gerul geamurile; feciorii lui i-au spus cum sunt locuinţile, în Capitala pământului, şi i-au adus icoanele celor mai frumoase palate, şi el s'a lăsat ademenit.

In casa Căminarului se aduna toată boerimea târgului şi petrecea. Şi era mulţi pe atunci, oameni cu dare de mână, cari făceau vizite în caleşti cu cai din ţara arăpească, şi cheltuiau averi pentru ochii vreunei cucoane, pe sub ferestrele căreia puneau să ofteze, pentru dânşii, pe lăutarii cei mai vestiţi.

Avea multe ciudăţenii, Căminarul Ioniţă. Pentru noi, ciudăţeniile acestea se par lucruri neobişnuite: pe vremea lui, se vede însă că nu erau socotite tot aşa. Poate că se mai găseau şi alţii la fel cu el.

Vara, Căminarul se spăla afară, în cerdac, în zori de ziuă, când se scula, unu din cei doi feciori cari-l slujau, îl aştepta cu ibricul de alamă, pe parmaclâc, şi cu ştergarul pe umăr. In cămaşa de noapte şi în papuci, boerul se ivea în prag, admira cerul aprins de razele soarelui, înainta domol până la marginea cerdacului, feciorul îi punea în mână bucata de săpun turcesc, îi turna apă din ibric, şi bolborosind ca un curcan, Căminarul împroşca în jurui-i pulbere de apă, care uneori se prefăcea în curcubeu.

Intr'o zi feciorii nu erau acasă, şi Căminarul a chemat pe un argat din ogradă să-l servească. Argatul, neştiind obiceiurile boerului, îi aştepta porunca.

— Ce te uiţi aşa la mine, gogomanule? îi zise Căminarul. Adă o cofă cu apă.

I-a adus cofa cu apă, şi boerul şi-a întins mânele suflecate peste cerdac, aşteptând ca argatul să-i toarne de spălat. Argatul, însă, pentrucă nu cumva să greşească, l-a întrebat ce să facă el cu apa.

Indignat de atâta nepricepere, şi ciudat, precum era, Căminarul şi-a dus mâna la ceafă şi i-a răspuns:

— Ce să faci? Toarn-o ici, gogomanule.

Şi gogomanul i-a vărsat pe ceafă toată cofa de apă, şi l-a udat pe Căminar, ca pe o curcă.

Altă dată, într'o sară, Căminarul juca preferans cu doi prieteni. Pe atunci era vremea lumânărilor de său, care ardeau în sfeşnice de argint. Feştila lumânărilor nu se făcea, precum se face acuma la fabrici, de se topeşte în flacără, şi nici scrum nu rămâne din ea; săul se topea, iar lumânarea făcea muc, lung şi uricios, care întuneca lumina şi umplea casa cu un miros nesuferit. Mucul trebuia tăiat pe mică, pe ceas, şi pentru asta erau mucări anume, cu farfurioara lor. Mucările Căminarului erau de argint, şi unul dintre feciori altă treabă nu avea, toată noaptea, decât să taie mucurile dela lumânări. De cum se aprindeau luminile, feciorul acesta umbla din odaie în odaie, şi tăia mucurile.

Sfârâiau lumânările, pe masa de joc; mucul se tot lungea şi se lasă într'o parte, lumina se păinjenea şi fumul îmbrobodea odaia, dar Iordachi feciorul nu se gândea să taie mucul. Adormise pe un scaun, în antret, la uşa Căminarului.

Bătu din palme, Căminarul şi Iordachi sărind ars, ca şi cum l-ar fi muşcat un şarpe, se înfăţişă înaintea boerului:

— Porunciţi, cuconule!

Foarte liniştit Căminarul porunci să-i aducă, îndată mare, un fânaragiu de pe stradă.

Pe atunci, în târgul nostru, ca şi pretutindeni, ardeau şi în felinarele de pe stradă, lumânări de său, pe care fânaragiii le supravegheau, tăindu-le mereu mucurile.

A plecat Iordachi să caute un fânaragiu şi a zăhăvit destul până l-a găsit; iar în vremea asta lumânările de pe masa Căminarului tot sfârâiau, şi niciunul dintre musafiri nu catadicsea să puie mâna pe mucări, măcar că erau de argint.

Intr'un târziu a venit Iordachi cu fânaragiul, care s'a poclonit, după cuviinţă, şi a întrebat:

(Citiţi continuarea în pagina II-a)

— De ce m'ați chemat, cuconule?

Fără să-l privească, și continuându-și în liniște preferansul, Căminarul îi zise:

—Te-am chemat să tai mucurile dela lumânări, că pe gogomanul ista pentru atâta treabă îl plătesc, și nu-i în stare s'o facă.

După fiecare masă boerii sorbeau cafeaua turcească, ai cărei aburi parfumați se amestecau cu fumul ciubucului, care se înălța în rotogoale.

Odată, Iordachi feciorul aduse cafeaua fără de căimac. Căminarul Ioniță s'a supărat foc, dar nu și-a vărsat furia pe obrazul feciorului, precum se întâmpla în alte case boerești.

— Pentru ce n'are cafeaua caimac! l-a întrebat pe Iordachi, vorbind pe nas, precum se cuvenia unui boer din vremile acelea.

— S'a trecut, cuconule, dela bucătărie până sus.

— S'a trecut! Așa se trece căimacul, gogomanule?

Și-a sorbit, în liniște, cafeluța, și după ce a mai ațipit, în fundul patului, a bătut din palme și a venit Iordachi.

— Să-ți iei cafea și zahăr, gogomanule, și haide cu mine, la bucătărie.

Și l'a pus de a făcut o cafea bună, cu căimac rumân și spumos, și a stat lângă el, până a turnat-o în feligean.

— Vină după mine, gogomanule.

Cu tăblăluța în mână, Iordachi sa luat după Căminar, care agale, agale, a înconjurat toată grădina, de câteva ori; s'a abătut apoi pela grajd, a intrat în droșcărie și Iordachi după el cu feligeanul pe tăblăluță.

Intr'un târziu a intrat Căminarul în etacul lui, s'a așezat pe divan și a cerut cafeaua.

— Are căimac, gogomanule?

Privind ironic pe fecior, și mulțămit de isprava ce făcuse, Căminarul Ioniță îi zise:

— Vezi, gogomanule, că nu s'a trecut căimacul dela bucătărie până sus!

Era prin Postul-mare.

Unde se pomenea mâncare de frupt, în casa Căminarului! Toți posteau, tot postul. Băeții Căminarului, însă, cuconu Alecu și cuconu Dimitrachi, nu se împăcau, nici în ruptul capului, cu cafea cu lapte de tahân, cu iahnia de fasole, cu pilaful de hribi, cu strudele cu unt de nucă, și cu alte bunătăți, pe care țiganul Irimia, bucătar vestit, le pregătea cu atâta iscusință; ei tânjeau după mâncarea de frupt.

Căminăreasa, cucoana Zoița, înduioșată de tânguirile copiilor, li da, pe ascuns, mâncare de frupt.

Căminarul, băgă el de seamă că băeții frunzăresc numai din bucate, și bănuie ceva. Credea că, poate, Căminăreasa li dă, dela cămară, mușchi afumați și pastramă de piept de gâscă, smântână și brânză zburată, și alte multe, de care gemeau cămările gospodinelor de pe atunci. Bănuia, Căminarul, că băeții lui sunt niște eretici, dar se mângâia și el cu credința că bietul om este sub cârma vremilor, și le înghițea pe toate.

Intr'o zi, stând el în cerdacul de din dos, ca să-l bată căldura soarelui de primăvară, și pufăind din ciubuc, i se pare că-i vine un miros de mâncare de carne. De unde să vie sfară de carne friptă, de pe care hogeag?

Se scoală Căminarul în picioare, își aruncă ochii roată împrejur, dar din ogeagurile vecine nu iese fum; numai dela bucătăria lui se ridică fumăraie iș o abate vântul în spre cerdac.

— Măi, că mare ți-i minunea! zice Căminarul în gândul lui și pornește spre bucătărie, cu ciubucul în mână, și lipăind din papuci.

Bucătarul când vede pe cucon, încremenește cu mâna pe frigarea în care învârtea un mușchiu de vacă, a căruia zeamă se sfârogea pe cărbuni.

— Ce-i asta, gogomanule?

Glasul Căminarului acuma era mai aspru, și privirea lui chiar încruntată.

— Pentru cuconași? răcni Căminarul. Cuconașii!...

Din ușa bucătăriei, Căminarul își strigă câinii:

— Dudas, Breazu! Aici, cățeii!.... Numai câinii mănâncă de frupt, în Postul-Mare.

Irimia răsturnă, în mijlocul ogrăzii, tingirile cu bucate pentru cuconași, și bunătatea ceea de mușchiu la frigare, și în câteva clipe, Dudas, Breazu și ceilalți câini de vânătoare ai cuconașilor, se ospătară, în fața Căminarului, care apoi, agale, agale, porni spre cerdac, lipăind din papuci și învârtind ciubucul între degete.

Cu Alecu și Dimitrachi n'a schimbat nici-o vorbă, Căminarul, în privința pricinei acesteia; dar băeții, deprinși cu alte apucături din țările străine, pe unde au fost colindat, s'au mâhnit peste măsură, și văzând că nu-i chip să mai trăiască în casa Căminarului, s'au mutat în altă parte.

Căminăreasa plângea, iar Căminarul, pufăind din ciubuc, în cerdacul de dindos, privea liniștit carăle care ieșiau din ogradă scârțiind, și ducând, spre noua lor locuință, calabalâcul cuconașilor.

ARTUR GOROVEI

OPTIMISM

(Feciorul lui Nenea Tache Vameșul)

— „Fie că frumoasă a mai fost Lina lui Madam Fane, coz! O purta Nen-tu în medalion, în portofel. A vrut el s'o și ia dar, nu știu cum s'a sucit lucrurile pă vremea aia că n'a mai luat-o și așa c'a rămas și ea fără căpătâi. Fusese propusă la *„care"*, la carele lui Cuza, ca frumusețe pentru prem. Și a eșit fata premiată ca a mai frumoasă din toate izmenitele de din dosul bisericii. Ce folos? brânză bună în burduf dă câine; frumoasă frumoasă, de-i pica sînge din buze da îngâlată și înfumurată de nu-i trecea nimeni pă la nas. Cozile o dărâma! Avea niște cozi! Borangic dăla grosu și scump. Din pricina lor, avea fata dureri de cap. O luă așa... cu un fel dă lamoste, cu un fel dă urueli în tâmple, de-i tăia glesnele dă grele ce ereau cozile! Se mai pripernicisera ele într'o vreme, când chelise și bietu Nen-tu, dar tot ca o coroană scumpă îi încingea capu. Și treceau și dă genunchi: o mândrețe: turbase toată Flămânda. Mă-sa, Madam Fane, un fel de curcitură de nemțoaică... cu lipoveancă, o nesinchisită, mai tântă și mai fudulă ca fii-sa, habar n'avea de soarta fetii. Tat-su, și ăla un năuc și un fonf, părea nici să crezi că Lina erea făcută cu el. De... cam aducea nițel cu... Episcopu, nici nu-i da în gând bleotului ce comoară de copil avea. Cât erea ziulica dă mare, îl moșmondea pă Inochente; — ce rai la Inochente, Episcopu din... Muze — tundea piersicii, plivea agurijoara și da grăunțe fazanilor și Lina își lăfăia cozile printre ei! Doamne, acolo să fi murit și să nu mai învîezi! De la un timp Lina tânjea. I se cam sastisise cu așteptatu; nu se ivea nici o *logodnă* dă nică-iri! Nen-tu, amor în legi; ba căzu și la bacaloriat din pricina ei; cozile! Lina, nici tunsă nici rasă; cu gându în toate părțile, nici ea nu știa ce vrea, se vede că vrea și ea vr'un colonel sau vr'un... ofițer. Ba vereghete cumpărate, ba cornete cu bonboane dă la... „Baltator", ba până și strigări în primărie; — i le ticluise Ghiță; el ca intendent la... Ghencea erea mai înlesnit — ce făcură ce dreseră că la urma urmei, tot neluați rămaseră! Și vremea trecea — parcă mai iute ca acuș — și cozile Linii se împuțina bine ha, și Lina nu mai erea Lina; floarea când o rupi din ghiveci! Nen-tu, îmbuibat dă învățătură, posmongit dă zăceri, — c'a fost un linfatic și jumătate, parcă nu-l făcusem cu otuzbiru dă Tache — și acrit dă lipsuri și iar lipsuri, a mai înmuiat-o cu... romanțu. Cât erea ziulica dă mare, ca să-i mai uite cozile, cânta cu vioara ca la Conservator, la brutaru, în fund, toate cânticele care îi plăcea ei. Ea, Lina nici gând dă căsnicie; planuri peste planuri și în colo nici un țel; acuș visa doftor să ia! O mai zădărnicise pă ea și Tumbulică, gimnasticu ăla dă la Maidanului Dulapului, — nea omu cum îl poreclise mahalaua lui Papiniu. Il făcuse ofițer la Arsenal. Ce dă aere pă el, pă maidan! Lina, rămăsese tot cu târcoalele pă lângă Nen-tu, până la făcut judecător, afară, parcă parcă Fălticenii. Atunci și-a luat și Lina hamu și praștia și a rămas biata Madam Fane pustie cu obrocitu dă tat-său să 'numere moșmoanele Episcopului. Până a închis ochii sufletul maichii, Nen-tu, nu s'a mai știut dă urma Linii. Se vorbea că într'un timp s'ar fi făcut actriță la Dacia, în grădină și că s'ar fi înhăitat cu Găluşcă, tot din teatru. Erea și îndemânatică hoața d'așa ceva! Lina, bună de strâmbături, Lina și comediantă, — ea care, îi erea lene să-și pieptene cozile; Lina care abia își târa lenea, aplaudată în teatru!"

Și în linia barișului care oblojește capul mamii, buimăcit de negurele amintiri, și ivesc luminile lacrimilor. Din posmoaga orbitelor, se rostogolesc greoae spre suflet, icnelile plânsului amar, săgetând pieptul și înălțând mai vârtos ghebosia. Palmele 'i se întâlnesc în pumni și pumnii se proptesc în clavicula care diformează amar de înduioșător, chembrica îmbrăcăminții. Trece o vreme. Un oftat se strecoară, căsnit, anevoios scăpat din menghinea sufletului rnăit de amintiri, risipindu-se în neguri și conturând năluca din grădina Episcopului din... 'Muze.

— „Ș'așa zău cu biata Lina lu Madam Fane! Tare săracă și sbârcită trebue să mai fie, p'acolo pă unde o mai fi hoinărind, cu teatru ei! Unde-or fi frumusețile ei? Or fi putrezind! Cine să-i arunce și ei o fărâmă de tămâe în iarba mormântului? Frumusețile ei în băltoacele din valea plângerii! S'or fi întâlnit ele cu ale lui Nen-tu, în rai? Cozile ei dă borangic în tufișul Filaretului! Tare mai erea frumoasă! Parcă Inochente nu oftase după ea? păcătoasa-mi dă mine că n'are cine mă plesni peste gură!"

Biata Linaș...

Și iar se ivesc lacrimi grele în cearcănul osos și veșted al ochiului și resfrângerile amărăciunei, în linia barișului, în înfofoleala căruia tremură amarnic, moaștele scunde ale nodului. Și pieptul iar trimite sufletului, sughițul infinitei îndurerări, trezind vedenii îndoliate. Și pumnii iar se proptesc, în furca gâtului, strivind suspinele pierzării. Și într'o vreme, mama rămâne așa, încremenită acolo, în colțul amintirei Linei lui Madam Fane, preferata carelor lui Vodă-Cuza, zîna din Flămânda, cu răsfrângerea holdelor în cozi și cu indolența macilor în priviri, cântărind în îngrămădirea oftărilor, prigonirile trecutului și țintind năucă în undele vrăjite ale unei stranii arătări, izbăvirea de apoi.

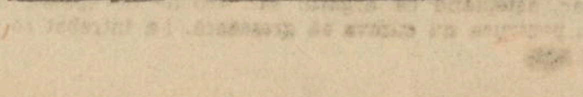
— „L-o mai fi irosit și focu ei! El înghițea în el fără văicăreli. Nu-i scurtase destul din zilișoare, egzamenele și gălbinarea? Hai și cozile Linii să-i pue vârf! Auzi Nen-tu, cu actriță în lume — judicător! Mai bine acolo, lângă ea, în rai, că 'i-o fi vrut și Dumnezeu lângă el!"

Și în iatac, mijește nebănuit, ca într'o vibrare de fiori, tabloul de atunci, înfiripând *idila*. Prin undele joase ale înserării, se preling ca într'o pârtie de atlas, cozile de aur ale lui Linaș, zeița lenei și a frumuseții, suind pe păreți, nimbul neprihanei. Trec pe rând, chiparoșii Episcopului, înseilând în șuvițele de spice, jerba nevinovăției. Evantaele fazanilor, aștern pe ea, luminele de fildeș ale orchideelor din cozi. Cutia vătuită se deschide și arcușul bacalaureatului, se înalță dârz, înebunind vioara și trezind pe Inochente din letargia regretului. In uluca lui Ghiță Corutaru, surîd florile de roșcov, umplând ulița de perle. Pe fie-ce petală de onix, moare un fluture de argint. Prin grilele Episcopului se preling suspinele fazanilor, căutându-și îndrăgita, prin trupa lui Găluşcă. Dar vin alintările lui Madam Fane, să le potolească dorul, presărând peste mixandre, goangele semințelor de acaju. Prin iarba mormântului amintirii, se pitește șuerător juponul stânjeniu al Episcopului, cerșind printre călțunași, îndurarea *idolului* pierdut printre culisele *„Daciei"*. Și vioara încremenește idila. Și tabloul se închiagă aci.

Și iar vin din cutele barișului, luminile lacrimilor. Pumnii, desprinși din răstignirea, reveriei, se îngrămădesc spre sfârcul inimei. Și iar se svonesc oftări, mărind negurile de prin colțuri. Dintr'un sipet se înalță o umbră, aducând pe sfiiciunea ei, vedeniile trecutului. Favorita *carelor*. își îmbracă haina de la PREMIU. Din cutia vioarei, se coboară plânsoarea înmormântării. Și unde-va într'un colț, în spre icoane, scapără lumina raiului. Din văpaia ei, vine svonul căinței târzii. Smulge în treacăt un suspin din pieptul mamei, și merge să'l înăbușe de-apururi, într'un delir de optimism, în paradisul Episcopului:

— „Actriță neactriță, barem de i-ar fi logodit Dumnezeu în cer!"

SARMANUL KLOPȘTOCK

Când găina cântă cocoșește!...

de NICOLAE ARGEȘ

I

Nori de gânduri viscoliți de poftele cari dospeau în sufletul turburat de nălucirea vremurilor mărirei, frământau de-atâta vreme cugetul neodihnit al Doamnei Iieremiei. Voevodina Elisabeta, femee mândră și pătimașă nu era din firea acelora care să pregte, ea arătase lumei cum știe să-și curețe drumurile de mărăcini atunci când fără de căință otrăvise pe cumnată-său Simeon. Dar în potriva ei sta tot așa de trufașă cealaltă voevodină, cumnată-sa Marghita soața celui otrăvit care cunoscând schimbăciunea norocului își adăsta ceasul liniștită, cocând în inimă ca și mai aspru să-și răscumpere moartea lui Simeon. Cu ușurința celora cari gonesc după sataniceștile străluciri ale acestei lumi deșarte, cele două voevodine ale Țărilor Moldovenești, cu inimile pline de viforul urei, târâră „scaunul țării la mare amestecătură și zarvă" amăgite cum erau de basmele tutulor acelor vântură-lume, vânători de tronuri. In jurul lor „boerii se împerechează în două părți, o parte ținând cu casa Ieremiei-Vodă, iar alta cu casa lui Simeon-Vodă"; Elisabeta ascultând de sfaturile ginerelui său Kneazul Korecki — „un polon semeț și ușor la creeri" — iar Marghita zavistuind la Turci și strângându-și oști la tătarii din Bugeac. In ițele uneltirilor țesute de aceste două aspide înveninate, roiau o seamă de bârzăuni, aduși de dorul slavei, dând târcol măririlor și dregătoriilor. Pungile cu bani curgeau din toate părțile ca să umple haznaua fără de fund a Porții.

Caleșcile cu aur și profiră, caii cu harșeale scumpe, caftanele de brocart și câte alte daruri, stoarse toate din spinarea bietului norod nu se mai sfârșeau, în vreme ce țara pustiită, sărăcită și de atâtea ori robită de năpezile oștiilor ce o năbușise, țipa ca puiul din ghiarele heretelui.

Dar ca toți cei cutezători cari se viforesc prin noianuri amăgiți de năluciri și perd apoi înecând cu ei și poverile cari le port și acești osârdnici nesățioși de străluciri lumești ostenind fără folos au căzut din înălțimea râpei, punând jos sceptru, coroană și profiră. Dumnezeu vrând să le plătească pentru urgia adusă țărei și să dea oamenilor răcorire de gonirea lor. Așa s'a prăpădit Constantin-Vodă copilul Elisabetei „necopt încă prin vârstă și prin minte" prăbușindu-se în adâncurile peirei, și tot așa vărul său Mihăilaș-Vodă nevârstnicul Marghitei, murind de otravă ca și tatăl său Simeon. In vremea acestor sfâșieri, Târgul Iașilor jelit, ars și pustiit, după ce un amar de vreme trăise înspăimântat sub vărsările de sânge ale neîmpăcatului Tomșa-Vodă, credea că i-a sunat ceasul.

Doamna Elisabeta „ca muere fără de minte, neștiind să socotească ce rău avea să-i vină la cap" năpădise cu ginerii săi, dând un iureș până'n poalele Iașilor. La Tăutești, dacă goni pe Tomșa și ridică în scaun pe cel de-al doilea fiu al său Alexandru, cerul părea că se înseninează din tot acel vălmășeag de sânge, pulbere și sudori. Casele cât putuse scăpa de pârjolul focului și cari până mai ieri stau triste,oblonite și zăvorâte li se înveselise prispele și foișoarele de flori și verdeață, iar bisericile stau deschise și norodul cu fruntea descrețită da busna ca să aducă laudă lui Dumnezeu.

Ce se întâmplase?... Picase în târg darabanii cari intovărășiseră pe Tomșa în pribegia lui după pățania dela Tăutești. Și ce spuneau flăcăii?... La Brăila, dacă au eșit în fața lui Skender-Bașa, cel care veghea la Silistra asupra Domnilor Valahi, Tomșa a descălecat să-i facă închinăciunea, dar Bașa scoase din sân și-i dete mazâlirea. Galben și pierit, Tomșa lăcrămând către ai săi îi sfătui să scape fieste-care cum va ști fiindcă „pe el îl așteaptă moartea"... Și darabanii mai povesteau cum ceaușul Bașei ridică baltagul „lovind pe Tomșa între umeri, cum îl legară de mâini și de picioare, cum îl aruncară „într'un car cu patru cai negri" și-l porniră la Țarigrad". Obștea întreagă făcută ciopor asculta cu ochii zgâiți povestea darabanilor întorși dela Brăila. Norodul răsufla acuma, fiindcă din îndurarea celui de sus și cei de-a pururea vergură, scăpase de „netrebnicul tiran" care speriase țara cu tăerile.

Scăpase țara de Tomșa dar dase peste Doamna Ieremiei și schimbarea domnilor, bucuria nebunilor, fiindcă în răstimp sosise un olac la Iași cu carte dela Skender-Bașa care scria Doamnei „în cuvinte dulci și pline de miere" gândind cum să o poată vâna mai lesne în lațul înșelăciunei sale.

...„Ce ai venit în Moldova?" — scria Bașa plin de vicleșug — „Ce vrei?... Domnia?... Atunci scrie-mi ca să știu, să-ți aduc steag dela Impărat, ca să te am ca și o soră, iar pe copilul tău ca și un fiu"...

Voevodina amăgită, credea că Bașa vine să o întărească în domnie, neștiind că stă cu oaste pregătită din porunca Impăratului, ca să ridice în scaun pe Radul-Mihnea Domnul Țărei-Romănești.

II

De pe drumuri lungi, subt nori de colbărie și subt zăduful arșiței de vară, curgea în spre Iași puhoiul leneș și șerpuitor al unei oștiri grele. Skender-Bașa întrămat cu putere mare — vre-o douăzeci de mii de turci cu tătari și alți vre-o zece mii călăreți și pedestrași din munteni și ardeleni de-ai Radului-Mihnea — pornise în fruntea a „vre-o treizeci, patruzeci de muzicanți ce cântau din niște chitări" călărind în mijlocul unui stol sglobiu de copii de casă, călări și „îmbrăcați toți în piei de leopard, de lei și de tigri, vrând să înspăimânte lumea". Kneazul Korecki, ginerile voevodinei care zădărise pricea, dacă simți cum Bașa intră pe furiș ca lupul îmbrăcat cu pielea oii și știind că s'a dus vremea când lupii pășteau în voe alături cu mielușeii, își strânse pâlcurile — vre-o două mii cinci sute de călăreți ageri la suliță și meșteri în pavăză — eșindu-i înainte la Cotnari. In preajma taberei sale, subt o moviliță înflorită sta pitulată o grămăjoară de scutieri și arcași turci și tătari. Kneazul zărindu-i năbuși în ei fără de veste și încăerarea dela început se prefăcu într'o luptă sângereoasă și înfricoșată. O clipă păruse că puhoiul otomănicesc s'a sfărâmat subt piepturile împlătoșate și mzălate ale creștinilor, dar năvala sporea în valuri furioase. Sprintenii lăncieri se asvârliră atunci subt spicul vârfurilor de săgeți vrând să risipească puterea viesparului care potopea spumegos. Ca o făclie prin besna nopții Kneazul stase împietrit luminând orbirea măcelului, și vrând să ațâțe focul ca jeratecul aprins de subt spuză, se asvârli în vâltoarea luptei cu furia unui leu ce rage, căzând și el doborât de săgeți. Slăbiți de luptă și simțind cum ostenesc în deșert, Kneazul ca să-și păstreze pâlcurile nevătămate se retrase lăsând în mlaștina băltoagelor de sânge, leșurile a vre-o șease mii de turci și vre-o două sute cincizeci din ai săi, cari rupți și hârtăniți așternuseră pământul.

Ibraim povățuitorul năvalei păgânești, dacă se mai întremă cu vre-o cincisprezece mii de oameni proaspeți porni fără zăbavă după Kneaz. Dar oștirea lui plină de mâhniciunea omorului șovăia cu bărbăție și atunci turcul spre a le arăta că mai mult prin puterea lui slujește Impăratului decât prin râvna și bărbăția ostașilor săi, trimise la Kneaz pe cu căpitan al său cu o carte de înfruntare. Ibraim scria polonului că:... „mâhnit și supărat de risipa vieților omenești cari se pierd și dorind să îngroape războiul pentru amarul oftat al văduvelor și orfanilor"... a socotit să se bată sniguri împreună, știindu-l cel mai viteaz dintre ai săi.

Cu clocotul de ură în suflet Kneazul ar fi răspuns trufașei înfruntări, dar cum zăcea întins pe năsălie de durerea rănilor ce le primise. abia se putea ține în picioare. In tot sfatul sfetnicilor săi. iată un tânăr că răsare frumos și lumnios ca soarele, plin de vitejie și de istețimea mintei, cavalerul Tiyszkievici vărul Kneazului, care văzându-și tovarășii la strâmtoare, ceru el cinstea de-a se oști cu turcul, căci suspină și el din greu pentru sângele creștinesc care se varsă.

— Dar nu ți-e milă de tinerețea și frumusețea ta?... îi spunea Kneazul, îl dojeneau Doamna și Domnițele, și-l povățuiau bătrânii, văzându-l atât de tânăr cu mustața abia înfierându-i.

Stând cu inima împietrită și aprinsă de râvnă, cavalerul ceru stăruitor cinstea de-a ridica el de pe capul creștinilor ocara aceasta pe care le-o aruncă semețul ucigaș de oameni. Și astfel cei doi luptători, luându-și rămas bun dela rude și prieteni, eșiră pe-o pajiște înflorită din preajma taberilor, căci lupta se hotărîse a se da în priveliștea ambelor oștiri.

Ibraim cerând apă de fântână, își spăla mai întâi gura, apoi ochii, nările și urechile — fiind după legea lui desăvârșita curăție — și întorcându-și fața spre răsărit, suspină.. Alah!... Alah!... făcându-și rugăciunea. Iși sumecă mânicile până'n coate, încălecă un cal murg cu șeaua bătută in nestimate și luă în dreapta o suliță, arcul și-o cucură smălțuită cu pietre scumpe, pe care o anină de brâu cu iataganul.

Tiyszkievici dacă se îngrădi cu semnul crucei, nădăjduind ca prin puterea ei să sfărâme grumajii ucigașului turc, încălecă pe un cal bun de război, luă în stânga un arc și în jurul gâtului vreo opt săgeți afară de cele din cucură, și-și agăță o carabină de umăr.

Ajunși ca la vreo cincizeci de pași unul de altul, turcul sări cu calul vrând să-l străpungă cu sulița, dar cavalerul ferindu-se, începu a-l săgeta. Se împorșcară câtăva vreme unul pe altul numai din săgeți, rănindu-și doară caii, când cavalerul simți că a isprăvit săgile, și atunci scoase carabina și cu o detunătură pătrunse trupul turcului. Căzut la picioarele calului Ibraim se sbătea să se mai ridice, când cavalerul trecând călare peste el îi frânse dreapta cu hangerul în clipa când vroia să tragă iataganul, iar cu cea de-a doua lovitură îl lăsa zăcând mort. Sărind iute de pe cal, cavalerul tăiă capul trufașului turc, îl înfipse în vârful hangerului și merse de-l închină Doamnei. Domnițelor și tânărului vodă Alexandru, ca pe un dar al ostenelilor lui vrednice de răsplata sudorilor curse în vreme ce toți cei din tabără, strigau de se cutremura văzduhul: Mare ești tu Doamne, Dumnezeul nostru.

III

Uciderea lui Ibraim străbătuse ca un fior de ghiață toată oștirea otomăniceească ajungând până la Skender-Bașa care scârbit de rușine și apris de mânie, ca și cum însu-și el s'ar fi prăbușit din înălțimea dregătoriei sale, strigă la toți căpitanii și voevozii săi să-și strângă pâlcurile și să tabere cu săbiile goale asupra ghiaurilor. Oștile „porniră pe înserate" cu o ceată de moldoveni de-ai boerului Bucioc care tăiă pe dinainte calea Kneazului în spre Botoșani. Un alt pâlc de munteni și ardeleni ai Radului-Mihnea se furișează ațintindu-se de-a stânga Kneazului, pentru ca să lase turcilor grija de-ai cădea în spate cu toată puterea lor. Strâmtorați și primejduiți de toate părțile, fără altă cale de mântuire, decât o potecă spre tufișul unei păduri de alături, Kneazul și sfetnicii săi hotărîră să se îngrădească cu carele de bagaje într'un ocol și să lupte până la unul. Radul Mihnea se gândi însă să grăbească lupta, punând tunurile să fulgere văzduhul. Câteva cornuri muntenești sunară cerând Kneazului pe Doamnă cu copiii ei, spre a cruța vărsarea sângelui creștinesc, dar într'un glas cu toții cei din tabăra Kneazului răspunseră, că mai bine preferă toți moartea. Tunurile turcilor începură atunci a trăzni în rânduri și cavalerul Tiyszkievici simțind că va cădea însuși subt sabia păgânilor plin de iuțime și cu bărbăția în suflet eși în fruntea unei cete de viteji din ai săi și răcnind ca leii doborî cu sabia în mână vre-o șease rânduri de călăreți făcându-și pârtie prin mijlocul tăerilor până ce eșiră de se perdură în tufișul pădurei învecinate. Kneazul s'ar fi hotărît să străbată la fel puhoiul de vrășmaș de nu l'ar fi ținut Doamna și Domnițele când, o ploae de ghiulele sparseră șirul carelor ce-i acopera, cete de tătari se năpustiră în goana cailor peste ei, în vreme ce toți cei din ocol, cuprinși de învăluire, puseră armele jos.

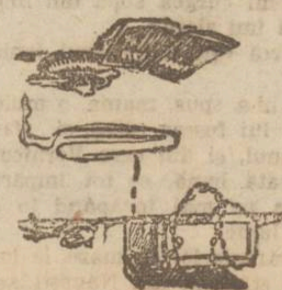
„Și dacă s'au mai înglodit oaste, s'au risipit cine încotro au putut, singur Korecki căzând în mâna lui Skender-Bașa și biata Doamnă cu coconii și o seamă de boeri.

...„Pe boeri pe toți, i-au scos Radu-Vodă dela Skender-Bașa, câți erau prinși. Iar Doamna la mare ocară au sosit, de care singură au mărturisit; trecând cu carul au văzut boeri și lăcrămând au zis:

— Boeri, Boeri!... rușinatu-m'au păgânul.

...„Astfel pieri din reînțelepția ei, nepricepând că nu este dat femeilor să se ostășească, să se bată și să se facă ghenărari, ci să se mărginească la furcă și la caer. să-și caute de casă, să țească și să coasă, căci numai bărbaților se cade să umble încoace, încolo și să meargă în bătălie".

NICOLAE ARGEȘ

STUDII DE FOLKLOR

Iarba fiarelor

de **I. Aurel Candrea**

III

In Germania, credinţa despre existenţa şi virtuţile extraordinare ale ierbii fiarelor este, de asemenea, foarte răspândită. E numită *Springwurzel* sau *Sprengwurzel*, adică „iarbă sfărâmătoare". Unii o identifică cu o varietate de „laptele câinelui" (*Euphorbia lathyris*, franc. *épurge:* Perger, *Deutsche Pflanzensagen*, p. 8; Gessmann, *Die Pflanze im Zauberglauben*, p. 87), alţii o confundă cu „ferega" (Vernaleken, *Mythen u. Bräuche*, p. 309; Hovorka u. Kronfeld, *Vergl. Volksmedizin*, I, 130), de care ne vom ocupa mai jos. Această plantă are, pe lângă puterea de a sfărîma orice lacăt şi orice altă încuietoare de fier, sau să cupa mai jos. Această plantă are, pe lângă puterea de a face pe om invulnerabil în aşa fel, încît să nu-l poată atinge nici un glonţ, sau să-l rănească vre-o armă, ba chiar să-l facă cu desăvîrşire invizibil, putere care se atribue mai adesea feregii (Gessmann, *op. cit.* 87—88; Wuttke, *Der deutsche Volksaberglaube*, p. 99; Busch, *Deutscher Volksglaube*, p. 142). Credinţa că această iarbă avea puterea să sfarîme ori-ce lacăt, să deschidă ori-ce uşe, să deslege orice cătuşi alcătuite din lanţurile cele mai groase, era aşa de înrădăcinată în evul mediu, încât, în închisori, se luau măsuri speciale spre a se împiedica fuga răufăcătorilor. Aşa, de pildă, vrăjitorii şi fermecătoarele, care puteau fi bănuiţi că posedă această plantă, erau puşi sau atîrnaţi, în închisoare, într'un fel de leagăn, ca să nu se poată atinge de podea sau de uşe şi steteau, astfel, spânzuraţi în aer. Incă în veacul al XVI-lea, mai vedem legi şi ordonanţe emise anume pentru luarea precauţiunilor necesare împotriva spărgătorilor care ar fi putut avea asupra lor iarba fiarelor. (Gessmann, *op. cit.* 87—88).

Nimeni însă nu ştie, în realitate, unde creşte această plantă şi cum arată. După unii, ea înfloreşte în noaptea de Sînziene (24 Iunie) şi luceşte ca aurul (Wuttke, *op. cit.* p. p. 100; P. Drechsler, *Sitte in Schlesien*, II, 207). La Innsbruck, se caută şi se culege la miezul nopţii, în ajunul Crăciunului (Busch, *op. cit.* p. 142). In alte părţi ale Tirolului, se crede că ar fi o varietate de cicoare, cu rădăcina galbenă (K Reiser, *Sagen, Gebr. u. Sprichw. des Allgäus*, II, 434).

Numai anumite păsări o cunosc şi, urmând întocmai prescripţiunile de mai jos, se poate căpăta de unii, deşi cu mare greutate.

In Tirol, trebue închis cu o aţă tare cuibul unei r î n d u n e l e, învîrtind-o de mai multe ori de jur împrejur şi atunci pasărea, neputând intra, se duce de caută iarba care-i dă putinţa de a pătrunde în cuib (Wuttke, *op. cit.* p. 100; Busch, *loc. cit.*). In Würtenberg se procedează în acelaş mod cu cuibul unei c i o c ă n i t o a r e.

In Suabia, se capătă această iarbă cu ajutorul unei p u p e z e. Dacă se găseşte un cuib al acestei păsări într'o scorbură de copac, se bate cu cuie o scîndură la intrarea cuibului. Pupăza, când vine şi vede că nu poate pătrunde înăuntru, sboară de acolo şi se întoarce apoi cu iarba fiarelor şi o apropie de scîndură, făcînd-o să sară cît colo. După aceea, pasărea, ca să facă să dispară iarba, se duce la apa cea mai apropiată sau la primul foc ce zăreşte şi o aruncă acolo. De aceea, trebue neapărat să se ţie pregătită pe aproape o găleată cu apă sau să se aştearnă pe jos o haină sau o stofă roşie, căci proasta de pupăză crede că e foc (Busch, *loc. cit.*).

După alţii, pasărea care o poate găsi e prigoarea (Grimm, *Deutsche Myth* 813) sau corbul (Wuttke, *loc. cit.*)

Credinţa aproape generală însă, e că c i o c ă n i t o a r e a ştie şi se foloseşte de această plantă şi că ne-o putem procura în următorul chip cu ajutorul ei: Se caută un cuib în care se află puii unei ciocănitoare şi se astupă cu ţăruşi sau în alt chip deschizătura. Când mama puilor vine şi vede că nu poate intra, se duce în zbor şi aduce de grabă o iarbă, cu care să poată deschide cuibul, căci nu vrea să-şi piardă timpul ciocănind cu ciocul. In momentul însă când se apropie de cuib, cu iarba în cioc, omul care o pândeşte, se arată deodată, aşterne o stofă roşie pe jos şi scoate un ţipăt. Pasărea se sperie, crezînd că e foc, lasă să cază iarba pe stofa aşternută, de unde omul o ia şi o duce acasă (Grimm, *op. cit.* p. 812—813; Gessmann, *op. cit.* p. 88; L. Strackerjan, *Aberglaube u. Sagen aus Oldenburg*, I, 117—118; Wuttke, *op. cit.* p. 99; Grohmann, *Aberglaub.* p. 88; P. Drechsler, *op. cit.* II, 208).

In Tirol se crede că şi n e v ă s t u i c a cunoaşte această iarbă şi că se foloseşte de ea spre a se întări ca fierul, cînd se luptă cu un şarpe. Astfel, se povesteşte că „un om a văzut luptîndu-se un şarpe cu o nevăstuică; aceasta, gata să fie răpusă, fugi de acolo şi se întoarse imediat cu iarba fiarelor în gură; suflă apoi asupra şarpelui, care se fărîmă cu sgomot în trei bucăţi". (F. Panzer, *Bayerische Sagen* II, 189). Am văzut că la Romîni, dintre mamifere, a r i c i u l ştie să găsească această iarbă. In jud. Botoşani, se crede că şi d i h o r u l o cunoaşte (Voronca, *Dat. şi cred.* p. 532).

Italienii cred şi ei în existenţa unei plante care sfărâmă fierul şi o numesc *sferracavallo*, adică „despotcoveştecalul", pentru că aveau credinţa că, dacă i se întâmplă calului să calce pe această iarbă, îşi pierde imediat potcoavele. Ei o identifică cu planta numită la noi *limba cucului* (Botrychium lunaria), despre care am văzut, în articolul precedent, că şi aiurea e considerată ca având aceeaşi proprietate. Sicilienii cred însă că *Sferrucavallo* e o plantă cu alte puteri miraculoase şi pe care o cunoaşte numai s t u r z u l. Această iarbă e invizibilă şi transformă în aur toate obectele puse în apa în care s'a fiert buriana. Iată cum se poate căpăta : După ce s'a descoperit copacul unde sturzul şi-a făcut cuibul pentru puii ei, doi oameni se reped într'acolo, unul se caţără pe copac, celalt stă dedesubt cu un lighian cu apă. Cel din copac tot sgârdăreşte până ce iarba cade în apă şi norocul lor e făcut... Se mai zice că oile care pasc această iarbă capătă dinţi de aur, pe care mulţi susţin chiar că i-au văzut (Pitrè, *Usi e costumi*, III, 386).

Huţuli din Bucovina pomenesc de asemneea de o iarbă a fiarelor pe care o descoperă şi ei cu ajutorul c i o c ă n i t o a r e i în acelaşi chip ca Românii şi Germanii, pe care l'am arătat ma sus (Kaindl, *Die Huzulen*, p. 104). Şi celilalţi ruteni, din Galiţia, cred în existenţa acestei plante, care creşte prin fânaţe şi nu se deosebeşte de loc de fânul obicinuit. Se cunoaşte numai la cosit, căci coasa dă un sunet metalic, când o atnge. Dacă un hoţ dă peste această iarbă, o desgroapă împreună cu rădăcina, o usucă şi o vâră sub pielea din palmă. Apoi, nu mai există pe lumme vre-un lacăt sau poartă de fier pe care să n'o sfărâme,c ând le atinge numai cu această mână *(Am Unguell*, V. 386).

Şi ceilalţi Ruşi ştiu despre această iarbă care face să sară orice lacăt şi care se cunoaşte uşor pentru că tocmai ca iarba fiarelor, la Români, aruncată în râu, ea merge î n s u s u l a p e i (P. Sébillot, *Le Folk-lore*, p. 141).

Să vedem acum de unde a pornit această credinţă a popoarelor moderne în existenţa ierbii fiarelor.

Pliniu, bătându-şi joc de vrăjitori şi de puterile pe care le atribuiau unora din plante, zice între altele (XXII, 9) : „Planta *Aethiopis*, aruncată în râuri şi bălţi, le usca; d a c ă s e a t i n g e a u n u m a i p o r ţ i l e cu această plantă s e d e s c h i d e a u t o a t e.... Atunci n'ar fi fost mai bine pentru Scipione Emlianul *dacă ar fi deschis porţile Cartaginei cu o iarbă*, decât să bată cu maşini atâţia ani întăriturile cetăţei ? Luaţi astăzi iarba merois şi uscaţi bălţile Pontine şi redaţi Italiei atâtea ţarini dimprejurul Romei".

Această straşnică buruiană o cunoaşte bine c i o c ă n i t o a r e a, întocmai cum cred şi Românii : „Se crede de obşte că dacă un păstor astupă cuibul (ciocănitoarei) cu un cuiu, ea-l face să cază atingându-l cu o iarbă. Trebius povesteşte că un cuiu sau un ţăruş înfipt cât de adânc într'un copac unde ea (cocănitoarea) îşi are cuibul, cuiul sau ţăruşul sare cât colo îndată ce se aşează pe el" (X, 20). Şi într'alt loc : „Democrit a spus şi Theofrast a crezut că există o plantă care, adusă de pasărea de care am pomenit, făcea să sară afară, prin simpla atingere, cuiul înfipt de păstori într'un copac" (XX, 5).

E posibil că însuşi Pliniu nu ştia bine care anume era această plantă, căci în alte pasagii (XXV, 10; XXVII, 60), vorbind de proprietăţile minunate ale bujorului, zice : „E bine să culegi această plantă noaptea, căci ziua ai putea fi văzut de ciocănitoare, care ar sări să-ţi scoaţă ochii, co s'o apere". Această credinţă s'a păstrat şi astăzi în Franţa : „Bujorul alungă furtuna, vindecă epilepsia şi paralizia, dar trebue cules fără a fi văzut de ciocănitoare" (Ch. Beauquier, *Faune et flore*, II, 288; D. Chesnel, *Dict. des superst.* 903-4).

Această credinţă pornită din timpurile străvechi, a fost moştenită de popoarele de acum şi s'a încuibat adânc în mintea oamenilor simpli, cari nu se îndoesc de nimic, la cari totul e cu putinţă.

Romanii, la rândul lor, au împrumutat această credinţă de la greci, la care o găsim amintită de sofistul Elian (*Despre firea animalelor*, I, 45) : „Ciocănitoarea loveşte copacul cu ciocu-i încovoiat şi, în scorbura făcută, îşi aşează puii ca într'un cuib... Dacă cineva ar astupa deschizătura cu o piatră, ea aduce o iarbă vrăşmaşe petrei şi o pune împotriva acesteia; şi piatra, ca şi când ar fi ameţită, nu mai pune nici o rezistenţă şi sare afară, astfel că iar se deschide scorbura pentru cocănitoare".

Grecii înşişi trebue să fi importat această legendă din Orient, unde o găsim pomenită în legendele rabinice privitoare la regele Solomon. Se povesteşte că acest rege, constatând că se trece mult timp cu spintecarea pietrelor trebuincioase pentru clădirea templului, a găsit, în înţelepciunea sa, un mijloc prin care să accelereze aceste lucrări. In munţii de pe lângă Marea Roşie îşi făcuse cuibul un cocoş sălbatec care cunoştea buruiana *şamir* ce avea puterea să sfărâme pietrele. Un credincios al regelui fu trimis în căutarea cuibului acestei păsări minunate. Acesta, când o văzu că zboară de acolo ca să se ducă să aducă de mâncare puilor ei, se grăbi să astupe intrarea cuibului cu un glob de cristal. Când se întoarse pasărea şi văzu că nu poate pătrunde în cuib, plecă în zbor şi reveni după o clipă cu o buruiană în cioc. Abia o atinse de globul de cristal şi acesta se sfărâmă în mii de bucăţi. Atunci trimisul regelui, care, în timpul acesta, stătuse ascuns, sări lângă pasăre şi aceasta, speriată, lăsă să cadă din cioc preţioasa buruiană. El o ridică şi o duse stăpânului său. De acum.. nu mai era nevoe să se spintece pietrele cu dalta. Se trăgeau linii pe pietre în locul unde trebuiau tăiate, se atingeau aceste trăsături cu buruiana adusă şi pietrele se desfăceau frumos şi neted ca şi cum ar fi fost tăiate cu briciul. Cu chipul acesta, lucrările înaintară repede şi templul putu fi clădit în scurtă vreme (comp. Busch, *op. cit*, p. 143; Gaster *„Liter. pop.* p. 326).

In articolul viitor, ne vom ocupa de o altă plantă, căreia Romînii şi alte popare îi atribue puteri miraculoase, şi anume de f e r e g ă.

I. Aurel Candrea

Dimineaţă pe câmp

Ce bine-i dimineaţa să rătăceşti pe câmp...
Să sorbi, cu nările deschise,
Mireasma aerului proaspăt...
Să 'ncerci să stai cu ochii ţintă 'n soare
Pân 'te-o pătrunde raza-i orbitoare...
Şi-apoi ştergându-ţi ochii,
Să-ţi risipeşti privirea pe 'ntinderile verzi
Şi firul gândului să-l pierzi...
Şi, fermecat de-atâta re 'nviere,
Să murmuri, nen 'nţeles, o rugăciune,
Să ţi se prindă 'n suflet gânduri bune
Şi roua de prin iarbă pe picioare...

Ce bine-i dimineaţa să rătăceşti pe câmp...
Să nu te 'ntrebe nimeni ce vrei şi cine eşti,
— Să n'aibă cine să te 'ntrebe, —
Doar tu cu al tău suflet încet să povesteşti...
Şi să-ţi aduci aminte de câte-au fost odată
Şi n'au să mai revină cât lumea va mai fi,
Şi să-ţi aduci aminte că ai iubit o fată,—
Pân 'lacrimile grele pe gene s'or ivi...

Ce bine-i dimineaţa să rătăceşti pe câmp...

Ion Gane

Din istoricul epigramei româneşti [1]

Al. Hrisoverghy [2]

1811—1837

In faţa morţii (3)

Fieştecare pas în viaţă e-o păşire către moarte; Tânăr fiind ţi se pare că ea e foarte departe ! Dar lovirea ei nu cruţă, nici o vârstă, nici o stare. Şi de toţi deopotrivă-i sunt supuş spre ascultare.

1) In treacăt amintim un nume, acela al lui *B. P. Munteanu* „glas de durere", în legătură cu care cunoaştem *„epigrafele* de mai jos :

I.

Prin glasu-mi vestesc mărire
Cerescului împărat,
Iar, prin veacuri pomenire
Celui ce m'a 'nfiinţat.

II.

Slavă, laudă, mărire
Cerescului Domn vestesc
Iar la celce mi-a dat fiinţă
Numele său pomenesc.

2) Din vol. publ. de *Kogălniceanu* la 1883.
3) Titlurile sunt date de noi.

Nu-i de mirare...

Toţi iţi par că-s nătărăi,
Dar nu-i lucru de mirare :
Căci galbene-i par toate
Celuice-are gălbinare.

***

De voeşti să te iubească
Pune-ţi pe obraz o mască 4)

Lumea

Din ceas in ceas vine ceasul ce'n sfârşit am hotărât.
Sufletul său dau cui este şi trupul să-l fac pământ.

4) *Variantă*, a aceluiaş.

Dacă vrei să fii iubit
Lasă-te de îmbătrânit.

Să scap din o închisoare, din o temniţă-aşa largă.
Unde om pe om se calcă şi după noroc aleargă,

Sfat

Lasă-te acum de iubit;
Nu vezi : capul ţi-a albit.

D-lui *.*.

Muza ta în româneşte
Greco-latină vorbeşte

Post mortem

Aici lacrămile mele ,
Nu-mi pot urma a spăla.

Din acest pământ de jele
Ce-am fost silit a călca.

Culese de PAUL I. PAPADOPOL

„Jupuitoarea de inimi"

...E în vârsta când iubirea se vădeşte prin toată făptura ei fragedă şi sveltă. O rochie verde, în cute largi, arată că frumuseţea ei a înflorit cu vreo zece decenii în urmă. La picioarele ei, e un paner din care fructele — inimi omeneşti — s'au revărsat, împrăştiindu-se pe lespezile terasei.

A luat o inimă din paner — şi o curăţă cu un cuţit, cum ar curăţi coaja rumenă a unui măr. Şi, priveşte cu coada ochiului, printre buclele ei negre, cu un zâmbet de ştrengărie, de nevinovăţie, de teamă...

Lângă dânsa, urcat pe balustrada de marmoră, stă un copilaş gol, cu aripioare, învăluit în lumină blondă. Arcul e pus de-oparte, dar copilaşul ţine în mână o săgeată, aşteptând ca tânăra femee să înfigă în vârful ei inima cojită. Trebue să fie ocupaţi de mult cu treaba aceasta veselă, căci îndrăcitul de copil are lângă el o sumedenie de săgeţi.

...Micul tablou litografiat, găsit undeva, înr'o odaie de refugiu vremelnic, poartă într'un colţ titlul: *„Herzenschälerin"*. Care-i tâlcul său?.. Frumuseţea aceia, îmbrăcată parcă în valuri de mare linişţită, îşi dă seama de vraja ei atotstăpânitoare. Şi se joacă cu micul sol, pregătindu-i săgeţile, pentru ca să rănească pe tinerii aleşi, ce se vor perinda sub terasa ei...

Dar într'o sută de ani, tabloul şi-a schimbat înţelesul nevinovat şi glumeţ. Azi, e crud, sarcastic — căci zâmbetul frumuseţii pare azi atât de prefăcut; şi buclele ei sunt negre, ca răutatea capricioasă sau neroadă — căci noi, oamenii de azi, suntem atât de grăbiţi, că nu putem râde decât printre lacrimi.

O, frumuseţea acea blondă, este azi o vrăjitoare tiranică, ce jupoae inimile, le răneşte, le stoarce seva şi le dă apoi unui diavol înaripat, ce le aruncă în calea noastră.

Şi noi, trecem nepăsători, strivindu-le cu piciorul, — căci viaţa ne goneşte fără milă prin labirintul fără zările albastre, fără stelele idealurilor.

Iar naivii visători, romanticii întârziaţi, cari mai culeg inimile — aceste fructe omeneşti — simt că ele sunt amare, putrede, — atât de strivite şi de putrede, căci nu mai au în ele seva preacurată a Iubirii...

Plouă...

Cenuşii şi plumbuiţi, norii se tărăsc în cer, pier, renasc şi iaraşi pier — ca monştrii într'un ocean de aburi.

Plouă,.. prin străzi uzate şi sucite, pe faţadele pătate, jupuite, prin grădini cu pomi vopsiţi şi flori tăiate din hârtie.

Plouă,.. şi mii de glasuri potopesc acoperişurile lucii, se rostogolesc prin şghiaburi, se furişează printre pietre — şerpi cu solzii cafenii, cu dinţi de-argint ce muşcă 'n tină... Plagă de lepros, noroiul, e ciuruit mereu-mereu — şi'n cercuri grase, ochii apei sticlesc ca ochii de mortăciuni.

Plouă... oamenii-s fantome care'şi cată adăpost — sau manechine deformate şi muiate — ori mereu gonite siluete, biciuite 'n vânt, şi ceaţă.

Plouă,... plouă de atâtea nopţi, plouă de atâtea zile — ca o mare ce se cerne, de sus, din haosul ceresc...

— Lacrimi grele, furioase, muşcătoare.
— Lacrimi clare, potolite şi discrete.
— Lacrimi repezi, subţirele şi şirete.
— Lacrimi dulci, mângâetoare şi tăcute.

Plouă... par'că sufletele lumii, de azi, de eri, de totdeauna, varsă lacrimile vieţii. Par'că inimile sunt stoarse, de sus, din purgatoriul lumii, — şi-atâtea gânduri, năzuinţi, atâtea forţe şi elanuri, cad în lacrime curate din norii pururi târîtori, cenuşii şi plumbuiţi...

Plouă viaţa nesfârşită, peste-oraşe monstruase, peste satele timide, peste ţarini larg deschise, peste codri plini de taine...

Plouă viaţa pururi nouă — forţe noui, speranţe noui şi gânduri noui — pentru marea Inviere care mâine străluci-va, sub un soare pur şi blând...

Eugen Relgis

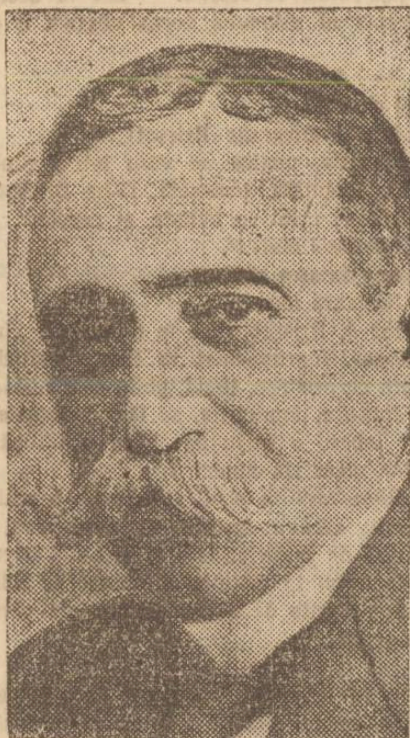
La statua lui Eminescu *)

de **C. C. ARION**

...Puţini sânt acei, cari cuprind şi identifică în viaţa lor un moment al gândirii timpului în care trăesc, şi prin aceasta devin întruparea vie a acelui timp.

In mintea lor se resfrâng simţurile vremurilor şi aspiraţiunile neamurilor, precum în acele lacuri pline de lumină, pe cari le cântă poetul, se resfrâng ţărmurile, cari le înconjoară, cu toate frumuseţele lor.

Printre aceşti aleşi ai omenirii, eu nu cunosc vreunul care să întreacă pe marele nostru Eminescu.

In creerul său puternic, se adună cugetările cele mai înalte, în inima lui cântă poezia cea mai fermecătoare, în versul lui străluceşte o limbă românească, neasemănat de frumoasă !

De aceea opera sa e mare, ea a radiat asupra contemporanilor săi, ea radiază astăzi, ea va radià în veci !

Precum razele soarelui fac să răsară din pământ sămânţa aruncată, opera lui Eminescu face să încolţească germenele de talent în minţile poeţilor.

Un poet este mare prin ideile generale, ce exprimă, adresându-le omenirii întregi, ca expresiune a unor simţiri pe cari toţi pot să le simţă, dar numai lui îi este dat să le consacre în forma lor desăvârşită.

Un poet poate fi mare iarăşi, când exprimă în forme neperitoare simţiri pur naţionale.

Din amândouă aceste puncte de vedere Eminescu este mare. Poetul este un ucenic al frumosului şi pentruca să fie desăvârşită opera sa, el trebue să fie pe rând sculptor şi pictor, orator şi cântăreţ.

In ce bronz şi în ce marmoră şi-a turnat şi făurit versurile, în ce aur fin le-a cizelat ! Cu ce colorit, când intens, când de-o nespusă duioşie, ştie să picteze !

In visul lui Baiazid, luna transformată în fecioară se coboară din ceruri, ca să-i fie mireasă iubită şi când fecioara frumoasă înaintă spre dânsul:

„Inflorea cărarea, ca de pasul blândei primăveri".

Numai un vers, dar ce admirabil tablou !

In el vezi florile, luminile, farmecul dulce al primăverii :

„Ochii ei sânt plini de umbra tăinuitelor dureri.
Codrii se înfiorează de alâla frumuseţe
Apele 'ncreţesc în tremur străveziile lor feţe
Pulberea de diamante cade fină ca o bură,
Scânteind, plutea prin aer şi prin toate din natură,
Şi prin mândra fermecare sună-o muzică de şoapte,
Iar pe ceruri se înalţă curcubeele de noapte".

E vre-un pictor, oricât de nemuritoare paletă ar fi având ca să fi fixat pe pânză farmecul diafan al nopţii, cum a făcut-o Eminescu în câteva cuvinte?

*) E un fragment dintr'o cuvântare rostită de C. C. Arion, pe atunci minstru al Cultelor şi Instrucţiunii publice şi tipărită în „Convorbiri literare" anul XLV din Noembrie 1911, pag. 1201—1205.

In acel an, Arion desvoltase o activitate care nu rămâne numai în pragul literaturii.

Intr'o convorbire acordată *Flacării* (d-lui Ion Minulescu, dacă nu mă'nşel), Constantin Arion făcuse repezi şi temeinice aprecieri asupra lui Grigore Alexandrescu, Cezar Bolliac, ba şi asupra *beletristicei* lui C. A Rosetti, şi încercase să instaleze în literatură şi scrierile politice ale bătrânilor Brătieni: Ion şi Dumitru.

Cam tot pe atunci, într'o şedinţă în sala de serbări a Casei Şcoalelor, Arion a avut un schimb de glume cu scriitorii români, a ascultat toasturi şi versuri în proză, şi epigrame nu tocmai spirituale, din cari îmi amintesc atât: că una avea rima *sinistruministru*, iar alta împerechia *creion* cu *Arion*. **B. L.**

Annette et Sylvie de Romain Rolland

VIII

„Dintre tinerii cari o curtau, erau doi între cari îi plăcea să lase nehotărât viitorul ei — deși știa prea bine pe care l-a ales; doi tineri, între 28 și 30 de ani: Marcel Franck și Roger Brissot, Amândoi din burghezia înstărită, cu maniere distinse, amabili, inteligenți, dar deosebiți prin mediu și caracter,

„Marcel Frank, dintr'o familie pe jumătate evreiască, avea unul din acele tipuri seducătoare, pe cari le produc câteodată căsătoriile mixte între indivizi bine aleși din două rase. De statură mijlocie, slab, fin, elegant, avea ochii albaștri, într'o față de un alb mat, nasul puțin cam arcat și cam gros la vârf, o mică barbă blondă; profilul prelung, ușor *chevalin*, amintea pe Alfred de Musset. Avea și privirea lui spirituală, mângâetoare, care când desmierda, și când desbrăca. Tatăl său — bogat negustor de postavuri, om de afaceri rutinat și cu pasiuni robuste, care avea gustul artei noi, patrona reviste tinere și cumpăra tablouri de Van Gogh și de Rousseau — luase în căsătorie pe o frumoasă tuluzană, — al doilea premiu de comedie la conservator, câtva timp aplaudată la Antoine și Porel, — care luată mai întâi cu asalt și apoi ca soție legitimă, de către vigurosul Ionas Frank, părăsise scena în plin succes, pentru a ține cu inteligență, alăturea de afacerile bărbatului ei, un salon literar bine cunoscut de artiști.

Perechea, — foarte unită, în care, printr'un acord tacit, fiecare se ferea să cerceteze prea de aproape purtarea celuilalt și știa de altmintrelea, în interesul comun, să se păzească de ochii lumii — crescuse pe fiul unic într'o atmosferă de inteligență tolerantă și ascuțită. Marcel Franck învățase dela părinți, că există o armonie dintre muncă și plăcere și că în unirea lor savantă stă arta vieții. El nu cultiva această artă mai puțin decât celelalte, în cari ajunsese un foarte fin cunoscător. Atașat la direcțiunea muzeelor naționale, își făcuse un renume precoce ca scriitor de artă. Cu privirea lui leneșă, pătrunzătoare, obraznică și indulgentă, el citea mai bine decât toți în sufletul Annettei. Când stătea de vorbă, distrată, preocupată de alte gânduri, întâlnea ochii lui curioși, cari păreau a-i spune: — „Annette, te văd goală". Și, lucru ciudat, pudica Annette era ispitită să răspundă: „Cum mă găsești astfel?"... Schimbau o privire de înțelegere... Ea știa că nu va fi niciodată a lui. Marcel citea într'însa această siguranță și nu se turbura. Își zicea: „vom vedea!"

„Căci cunoștea pe *celălalt*.

„*Celălalt* — Roger Brissof, fusese camaradul său de liceu. Franck găsia firesc ca Annette să-l prefere... cel puțin la început... („dar mai târziu, asta-i altă chestie"). Brissot era băiat frumos, o frumoasă figură limpede, cu expresiunea deschisă, cu niște veseli ochi bruni, cu trăsăturile regulate, puțin cam groase, cu fața plină, cu dinții sănătoși — ras, un belșug tineresc de păr negru, ridicat pe fruntea inteligentă printr'o cărare într'o parte. Mare, cu pieptul larg, cu picioarele lungi, cu brațele musculoase, avea ușurință în mișcare și gestul însuflețit. Vorbea bine, c'o voce caldă, muzicală, puțin cam joasă și metalică, ce plăcea altora — și lui însuși. Rival de studii cu Franck, de o inteligență vie, ușoară, strălucitoare, obicinuit cu succesele spiritului, el n'avea mai puțină înclinare pentru exercițiile corpului. In Burgundia, unde proprietățile familiei sale — păduri și vii— erau vecine cu casa de țară a familiei Riviere, era excursionist curagios, vânător, bun călăreț. Annette îl întâlnise odinioară de mai multe ori în plimbările ei. Dar pe atunci prefera să umble singură; și el, de asemenea, juca în vacanță pe tânărul Hippolyte: se făcea că preferă calul și câinele său unei tinere fete. Schimbaseră doar saluturi și priviri, din cari le rămăsese imagini plăcute și vaga atracție dintre două ființe, fizicește bine potrivite:

„Familia Brissot se gândise la asta: și persoanele și bunurile păreau făcute pentru a se uni. Totuși, atâta timp cât trăise Raoul Rivière, relațiunile de vecinătate rămăseseră reci și politicoase. Rivière își avea aproape toată clientela în aristrocrație și trecea ca „*réac*". Membrii familiei Brissot din contra, erau stâlpii radicalismului. Cu prilejul afacerii Dreyfus, însă, Rivière se alăturase, partidului progresului și fusese într'o clipă spălat de tot trecutul său.

„Familia Brissot era bogată și, firește, se gândea să devie și mai bogată. Se știe că Rivièère lăsase ficei sale o frumoasă avere. Annette mulțumea toate cerințele: părea serioasă, iubitoare (fusese devotată tatălui ei), inteligentă, simplă, distinsă, calmă, de spirit, sănătoasă. Cercetările și diplomele ei le va lăsa desigur, la o parte, la primul copil... De altfel, vă găsi în noua ei familie afectuoasa tutelă care va ști s'o păzească de orice exagerare.

„Așa dar, cu aprobarea întregei familii, consultate în mod prealabil, Roger curtă pe Annette... Roger era idolatrizat de ai săi și le plătea cu aceiași monedă... In familie, toți se arătau, de altfel, bine înzestrați. Dulcea siguranță care se citea pe fața lor, arată că nu se îndoiau de asta... Dar din toate siguranțele lor, Roger era cea mai sigură. Pomul Brissot nu dăduse niciodată un fruct mai reușit. Plin de talent, totul îi era ușor, dar mai ales vorbirea. (Tată-său fusese unul din cei mai iluștri palavragii ai Camerii deputaților). Se distinsese în conferințele avocaților. Meetingurile afacerei Dreyfus îi serviseră ca o excelentă trampolină. Elocvența lui îi atrăsese simpatiile tinerelor femei dreyfusiste... După ce cercetă cu prudență terenul, familia îl îndreptă spre socialismul moderat... Roger se silia să-și modeleze oratoria după elocința splendidă a lui Jaurès. El proclamă datoria intelectualilor de a se apropia de popor. Cu subscripțiile și ajutorul unui mic grup de amici, fundă un cerc de studii, un ziar, un partid, cheltuind mult timp și ceva bani. Familia îi pregătea terenul pentru alegerile apropiate. O știa și el. Părinții îl deprinsese să aibă încredere în sine; fără a ști tocmai bine care îi erau ideile, el avea într'însele o credință absolută. Era atât de deprins ca totul să-i reușească, încât nici nu se gândea să se mândrească cu aceasta... Cât era dar de simpatic! Egoist fără s'o știe, băiat bun și frumos, dispus să dea, dar hotărât să primească și neputându-și închipui că i-s'ar putea refuza ceva, simplu, gentil. cordial, așteptând ca lumea să se puie la picioarele lui... Era într'adevăr foarte atrăgător.

Annette fu captivată. Il judeca destul de bine, dar îl iubea, prin aceasta și mai mult. Slăbiciunile lui îi erau scumpe. I se părea că printr'însele se arăta mai puțin bărbat și mai mult copil. ...El se aprinse pentru dânsa, într'o seară când într'un salon fusese foarte elocvent. In ochii ei inteligenți își văzuse gândirea mai limpede și mai înaripată... De fapt, dânsa prinsese doar înțelesul general al vorbirei lui și nu prea asculta; dar vedea dorința lui de a fi admirat și, înduioșată, îi surâse cu ochii cei mai dulci... Ii râdea inima, când îl văzu că-și îndoește ciripitul, ca o pasăre a primăverei. Ea-i păru lui, întruparea a tot ce era frumos, curat, genial într'însul... O adoră.

„Annette, când se simți scăldată de această adorație, nu opuse cea mai mică rezistență. Chiar și ironia ei duioasă căzu; și oferi amorului sânul ei gol... *Era atât de însetată de iubire!*... Luaseră foc amândoi... Fiecare ardea de dorința celuilalt și o hrănea cu a sa... Pentru moment Annette era redusă la un rol pasiv. Roger o copleșea... Ii povestea viitorul, prezentul și trecutul lui și în același timp intra cu deasila în tainele ei... Voia să știe tot, să aibă tot... Vorbia mereu de viitorul *lor:* căci deși Annette nu făgăduise nimic, consimțimântul ei era atât de mult presupus, scontat, cerut, încât ea sfârșise prin a crede că l-a dat... Roger expunea cu entusiasm neobosit viața măreață de gândire și acțiune care-l aștepta... Pe cine? Pe el, pe Roger... Și pe ea, bine înțeles, dat fiindcă făcea parte din Roger. Vorbia de socialism, de dreptate, de iubire, de umanitate mântuită... Era splendid... In cuvinte, generozitatea lui nu cunoștea margini...

„Annette se bucura mai ales de fermecătoarea înfățișare, de atracțiunea arzătoare a corpurilor lor amoroase, în cari treceau, deodată unde electrice din valul de sevă sensuală ce-i scălda pe amândoi,— amândoi bogați in puterile unei caste tinerețe, sănătoși, robuști și arzători... In unele clipe, privirile lor, erau ca niște îmbrățișări... O atât de mare dorință se aprindea în ei încât suflarea ei se oprea... păreau o singură ființă... O ceară topită... Nimic decât dorința naturii— unică, lacomă și curată ca focul. După aceea, Annette, cu ochii turburi și cu obrajii aprinși, se smulgea amețelii, cu siguranța tremurătoare și îmbătată că într'o zi va cădea...

Pasiunea lor nu mai era o taină pentru nimeni. Familia Brissot, însă, nu pierdea din vedere că Annette nu răspunsese nimic hotărât la declarațiile lui Roger, ci schimba mereu vorba... Și se hotărî să intervie... Că Annette trebuia să se simtă fericită de o partidă atât de strălucită, nu încăpea îndoială. Trebue să contezi însă totdeauna cu capriciile ciudate ale fetelor tinere!...

„Exista un surîs, care era numit la Paris, în cercul cunoștințelor, surâsul Brissot: gras și dulce, afabil și superior, glumeț cu măsură— și greutate, știind totul dinainte, revărsându-se de bunăvoință, perfect indiferent, el oferea cu mâinile pline, dar pline rămâneau mâinile. Cele două dame Brissot (mama și sora lui Roger) erau înflorite cu acest surîs.

„Doamna Brissot, mama, femee înaltă, impunătoare, bine hrănită, avea o vorbă onctuoasă, foarte măgulitoare pentru toată lumea, întovărășită de un ton vecinic șăgultor—semnul politicos al siguranței de sine care li se insufla membrilor familiei Brissot și al bonomiei cu care primiau acest dar.

D-ra Brissot, sora lui Roger, deasemenea înnaltă și voinică, era de un blond palid, aproape albinotecă. Cu puțină pudră pe față și cu roșu pe buze, părea un pastel Ludovic al XVI-lea. D-na Brissot o numea „mititica mea", căci domnișoara își pusese în cap că avea o „constituție" delicată. Nu se lăsa însă răsfățată, ci o punea în contrast cu energia ei și cu moliciunea altor creaturi din acelaș sex. De fapt, se arăta neobosită, citind tot, văzând tot, știind tot, făcând pictură, cunoscând muzica, vorbind de literatură, executând în fiecare zi, cu doamna Brissot, programul celor 2-300 de vizite pe cari trebuia să le facă într'un timp dat, primindu-le în schimb și dând prânzuri, urmând concertele, teatrele, ședințele Camerei și expozițiile—hrănindu-se în schimb bine și dormind fără visuri.

„Și nu era mai puțin stăpână pe inima ei decât pe corpul ei, Pregătea așezat căsătoria ei ca un om politic de vre-o patruzeci de ani, care era în acest moment guvernatorul uneia din marile colonii de peste ocean. Nici nu se gândise să-l întovărășească. Nu voia să renunțe la Paris și la numele de Brissot, de cât atunci când fericitul ales îi va putea oferi în Franța o situațiune demnă de dânsa. De altfel știa să amintească adesea de dânsul în locuri sus puse. Își scriau de câți-va ani scrisori cordiale și de afaceri. Căsătoria va veni la timp. Bărbatul va fi cam copt, dar va fi cu atât mai bun, după gustul domnișoarei Brissot, care avea o minte tare...

„D-na și d-ra Brissot răsfățau și măguleau pe Annette în tot felul, lăudând în acelaș timp pe Roger; și-și exprimau speranța, încrederea, că Roger va găsi — c'a găsit — tovarășe demnă de dânsul... Aluziunile erau limpezi. Voiau să fie limpezi. Era un fel de joc de societate, de a vorbi în jurul cuvântului pe care fiecare avea pe limbă, fără a-l pronunța... Surîsul d-rei Brissot părea a pândi cuvântul pe buzele Annettei... Annette surâdea, deschidea gura. Dar cuvântul nu eșea...

„Annette fu invitată la serate intime, la familia Brissot. Cunoscu pe d. Brissot, mare și gros, cu ochii șireți sub sprincene stufoase, roș la față, cu aerul unui avocat cărcotaș și fatern, care o copleși de galanterii și glume invechite. Incercă și el să facă aluziuni, dar călcă în străchini și i se făcură semn să nu se mai amestece. D-na Brissot invită la început încă trei sau patru amici intimi — pe urmă doi—pe urmă unul—pe urmă nici unul!... Annette simți cursa, dar din dragoste pentru Roger, era indulgentă pentru cusururile acestui mediu, care o agasa în mod surd. Tinerii fură lăsați singuri. Neliniștiți de rezerva Annettei, asupra căreia mama și sora îi atrăseseră atenția, Roger era mai atrăgător, de când încrederea în sine i-se sdruncinase. Ochii săi umili și arzători implorau pe Annette, căutau s'o înțeleagă... Elocvența lui dispăruse... Timiditatea aceasta, nouă la dânsul, o emoționă. In unele momente era gata să-i spue cuvinntele hotărâtoare. Dar în ultima secundă un instinct o oprea...

„Atunci lațul se strânse mai tare. Dintr'un salon vecin familia urmărea convorbirea stearpă. Treceau câte odată prin salon surîzînd și preocupați, dar nu se opreau...

Intr'o seară, pe când foiletau prin album, Roger o luă pe neașteptate de mijloc și o sărută. Ea voi să se apere. Dar cum să te aperi contra ta însă-ți! Buzele ei înnapoiase sărutul, voind să se smulgă. Totuși se desfăcu — dar în acelaș moment auzi la celălalt capăt al salonului vocea mișcată a d-rei Brissot, care trâmbița :

„Ah ! fica mea iubită !"

Și chema :

„Adèle! Domnule Brissot!..."

„Annette, uimită, se văzu într'o clipă înconjurată de familia Brissot, încântată, înduioșată. D-na Brissot o acoperea de sărutări ștergându-și ochii cu batista, și repeta :

„Iubește-l mult !".

D-ra Brissot zicea ::

„Surioara mea !"

„Iar d. Brissot călcă în strachină: „Insfârșit!... A mers greu!".

Roger, îngenunchiat în fața Annettei, îi săruta mâinele și-o implora cu privirea, timid, puțin cam rușinat: — „Nu spune nu!".

„Annette, împietrită, se lăsă îmbrățișată; rugămintea ochilor pe care-i iubea, o înlănțuia. Făcu o ultimă sforțare să protesteze: (— Dar n'am zis nimic!..)

„Văzu însă în ochii lui Roger o mâhnire atât de sinceră, că n'o putu răbda ; se sili să zâmbească. Fața lui Roger luminându-se de bucurie, fața ei oglindă bucuria pe care o făcea. Il strânse capul în mâinile ei. Roger se ridică, strigând de bucurie. Și sub privirile de binecuvântare ale părinților schimbară sărutul de logodnă.

Să te ferească Dumnezeu de privirea ascuțită și nepărtinitoare a omului blajin!... O satiră mai sângeroasă a burghezului rural, decât este descrierea familiei Brissot, nu-mi aduc aminte să fi cetit unde-va... Și Romain Rolland evită cu grijă de a exagera ori învinui... Din punctul lui de vedere obiectiv, general omenesc,— el pare a ne spune: „Dumnezeu a creat tot felul de oameni (*„Es mus auch solche keuze geben"*); nici n'ar putea fi toți la fel: unul are unele cusururi, altul, altele; fiecare e bun la ceva". Și de fapt, în clasa stăpânitoare s'au selecționat în totdeauna naturile de pradă, cu colți și cu ghiare, une-ori cu mușchi de oțel și cu săritura fulgerătoare; laba catifelată o reprezintă „manierele" dulci și învăluitoare... Firile acestea sunt utile umanității; altfel n'ar fi tolerate. Feodalul își arăta bestialitatea pe față și era respectat pentru serviciile pe cari le aducea în războí; „aristocratul" de curte, mai civilizat, dar și mai puțin util, își ținea de obiceiu ghiara în teaca ei catifelată, și o scotea numai când erau în joc patimile și interesele lui; burghezul este și el un *comandant:* în războiul economic — războí tot atât de înverșunat ca și cel militar și cerând suflete tot atât de agresive...

De sigur, omenirea se îndreaptă astăzi către o nouă formă de organizare socială, care va fi pacinică și egalitară în toate privințele: va domni pacea între inzivizi ca și între națiuni. Atunci vor ajunge la preț firile contemplative, „visătoare", curat intelectuale, adânc însetate de adevăr, dreptate și frăție... Și uitându-se înapoi în istorie, lumea nu va înțelege cum de s'a răbdat jugul burghez,— după cum nici noi azi nu înțelegem cum de s'a răbdat jugul feodal... Până atunci însă, adevăratul intelectual rămâne în afară de viața reală și se uită c'o privire scrutătoare, mirată și ironică, la luptătorii cari stăpânesc învălmășala politică și economică... Un Zola îi descrie cu ură și-i ponegrește; Romain Rolland, vecinic preocupat de adevăr obiectiv, notează cu grije calitățile lor, se teme, parcă, să nu uite vre-una; iar dintre cusururi, pe unele le trece sub tăcere: spre pildă, n'aș crede că robusta și bine hrănita d-ră Brissot, atât de sceptică și atât de realistă în sufletul ei, să trăiască austeră în așteptarea viitorului ei soț de 45 de ani...

Și totuși, descrierea marelui romancier ne inspiră, dacă nu ură, dar desigur un cumplit dispreț pentru familia Brissot și pentru burghezie în general. In parte, pe nedrept. In literatură — dacă exceptăm pe clasicii burghezi: Freytag, Keller, Augier, etc. — aceastâ atitudine corespunde unei întregi tradiții... E la mijloc o neînțelegere. Artistul studiază pe burghez în afară de domeniul activității lui profesionale...

Dacă tu artist, ai fi însu-ți fabricant ori negustor; sau dacă ai avea, ca om de știință, vre-o invențiune de comercializat, — atunci fără îndoială că l-ai aprecia pe burghez cum merită; îl cunoști însă numai în viața privată și te supără să vezi că cel care dirijază producerea și distribuirea bunurilor materiale, pune cel mai mare preț pe bunurile materiale?!... Drept este??!...

De obiceiu însă burghezul nu-i sincer: se ferește de a se arăta cum este; în orele libere *se joacă*, făcând pe filantropul, pe mecena, pe cunoscătorul în toate artele,— ca d-ra Brissot. Și în nouă cazuri din zece, calcă 'n străchini — ca ori și ce om pe teren străin... Artistul, care și-a pus în opera lui tot sufletul, simte, firește, roșața urcându-i-se în obraji, când aude pe burtăverde vorbind de artă, cu o aparentă gravitate și importanță, dar și cu o perfectă nepricepere și indiferență, sau chiar c'un ascuns dispreț. Dar oare, nu are și artistul aceeași atitudine față de chemarea, tot atât de însemnată, a negustorului?... Dacă burghezul „ar vorbi cum îi e portul și s'ar purta cum îi e vorba", ar fi mai simpatic... Dar tocmai disprețul latent pe care „nobilul" trântor și funcționarul neproductiv au știut să-l menție mult timp, pentru ocupațiunile mercantile, l-au adus pe burgez să se afle în treabă unde nu se pricepe... Un militar de ce nu se gândește să pozeze în cunoscător de artă?...

Dacă lăsăm deoparte pe burghez ca individ și ne gândim la poziția intelectualului în organizarea socială burgheză, constatăm fără îndoială cusururi mari; ceeace nu poate fi adus repede pe piață. nu are valoare,— operă de geniu dar ar fi, — și prin urmare nu-ți dă mijloace ca să te consacri vocațiunii tale; totuși chiar și cei mai năpăstuiți, încă se vor gândi cu spaimă la situația nenorocită a unui Rembrandt, Racine, Lessing, Molière, Michel Angelo, Mendelsohn, Beethowen, etc., în societatea „aristocratică". Michel-Angelo a fost adesea batjocorit ca un servitor de papa pentru care lucra, Molière a fost bătut, Mendelsohn era să fie bătut. Rembrandt a trăit la bătrânețe — în culmea mizeriei!...— exercitând meseria de martor, Beethowen a umblat cu ghetele rupte, etc., etc. Avântul artelor în societatea „aristocratică" se datorește exclusiv burgheziei, care se afla atunci în faza de ascendență și nu putea canaliza pe alte căi prisosul de energie...

Ceeace face pe membrii familiei Brissot atât de antipatici, mai sunt și afurisitele de „maniere".

Imi aduc aminte din copilărie, de o gargară, din oțet cu miere, față de care uleiul de ricin este un adevărat nectar... Manierele de societate din zilele noastre îmi aduc mereu aminte de această combinație înfiorătoare... In clasa stăpânitoare s'au selecționat naturile de pradă; între ele se dă o luptă înverșunată, în care *nici un mijloc* nu-i disprețuit... Față de aceste *grozave mijloace*, „manierele delicate" amintesc poftirea grecilor la ușa pușcăriei... Lingușirea este o armă în lupta pentru parvenire: pasul ușor și laba catifelată a felinelor... Schopenhauer a definit politeța: „distanța pe care o pun între ei aricii, ca să nu se înțepe"... Și cum membrii clasei stăpânitoare sunt numai țepi, politeța trebuie să fie cu atât mai mare... Ea servește adesea ca să mascheze disprețul reciproc,— o ușoară răceală putând fi interpretată de fiecare ca o aluzie la un întreg dosar... Printre maniere și delicatețe, *cumplitul comerț cu cele sfinte*... continuă neturburat... Nimeni nu se jenează... Numai că *tranzacțiile* se fac pe tăcute, prin aluzii și strângeri de mână ascunse... (țesătura combinațiilor inavuabile a devenit atât de deasă, încât nimeni nu mai îndrăsnește să strângă mâna cordial... Organul acesta, care altădată simboliza francheța și loialitatea, a ajuns azi să fie rezervat exclusiv limbagiului secret...) *Să nu rămâie urmă; să nu afle alții; să nu poți cu nimic dovedi propunerea ce ți s'a făcut*— asta-i preocuparea; de părerea pe care ți-o faci *tu*, în forul tău intern, despre caracterul lui ordinar, *el* nu se jenează; și nici tu de dânsul... Și între acestea... manierele delicate continuă... Oamenii de societate le atribue nu știu ce virtute magică!...; le consideră ca un soiu de parfum, care astupă *la moment* cele mai urâte mirosuri... E desigur o iluzie: nasurile sănătoase găsesc că parfumul nu face decât să accentueze putoarea... Ba, prin asociație de idei, însuși parfumul ajunge să pută; de aici scârba instinctivă pe care i-o inspiră omului onest și bun manierele de societate — afișate, de altfel, cu o vanitate *ordinară*, ca semnul exterior al privilegiilor de clasă... Sunt, de altfel, 99 de șanse la sută, ca, cel care a învățat manierele de salon, să fi deprins, în acelaș mediu, și canailleria corespunzătoare... Intr'un salon faptul de a fi întreținutul unei femei bătrâne nu te compromite; te compromite însă *în mod grav* obiceiul de a gesticula când vorbești, ori de a mânca peștele cu cuțitul... De ce se coboară omul din maimuță?!...

Familia Brissot se lăcomește de averea Annettei. Sunt toți naturi de pradă... Mari, voinici, mâncăcioși, lacomi de bani și de situații, vicleni, și rapaci față de țărani (cum vom vedea mai târziu), lipsiți de convingeri și de sentimente (Adèle va lua în căsătorie un bărbat de 45 de ani pentru situația lui), ordinari și prefăcuți în urmărirea scopurilor lor... Dar și activi, și inteligenți, și capabili, fără îndoială, de a fi utili societății. N'ar fi nici pe de departe atât de respingători, dacă n'ar fi atât de... manierați!... Materialismul fățiș, exprimat c'un *gros bon sens*, al personagiilor lui Angier, Freytag, etc., în epoca de clasicism și ascendență a burgheziei, era chiar simpatic...

Doamna Brissot însă, *în momentul când se comportă cumplit de ordinar (operează* căsătoria tinerilor, c'un spirit negustoresc implacabil), are convingerea neclintită că-i manierată, fină, delicată, distinsă, cum numai o femee de lume poate să fie!... E ca și cum și-ar sufla cine-va nasul pe jos în mod delicat: cu degetul cel gros și cu inelarul. E ca și cum ar purta cine-va niște pantaloni strașnic călcați pe dungă și cu două găuri mari în fund... Toată educația de salon, care trece peste lucruri esențiale și se oprește la nimicuri, n'a putut fi născocită, evident, decât de capetele de găină ale unor femei —păpuși...

Cu deosebire interesant e tânărul Brissot. Se pare că puii de tigri, când se joacă între ei, ori cu părinții lor, oferă o priveliște încântătoare... Puiul, hrănit fiind de părinți, deci neavând încă nevoie să sfâșie; nemoleșit încă de digestiile grele și morocănoase...; grațios prin vigoarea, elasticitatea, ușurința, mlădierea ereditar câștigate în exercițiul vânătoarei...; răsfățat de părinți și atrăgător prin veselia tinereții — trebue să fie într'adevăr seducător!... Tânărul Brissot, plin de talent, cu vorba muzicală, cu inteligența scânteetoare, dar nu adâncă, cu avântul unui mânz, de rasă, se pregătește, — agitând o vagă ideologie socialistă, — să dea asalt puterii politice în fruntea unui grup... Forța lui cea mare este superficialitatea și inconștiența; numai cine se 'nșală pe sine însuși, reușește să înșele deplin pe ceilalți; numai egoismul inconștient nu găsește piedici în egoismul celorlalți... Dacă tigrul n'ar avea pasul atât de ușor, forța lui i-ar folosi puțin...

Altmintrelea, simpatic, energic, expansiv și încrezător în sine, cu caracterul mlădios și lipsit de adâncime, cu inteligența vie, superficială și elastică, tânărul Brissot are toate însușirile omului politic; ca reprezentant al unor interese de clasă, șef de grup, deputat, ministru, va putea deveni un factor în evoluția politică a țării sale... Politica este un teatru popular: cabotinul, care, exprimând desperarea, își va smulge părul din cap, va avea un imens succes; artistul mare, însă, care va căuta să exprime acelaș sentiment prin mimică, va provoca numai căscături...

Annette va cădea pradă drăgălășeniilor și mlădierii acestui pui de tigru.

H. SANIELEVICI

Cântece de Iubire

— SONETE —

I

Azi noapte te-am visat. Fermecătoare
Vorbeai, râdeai. Mergând de braț cu mine,
Lăsai în jos privirile senine,
Ca cea mai candidă dintre fecioare.

Și — Doamne!—ne simțeam atât de bine,
Plutind în triluri de privighetoare!
Iar printre frunze se scurgeà o boare,
Cu fâșiiri și foșnete divine..:

Dar când mă deșteptai de dimineață,
Și când văzui că ninge și că plouă,
Și că 'n odae e un frig de ghiață,—

Incrucișându-mi brațele-amândouă,
Mi se lăsa pe ochi un văl de ceață
Și se umplură genele de rouă.

II

Eu trec prin lume ca printre morminte
Și tu te perzi pe drumuri încurcate,—
Dar ca icoana Maicei-Prea-Curate,
Mereu îmi ese chipul tău 'nainte.

Și-adesea ori, cu buzele 'nsetate
De sărutări, de dragoste ferbinte,
Ingenuchez și îți sărut în minte
Frumoșii ochi, închiși pe jumătate,

Și mângâiat de chipul tău trec anii .
Pe-aleia morții s'au rărit castanii
Și-atâtea trupuri se topesc în humă!

Și hora clipelor aleargă 'n goană,
Și candela vieței se consumă,
Ca flacăra ce arde la icoană...

Donar Munteanu

Vocabular modern

APA : lichid pe care omul îl bea, înmagazinându-l în cap sau în galoși.

CURSE: alergări pentru prins șoareci.

CRAIU: personagiu foarte important. Pe fetițe le încântă poveștile cu crai și crăiese, iar pe femei le încântă craii cu povești.

CONFIDENȚA: taină dată în vileag lumii întregi.

COMPLIMENT: parte de propozițiune, care place foarte mult sexului frumos ; se numește direct când se face prin viu graiu ; indirect când se face prin scris sau prin altă persoană ; circumstanțial când depinde de locul unde cauza pentru care, timpul când și modul cum se face complimentul.

FILOSOFIE: filo—Sofie.

FAUNA ȘI FLORA: satir și nimfă.

GHEAȚA : se spune când e vorba de bani : bani gheață. E o comparație foarte potrivită, căci și banii și gheața se topesc foarte ușor.

MANICURE : când omul nu poate străluci prin fapte, îi strălucesc unghiile.

MAGAZIN CU COLONIALE: magazin cu produse exotice aduse din colonii.

OBRASNIC: inteligent.

PRINȚ MOȘTENITOR : singurul om care nu se roagă de să rămâie cât mai repede moștenitor.

POMPE FUNEBRE: tulumbe jalnice.

PROMISIUNE: singurul caz în care omul își pierde sistematic memoria.

ROABA: sclavă pe două roate care cară poverile.

RUȘI: un fel de pești de mare foarte lacomi. cari se mănâncă unii pe alții.

SATIR: poet care scrie satire

SLAB: om delicat, aristrocrat.

SARDELE: peștișori cari înnoată în unt-de-lemn

TIMID: om prost, bleg.

TACUT: om prost.

VERDE: culoarea spanacului, a stelelor, a cailor, a ierbei... de pușcă și a unor ochi... de geamuri

MIHNEA ARMAȘU

Bibliografia întregită a scrierilor de şi despre Traian Demetrescu

I

SCRIERI DE EL

Cele publicate pentru prima oară în *Revista olteană*. An. I. 15 Martie 1888—15 Martie 1889.

POEZII: Gânduri ostenite. — Ea. — Tatăl.—Prin alee.—Simfonie de toamnă.—Lui Pasteur.—Sărutarea.—Lângă o fecioară.—Clavirul.—De profundis.—In noapte.—In faţă-i.—Paj.—Crist.—Pe un album.—Unei femei boeme.—Scepticism.

NUVELE: Fără slujbă.—Manuscrisul unui prieten.—Ţitera.

SCHIŢE. CRITICE LITERARE. CRONICE TEATRALE: Mişcare de idei.—Forma în artă.—Cariera condeiului.—Convorbire literară.—O pagină de psihologie literară. (Amorul în poeziile lui Eminescu).—Amintire literară. (Dumitru Stăncescu).—O notă de analiză critică (La vie litteraire. I, de A. France).—Cronica teatrală (Teatrul Teodorini).

PORTRETE ARTISTICE: Aurelia Chiţu.—Elena Teodorini.—Fr. Copée.—Paul Bourget.

CUGETĂRI (culese după diferiţi autori): Un cuvânt pentru ţărani.—Lăutarul din Cremona. [Tradusă în versuri după Fr. Coppée].

IN „REVISTA OLTEANĂ". An. II (April. 1889—15 Mart. 1890).

POEZII: Ave, Dea, moriturus te salutat.—Leagănul.—Râs amar.—E...—Poate!—Noapte de vară.—Lui Eminescu.—Numai frumoasă.—Cad frunzele.—Un amic poet.—Farmec. — Halucinaţie.

NUVELĂ: Din lumea largă.

PORTRETE ŞI STUDII LITERARE: Vasile Alecsandri.—A. de Musset.—M-me L. Ackermann.—N. Nicoleanu.—M. Zamfirescu.—D. Bolintineanu.—Veronica Micle.—Temperament în artă.

NOTĂ CRITICĂ: Folklorul şi Alecsandri.

CUGETĂRI: Rânduri.

CRONICĂ TEATRALĂ. TEATRU: Pater. Dramă, după Fr. Coppée.

II

SCRIERI DIN ALTE ZIARE ŞI REVISTE

V. A. Urechiă. (Evenim. lit. 7 Febr. 1894).
După natură. (Even. lit. 14 Febr. 1894).
George Coşbuc. (Even. lit. 21 Febr. 1894).
Năroada. Poezie. (Even. lit. 27 Febr. 1894).
Actul al 5-lea. (Even. lit. 11 April 1894).
Vis... (Even. lit. 18 April 1894).—In atelier. Poezie. (Even. lit. 23/V. 923).
Alexandru Vlăhuţă. („Mişcarea lit. şi art.", Iaşi, 15 Febr. 1901).
Puţină cenuşe... („Mişcarea lit. şi art.", Iaşi 7 Mart 1901).
Goilav. („Adevărul", 15 Ian. 1894).
Scrisoare adresată d-lui Gr. Goilav („Traian Demetrescu". Revistă comemorativă. Craiova 1906).

*

Traian Demetrescu a fost întemeietorul şi directorul „*Revistei Oltene*", care a apărut la Craiova dela 15 Martie 1888 până la Martie 1890 şi dela 1 Mai—15 Iulie 1892.

III

SCRIERILE PUBLICATE IN VOLUM, IN ORDINE CRONOLOGICĂ

Poezii. 1885 (Cu prefaţă de Macedonski).—Freamăte. 1886. Amurg. 1887.—Intre doi (Traducere după Coppée). 1888.—Cartea unei inimi. 1890.—Săracii. 1890.—Profile literare. 1891. Intim. 1892.—Sensitive. 1894.—Iubita. 1895.—Lăutarul din Cremona (Traducere după Coppée). 1895.—Privelişti din vieaţă. 1896.—Aquarele. 1896.—Cum iubim. 1896.—Simplu. 1896.—Nuvele postume. 1896.

IV

DIFERITE EDIŢII ALE SCRIERILOR LUI

Amurg. Poezii (1887—88). Craiova. Samitca. 1888.
Cartea unei inimi. Poezii. Craiova. Samitca. 1890.
Sensitive. Poezii. Buc. Steinberg. 1894.
Aquarele. Poezii. (Cu prefaţă de Steuerman). Iaşi. Şaraga. 1896.
Săracii. Versuri. Craiova. Benvenisti. 1890; Ediţia II. 1897.
Lăutarul din Cremona.—Pater. (Trad. în versuri după Coppée). Craiova. Samitca. 1895.
Intim. Craiova. Samitca. 1892.
Intim.—Poeme în proză.—Nuvele.—Cugetări. Buc. Steinberg. 1894.
Privelişti din viaţă. Craiova. Samitca. 1896.
Nuvele postume. Craiova. Benvenisti. 1896.
Simplu. (Nuvele). Craiova. Samitca. 1896.
Iubita. Craiova. Samitca. 1896.
Cum iubim. Roman. Craiova. Samitca. 1895.
Evoluţia în literatură. Craiova. Samitca. 1889.
Profile literare. Craiova. Benvenisti. 1891.
Romane: Iubita.—Cum iubim. Buc. „Minerva", 1915.
Nuvele şi poezii. Buc. „Minerva", 1916.

V

SCRIERILE PUBLICATE IN „BIBLIOTECA PENTRU TOŢI"

Iubita. Buc. „B. p. T." No. 263.
„ Buc. „B. p. T." No. 263, 263 a, 263 b, 1922.
Cum iubim. Buc. „B. p. T." No. 290—291.
Intim. Buc. „B. p. T." No. 603.
Sensitive. Buc. „B. p. T." No. 604.
Aquarele. Buc. „B. p. T." No. 605.
Privelişti din viaţă. Buc. „B. p. T." No. 779—80.
Coppée. Lăutarul din Cremona.—Pater. Trad. de Tr. Demetrescu. Buc. „B. p. T." No. 419.

VI

SCRIERI DESPRE TRAIAN DEMETRESCU

Adamescu (Gh.). Contribuţiuni la Bibliografia românească. Fasc. I. Buc. „Cartea Rom.". 1921.
„Adeverul". 25 ani de acţiune. 1888—1913. Buc. „Adeverul" 1913.
— *Intim* de Traian Demetrescu. [Recenzie] (ziarul „Doina". Buc. 25 Oct. 1892).
C. G[raur]. Din viaţa lui Traian Demetrescu. (Adeverul literar şi artistic" 6 Mai 1923).
O. G. Traian Demetrescu. („Mântuirea". 9 Mai 1921).
P. O. „Iubita". („Even. Lit." 24 Oct. 1894).
Băiculescu (G.). Poezia lui Traian Demetrescu. („Adeverul literar". 6 Mai 1923).
Chendi (Il.). „Intim". („Luceafărul". 1910).
Caragiale (I. L.). Traian Demetrescu. („Epoca literară". Buc. 22 April 1896).
Constantinescu (Val.). Sufletul poetului oltean Traian Demetrescu. (Chiriac şi Ionescu. „După doi ani de muncă". Buzău, 1914).
Drimer (Carol). Traian Demetrescu şi Evreii. („Egalitatea". 13 Mai 1921).
Dragomirescu (M.). Literatura în Oltenia. Conferinţă. („Ramuri". Craiova. 1—15 April 1913).
Fagure (Emil D.). Dezvălirea bustului lui Traian Demetrescu. („Adeverul". 19 Iun. 1905).
Făgeţel (C. S.). O frumoasă sărbătoare în amintirea lui Traian Demetrescu. („Ramuri". Craiova. April 1906).
Făgeţel (C. S.). Traian Demetrescu. [Cu mai multe portrete]. („Ramuri". Craiova, 15 Martie 1913).
Fidelio. Din viaţa lui Traian Demetrescu. („Lumea Nouă". 23 Aprilie 1896).
Germani (Menelas). Traian Demetrescu. Câteva cuvinte. (revista „Traian Demetrescu". Buc. 6 Sept. 1909).
Galaction (G.). Traian Demetrescu. Amintiri. („Adev. lit.". 8 Mai 1921).
Ionescu Raicu-Rion. „Intim". („Scrieri literare. Iaşi. 1895).
Iorga (N.). O notiţă după Traian Demetrescu. („Sămănătorul". Buc. 3 Iul. 1905).
Lăzăreanu (B.). Tradem. („Mântuirea". Buc. 9 Mai 1921).
Lăzăreanu (B.): I. C. Frimu. („Socialismul" dela 21 Februar 1923). Se citează un pasagiu dintr'o cuvântare a lui Frimu, ţinută la inaugurarea bustului din grădina Ateneului).
Lăzăreanu (B.). Note de bibliografie critică. („Curierul Israelit". Buc. 15 Mai 1921).
Macedonski (Alex.). Epigramă. Lui Tradem. („Literatorul" Buc. 1894. No. 11—12).
Marinescu (I. M.). Impresii. Traian Demetrescu. („Ramuri". Craiova. 1913).
Mille (Const). Letopisiţi. („Adeverul". 20 şi 25 Iunie 1905).
Pencioiu (G. D.). Traian Demetrescu. (Traian Demetrescu. *Simplu.* Nuvele. Craiova). (Schiţă biografică).
Raşcu (I. M.). (Semnat *Evandru*). Traian Demetrescu. („Opinia". Iaşi. 21 Sept. 1910).
Rosetti (D. R.). Traian Demetrescu. („Dicţionarul contemporanilor". Buc. 1898).
Stamatin-Nazone (C. B.). Ziaristul Tradem. („Adeverul literar", 8 Maiu 121).
Stăncescu (D.). Traian Demetrescu. („Lumea ilustrată". Buc. 2 Mai 1896. Anul III, No. 13).
Steuerman (A.). Traian Demetrescu. („Adev. ilustrat". 6 Mai 1896).
Theodorian (Caton). Amintiri despre Traian Demetrescu. („Flacăra". Buc. 13 April 1914).
— Traian Demetrescu („Adev. ilustrat". 25 Sept. 1895).
— Traian Demetrescu. Necrolog. („Revista Literară". 1896—97, p. 153).
— Traian Demetrescu. (Diaconovich (Dr. C.). Enciclopedia română. Sibiiu. 1900).
— Traian Demetrescu. („Vieaţa Nouă. Buc. 1910—11).
Vlahuţă (Al.). Scrisoare adresată lui Traian Demetrescu, relativă la „Intim". („Nuvele şi Poezii". Buc. „Minerva" 1916).
Vraja (C.). „Intim". („Evenimentul literar". Iaşi. 1894).
Zaharia (N.). Traian Demetrescu. Viaţa, temperamentul, scrierile şi personalitatea sa artistică. Buc. Edit. „Rev. Idealiste", 1910.
Zaharia (N.). Pesimismul lui Traian Demetrescu. („Psihologia oamenilor mari". Buc. 1912).
Zaharia (N.). Duioşia (în „Alte sentimente şi pasiuni". Seria I. Buc. 1915).
Zaharia (N.). Traian Demetrescu. Din suferinţele lui. („Adev. lit.". 10 Iunie 1923).
Zaharia (N.). Duioşia lui Traian Demetrescu. („Adev. lit. 17 Iunie 1923).
Zaharia (N.). Ideile umanitare ale lui Tr. Demetrescu. („Adev. lit.". 24 Iunie 1923).
Zaharia (N.). De ce este uitat Traian Demetrescu. („Adev. lit.". 1 Iulie 1923).

* * *

Cu ocazia împlinirii a zece ani dela moartea lui Traian Demetrescu, admiratori ai lui din Craiova, au avut lăudabila idee, de a face să apară revista comemorativă *„Traian Demetrescu", Craiova, 1906 Aprilie 20*, cu următorul conţinut:

G. Mil. Demetrescu. In amintirea lui Traian.
G. D. Pencioiu. Cum l-am cunoscut.
Traian Demetrescu. Pe furiş (versuri).
A. Steuerman. Morţii noştri. Traian Demetrescu.
N. Vulovici. La crucea ta.
G. D. Pencioiu. Scrisori dela Traian Demetrescu.
St. Braborescu. La groapa Trubadurului (versuri).
G. Caros. Solka.
Traian Demetrescu. Corbii. Călugărul (versuri).
Gr. Goilav. O reminiscenţă dela Traian Demetrescu.
Traian Demetrescu. Muncitorilor (versuri).
Marius Meţulescu. Traian Demetrescu (amintire).
Const. St. Stoenescu. Lui Traian Demetrescu (versuri).
Căpitan P. Zătreanu. Amintiri şi Impresii.
N. Burlănescu-Alin. La mormânt (versuri).
I. C. Popescu-Policlet. Cântăreţul inimilor.
Dem. D. Stoenescu. Iubirea unui poet.
Stoenel. Cronica.
Spic. Cuvântările. Ecoul presei.

* * *

Tot cu această ocazie s'au publicat notiţe sau articole comemorative asupra lui Traian Demetrescu, în următoarele ziare: *„Curierul Olteniei"*, 17 Aprilie 1906; *„Universul,"*, 16 April 1906; *Acţiunea*, 18 April 1906; *„Cronica"*, 18 April 1906; *„Protestarea"*, 19 April 1906; *„Patriotul"*, 19 April 1906; *„Dimineaţa"*, 21 April 1906; *„Epoca"*, 19 April 1906.

Iunie 1923.

N. Zaharia

ELEGIE[1)]

Târzie poveste din clipe ţesută,
Cu visuri, cu lacrimi, ca vifor la urmă,
Simpt cumpăna minţii, în valuri pierdută,
Simpt anii veniţi din adâncuri să-şi cearã
Făclia urzită din sânge şi ceară,
Simpt firul de soare că'n neguri se curmă.

Sfioase se'ntind înspre mine-apărând
Din pâcla de gânduri mâni albe de înger,
Şi-mi cer înapoi paradisul plângând,
Imi cer primăvara cu stol de cocoare
Şi toamna cu roua 'ngheţată pe floare,
Dar toate-au murit... După dânsele sânger.

Mie-sufletul largă prăpastie, — aud
Furtuni descărcate 'n adâncul tumult,
Şi capul mi-i ocnă de furii, şi crud
Ciocanele grele în ţeasta mea bat,
Bat vânturi prin creeri muţi, am uitat
Şi crânguri, şi ape, şi visuri demult...

O mare săltată din funduri şi 'ntoarsă
De vânturi în negre torente ce fierb
Mi-s ochii... gândirea biserică arsă,
Cu negre icoane căzute 'n prăpăd;
Prin pânza de lacrimi pe tine te văd,
Frumoasă cerboaică departe de cerb.

Te văd rătăcită prin vânturi şi'mi pare
Că'n noaptea aceasta şi ţie-ţi va fi
Culcuşul pe sânge şi toamna 'n vâltoare,
Alături de bradul căzut în şuvoi,
Cu bolta ea ziua urzită de noi.
Ca ziua ce'n streşini de neguri pieiri.

Şi totuşi când gândul mi-l strâng din pustii,
S'adoarmă infernul de gânduri, te chem
Prin ceaţa durerilor mele să vii.
Cu flori depe câmpuri în zorii vărsaţi,
Cu stropi de lumină pe mâni picuraţi,
Te chem şi tot eu te blestem.

Viu fulgera'n noapte şi'n mintea mea tună,
Şi stavila gândului ruptă se duce;
Hueşte şuvoiul ca'n munţi şi detună
Zidirea trecutului, — cine mi-a stâns
Făclia din geamul meu sumbru şi plâns,
Şi noaptea mormântului cine-o aduce?

Un sfânt cu mâni albe stă'n faţă şi'mi pune
Pe ochii mei tulburi viermi şi pământ...
Ca ghemul de sânge luna apune —
Şi mâini, sub murmure de frunze şi ploaie,
Copacii cununile or să-şi îndoaie
Jelind flori uscate pe-un stâlp de mormânt...

Const. Asiminei

1) Din volumul „Adâncuri" ce va apare în curând.

Frica

Dormise foarte adânc şi de câte-va momente era trează. Ea nu şi-ar fi putut da seamă cum s-a făcut tranziţia asta nesimţită între somn şi veghe şi nici ce anume a deşteptat-o. Poate vre-un sgomot perceput inconştient, poate unul din acele vise grozave cu pericole de moarte, din care te trezeşti tocmai cu o clipă înaintea deznodământului fatal şi pe care l-ai fi uitat îndată. Avea doar o senzaţie neplăcută că-şi întrerupsese odihna, un fior de repulsiune, ca şi cum ar fi făcut o bae rece.

Deodată în întunericul opac din odae ea auzi un zgomot înăbuşit, o foşnire înceată ca şi cum ar fi fost ireală. Urechea ei se lărgi par-că, timpanul se întinse ca să asculte mai bine...

Fiinţa-i întreagă amorţi o clipă ca apoi să se frământe într-o agitaţie nestăpânită a vieţii interioare.

Simţurile ei hărţuite între aceste două extreme, îşi pierdeau noţiunea realităţii. Ochii ei deosibeau deodată într'o atmosferă palidă umbre negre mişcându-se precis.

Işi ţinea respirarea. Trupul ei crispat într'o poziţie nemişcată şi devenită incomodă transpira sărurile ce-i înţepau pielea umezită. Numai ochii îi erau uscaţi şi gâtul. Saliva îi umplea gura şi printr'un canal îngust dela colţul buzelor reuşise să se scurgă încet pe perna rece. Firele de păr o dureau.

Deodată zgomotul se schimbă: aceiaşi foşnire par-că, însă cadenţată. Era desigur un zgomot de paşi... de paşi ce se apropiau!

Ochii ei hipnotizaţi nu mai vedeau acele umbre negre într'o atmosferă palidă, ci din ce în ce mai sigur o formă albă într'un cadru de întuneric...

Va striga!

Va striga îndată, peste-o clipă, acuma...

Gura ei însă rămâne încleştată. Ochii ei se închid ermetic într'un spazm. Ceva greu îi apasă pieptul îngheţat sub cuvertură.

E o mână. Da, e o mână!

Dar mâna aceasta i se plimbă deodată de-alungul trupului, se face uşoară. Şi o voce în şoaptă răsună de asupra feţei sale ca un zefir cald:

— Dormi Adriano?

Ea nu deschide ochii. Nu face nici o mişcare. Ceva numai în mintea ei, ca o coardă prea întinsă, se destinde, îi uşurează sufletul.

Acuma îşi dă seama. E Paul care fusese la teatru fără dânsa.

— Dormi Adriano?

De data aceasta ea îl simţi pe Paul lângă dânsa.

Căldura trupului apropiat o dezmorţeşte, o înviază par că. Incet, ca slăbită după o boală, ea îl cuprinde cu braţele în jurul gâtului.

— Perfido, murmură el, te prefăceai că dormi! N-ai auzit când am intrat?

— Paul, suspină ea, promite-mi că n-ai să mă mai laşi singură, că mă vei lua totdeauna cu tine la teatru...

AL. VIŢIANU

Din copilăria unui netrebnic

I

M'am pomenit şi am vieţuit toată copilăria în aceiaş mahala piezişe, în aceiaş căsuţă, care purta înfiptă în părete o placă de piatră, cu uliţa şi numărul.

Desluşesc prin neguroasa uitare, ceva ca într'o toamnă când te duci la târg, în căruţă ţărănească şi ţi se năzare de departe, prin ceaţă sylveţa colinelor. Trebue să fi fost neapărat primăvară atunci când am descins întâiaş dată din leagăn, am purces să umblu şi să mişc articulat fălcile.

După hrisoave sunt născut sub zodia racului, mi se pare, atunci când nămeţii troenesc ţinutul moldovenesc de sus, de nu mai deosebesc căsuţele târgului de şosea.

Amintirea mea păstrează însă vedenia unui târg în care vremea nu se mai schimbă: totdeauna toamnă. Plouă. Vânt. Ţipenie pe drumuri. Aleargă dulăi jigăriţi şi uzi şi câteodată câte un om trist cu umbrela deschisă.

Multă vreme n'am ieşit din casă. Vedeam ţărani veniţi la tata, cu sumanele pline de promoroacă, ţărance bătrâne şi slute care aduceau de vânzare în târg, păsări, fasole, bostani şi câte un purcel creţ, grăsun. Eram vre-o 12 copii în casă, căci tata, ţinea să prăsiască din belşug neamul. Atâţia eram în viaţă: lepădăturile, morţii din cimitir cu căte un leagăn sau o lădiţă de portocale deasupra mormântului — aşa se obişnueşte pe acolo — nu-i mai socotim. Cu toată mulţimea de copii mă simţeam stingher. De mult îmi închipuiam, cu tristeţa mea precoce, trebuia să fi fost altfel. Părinţii vor fi fost neîndoios mai largi la suflet ca să dea fiştecărui copil dragostea ce-i se cuvine, iar cei mărunţi să fie tot aşa băgaţi în seamă ca şi cei crescuţi. Copiii cocioabelor acestora, mânjiţi cu povidlă pe buze, pe nas şi pe bărbie când n'au cumva obrazul spuzit de bube dulci, învaţă de mici prelungul de demult ce se repetă des, atunci când se scarmănă pene, când se îngână cântece de leagăn, când se isvodesc poveşti sau se sleiesc puterile de truda neputincioasă, să sature gurile flămânde...

Nu se iubeşte. Nimeni n'are vreme pentru treburi aşa de zadarnice şi aşa puţin potrivite gravităţii unui om care se cinsteşte pe sine. Copiii cresc ca buruenile iar cei mai în vârstă se tâmpesc de bătrâneţe neagră.

Căsuţa noastră? Aproape că mă întristează. Urcată sus pe dâmb părea un cocostârc într'un picior, pregătit pentru sbor. O odaie, în faţă, luminoasă cu două ferestre şi o uşă spre miază-zi, un iatac întunecos şi o cuhnie, spre care coborai din iatac, pe scări. Pe urmă, lipită de cuhnie o cămăruţă dedesuptul căreia era zâmnicul. Odăiţa luminoasă slujia la toate şi nimeni din casă nu-şi închipuia că alţii au încăperi cu nume necunoscute ca: sufragerie, dormitor, salon.

In iatacul întunecos se găsia un divan de scânduri gol, fără nici un fel de aşternut, pe care dormiau fraţii mei, muceniciţi ca să-şi sdrobiască ciolanele, numai pentrucă lăsau udul, fără de vrere, în timpul nopţii. Se acoperiau, în loc de plapomă, cu o pânză de sac din care se putea întinde un cort întreg. Dedesuptul divanului se aşeza, în fiecare seară, o covată în care se strângea udul curs printre crăpăturile scândurilor divanului. Asta, ca să nu putrezească podeala. Mai era un sipet ferecat şi bătut în ţinte de alamă, în care odihneau straele de sărbători, zestrea fetelor şi felurite bucate mai scumpe c[illegible] hărul, mucile, gavanoasele cu dulceaţă. Mai era un sipeţel mic în care tata îşi ţinea ascunse straele, hrisoave vechi, hârţoage, caete de şcoală ale băeţilor mai răsăriţi şi o comoară de nimeni văzută, totuşi existentă pentru închipuirea noastră, din pricina colţului tăinuit unde se ascundea sipetul. Şi apoi tata nu lăsa pe nimeni să se apropie măcar.

Indelungă vreme n'am cunoscut altă lume decât odaia luminoasă şi leagănul din mijlocul casei. Trăiam fără durere şi jelanie. Dacă scânciam (eu nu-mi amintesc) cred că se întâmpla numai atunci când se ivia ceva neobişnuit. Lacrămile n'au curs decât când mi-a intrat iuţimea cepii în ochi. Ceiace mi se părea neobicinuit era că pe fiştece zi mă loviam de altă mobilă necunoscută. Intâi divanul cu picioarele struguite şi cu luciu gălbui, apoi patul cu perele de lemn struguit băgate în nişte bolţi, cuiburi de ploşniţi, oglinda de deasupra mesii, maşina de cusut care huruia şi mai ales pozele. Pe albimea pereţilor, puţin funingioşi, pozele cu rame negre şi cu sticlele mânjite de muşte păreau nespus de hazlii.

Odată pe braţele mamei, alături de tata, în mijlocul puzderiei de plozi, m'am recunoscut pe mine, bălan, cu cărlionţi şi neastâmpărat. Am râs cu poftă şi m'am mâhnit. Şi pentrucă nu cunoşteam încă năravul oglinzii mi-am pipăit pieliţa obrazului să mă dumiresc dacă nu cumva mi-au ţesălat-o ca s'o lipească pe carton.

Dedesuptul pozei familiei era un bătrân, cu înfăţişare proorocească, după nasul lung şi întins, şi după mine fonf. Era unchiul din America, fugit de pe meleagurile moldoveneşti atunci când bunica a înebunit. Locuia după spusele alor casei într'un ţinut unde plouă cu flăcări şi pucioasă. Găsise în ograda lui o groapă de unde tăia aur cum se tae lutul în lutării. Odată şi-a adus aminte de nepotul său, i-a trimis răvaş şi poză. Pe urmă nu s'a mai aflat nimic de dânsul. Era un muscal trecut la judaism.

In odaia luminoasă dormiam eu cu mama în pat, dimpreună cu o surioară sugace (care a murit la un an când îi secă laptele mamei), tata pe divan, cu doi băeţi: unul alături de dânsul şi altul la picioare. Vara nu ştiu cât de bine ne şedea, dar iarna casa se umplea de o putoare acră şi mucegăioasă.

Căsuţa noastră — am crezut-o când am mai crescut — a pricepea omeneşte. Am înţeles-o aceasta, târziu, când am ieşit întâiaş dată pe prispă şi am coborât spre părâu, prin ulcioara care ne despărţea de conu' Leon, vestit proxenet, care milostivia multă calicime, pe care o ţinea pe degeaba în casă. Aş fi jurat că păreţii boiţi verde îmi pot răspunde. De aş fi întrebat un părete cum îl chiamă? mi-ar fi răspuns numele meu, ca să fie socotit copilul tatei.

Ion Călugăru

Din „O mie şi una de gândiri"

51.

Spuneţi: am o zi bună şi una rea, un an bun şi un an rău — şi vei trăi, oarecum, ferit de deziluziile vieţii. Şi mai ales, bucură-te dacă fiecare zi, dacă fiecare an ce trebuia să fie bun, nu va fi rău şi el.

52.

Canibalul te mănâncă. Mai crudă, femeia te ronţăie

53.

Nu e prost numai cine n'are minte, dar şi cel ce pune prea multă minte acolo unde nu trebuie.

54.

Inainte de-a fi murit, nimeni nu trebuie proclamat ratat. Cine poate cunoaşte rezervele de care dispune fiecare dintre noi?...

Victor Eftimiu

CRONICA SPORTIVA

Concursul Sportiv Militar al Diviziei III-a

Miercuri 27 şi Joi 28 Iunie, s'a ţinut pe terenul Reg. 4 Argeş, restul concursului sportiv al diviziei III-a compus din „match-uri de foot-ball şi concursuri de sărituri. Juriul a fost format din d-nii general Alexiu, comandantul diviziei; general Oprescu, comandantul brigăzei locale; colonel Gheorghiu; colonel Al. Ştefănescu; Mândru, profesor de gimnastică şi colonel Bianu.

Rezultatul technic e următorul:

PROBA A. Echipele de „slabi"

Premiul I. Echipa Reg. 6 artilerie; Premiul II. Echipa Reg. 4 inf.; Premiul III. Echipa Reg. 30 inf.

Echipele de „mijlocii"

Premiul I. Echipa Reg. 22 inf.; Premiul II. Echipa Reg. 28 inf.; Premiul III. Echipa Reg. 6 inf.

Echipele de „forţi"

Premiul I. Echipa Reg. 4 inf.; Premiul II. Echipa Reg. 15 obuziere; Premiul III. Echipa Reg. 22 inf.

PROBA. B. Foot-ball

Premiul I. Echipele Reg. 28 inf. şi 6 art.; Premiul II. Echipa Reg. 4 inf. Premiul III. Echipa Reg. 15 obuziere.

PROBA C. Sărituri. In înălţime

Premiul I. Serg. Olteanu (6 art.); Premiul II. Serg. Florea (15 obuziere); Premiu III. Soldatul Ana Florea (6 art.) şi soldatul Şomoghi (4 inf.)

In lungime

Premiul I. Sergentul Ciobănea P. (6 art.); Premiul II. Sergentul Grigore Tudor (28 inf.); Premiul III. Soldatul Popescu C. (28 inf.).

PROBA D. Jocuri naţionale

Premiul I. Echipa reg. 4 inf.; Premiul II. Echipa Reg. 22 inf.; Premiul III. Echipa Reg. 15 obuziere.

Stiri sportive diverse

Ce sume au câştigat unii campioni ai Boxei?

Redăm după ziarul parizian „L'Auto" o parte numai a înşirărei pe care o face şi care e cu adevărat impresionantă:

Dempsey-Carpentier	626.580	dolari
Milk-Fund-Bouts	53.000	„
Leonard-Tendler	60.000	„
Kilbane-Burns	46.800	„

Cât au produs principalele „match"-uri de Boxă?

Răspunsul îl spicuim în parte din acelaş ziar:

Dempsey-Carpentier	1.626.580	dolari
Dempsey-Jess Willard	452523	„
Milk Fund-Bouts	390.000	„
Leonard-Tendler	367.862	„
J. Jefferies-Johnson	270.775	„

Transformaţi acum aceste sume în lei pe cursul zilei şi veţi vedea!...

* * *

Progresiunea producţiunei automobilelor în Statele-Unite e cu adevărat fantastică şi nimic mai elocvent decât cifrele cari urmează:

1899, 3700 vehicule.

1909, 130.000; 1914: 569,054; 1916: 1.583.617; 1920: 2.205.197; 1922: 2.659.064.

* * *

La 9 şi 10 Iunie a avut loc în incinta Stadionului Pershing de lângă Paris, o mare serbare atletică la care au participat reprezentanţii cei mai calificaţi a numeroase ţări: printre aceştia notăm prezenţa ceho-slovacilor şi a maghiarilor; de români nici vorbă. Oficialitatea noastră nu are timpul a se gândi nici o clipă la atari chestiuni pentru cari de altfel nu s'ar găsi în vistieria Statului nici un leu!

Că nu au participat românii, nu ne miră de loc, dar nu e mai puţin adevărat că e trist, trist de tot, să vedem cum nu ştim să facem oare-cari sacrificii băneşti pentru chestiunea propagandei şi bunului renume al României dacă nu pentru „amorul" sportului. Maghyarii, mai cuminţi, s'au dus la Paris, şi se vor duce acolo şi la Londra şi la New-York şi la Tokio, fie poftiţi fie nepoftiţi „căci îşi cunosc interesele".

Răsfoiţi presa pariziană sportivă: e plină de elogii de cât-va timp, pentru maghiari „et pour cause" şi parcă d'intr'un făcut de atunci tot ce scriem pentru aceste ziare din propria noastră iniţiativă, asupra sportului român, trece la coş.

Unii ştiu ce au de făcut. Alţii aşteaptă senini şi cu lenevie la umbra copacului!...

Aeronautică

Faimosul aviator francez *Jean Casale*, a reuşit a stabili un record al lumei extrem de interesant: pilotând un aeroplan „Blériot 115" el a atins 5600 metri înălţime cu o „încărcătură utlă" de 1000 kgr.

Aparatul pilotat de Casale este destinat transporturilor publice (8 pasageri, un pilot, 1 orientator-calculator şi 1 mecanic) şi maximul de înălţime la care s'ar putea ridica este 6000 m., maximum pe care Casale nu a vrut să-l atingă la prima încercare a aparatului.

Atletism

Campionatele Ungariei pe distanţele de 15 şi 30 klm. au fost câştigate primul de către *Paul Kiraly* (53 m. 35 sec. 3/5) şi secundul de către *Peter Szablar* (2 ore 54 m. 43 sec.).

* * *

Spicuiri din performanţele studenţimei americane:

Frederick D. Tootell, a reuşit nu de mult a stabili un nou record al „universităţei" americane, aruncând ciocanul la 56 m. 38 cm. (vechiul record era deţinut cu 53 m. 50 cm. de K. Shattuk încă din anul 1913).

In aceeaşi zi la Kansas *E. Mac Keown* a sărit 3 m. 885 mm. cu prăjina, — iar la San Francisco *Sorenti* a aruncat suliţa la 59 metri.

Rezervele americane în vederea Olimpiadei VIII-a (1924) apar formidabile.

* * *

Suedezii şi Finlandezii — atleţi reputaţi — se antrenează regulat şi metodic în vederea Olympiadei VIII-a

Nu de mult au avut loc patru mari întruniri de atletism la Tavastehus, Viborg, Tammefors, şi Helsnfors şi unele rezultate au fost impresionante:

aruncarea suliţei: Saaristo, 59 m. 11 cm.
aruncarea greutăţei :: Torpo, 13 m., 98 cm.
Triplu salt: Tuulos, 14 m. 40 cm.
aruncarea discului: Nittimaa 42 m., 86 cm.

* * *

Noui recorduri ceho-slovace:

Sindler a parcurs 5000 m. în 15 m. 16 sec. 2/5 (vechiul record — *Dvorak* — 15 m. 46 sec. 2/5).

Slehofer, a parcurs 600 „yarzi" (548 metri) în 1 m. 23 sec. 3/5.

Ivo, a sărit cu prăjina 3 m. 745 mm. (vechiul record 3 m. 745 mm., *I. Jirsak*).

* * *

Faimosul „sprinter" german, *Houben*, a reuşit a parcurge 100 metri în 10 sec. 7/10.

* * *

„Amator Athletic Association of Englend" a invitat federaţiunile austriacă şi ungară să participe din nou ca înainte de război, la campionatele internaţionale cari vor avea loc la Stamford Bridge, (6—7 Iulie).

Faptul acesta arată că unele ţări caută a relua relaţiunile normale cu foştii inamici, cu acei cari le sunt pe plac...

* * *

Un nou record al lumei:

Cu ocaziunea unei competiţiuni atletice organizată la Odensee (Danemarca) danezul *Axel Iensen* a parcurs 20 klm. în o oră 6 m., 51 sec. 2/5 (evchul record era de ţinut cu o oră 7 m. 40 sec. 2/5 de *H. Holehmainen* (1913).

* * *

Un record al lumei vechi de 25 ani, acel al distanţei de 220 „yarzi" garduri joase deţinut (1898) de *Kraenzlein* cu 23 sec. 2/5 şi egalat de J. I. Wendell (1913) a fost recent spulberat de americanul *Charles Brookins* (23 sec. 1/5) cu ocazia unei competiţiuni interuniversitare organizată de universitatea din Michigan.

* * *

Trossbach, specialistul german al alergărilor pe distanţe scurte cu garduri, a reuşit în Iunie la Frankfurt, a parcurge 110 m. garduri în 15 sec.. 1/10.

* * *

Ferrario, a stabilit în luna Iunie la Milano, un nou record al Italiei: 1500 metri în 4 m. 3 sec. 4/5.

Automobilism

Faimoasa competiţiune americană „Marele premiu de la Indianapolis" a fost o nouă victorie pentru industria americană: din 24 automobile înscrise, 10 au terminat parcursul de 804 klm.; — 8 erau americane şi 2 germane.

Invingătorul, *Tom Milton*, a parcurs distanţa în 5 ore 28 m., 6 sec. şi 27/100 sec. (el mai câştigase această grea competiţiune şi în 1921).

Boxă

Americanul *Johnny Dundee*, considerat de comisiunea de boxă a Statului New-York, ca campion al lumei categoria „poids plume", a fost spre surprinderea generală, învns foarte uşor la New-York în 15 reprize la puncte de către *Jack Bernştein*.

Ciclism

Campionatul Franţei (profesionali) pe distanţa 100 klm. cu antrenament mecanic, a fost câştigat de celebrul „stayer") francez, *Georges Sérès*. (1 oră 26 m. 8 sec. 3/5).

Foot-ball Asociaţie

Echipa campioană ceho-slovacă *„Sparta"*, jucând la Praga contra echipei campioane engleze finalistă a „Cupei engliterei,—*Bolton Wanderers*—a reuşit a face match-ul (1—1) puternica echipă cehoslovacă *Slavia*, fusese învinsă de aceeaşi englezi câteva zile înainte, cu 3—0).

Au asistat 30.000 spectatori ceeace constitue un record la Praga.

* * *

Echipa reprezentativă a Germaniei a învins la Geneva echipa reprezentativă a Elveţiei cu 2—1 puncte.

Lawn-Tennis

Echipa reprezentativă a Engliterei a eliminat echipa reprezentativă a Belgiei în vederea „Cupei Davis"; ea a obţinut 3 victorii contra 2.

* * *

Cu ocazia campionatului de la Middlese *Miss Mac Kane* — campioană a Engliterei — a învins (6—3, 6—2) pe *Mrs. Mallory*, — campioană a Statelor-Unite.

Campiona şampioanelor rămâne însă tot d-ra *Suzanne Lenglen*.

* * *

In vederea „Cupei Davis", Olanda a învins (5 p. la 0) Italia.

Match-urile au avut loc la Amsterdam.

* * *

In vederea „Cupei Davis" Irlanda a învins, spre surprinderea multora, Indiile engleze (3 victorii contra 2) iar România a renunţat a se prezinta contra Spaniei (probabil fiind-că nu s'au putut găsi un tovarăş lui N. Mişu).

J. P. Langlois

Unul dintre aceia cari au luptat cu tenacitate, convingere şi entuziasm pentru introducerea în medicină a studiului educaţiei fizice, profesorul J. L. Langlois, a murit zilele acestea la Paris, în vârstă de 61 ani. Lupta sa a fost din fericire, încoronată de succes. Intr'adevăr, titular al catedrei de „Higienă şi Organizarea Muncii", Langlois a fost însărcinat să predea la Facultatea de medicină din Paris şi un curs de „Fiziologie aplicată la Educaţia Fizică".

Langlois s'a distins şi în alte studii de fiziologie pură şi de fiziologie aplicată la higiena generală şi industrială, iar decursul marelui răsboi a fost printre organizatorii şi conducătorii serviciului medical francez, atrăgându-şi dragostea şi recunoştinţa acelora pe cari i-a îngrijit, devotament pentru care a fost răsplătit cu „Legiunea de onoare". *C.*

Scrimă

Cu ocasiunea competiţiunei „La grande Semaine d'Escrime Militaire care a avut loc la Paris, campionatul de spadă reservat şcolilor militare a fost câştigat de către echipa St. Cyr, care a învins Polytechnica (7—2); campionatul de floretă pentru ofiţeri a fost câştigat de către locotenentul Gassier asupra unui grup numeros de concurenţi.

Campionatul maeştrilor militari la floretă, a revenit după cum era de prevăzut plutonierului **Remay**, profesor la şcoala specială Joissville le Pont.

Campionatul de spadă al ofiţerilor a fost câştigat de maiorul **Taillandier.**

* * *

Campionatul militar al Belgiei la spadă, a fost câştigat de locot. *Boin*, iar acel la sabie de căpit. *Detaille.*

* * *

Reputatul profesor belgian *Tack*, pe care bucureştenii au avut ocazia să-l aplaude în 1912, când cu asalturile dela Majestic şi Ateneu, a câştigat repurtând numai victorii, campionatul la floretă al Belgiei (profesionali).

* * *

Campionatul la spadă al regiunei Paris, a fost câştigat de reputatul amator *R. Ducret*, care a învins în finală pe *Liottel* (5—3).

* * *

Campionatul de spadă pentru maeştrii militari a fost câştigat de **Vanhuffel** (locul al doilea revenind maestrului reputat **Piquemal).**

Campionatul de sabie pentru ofiţeri a fost câştigat de locotenentul de reservă invalid **Couraux.**

* * *

„Cupa internaţională de Spadă" (pentru militari) care a fost şi anul acesta pusă în joc la Paris cu ocazia marilor şi variatelor concursuri militare de scrimă organisată de Feder. Fr. de scrimă, a fost câştigată de către echipa franceză, nu fără o aprigă luptă.

Clasarea a fost următoarea: 1) *Franţa*, 4 victorii, 1 match nul, 9 puncte; — 2) *Olanda* 4 v. 8 p.; 3) *Belgia* 3 v. 1 match nul, 7 p.; — 4) *Danemarca;* — 5) *Elveţia;* — 6) *Englitera.*

* * *

Campionatul Europei de spadă pentru ofiţeri, care a avut loc la Paris, a fost câştigat — de maiorul francez *Perrot;* s'au clasat apoi şi în ordine *Empeyta* (elveţian), *Margareff* (fr.) etc.

* * *

Echipa naţională militară olandeză a învins la Paris la campionatul internaţional de sabie, în proba finală echipa franceză.

* * *

Campionatul Europei de sabie pentru ofiţeri care a avut loc la Paris a fost câştigat de căpitanul olandez *de Jongh;* — s'au clasat apoi şi în ordine căp. *Perrodon* (fr.); — căp. *Daniels* (olandez); — locot. *Vilhelms* (belg.), etc.

* * *

Camponatul Franţei de spadă pentru profesionali a fost câştigat anul acesta — la Paris — de reputatul profesor *H. Luarent.* — Campionul anului 1922, *Bautain*, s'a clasat al doilea.

Importantul „match" de spadă *Paris—Provincie* — unul din evenimentele senzaţionale ale scrimei mondiale — a avut loc la Paris în decursul lunei Iunie.

Echipa parisiană a repurtat cu greu vicroria: 69 victorii contra 67.

Echipa parisiană erea pusă sub conducerea faimosului amator *G. Amson* iar aceea a provinciei avea drept „căpitan" pe *Trombert.*

* * *

Campionatul Franţei de spadă (amatori) care a avut loc în cursul lunei Iunie la Paris a fost câştigat de d-l *Tainturier* (11 victorii) asupra unui grup de 12 rivali selecţionaţi din 189 concurenţi.

S'au clasat apoi şi în ordine: *de Craeker* (belgian 10 vict); *Trombert* (9 vict); *Buchard* (8 vict); *Ollivier; Hardy; Collignon*, etc.

* * *

„Campionatul Străinilor" de spadă care a avut loc la Paris în cursul lunei Iunie a fost câştigat de elveţianul *Fitting;* s'au clasat apoi: *Tom* (belgian); *Agathon* (egiptian); *Empeyta* (elveţian) etc.

In treacăt vom aminti că acest compionat a fost câştigat în 1912 de colegul nostru d. *Dinu Cesianu.*

Veşti brăilene

Mă mai întrebam altă dată, în coloanele „Adevărului literar", care o fi cauza că'n ţara noastră, dintre sporturi se practică mai cu seamă foot-ball-ul, şi mă întreb şi acum.

Din fericire, şi alte sporturi încep a fi practicate mai cu atenţie.

De pildă, în oraşul nostru, există o societate sportivă şi culturală „Principesa Elena". Acest cerc şi-a fixat, ca unul din punctele principole ale programului de activitate, *practicarea înnotului.*

Innotul e unul din sporturile cele mai folositoare şi totuşi se practică în mod metodic puţin de tot în ţara noastră, deşi am dovada că ar fi mulţi amatori.

Dovada aceasta am căpătat-o anul trecut, când cercul „Principesa Elena" a organizat concursul de înnot pe o distanţă de 13 km., 500 m., la care concurs s'au înscris peste 20 concurenţi (dar notaţi bine: *numai din Brăila).*

Câteva săptămâni după organizarea concursului de care vorbiam, cercul — în urma cronicei date de subsemnatul în „Dimineaţa" — a primit numeroase scrisori din ţară, prin care era rugat ca, la un viitor concurs, să se comunice acest fapt tuturor, spre a putea participa.

De sigur, dar, F. S. S. R. ar face bine să se intereseze de sportul înnotului şi fără a insista, ne întrebăm care e activitatea sa până în prezent — dat fiind că are o comisiune centrală a sporturilor de apă!

EM. FULDA.

Paturi de Fer — Paturi de Bronz — Telefon 25/63 Paturi de Copii găsiţi la vechea Fabrica de Mobile GUTMAN MARCUS Str. Sfţi Apostoli. 72 Colţ prin Cal. Rahovei

Din operele necunoscute ale poetului George Coşbuc

date la iveală de **Gh. Cardaş**

Furia violonistului

(Baladă istorică)

La Saint-Germain în turn de mult au dat
Signalul. Şi, beat de urlete şi vaer
In aburi se 'mbrăcase cruntul aer
Al nopţii, ear Parisul spintecat
De plumbi, era ca robul tăvălit în sânge.
Când de dureri se 'ntinde şi se strînge,
Cu ocii întorşi, cu pumnii încârceiaţi,
Şi dinţii plini de spumă rup turbaţi
Din putreda lui ran.

Şi'n timpul când răniţii lui Carol
Zdrobiau pe cei surprinşi, făcând troiene
Din schilavi morţi, pe sofa prin a lene
Cântă 'n vioară regele, un cânt domol
Şi piu ca ruga mamei la mormântul
Băeţilor. Sarcasm îi era cântul.
Ce linişte! Pe buze cât fior
De zâmbet cald! Dar' ca rupturi de nor
Aşa-i ferbea prin suflet

Destoinicile coarde, tremurând
Sub plimbetul de arc îndemânatic,
Gemeau acum greţos, urlau sălbatic,
Şi regele, ca fulgerat d'un gând
Al crimei, a pus grabnic violina
Pe masă; blond îl auria lumina
Din naltul cadelabru şi'l făcea
Mai palid. „Vie Henric! Eu aş vrea
„Să-l văd!" Şi-a venit Henric

„Ce-i asta, Sire? Aud mereu d'un ceas
Trăsniri de puşti şi zornete de armă,
Simţesc miros de sânge, sună larmă
Pe străzi, şi eu stau prins!" Atunci a tras
Gardinele şi, deschizând fereastra,
Carol a hohotit: „Hah, asta, asta!
„Sunt câni cari mor! Sunt Hughenoţi!
Eu vreau să scap de ei, să moară toţi —
„Pricepi ce-i asta, Henric?"

Cu paşi largi şi deşi, din piept suflând
Ca viforul, şi faţa-i era pală,
Carol, el se plimba prin sală
Şi 'n urmă, piept la piept cu Henric stând,
L-a prins de braţ: „Şi tu? De care lege?
„Tu ce eşti, ha, eşti Hughenot?" — „eu rege!
„Eu ţin să cred aşa cum au crezut
„Părinţii mei! Sunt Hughenot născut,
„Şi n'am să mor catolic!"

Aşa, aşa, tu ţii!" S'atunci el supt
De furie, lovi turbat în masă
Cu pumnul, şi sub dinţi sta buza-i trasă,
Şi'n marmor carnea pumnului a rupt
Roş sânge i-a ţâşnit din lovitură,
El de dureri nevrând şi-a dus la gură
Sdrobitul pumn, şi-atunci înebunit,
A prins o carabină şi-a ţintit
Să tragă foc în Henric

Ca scut vioara preste piept, din cot
Alt scut: „Cu pumnul tu ai fi zdrobit-o,
„Şi, dacă eu grăbit ţi-am mântuit-o
„Sdrobeşte-o dar acum cu piept cu tot!"
Carol a tresărit. Nu, nu pe tine!
„Hai, dă-mi un om! Un om, pe ori şi cine!
„Vreau moarte azi de om! Eu turb
s'omor —"
Şi plumb a tras în primul trecător
Pe drum, de pe fereastră

Mânia-i tremura 'ncruntat în nări
Aprinşi-i ochi şi-au deslegat furtuna
Sălbaticei porniri, şi cum e luna
Când ziua la amiazi stă albă 'n zări,
Mai alb Carol, când şi-a văzut cumnatul
Stând tot în sală, a bătut cu stratul
Grăbitei puşti şi, ca un scos din minţi:
Cu ochii închişi el el a scrişnit în dinţi:
„Vai, du-te! Henric, du-te!"

George Coşbuc

(După „Tribuna" anul 1889, No. 8, p. 29).

Două întrebări

Şi ştiţi voi ce e moartea
Şi vieaţa earăşi ce-i?
Ah, moartea-i noaptea, vieaţa
E ziua, dragii mei!

Ştiţi voi din aste două
In giur ce-mi domineazà?
Nici ziua, dar nici noaptea,
Ci-acuma însereazà!

C. Boşcu

(„Familia" 1885, p. 234)

Unde sbor...

Unde sbor, ah unde sbor
Lacrămile din amor?
Poate 'n cer, poate că'n lună,
Poate 'n flori, poate 'n furtună
Ori se uscă numa 'n vânt,
Făr' de urme pe pământ?

Nu! Menirea lor e sfântă
Nu să uscă nu să svântă,
Ci conduse d'un lung dor
Drept în inimă scobor...
Din ea es, în ea scoboară:
Oh, sărmana inimioară!

C. Boşcu

(După „Familia" 1885 p. 305).

NOTĂ. Inainte de poeziile publicate în „Tribuna" sub numele său adevărat; George Coşbuc, a mai colaborat şi la alte reviste ardelene, sub pseudonimul *C. Boşcu*. Dăm în acest număr al „Adevărului literar", pe lângă balada istorică „Furia violonistului", şi alte două mici încercări poetice publicate de poet în revista „Familia" condusă de Iosif Vulcan. **G. C.**

ÎNSEMNĂRI

O uimitoare descoperire

Pământul acesta străvechiu ascunde multe lucruri, cari din când în când și prin anume împrejurări ies și produc surprindere.

Mai dăunăzi căzui peste cazuri de criptografie cari aruncă o curioasă lumină asupra trecutului nostru și zdruncină bine de tot o serie de teorii trecute în domeniul public ca un ce câștigat. Azi, din altă întâmplare, îmi veni în mână o scriere veche și nu mică îmi fu iarăși uimirea la cele ce descoperii în ea. De data aceasta uimirea este și deplină, căci dacă niște cripte aveau nevoe de multe împrejurări pentru a fi aduse la lumină, ceace găsii în această operă o putea descoperi oricine ar fi citit-o cel puțin. Dar se vede că n'o citise nimeni, sau mai bine cei chemați la asemenea treburi citesc și nu prea prind bine ceeace li trece pe sub ochi. Și e întristătoare constatarea aceasta, căci ea înseamnă, că în domeniul în care mă aflu multe trebue să fi scăpat astfel, și multe drumuri trebuesc refăcute.

Iată despre ce este vorba:

In anul 1780 un anume *Franz Griselini* scrie la Viena o carte intitulată: *„Istoria Banatului Temișoarei"*. Compusă în limba germană, ea nu este alta decât reunirea unei serii de zece scrisori sau memorii adresate comandanților militari ai cetăței Temișoara. Scriitorul este un ierudit al timpului său și după cum se intitulează mai era și membru onorific a multor Academii și al Secretariatului Milanului, care se ocupa ca pe vremea aceia și cu artă, și cu agricultură, etc. Cartea este dedicată erudituliui abate Lazăr Spallanzoni, profesor la Universitatea din Pavia, și conține o întreagă monografie a provinciei noastre românești de pe acea vreme.

La pag. 221 un pasaj sare însă în ochi oricui parcurge lucrarea. Intâi te lovește noutatea lui, dar după ce revii și-l citești bine pentru a nu fi prada vre-unei transgresări de sens, îți dai socoteală că te afli în fața unei descoperiri fantastice.

In acest pasaj autorul descrie nici mai mult nici mai puțin decât *vaccinatul* copiilor în contra *variolei*, adică a vărsatului. Procedeul este identic cu cel uzitat și azi, și care după știința noastră se datorește descoperirei *medicului englez Jenner*, a cărui centenar, s'a serbat mai acum câteva luni și la care și noi am luat parte. Toate femeile din Banat uzau de el, numai că în loc să culeagă puroiul dela ugerile vacilor, culegeau direct dela copiii atinși de teribilul flagel. Se vindea chiar acest puroi, care era apoi conservat în mici cutiuțe de mamele cu grijă de sănătatea pruncilor lor. Acelaș procedeu de inoculare prin scrijelarea epidermei brațului și aplicarea puroiului. Cum cartea a apărut cu cel puțin zece ani înaintea descoperirei doctorului englez, desigur că e la locul ei uimirea ce te cuprinde. Cum mai ales cartea este foarte importantă, ca imprimat și cum pe timpul enciclopediștilor este greu de închipuit ca ea să nu fi fost cunoscută, uimirea atrage după dânsa și anume suspiciuni.

Oricât de puțin cunoscută era limba germană pe atunci, totuș, nu este exclus că știrea să fi ajuns până la Jenner, iar el să nu fi făcut decât să o aplice. Cu atât mai mult, cu cât se știe, câtă insistență doctorul englez a pus pe lângă șeful său de spital pentru a-i permite experimentarea descriind și procedeul ce-l va întrebuința.

Este adevărat, că intuiția a jucat multe feste oamenilor de știință, totuși cazul acesta prea este bătător la ochi. Dar mai bine să nu suspiciem pe nimeni, să lăsăm doctorului Jenner gloria descoperirei, ne rămâne însă și nouă dreptul de a protesta și a spune că cam de mult medicina populară la noi cunoștea acest procedeu, iar atunci când se preamărea pe binefăcătorul englez, de datoria oamenilor noștri de știință era să releveze cazul și să comemoreze și ei descoperirea anterioară datorită poporului acestuia. Dar după cum la noi se citesc și se studiază opere ca cea a lui Griselini, tot astfel se face și știință. Cine vreți să se ocupe cu asemenea futilități? Ca și în istorie, și aici, lumea nu trebuie să se ocupe decât de cei prezenți, trecutul de multe ori îi strivește și oprește reclama actualităței. Să sperăm însă că Academia, căreia îi mai incumbă, și asemenea sarcini pe lângă cele de a moșteni lumea, va releva cazul astfel cum se procedează peste tot, atribuind meritul cui de cuviință. Inchipuiți-vă, ca exemplu, ce ar fi făcut Germanii să se fi aflat în locul nostru.

Dar chestiunea mai are pentru savanți o lature pur științifică și una istorică. Cea istorică constă în a ști cum, de cine a fost inventată sau de unde a fost adusă această importantă descoperire medicală. Este ea oare o rețetă perdută din antichitate și conservată numai în Banat? Este ea o invenție proprie, și atunci cine a făcut-o? Sau este ea adusă de Tătari din China, țară care împrejurul anilor 1100 a suferit cea mai teribilă epidemie de variolă ce s'a cunoscut? Sau poate chiar adusă de Templieri, cari ca și cruciații muriau în Asia Mică ca muștele de teribilul flagel?

Cât despre laturea științifică, este suficient să menționăm că cazul acesta de vaccinări se uzitează în acelaș Banat și la vite, și multe molime sunt evitate de populație astfel. Astfel *gurma*, după cum mi s'a spus, este vinndecată chiar după infecție.

Inoculările la anume boli pentru oi se fac în urechi, etc. N'ar fi interesant de studiat atât de către serviciul veterinar cât și de cel bacteriologic? Desigur că da, și s'ar descoperi lucruri foarte curioase, cari te pomenești într'o zi că fac și ele celebritatea vreunui doctor din cine știe ce provincie, a cine știe cărui colț îndepărtat de lume. Și nu de alta dar atunci curat nu vom mai putea cere dreptul nostru la gloria medicală, afară numai de se va invoca articolul cel scriu acum.

Em. Grigoraș

Ce nu știe d. Octavian Goga

Academicianul Octavian Goga, autorul celebrei cacofonii:

Cu păr roș ca cărămida

împletește, din când în când, istoriografie literară cu mici infamii politice. Vorbind de împlinirea a „trei sferturi de veac dela isbucnirea revoluției din 1848 în Muntenia", spune:

„*Cu acest prilej, se repede și* Dimineața *să comemoreze... Pe o jumătate de pagină, confratele nostru tipărește câteva portrete ale eroilor dela 1848, printre cari se răsfață, pe nu știu câte coloane, turtind pe celelalte, figura marelui revoluționar: Daniel Rozenthal...*"

Nu-i adeăvrat. *Dimineața* n'a pus portretul lui Daniel Constantin Rosenthal. Portretele pe care le-a pus sunt ale lui Necculae Golescu, C. A. Rosetti și Ion Brătianu.

Asta, ca restabilire a unui adevăr istoric contimporan aceeace poate fi mai contimporan.

Printre autorii revoluției dela 1848 a fost și Daniel Rosenthal. D-l Octavian Goga vrea să ni-l scoată, însă, din rândul marilor figuri ale epocei, pentru că-l bănuește rudă a unui adversar politic al d-sale:

„*Noi știam până acum, că mișcarea națională dela 1848 a fost făcută de frații Golești, de Brătianu, de C. A. Rosetti, de N. Bălcescu, de Eliade-Rădulescu. Să-l mai vâri acum printre aceștia și pe răposatul Daniil Rosenthal, care o fi fost și el pe undeva, e pur și simplu o necuviință*".

Necuviința e din partea d-lui Octavian Goga, celebrul buratec pe care pompa reclamagistă umflându-ni-l și tinzând să ni-l transforme din batracian într'un alt viețuitor din fabulă, la făcut să se creadă un Joe și să-și închipue că o sumă din lucruri îi sunt îngăduite.

Or, dacă poți face versuri despre o văduvă cu cât apuci din metrica și imaginele lui Eminescu, afle d-l Goga, că nu te poți apuca de revizuiri istorice numai cu atâta cât ai prins dintr'o istorie a Românilor pentru școlile medii.

Rolul lui Daniel Constantin Rosenthal în revoluția dela 1848 a fost considerabil. Repetăm: considerabil.

Ne-ar trebui cel puțin 848 de pagini, câte au apărut până acuma din publicația periodică a d-lui Goga, ca să arătăm contribuția lui Rosenthal în opera de pregătire a revoluției dela 1848 și martiragiul lui după revoluție.

Pentru moment îi servim autorului căzăturii de piesă „Domnul Notar", următoarele:

„Am (o suvenire) de femee și de cetățiană română. Este aceea a unui dintre cei mai buni, dintre cei mai sânți, dintre cei mai devotați oameni ce Dumnezeu a putut face după imaginea lui. Și el a murit pentru România, a murit pentru libertățile ei, a murit pentru amicii săi Români, pe cari cu prețiul vieței sale n'a voit a-i compromite; a murit chinuit, torturat, a murit ca un martir, și este încă singurul martir ce România modernă are înscris în analele sale. Treisprezece ani sunt acum de când îl plâng cu lacrimile și durerea unei surori, unei amice ș'unei cetățeane.

Ori cine veți fi, voi cari veți citi aceste linii, destul numa să simțiți ceva pentru România, trebue să-l plângeți și voi, căci, ca membri ai omenirii, ați perdut un amic și România a perdut un susțiitor, un fiu devotat.

Acest amic, acest fiu, acest martir al României era Israelit — el se numea Daniel C. Rosenthal.

Binecuvântați acest nume, și, până să puteți face mai mult pentru memoria martirului, suvenirea să vă facă buni, cel puțin tolerinți: cugetarea la un Israelit să vă facă mai buni creștini".

Rândurile acestea au fost tipărite la 20 Noembrie 1865 de Maria C. A. Rosetti într'o publicație intitulată „Mama și copilul".

Din misticizmul evreesc

In grădina Jignitza — acolo unde a luat ființă acum 50 de ani teatrul evreesc — trupa minunată Wilenska joacă piesa „Intre două lumi" (Dybuk) de S. An-sky, un scriitor mult cunoscut în literatura rusească și despre George Savici a scris cu entuziasm în seria de studii din „La Revue" cu privire la „tipurile literare ale crizei rusești".

Dăm — corijând pe alocuri, traducerea „Hasmonaeii" — un fragment din actul al 2-lea al prodigioasei tragedii cu care trupa și-a inaugurat seria de reprezentațiuni (inaugurare ce a avut loc în seara de 1 Iulie cu prilejul căreia poetul Iacob Sternberg a pronunțat un cuprinzător cuvânt-introductiv):

Lea (vorbind ca din vis). Când mireasa rămâne singură înainte de nuntă, vin spiritele rele și o duc cu ele...

Frade (speriată). Ce fel vorbești tu, Lea? Nu ai voe să conjuri spiritele rele. Ele sunt ascunse și îngropate în toate ungherile, în toate văgăunele, în toate spărturile. Ele văd tot, aud tot și nu pândesc decât momentul când aud numele lor ca să torturreze sufletul (scuipă).

Lea (deschide ochii). Nu sunt rele...

Frade Nu trebue însă să te încrezi în ele. Când dai crezare unui spirit rău, el devine îndrăzneț... face pozne...,

Lea (convinsă). Bunicuțo, pe noi nu ne înconjoară spiritele rele ci suflete omenești, cari au murit de timpuriu. Ele văd totul și ascultă ceeace vorbim noi.

Frade Domnul fie cu tine, blândă fecioară! Dar ce tot vorbești tu! Suflete! Suflete curate, senine, sfinte, se urcă în cer la Domnul Dumnezeul nostru și odihnesc în strălucirea paradisului.

Lea Nu, bunicuțo, ele sălășluește aci, printre noi (cu glasul schimbat). Bunicuțo, omul se naște doar pentru a trăi o viață lungă și frumoasă. Dacă el moare totuși tânăr, unde rămâne restul ce i-a fost hărăzit să trăiască? Unde rămân bucuriile și durerile sale? Unde gândurile sale, pe cari nu le-a putut gândi până la sfârșit? Unde faptele pe cari, pentru a le isprăzi, viața nu i-a dat răgaz? Unde rămân copiii ce trebuia să-i dăruiască acestei vieți de lumină. Unde se duc toate acestea? (Visătoare). Trăia un tânăr cu suflet mare și gândiri adânci. O viață lungă i-a fost sortită... Dar deodată, într'o clipire, firul vieții i-a fost tăiat... veniră străini și-l puseră în pământul lor străin. (Desnădăjduită). Unde a rămas restul vieții sale? Cuvântul său amuți pe buze!... Ruga sa, fu întreruptă atunci când se înălța spre Domnul!

Bunicuțo, când o lumină se stinge, o aprindem din nou și arde mai departe până se sfârșește. Cum este deci cu putință ca lumina unei vieți să se stingă pentru vecie să nu mai poată fi aprinsă niciodată, niciodată... Cum este oare cu putință?

Frade (dând din cap). Fetița mea blândă, nu ne este îngăduit să ne gândim la asemenea lucruri. Cerul știe ce face; noi însă suntem orbi și nu știm nimic.

Lea (nu dă atenție la cele spuse de Frade, hotărâtă). Nu, bunicuțo, o viață de om nu poate fi nimicită. Când cineva moare înainte de timp, sufletul lui se întoarce aci, pe lumea aceasta, pentru a trăi anii ce i-au fost sortiți, pentru a desăvârși faptele neîmplinite, penrtu a gusta din fericirile netrăite, pentru a duce povara durerilor nesuferite. (Pauză).

Bunico, spuneai că morții vin în miez de noapte în Sinagogă ca să se roage. Știi tu oare, că ei vin să-și spună ruga ce nu au terminat-o fiind în viață?

Două exemple de stăruitoare muncă științifică:

Botaniștii: *Martin Péterfi și Joseph Ludevit Holuby.*

In No. 1—2 a. c. (vol. III) din „Buletinul de informații" al grădinii botanice și al muzeului botanic dela Universitatea din Cluj, redactat cu atâta îngrijire și pricepere de d-l prof. universitar *Dr. Alexandru Borza* (românește și franțuzește), se cuprinde o admirabilă schiță biografică a bryologului ungur Martin Péterfi. Numele lui e eternizat prin numeroase plante și insecte botezate în știință după numele lui, precum și prin peste 50 lucrări științifice de o deosebită valoare din diferite domenii ale științelor naturale. E un gest de o însemnătate nu numai științifică, ci și de o înaltă semnificație morală că savantul român, deși tânăr, dar cu reputație științifică bine stabilită și în străinătate, închină pagini atât de duioase și elogioase marelui cercetător maghiar. Așa se lucrează pentru consolidarea patriei și a omenirii.

Aproape în acelaș timp cu Péterfi a murit și botanistul slovac *Joseph Ludevit Holuby*. Născut la 25 Martie 1836, în Lubina, județul Nitra, el urmează, ca și tatăl său, după terminarea liceului, teologia protestantă la Bratislava, pe urmă la Viena. Tânăr cleric, el e admis la 1855 în nou înființata societate de științe naturale, fiind unul din cei mai asidui membri. In 1861, el ajunge pastor în Zemanské Podhradi, județul Trentin, a cărui floră o studiază foarte temeinic. Ca simplu preot la țară, el întocmește trei herbarii din cele mai minunate. *Intâiul, conținând mai mult ca zece mii de specii de plante, particulare Slovaciei, astăzi e în proprietatea muzeului de științe naturale din București.* E o vastă colecțiune de cryptograme, cuprinzând mai mult ca cinci sute varietăți de mușchi. Al doilea herbariu reprezenta plantele din regiunea Trencin și l-a donat autorul însuși muzeului din Turciansky Sv. Martin. Stabilit, pe urmă, în Pezinka, a alcătuit al treilea herbariu. Afară de aceste herbarii, pe urma lui rămân mai mult ca 160 studii botanice de o întindere mai mare sau mai mică. Nici un botanist, scrie cu dreptate profesorul Domin despre el, n'a contribuit mai mult decât Holuby la cunoașterea Slovaciei, sub raport botanic. Pentru Unguri, acest colț de țară nu exista decât ca loc de vilegiatură, de petreceri ușoare, de explaotări hrăpărețe și de încercări nebune de maghiarizare prin școli nenaturale. Cu atât mai multă silință și-a dat acest Slovac, emigrat, probabil din Cehoslovacia, în aceste părți, să-și cunoască cel puțin el, cât mai desăvârșit patria. Patria încă îi va păstra, de sigur, alături de știința universală, o amintire recunoscătoare

I. G.

O complectare

Scrisorile lui I. Voinescu către Ion Brătianu — din cari am desprins pentru numărul trecut al revistei, pasagii ce constitue nota la „O pagină de exil" de C. V. Rosetti — sânt în număr de patru. Ele's intitulate „*O călătorie pe Dunăre în ghimie*" și au drept supratitlu: „Arabescuri". Se găsesc în „Românul" anul V n-rele 330—334 dela 26—30 Noembre 1861.

O rectificare: în loc de „Aghiuța dela București" să se citească: *Aghința* (Aghenția sau Agenția. — e vorba de reprezentanța diplomatică a Austriei la București).

C. C. Arion, membru onorar al Academiei Române

Imprejurarea datorită căreia Constantin C. Arion a fost ales membru onroar al Academiei Române aruncă o lumină nouă asupra peronalității, care în zilele acestea a dispărut dintre cei vii. Pentru a putea fi judecat în toată însemnătatea lui actul pentru care a fost încununat cu nimbul nemuririi trebuie să amintim câteva lucruri cari l-au precedat.

Ani îndelungați Academia Română a depus stăruințe necurmate pentru câștigarea unei sume mai mari de bani, cu ajutorul căreia să clădească, un *„palat* al Academiei", actualul nefiind nici îndestulător pentru adăpostirea bibliotecii (singura bibliotecă din București), nici destul de potrivit pentru o instituție culturală de însemnătatea Academiei. Incă în 1910 bibliotecarul Academiei d-l I. Bianu, în ședința intimă dela 11 Mai, arăta într'un raport amănunțit toate nevoile de cari suferă cel mai înalt așezământ cultural românesc, evaluând suma necesară cu care „s'ar putea îndestula aproape pentru un secol această mare trebuință culturală a Capitalei Regatului și a Capitalei culturale a Neamului" la suma de 1.200.000 lei. (*).

Lupta s'a mai dus încă doi ani fără rezultat. Iată însă că în Martie 1912, „Montorul Oficial" publică următorul text de lege — *lapidar însă mult grăitor*:—

„Art. I. — Se destină de Stat suma de 3.000.000 lei pentru „clădirea și instalarea Bibliotecii Academiei Române, dimpreună „cu colecțiile ce ea conține; cărți, documente, manuscripte, monete, „medalii, portrete și hărți geografice". (**)

La ministerul instrucțiunei publice, în cabinetul Carp, era atunci C. C. *Arion*. Omul acesta a înțeles pe deplin rostul unei Academii în viața națională a unui popor. El „a stăruit și a izbutit să se voteze" această lege. „El a mai dat Academiei ajutoare „însemnate pentru Dicționar. Pentru aceste fapte dl. Arion s'a „făcut vrednic de a fi membru onorar al Academiei" (***).

Iată și scrisoarea — expresia unei sincere modestii — prin care mulțumește pentru această alegere; ea e străbătută de sentimentul unei datorii care trebuia îndeplinită și care a și fost îndeplinită:

„Mulțumesc cu adâncă recunoștință Academiei Române, reprezentanța cea mai înaltă a culturii românești, pentru marea cinste ce mi-a făcut, numindu-mă membru onorar al ei"

„Ca ministru al țării, i-am închinat toată solicitudinea; ca Român, îi dau toată dragostea mea; ca membru de onoare al ei, să-mi permită să-i ofer devotamentul meu nemărginit".

„Salut cu respect Academia Română, factor esențial pentru înălțarea întregului nostru neam". (***)

C. C. Arion a dovedit cu *fapte*, cari prețuesc mai mult decât mii de *vorbe*, că a înțeles pe deplin care e menirea omului politic în viața unui popor. De aceea în zilele trecute porțile Panteonului român s'au deschis larg în fața „nemuritorului" care intra.

I. L.

CHESTIUNI FEMENINE

În Franța

Deși odată cu Saint-Simonienii, cu Christine de Pisan și Poulain de la Barre, ideia femenismului pare a fi încolțit temeinic pe pământul francez, totuși nicăeri mai mult ca aici, revendicările femenine n'au fost mai greu de realizat și mai târziu luate în seamă.

Pare ciudat și totuși e așa. In anul 1870 ca și în anul 1921, isbucnirea femenină a fost tardivă. O explicațiune plauzibilă nu este decât în influența legei napoleoniene, care dăinuește așa de auster în patria lui Voltaire.

Incă o cauză mai este și organizațiunea vieței intime a femeei frranceze. Acasă la ea liberă, în afară adulată și foarte ademenită, femeia aristocrată e mulțumită cu soarta ei, de păpușe iar femeia burgheză, nici măcar nu se gândește la revendicări, fiindcă consideră pe cele ce lupta, ca pe niște extravagante și exaltate. Intre aceste două clase — enorme ca număr — stă femeia lucrătoare, în mizerie și neajunsuri, dar insuficient de avizată pentru a'și deștepta conștiința, și a se sezisa de soarta ei.

Franța, ca o țară tradiționalistă, cu toate revoluțiunile, în care pare a se fi înoit, s'a obicinuit să privească femenismul, ca periculos pentru solidaritatea familiei și a Statului.

După fiecare criză, ideia feminismului este mai desbătută și mai oropsită ca pretutindeni.

In vreme ce în Anglia, Suedia și America, femenismul câștigă pe fiece zi, atât în opinia publică cât și în viața națională, pe terenul cetățenesc, în Franța, ideia pare vecinic nouă și vecinic, trebue luată de la început.

Până la începutul secolului al XX-lea, nici o teorie femenistă n'a fost luată serios în seamă și n'a scăpat de sarcasmele și ironiile majorităților.

Dacă am începe de sub Ludovic al XV-lea și până astăzi, încă n'am ajunge să putem face un istoric al acestor chestiuni, în mod teoretic.

Fiindcă nu există nici o teorie și nici un sistem.

Proudhon, însuși în fața acestei grave chestiuni se rebifează și în corespondența lui către episcopul din Besançon o rezumă în două cuvinte: menajeră sau curtizană, iar în „Justice dans la Révolution et dans l'église", numește pe femeie numai atâta: „auxiliara bărbatului".

In fața lui Proudhon, se ridică în Anglia Stuart Mill, care îi răspunde cu argumentele cele mai irefutabile.

Replica însă e inutilă, fiindcă mentalitatea franceză rămâne la acelaș punct de vedere iar ideia nu poate peregrina nici măcar în evoluțiunea teoretică, pentru că cea practică pare cu totul exclusă.

Așa fiind, femeia franceză, deși a dovedit că poate fi artistă de geniu, fie în poezie sau artă plastică, fie în știință sau pe scenă, rămâne totuși în massă, aceiași neștiutoare și ce e mai trist necercetătoare, de libertate și lumină.

ROZINA

(*) Analele Academiei Române, Seria II, Tom. XXXIIi 1909—1910. Dezbaterile pag. 167.

(**) Monitorul Oficial din 7 Martie 1912.

(***) Analele Acad. Rom. Seria II. Tom. XXXIV. 1911—1912. Desbaterile pag. 136.

(****) Analele Acad Rom Seria II. Tom. XXXIV 1911—1912. Desbaterile pag. 138.

Noapte de oraș

Orb uriaș îngenuchiat de trudă
Se-așterne 'n zări orașul fără zare;
Pe umerii lui duri și reci de ziduri
Se lasă ceața sură de 'nserare.

Prelung se sting sirenele de fabrici
Și mor vuind truditele uzine
Din umbre tari de ziduri orășene
Vibrează 'n noapte zgomot de mașine.

Se povârnește 'n larguri bolta sură
Tăcerea se așterne a uitare —
Și aprig strâns în brațe tari de strade
Orașul uriaș și brut tresare

Gem trudnic mahalale mărginașe
Din fabrici mari cu porțile deschise
Se pierd în umbra străzii lucrătorii
Cu fețe aspre, veștezi și închise;

Se pierd în gloate strânse și tăcute,
Cu ochii de văpăi săpați în piatră,
Și curge noaptea vieții peste strade
Durerea și istovul gem la vatră.

Sub ocrotirea vitregă a ceții
Apare prostituția pe strade,
Flașnete 'nvie simțurile vieții
Prin cârciumi tăinuite în ograde.

Cu ochii pătimași, umbriți de streșini
Pândesc ferestre roși de lupanare
Și chiue pornirea vieții 'n vine
Trezind nestăpânite furnicare,

Ce'n brațele trudite, enervate,
Pulsează 'nfiorări de forță brută—:
Chemarea surdă-a trupului domnește,
Din vechi trăită, vecinic ne 'ncepută...

Din cârciume cu chiot de lăute
Și cântece nostalgice, barbare,
Se furișează raze colorate
Prin sticlele farestrelor murdare —

Și'n miros de rachiu, sub ziduri scunde
Se sbate hora 'n ritmuri deșențate,
Cu voluptatea patimei muncite —
In noaptea neagră, plină de păcate...

Mircea Gheorgiu

A apărut No. 1 Anul XXIII
din vechea, interesanta și folositoarea revistă
Sănătatea și Viața Fericită
care pe lângă rubricile obișnuite conține următoarele articole foarte importante
Tinere! păstrează-ți tinerețea. — Hiperinstinctivii de azi. — Intre patru ochi (excesele conjugale). — De unde vin copiii? — Valsul morții. — Orariul igienic al elevilor de liceu. — Albumina în urină. — Ingrijirea părului femeilor. — Vărsăturile femeilor însărcinate. — Urmările blenoragiei. — Cum se îmbăiază copiii? (cu numeroase ilustrațiuni). — etc. etc.
Precum și începutul romanului medical:
„Dece unele femei nu cunosc adevărata fericire"
Citiți acest număr și vă veți convinge cât de interesantă și de folositoare este revista ilustrată „Sănătatea" care nu ar trebui să lipsească din nici o casă, din nici o bibliotecă
No. 1 costă numai 5 lei. — Abonamentul anual 60 lei. — „Sănătatea" Triumfului 9, București

Cărţi şi reviste

IOAN C. BĂCILĂ: *Pictori francezi prin ţara noastră* (1828—1856. Astra-Sibiu, 1923.

„Există totdeauna un element sufletesc foarte interesant în felul de a privi şi a pricepe lucruri noi, văzute în fugă. De aceea, însemnările de călătorie prezintă aproape oricând interes, cu atât mai mult atunci când călătorul este sau are însuşiri de artist, când notele sunt ilustrate, — desemnuri, creionări făcute *sur le vif*".

„Pentru Ţările româneşti din secolele trecute, atari lucruri sunt mai mult decât interesante; ele capătă o valoare de document istoric".

De sigur că suntem de perfect acord cu citatul luat din prefaţa noului studiu al d-lui Ioan C. Băcilă. Şi cu atât mai mult „creionările acestea" servesc de document istoric, cu cât, în atari epoce, noi nu aveam încă „oamenii noştri de creion", cari să ne lase „negru pe alb" diferitele chipuri şi feluri de manifestare a vieţii româneşti din vremurile trecute. Insemnările de călătorie oricât de plastic ar fi redate, servesc doar să ne dea cunoştinţe, care numai atunci îşi găsesc importanţa istorică şi în cazul de faţă socială, când au loc reproducerile de pe diferitele schiţe sau tablouri. Şi cred că mai mult serviciu ne-a făcut cartea cu reproduceri a d-lui Băcilă, decât dacă ar fi găsit, eventual, şi publicat, desprinse din vre-un carnet, notele de călătorie ale acestor colindători străini.

Suntem în faţa acestor „vederi de case, de cetăţi, peisagii, costume de ţărani şi de soldaţi" — suntem în faţa unui material care intră sub intuiţionismul ochilor noştri şi ne dăm seama că aceşti străini: *Hector de Béran, Raffet, Michel Bouquet, Charles Dousault* şi *Théodore Valerio;* au avut ce vedea în ţara noastră.

Din aceştia, *Raffet* (Denis-Auguste-Marie) desenator şi litograf, trecut prin ţara noastră împreună cu contele rus Anatol Demidov, are câteva schiţe care uimesc. *Ciobanul român din Banat* (7 Iulie 1837) sau, şi mai ales, — *Copii Români eşind dela şcoală* (8 Iulie 1837) nu sunt numai nişte „creionări" ci adevărate picturi. Textul explicativ din cartea lui Demidov spune: *„In acest Banat, unde totul este aşa de minunat aşezat, şcoala însăşi este şi un model de disciplină, de ordine bună. Vedeţi aceşti copii frumoşi! Cum li se ghicesc sburdălnicia şi veselia, cu tot aerul lor grav şi posomorât! Imbrăcămintea lor trebue că le dă această aparenţă magistrală, că acest costum este la fel cu al oamenilor. Infofoliţi astfel, aceşti copilaşi sunt ţărani în miniatură. Adăogaţi că aceşti mici învăţaţi vă salută politicos şi vorbesc cu voi în limba latină..."* (pag. 9).

Schiţele care reprezintă vederea oraşului Iaşi — 19 Iulie 1837 — şi popasul unei caravane din Basarabia, arată foarte bine felul de îmbrăcăminte al locuitorilor şi obiceiurile lor (cum sunt de pildă la un popas) — şi trecând mai departe ajungem la schiţa *Ţărani români,* aproape o capodoperă a genului, pe care am pune-o cu succes alături de *carul cu boi* al lui Grigorescu. „Pe un câmp, un car cu boi şi în car ţăranul, o femeie cu un copil şi merinde". De observat că elementele de formaţiune ale carului sunt aceleaşi ca şi astăzi. Vorbesc de carele mari de muncă, deoarece ţăranii de azi au, pentru nevoi uşoare şi urgente, aşa zisele în diminutiv „căruţe" mai simple, dar mai împodobite extern şi mai uşoare. Roatele sunt întregi de lemn, neîncercuite cu fier, aşa cum foarte mult se întâlneşte azi la nunte.

Un alt pictor călător, *Michel Bouquet,* dă admirabila schiţă a cetăţii Neamţului, văzută din vale, de pe malul Ozanei lui Creangă. Am văzut cetatea acum vre-o cinci ani şi mărturisesc că între calitatea percepţiunii mele şi ceea a lui Bouquet nu e nici o deosebire. Doar că dealul pe care urci sus, este astăzi puţin mai îmbrăcat.

In privinţa costumelor, schiţele lui *Théodore Valerio* sunt mărturii că pe vremea aceea, în prima jumătate a sec. XIX, ţăranii şi chiar dorobanţii noştri păstrau încă moda grecească a Fanarioţilor, cu caftane greceşti sau turceşti şi cu mantale lungi. *Păstorul român de lângă Oradea Mare,* are adevăratul port românesc, cu sarică şi cu pălărie cu marginile tari şi mari — asemănător întrucâtva cu al Românilor din Pind — iar ţăranii obişnuiţi, un port asemănător, dar cu oarecari altoiri ungureşti.

Cartea d-lui Băcilă, pe lângă faptul că dă reproducerile menţionate mai sus, vine şi cu un întreg material ştiinţific. Se face biografia fiecărui pictor în parte, se discută valoarea istorică a schiţelor reproduse, se dă aprecieri juste şi de largă viziune. Constitue astfel materialul care încă trebuie lucrat de cel care mai târziu, va face o bună istorie românească, o istorie a poporului mare, în toate epocile şi cu toate manifestările lui. Autorul lucrării de faţă mai are lucrări similare, de o valoare mai locală, dar pur istorică. Ne-a dat de curând portretele lui Avram Iancu, Mihai Viteazul şi Horia, Cloşca şi Crişan.

Păcat că d. Băcilă — care munceşte modest şi destoinic — nu se grăbeşte să ne dea un album uriaş, cu execuţie technică nouă. Sunt lucruri cari trebuiesc scoase cât mai curând la iveală. Noi aşteptăm şi amintim d-lui Băcilă că-i stă în ajutor întreaga colecţie de stampe a Academiei Române.

GEORGE BAICULESCU.

LES NOUVELLES LITTÉRAIRES (16 Iunie). Un număr închinat lui *Pierre Loti,* scriitorul care s'a grăbit săptămânile trecute să treacă dincolo, în împărăţia umbrelor. Sunt rânduri pioase, semnate de admiratori cuminţi: *Maurice Martin du Gard, François de Tessan, Roger Dévigne,* cari împlinesc caracteristica totală a omului şi a operii. Un articol prim al lui *Edmond Jaloux,* intitulat simplu „Piere Loti" isbuteşte să-i pună producţia literară în cadrul vremilor şi problemelor noi de astăzi; *„n'a fost decât un om"* — spune Jaloux — *„dar nici unul altul n'a exprimat într'atâta esenţialul vieţii omeneşti".* Un om *„cu o putere de suferinţă şi de expresiune care întrece marginile".* Şi în amintirea tuturor *„va trăi Loti această viaţă feerică, legendară, capricioasă, care a fost a lui şi care — singură din timpurile noastre — va face să ne gândim la vieţile romanticilor mari: Chateaubriand, Byron, Shalley".* Dar viaţa aceasta ciudată *„n'a fost decât ţesutul poeziei şi imaginaţiei pe care sensibilitatea şi inteligenţa lui au urzit-o în jurul unei vieţi de simplu ofiţer de marină",* înfrumuseţată de omenescul, de multe ori patriarhal şi idilic — care a răsărit din scrisul nobilului, nostalgicului şi elegiacului Pierre Loti.

Georges Grappe discută într'o altă parte originalitatea lui Pierre Loti, găsind că între autorul *Aziadé*-i sau *Rarahu* şi *Bernardin de St. Pierre* sau *Chateaubriand,* sunt afinităţi vizibile; dar, în realitate, originalitatea lui *Loti,* este atât de independentă de aceste eredităţi estetice şi psihologice. Intocmai ca Bernardin de St. Pierre, în *Paul et Virginie* şi *Voyage à l'Ile de France,* sau ca Chateaubriand în *Atala* şi *Itinéraire de Paris à Jérusalem,* Loti s'a inspirat din decoruri exotice; dar această asemănare cu totul exterioară, nu este de fapt decât o coincidenţă de subiecte, nici de cum un plan premeditat sau o disciplină consimţită. Sufletul unui Bernardin de St. Piere, viziunea lui asupra universului seamănă cu cea a lui Chateaubriand, şi sufletul lui Loti, nu seamănă nici cu al unuia, nici cu al altuia din iluştrii săi înaintaşi.

In faţa mării nesfârşite, în faţa pădurilor misterioase, a cerurilor imense dela tropice, Bernardin de St. Pierre, se extaziază şi cântă opera sublimă a Creatorului.

La *Piere Loti,* din contră, avem un nihilism profund. Scriitorul acesta are — ca şi strămoşul său *René,* dragostea formelor măreţe, dragoste pe care creaţiunea o imprimă în aspectele ei diferite. Iubeşte cu pasiune frumuseţea, această frumuseţe, care face să încolţească, să crească în el dragostea.

LUMEA LITERARĂ ŞI ARTISTICĂ (26 Iunie). Revista care a binevoit să atace, pentru că i-am anunţat No. 1 ca o „foiţă" — aduce, în numărul de faţă, două lucruri care trebuesc relevate.

Intâi, un articol al d-lui *G. Topârceanu,* „Poezia realistă" — romantismul". Pe marginea poeziei lui *Iosif* şi *Eminescu,* d. Topârceanu defineşte poetul romantic:

„Poetul romantic este prin definiţie un nemulţumit cu starea de lucruri prezentă sau cu condiţia permanentă a vieţii umane pe pământ, mulţumirea lor având un caracter mai general, mai rezumativ şi mai ireductibil decât al semenilor de rând, cari au, într'o măsură variabilă, aceeaş psichologie. Idealul său de viaţă e, în trecut, sau într'o lume plăsmuită pe deantregul, — adică totdeauna în propriul lui suflet. Obişnuit să-şi întoarcă privirile dela realitatea externă necontenit către sine însuşi, izolarea aceasta la care se condamnă, îi exaltează orgoliul şi personalismul. Ca un adevărat demiurg al lumii fictive pe care şi-a creiat-o, el se socoate cu uşurinţă şi naivitate — centru al universului. Când e mâhnit, cosmosul întreg ia parte la nefericirea lui; când e bine dispus, universul întreg trebue să se bucure... Din această cauză, imaginaţia lui se deprinde să lucreze numai cu marile entităţi, — Infinit şi veşnicie, Dumnezeu şi Satan, Viaţă şi Moarte, etc... Şi de acea imaginile în care îşi îmbracă cugetarea, sunt de obicciu grandioase, iar stilul — foarte departe de cel familiar.

„In momente de profundă şi complexă desamăgire colectivă, apariţia unui astfel de poet e un fenomen natural. Opera romantică satisface gustul tuturor, fiind expresia stărei unei stări de suflet generale sau generalizate..."

Iată şi definiţia poetului realist (în cazul de faţă Iosif):

„Mai întâi, poetul e tot om, iar un om trebue cât de puţin să facă parte şi sufleteşte, nu numai fiziceşte, din generaţia lui. In al doilea rând, comerţul sufletesc cu contimporanii şi teama inconştientă de ridicol, îi anihilează egocentrismul şi-i face imposibilă grandiloquenţa. Sub privirea cam sceptică şi cu uşurinţa ironică a semenilor lui, poetul devine circumspect. El simte că nu poate să-şi etaleze sufletul ca centru indiscutabil al universului că nu se mai poate juca în voe cu marile absoluturi, ca un copil cu nişte mingii de cauciuc, fără să apară ridicul şi inoportun... In cazuri rare, când şi mândria şi sentimentul acesta de jenă sunt exclusive, poetul se răzbună întorcându-şi contimporanii în ironie şi luând în râs până şi propriile-i sentimente. In cele mai dese cazuri însă, pe urma unui proces sufletesc de care nu-şi dă seama, el începe să facă concesii; începe a privi cu mai multă complezenţă în jurul său şi a observa mai atent realitatea. Subiectivismul lui — condiţie esenţială a lirismului — e ştirbit. O parte din naivitatea lui firească — adică ceeace dă farmec şi frăgezime, lirismului — e distrusă. Inspiraţia lui se obiectivează oarecum, sboară mai aproape de pământ, ca o pasăre legată cu sfoară. Şi, potrivit cu ceeace are să exprime acum, limbajul lui e mai aproape de cel familiar".

După aceste — admirabile — două caracterizări, d. Topârceanu face un punct de comparaţie spre stabilirea adevărului propus, cât mai ales a deosebirii dintre stilul familiar şi cel nefamiliar:

„Un prilej mărunt de comparaţie, în ce priveşte mecanismul intim al expresiei formale, ni-l dă următoarea strofă, în care Iosif se adresează „cântecelor sale".

Era pe semne hotărât
De legi ascunse şi fatale
Să sufăr şi să plâng atât,
O, cântece de dor şi jale
Ce-adânci în mine-aţi isvorât
Cum apa 'n stânci îşi sparge cale.

Eminescu, vorbind şi el într'un loc de „cântecele" sale, zice:

Din ce noian îndepărtat
Au răsărit în mine...

Comparaţi mai întâi tonul solemn al acestor două din urmă versuri, cu tonul familiar („pe semne") al lui Iosif. Şi observaţi imaginile pe cari cei doi poeţi exprimă aproape aceeaşi idee... Obişnuit să-şi deschidă cu orice prilej perspective spre infinit, Eminescu a găsit „noian îndepărtat" adică ceva foarte departe de realitatea cotidiană, o imagine vagă, vecină cu ideea de infinit. Pe când apa şi stâncile din strofa lui Iosif sunt realităţi, mărginite uşor de simţurile noastre..."

Al doilea lucru bun: sunt cele câteva strofe din poezia d-lui *Bob. Negrutzi,* culese tocmai pe ultimele coloane din pagina ultimă:

Ia vântu 'n cârcă munte şi te-avântă
Cu coama 'n pânze de lumină 'n vânt
Spre vârful tău care se frământă
De-o veşnicie — un soare pe pământ!

. . . .

Şi-apoi cu amintiri de-odinioară,
O! falnic munte, salt în Infinit!
Spre omenirea noastră te coboară
Şi dă-i un soare nou, neobosit —
Un suflet blând ca fumul de ţigară
Şi un pământ mereu întinerit
De Primăvară!..

Din restul numărului distingem articolul „Pierre Loti" de *Octav Botez* şi schiţe „Moartea la chef" a d-lui *Ion Vinea.*

G. B.

Revista modelor

Pentru fetiţe şi copii

Am vorbit mereu de garderoba doamnelor, pentru a mai putea înlătura pe aceea a domnişoarelor şi a fetiţelor, acum când sunt în vacanţă, când gândul li-e sboară, la joc şi plimbare.

Plictisite un an întreg de Pithagora, de Bach şi Clementi, n'au decât un singur vis, să se distreze, să uite orele plicticoase de gramatică şi istorie. Un singur obiect adoră acuma: Geografia, dar nu cea desenată în hărţi, pe scara milimetrică, ci aceia pe care o parcurge fiecare, în sborul trenului, departe, la mare, sau munte.

A, cum vor sorbi, lungile plimbări, în care timpul nu mai comandă, împărţit în ore şi obiecte, ci se dărueşte în întregime, fără comentarii şi program.

Pentru clipele acelea de bucurie, pentru plimbare şi libertate, iată recompensa tuturor străduinţelor voastre, de un an şcolar.

Organdină, crepon, mătase, éponge, olandă, linon, rafturi întregi cu ţesături multicolore şi florate, cu inscripţii egiptene şi japoneze, panglici, flori de mătase, şirete şi libertate multă, multă.

Iată o rochie de organdină galbenă cu margarete albe din acelaş material. Alături o rochie în două tonuri: éponge mandarine, cu casacă neagră în flori galbene şi verzi.

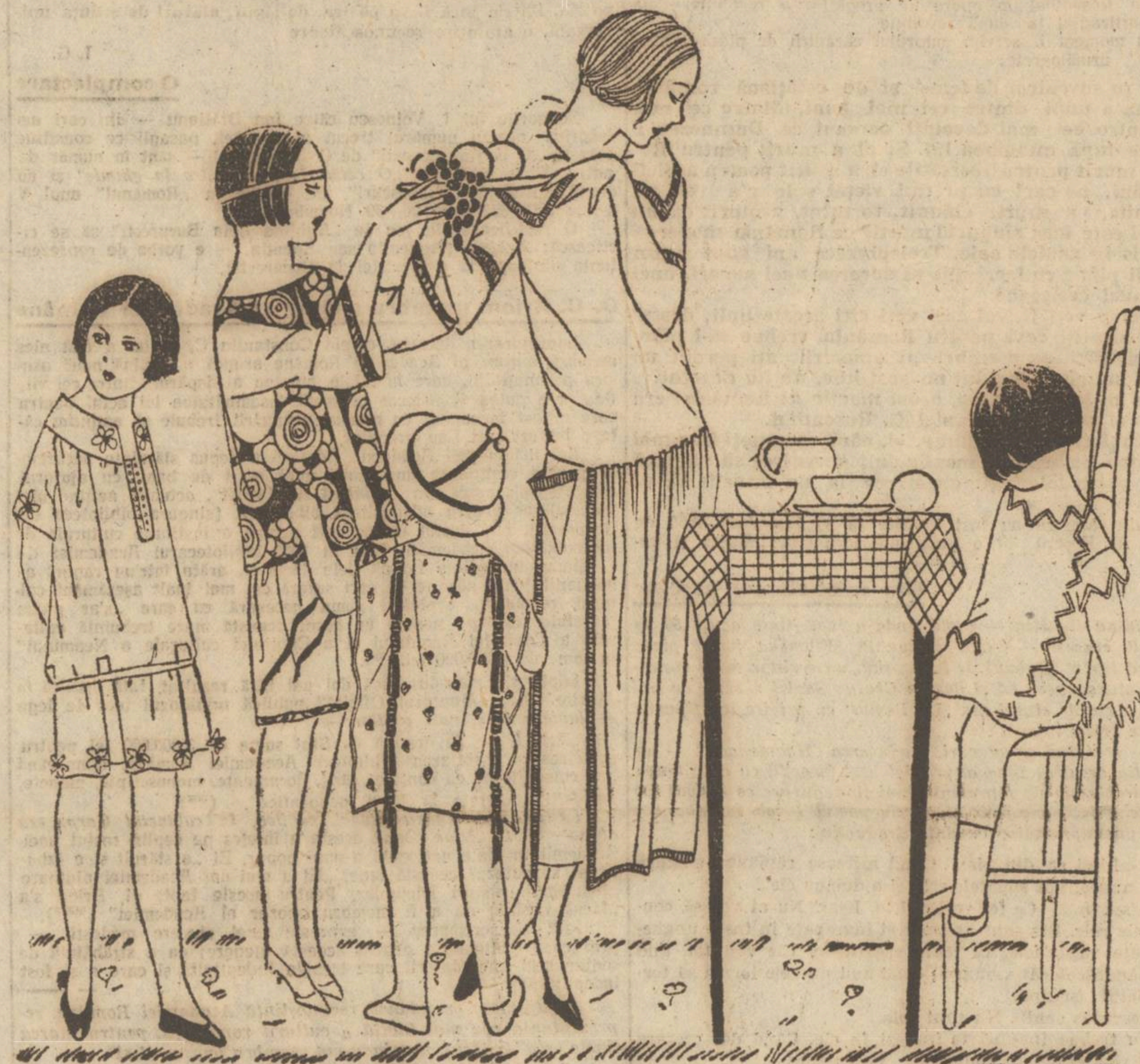
Pentru un baby, rochiţă albă, brodată cu trandafiri roşi cu coade negre, iar pe lături panglică în acelaş ton.

Alături o domnişoară mai visătoare poartă o rochie de crep de mătase ca mărgeanul, subliniată cu o panglică plisată, de culoare mai închisă.

Şi cel din urmă, e îmbrăcat în rochiţă de linon alb, tăiată în colţi ascuţiţi, brodaţi cu organdină albastră.

Totul e de o drăgălăşenie minunată, şi se poate executa acasă cu multă uşurinţă.

DIANA

Joc de inteligenţă

Şah

Soluţiunea problemei No. 113 (Hoefleim)

Alb (7 figuri): Rf8, Dh8, Cc7 şi e6, Ne2 şi f4, Pd2
Negru (9 figuri): Re4, Tc4, Cf2, Ng1, Pc6, d6, f5, g3 şi h6.
Mat în 3 mutări.

1. Dh8—a1!,	Ng1—h2;	2. Da1—h1+
1. ....,	Tc4—b4 (d4);	2. Ce6—c5+
1. ....,	Tc4 —	2. Da1—a4+
1. ....,	Cf2—d3;	2. Da1×g1
1. ....,	Cf2 —	2. d2—d3+
1. ....,	c6—c5;	2. Da1—a8+
1. ....,	d6—d5;	2. Da1—e5+
1. ....,	g3—g2;	2. Da1—g7
1. ....,	h6—h5;	2. Ce6—g5+

Am primit o soluţiune exactă dela d-l M. Hirschenbein, Câmpina.

Soluţiunea problemei No. 114 (Blake)

Alb (8 figuri); Rd6, De8, Tb5, Cb1, Nf5 şi g1, Pa3 şi b6.
Negru (8 figuri); Rc4, Cc1 şi c2, Na4, Pa7 c3, f6 şi g2.
Mat în 2 mutări.

Astfel cum e notată mai sus poziţia problemei ea admite mai multe soluţiuni ca: 1. Dh8—h5, 1. b6—b7 (indicată de d. M. Hirschenbein, 1. Nf5—g6, etc. S'a strecurat însă o eroare de tipar: Pionul negru nu se găseşte în a6 ei în **b6**. In acest caz singura soluţie este 1. De8—h5.

Soluţiunea problemei No. 115 (Weinheimer)

Alb (7 figuri); Rh2, Dc1, Cf6 şi g5, Ne3 şi e6, Pf2.
Negru (8 figuri); Re5, Cb8 şi d8, Na1 şi h7, Pc7, g7 şi h5.
Mat în 3 mutări.

1. Dc1—c6!,	Cb8×c6;	2. Cf6—d7+
1. ....,	Re5×f6;	2. Cg5×h7+
1. ....,	—	2. Cf6—e8

Am primit o soluţiune exactă dela d-l M. Hirschenbein, Câmpina.

Soluţiunea problemei No. 116 (Mackenzie)

Alb (8 figuri): Rc7, Dg1, Cd5 şi f4, Nc2 şi h2, Pb4 şi h6.
Negru (6 figuri): Re5, Cd1 şi g8, Pa7, d2 şi e7.
Mat în 2 mutări.

1. Cd5—e3!

Am primit o soluţiune exactă dela d-l M. Hirschenbein Câmpina.

Soluţiunea prodlemei No. 117 (Rosenfeld)

Alb (12 figuri): Rg7, Ce4 şi e7, Ne3 şi f1, Pb4, c2, f3, f6, g2, h2 şi h4.
Negru (3 figuri): Re5, Pc4 şi e6.
Mat în 3 mutări.

1. Ne3—a7!,	Re5—f4;	2. Ce7—g6×
1. ....,	c4—c3;	2. Ce4—c5

La această problemă d. S. Segenreich din Botoşani ne trimete pe lângă soluţia exactă, şi următorul dual: 1. Ne3—c5, Re5—f4; 2. Ce7—g5+; iar la 1..... c4—c3, 2. Ce4-g3, Re5—f4; 3. Ce7—g6+ mat.

La aceeaşi problemă d. Hirschenbein din Câmpina ne trimete numai următorul dual: 1. Ne3—c5, c4—c3; 2. Ce4—d6, Re5—f4 şi 3. Ce7—g6+ mat.

Dualul menţionat de d. Segenreich ne-a fost transmis şi de d-nii Manuel Victor et Harry, din Dedulai,

Soluţiunea problemei No. 118 (Kubbel)

Alb (8 figuri): Rg6, Da7, Cb4, Na5 şi e2, Pb3, d3 şi d6.
Negru (4 figuri): Rb5, Ca8, Nb1, Pd7.
Mat în 2 mutări.

1. Da7—f2!

Am primit o soluţiune exactă dela d-l M. Hirschenbein; Câmpina.

PAUL I. NEGREANU

Bibliografii

Revista penală, An. II, No. 4—6, organ al „Cercului de studii penale" cuprinde: **Problema libertăţii individuale** de d. prof. Iulian Teodorescu, **Propuneri în vestirea reformei procedurei penale** de Tr. Alexandrescu, recenzii, revista revistelor române şi străine precum şi jurisprudenţă vamală română şi străină.

*

Clipa No. 5. Cu oarecari înclinări fasciste, puţin xenofobă, dar vioae şi bine scrisă. Remarcăm însemnările pe o carte ale poetului Alexandru Bilciurescu. Din ele am fi dorit să dispară considerentele cu privire la „grecoteii cu nas subţire", deşi sânt făcute în jurul „Haiducului" Bucurei Dumbrava.

*

Au apărut în editura **„Cultura Naţională":**
Petronius: Satyricon trad. de I. M. Marinescu; **Eug. Promentin:** Dominique trad. de Al. Lascarov-Moldovanu; **Rabindranath Tagore:** Naţionalismul trad. de Al. Busuioceanu; **Gerhardt Hauptmann:** Suflete stângace — dramă trad. de H. Marghita; **L. Andreiew:** Ecaterina Iranovna — trad. de V. Rodan; **Delavrancea:** A doua cunoştinţă — Piesă; **I. Teodoreanu:** Uliţa copilăriei: **I. Bassarabescu:** Moş Stan — schiţe şi nuvele pentru copii; **V. Alecsandri** Pasteluri.

*

In edit. **„Cartea românească": N. Coculescu** prof. univ.: Tratat elementar de astronomie (400 pag.); **G. G. Antonescu,** prof. univ.: Din problemele pedagogiei moderne (270 pag.); **dr. M. Căhănescu:** Cura de Karlsbad (52 pag.); **Maupassant:** Cei dintâi fulgi (82 pag.), trad. de N. N. Beldiceanu; **I. Slavici:** Spiru Calin (112 pag.).

Tip. **Bornemisa,** Cluj: **T. Murăşanu:** Fum de jertfă, versuri (95 pag.); **dr. D. Stanca** şi **dr. A. Voina:** Prostituţia şi boalele sexuale (62 pag.).

Edit. **„Eminescu": Ch. Folley:** Fiul lupilor de mare (120 pag.).

SERIA III ANUL IV—No. 138

3 Lei Exemplarul în ţară
6 Lei Ex. în străinătate

Duminică 15 Iulie 1923

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Serbările comemorative dela Răşinari

50 de ani dela moartea marelui ierarh Anastasie Andrei Şaguna

Şaguna arhiepiscop şi Mitropolit al Românilor ortodoxi din Ardeal şi Ungaria

„Invăţătură bisericească şi profană; cultură vastă, câştigată în atâţia ani lungi de călugărie harnică şi trează; spirit de jertfă, din care au răsărit, spre binele neamului şi bisericii noastre, roade atât de îmbelşugate; fapte şi îndrumări culturale de-o epocală importanţă, şi idei înaintate, cum la puţini dintre contimporani se vor găsi — toate acestea într'o armonioasă îmbrăţişare constitue individualitatea lui Şaguna".

Dr. Ioan Lupaş.

Strămoşii Bibliei

de ALEXANDRU KERESZTURY

Gândirea omenească cuprinde în sine două fundamentale atitudini în faţa lumii, cari stau faţă în faţă într'o veşnică opoziţie şi într'o necontenită ceartă: una primeşte universul aşa cum ne este dat, fără a-i mai căuta originile, liniştindu-se cu gândul, că soarta omului e subordonată miilor de împrejurări diferite; cealaltă năzuieşte cu orice preţ spre o mai adâncă pătrundere a universului, dorind să pună în slujba omului forţele elementare ale naturii, folosind orice împrejurare ca să critice alcătuirea lumii — atât de bogată în frumuseţi. Una stă liniştită în faţa morţii, gura ei nu rosteşte cuvânt de răsvrătire: „aşa trebuie să fie"; cealaltă caută după seruri aducătoare de întinerire şi astfel să scuture jugul celei mai mari şi mai neînduplecate legi: *nimicirea*. Una animă spiritul *religios*, cealaltă pe cel *ştiinţific*.

Lupta aceasta nu e de dată recentă, a început demult-demult, se poate spune, că există deodată cu fiinţarea omului pe pământ. Ea a ajuns la expresie încă din cele mai vechi timpuri, ale aşa ziselor religii primitive; luată în întregul ei bunătatea, orânduiala, prietenia se află — şi în sufletul celui mai primitiv om — în luptă cu răul primordial, cu anarhia şi cu nepăsarea; ba chiar credinţa, că această luptă — dată fiind egalitatea forţelor opuse — nu duce la un rezultat definitiv, este de origine mai veche.

Concepţia religioasă dualistă o întâlnim pentru întâia oară la străvechii locuitori ai Indiei — de origină arycă —, şi încă într'o formă mult mai hotărâtă decât în cosmogonia iudaică şi creştină. Se poate vedea, în general, că toată cosmogonia biblică nu este o plăsmuire originală, ci că a fost împrumutată dela acele popoare răsăritene (după toate probalităţile aryce), cu cari Indeii aveau legături comerciale. Această afirmaţie este îndreptăţită şi de faptul, că din religiile aryce, bazate pe principii dualistice, s'a desvoltat — prin *Buddha* — o religie *nivelatoare*, mult asemănătoare cu religia dragostei lui Crist, născută din străduinţele imperialiste ale lui Moise. La acelaş rezultat nu putea duce însă decât acelaş proces. Ar fi greu de arătat precis relaţiile istorice şi culturale, cari au adus această ideologie pe ţărmurii apuseni ai Asiei Mici, un singur lucru pare probabil, că la Iudei a ajuns încă înaintea strămutării lor în Egipt, totodată şi la popoarele îngrămădite în pustiurile nordice ale Arabiei.

Insemnările ieroglifice egiptene cunosc încă din veacul al IV-lea a. Ch. numele unor popoare: *aàmu* şi *herusan*, cari ar fi strămoşii seminţiilor *amalecitilor* şi *midianiţilor*. Pentru contactul semiţilor cu aryi vorbeşte şi faptul, că idolatria la popoarele semite a păstrat aproape aceleaşi forme, pe cari le întâlnim la locuitorii primitivi ai ţinuturilor etnografice indice şi zendice, iar religia siriană crede chiar într'un dumnezeu unic, pe când ele vorbesc încă de pietre sfinţite (bethel) şi îşi cioplesc idoli (theraphim).

După preotul *Sanchouniathon* fenicienii îşi închipuesc crearea lumii astfel: „la început a fost negura (bohu) şi spiritul plutea deasupra ei. Spiritul s'a îndrăgostit de sine însuşi şi din aceasta s'a născut dorinţa. Dorinţa este principiu creator: spiritul şi negura (haosul) s'au împreunat şi astfel s'a ivit materia, mlaştina (mot), care este părintele tuturor lucrurilor. Mlaştina avea forma oului, din ea s'a născut soarele, luna, stelele şi celelalte corpuri cereşti; fiinţele înţelegătoare au fost trezite la viaţă de fulger, şi ele au populat apoi — ca bărbat şi femeie — întreg cuprinsul mării". (După traducerea lui Philon din Byblos).

Ar fi de prisos să mai accentuăm cât de asemănătoare este această concepţie cosmogonică cu ceeace îşi închipuiau aryi despre naşterea lumii. Faptul că atenţia fenicienilor — popor de năieri mereu rătăcitori pe mare — a fost atrasă de *mlaştină* (la indieni: *oceanul*) se poate explica tocmai prin această ocupaţiune: fantezia lor având ca punct principal de preocupare tocmai apa nenavigabilă. In schimb nu e întâmplătoare la indieni — popor locuitor de ţărmuri — acea armonizare a gândirii, întâlnită la popoarele apusene; ea e produsul unei influenţe nemijlocite. Tot astfel se poate înţelege asemănarea vădită dintre dualismul zendic şi indic, desvoltat din mitologia arycă şi dualismul spiritual al religiilor semite (mai târziu creştine).

Cronologic vorbind dintre cele două concepţii dualiste aryce, cea a străvechilor locuitori ai Indiei e de origine mai veche. Rămăşiţele locuitorilor primitivi ai Indiei trăiesc astăzi în triburi mai mici sau mai mari în platoul Dekhan şi la poalele Himalaiei. Aceşti *gonzi* (la drept vorbind sunt trei triburi deosebite: kola, sora şi adevăraţii gonda) şi alte câteva semiţii: *kanda*, *bhilla* şi *avaral* au păstrat numai în parte religia lor străbună. Religia lor cunoaşte o fiinţă supremă (deci este destul de aproape de monoteism), care a creiat zeităţile inferioare, pe om şi universul. El tolerează pe lângă sine şi existenţa unor zei mai mărunţi, cu aceştia se află într'o necontenită luptă, şi lupta lor însoţeşte, zi cu zi, viaţa omului. După ei fiinţa supremă e duală: bărbatul — *Bura-Pennu* şi femeia — *Tori-Pennu*. Primul locueşte în soare şi a creiat din propriul său sân femeia, care însemnă pământul. Femeia a căutat pe toate căile să împiedice pe *Bura-Pennu* în crearea omului; de patru ori a îmbrăţişat acesta pământul şi a creat astfel, rând pe rând, copacii şi celelalte plante, peştii şi animalele de apă, mai pe urmă patrupedele şi zeităţile superioare — şi numai a cincea oară — când a observat înşelăciunea — a isbutit să creieze pe om. Tori-Pennu nu s'a mulţumit însă numai cu atât: ea a sădit în om ura şi toate relele câte se pot închipui. Bura-Pennu îi încredinţă omului propria lui soartă şi îl puse la încercare: puţini au rezistat încercării, unii dintre aceştia au devenit zeităţile inferioare de mai târziu (în creştinism: *sfinţii*), cei mai mulţi însă s'au conrupt. Bura-Pennu iartă şi astăzi totul, dar Tori-Pennu trebuie îmblânzită cu jertfe omeneşti.

Mult mai târziu întâlnim ideia dualismului la zendi în Gatha, sau în sfintele cântări adăugate cărţii Iazna: duşmanul statornic al lui *Ormuzd*, Dumnezeul cel *bun*, este *Ahriman*, care se luptă neîncetat cu vrăjmaşul lui pentru putere, şi, deoarece puterile lor sunt egale, lupta dintre ei rămâne pururea nehotărîtă. Lumea creată e bună, curată, desăvârşită, dar Ahriman râvneşte să o conrupă, să o întunece. Secta creştină a *manicheilor*, care susţine că lupta dintre bine şi rău ţine dintru început şi nu se va sfârşi decât odată cu sfârşitul lumii, este o derivare din această primitivă religie zendică. Dealtfel chiar vechea concepţie zendică trece, cu puţină vreme înaintea domniei lui Alexandru cel Mare, printr'o schimbare radicală, anume: se asociază lupta dintre bine şi rău cu noţiunea de timp (Zervana), spunând astfel că Ormuzd şi Ahriman există din veşnicie şi vor dăinui în veci.

(Citiţi continuarea în pagina II-a)

Mult asemănător acestei concepţii este dualismul biblic. De altfel între Biblie şi *Zend-Avesta* găsim şi o mulţime de alte elemente înrudite, de pildă: găsim şi în Zend-Avesta pe strămoşii oamenilor; ba în cartea *Bundehes* întâlnim şi povestirea potopului. După aceasta strămoşii oamenilor erau *Meskhina şi femeia lui*. Şi pe ei i-a ispitit Ahriman. El spuse primilor oameni că nu Ormuzd ci dânsul a creat cerul, iar când aceştia crezură minciunile lui le aduse lor un fruct, ca să guste dintr'însul. Primii oameni au mâncat şi prin aceasta au pierdut toate drepturile şi darurile cu cari i-a înzestrat Ormuzd.

* * *

A fost necesar a depăna dela începutul lor aceste lucruri, acum, în pragul veacului al XX-lea, când lupta între religie şi ştiinţă începe să ia proporţii nemaivăzute. Veacul al XIX-lea a fost o epocă a individualismului, prielnic ştiinţei. Laplace, Newton, Darwin, Kant vin unul după altul, şi încep să dărâme concepţia cosmogenetică a bibliei — moştenită din orient. Incearcă să definească pe Dumnezeu — neaccesibilul cârmuitor al lumii— conform tendinţelor pozitive ale vremii... Apoi frământările sociale, cu ajutorul cărora năzuiau să îmbunătăţească viaţa pământească, se rostogolesc — şi atunci în creerul omenirii, cu noi puteri, izbucneşte înfrigurata dorinţă: să ocolim moartea! Oamenii reuşesc să îmbunătăţească inexorabilele condiţii ale traiului pământesc; technica, pornită pe drumul unei desvoltări rapide, făureşte locomotive, vapoare perfecţionate, întinde reţeaua căilor ferate, inventă aeroplane; iar *Mecinikov* împinge optimismul până acolo, încât vesteşte, odată cu îngrădirea bătrâneţei, biruinţa asupra morţii; iar după dânsul se ivesc alţii, cari în plină lume trâmbiţează descoperirea serului întineririi — numai cât metoda lor nu merge până la o aplicare practică generală. Pe la începutul veacului al XX-lea dictatura ştiinţei era încă absolută, şi aproape-aproape se credea că religia a murit.

Lupta dintre cele două atitudini opuse a fost exprimată în chip genial în cele două mari creaţiuni artistice, cele mai mari ale veacului XIX-lea: *Faust*-ul lui Goethe şi *Tragedia Omului* a universal-cunoscutului dramaturg Madàch. Madàch leagă ochii lui Adam, îl scoate din paradis şi în tovărăşia lui Lucifer — urmaşul creştin al lui Ahriman — îl conduce prin istoria omenirii, adânc înainte în viitorul veacurilor, până acolo unde toate alimentele sunt produse pe cale chimică, iar pământul — isvorul matern al oricărei vieţi — îşi pierde tot ascunsul lui farmec. Poate că dela Dante nimeni n'a văzut mai bine decât Madàch *„tragedia omenirii"*. Astăzi ştim că trupul şi materia nu sunt totul, şi impetuoasa anarhie a veacului nostru adeverşte convingător, că omul nu poate trăi fără echilibru sufletesc, că fără acesta nu este odihnă, desvoltare paşnică şi pace socială.

Ar trebui să ne ocupăm ceva mai mult cu culturile acestea orientale (egipteană, indică, chineză, persană), ca să ucidem din sufletul Europei actuala râvnă după noutăţi, care i l-a otrăvit în decursul sec. XIX şi XX. Dacă am privi mai deaproape în faţa acestor lucruri — păşind pe urmele lui Spencer —, am observa cu uşurinţă, că gândirea omenească este supusă unor legi veşnice şi că neguroasele idei ale lui Laplace nu lămuresc cu nimic mai mult formarea universului, decât o fac mai sus pomenitele închipuiri ale fenicienilor. Iar Buddha s'a străduit cu mult înaintea lui Mecinikov, ca să înlăture moartea din viaţa omului. Să ne amintim numai: când a pornit de acasă a spus, că nu se va reîntoarce până când nu va alunga moartea de pe suprafaţa pământului. Nici Darwin nu spune prea mult, din punctul de vedere al istoriei geneticei, când derivă pe om din maimuţă; ideia evoluţiei e înrudită cu cea din biblie: în aceasta Dumnezeu creiază universul tocmai în aceiaşi ordine (substanţa elementară, reptilele, paserile, mamiferele, maimuţa, omul) ca şi Darwin. Chiar religiile răsăritene păstrează o anume scară a creaţiunii; ba religia brahmanică deosebeşte animalele într'un chip vrednic de reţinut: când sufletele ca pedeapsă pentru furturile săvârşite în viaţa pământească se sălăşluiesc în animale, se păstrează o ordine: pentru cele mai de rând este materia, apoi urmează plantele, animalele (dintre care elefantul, calul, mistreţul ţin de un ordin superior), apoi animalele „asemenea omului" (sufletul celui care fură poame sau legume se sălăşluieşte în maimuţă) şi în sfârşit omul.

Gândirea umană şi formarea concepţiilor religioase au o lege până acum nestabilită încă deplin. Este o lege care determină intuiţia contemplativă. Cugetarea omenească (acea activitate cu ajutorul căreia se formează noţiunile: asociaţia şi aperceptia) este ţărmurită fără îndoială de legi. Nu numai lumea sensibilă a celor cinci simţuri, dar chiar *natura intuiţiei sensoriale* este o taină şi o nedumerire. Spencer spune: „Legea pe care o căutăm (ce anume e Dumnezeu?) trebuie să fie însăşi legea veşnicei dezintegrări a *materiei* şi *forţei*. O *filosofie*, care să-şi merite numele, nu poate porni decât de aci. Intre creator şi creaţiune trebuie să fie o astfel de deosebire, care să întreacă toate obişnuitele deosebiri dintre creaţiuni. Datoria noastră este să ne supunem mărginirii putinţei noastre de înţelegere, iar nu să ne răsvrătim zazadrnic împotrivă-i".

Omul e o culme. In lumea animală — până vom ajunge la dânsul — fiecare animal găseşte unul mai puternic, mai perfect decât el. Numai decât omul nu este alt animal mai *desăvârşit*. Şi iată, — el este singurul care, dacă uneori orânduirea lumii îi este neplăcută, spune că a fost rău creiată.

Alexandru Kerestury

Cronicile lui Stendhal-Beyle

Nemuritorul autor al romanului „Rouge et Noir", a fost nu numai unul dintre marii romancieri ai Franţei, ci şi un distins şi apreciat savant ale cărui lucrări de specialitate sânt cu multă căldură remarcate de lumea ştiinţifică. In deosebi lucrările istorico-estetice ale lui Stendhal sânt valoroase şi un critic englez (Benlywe) ţinând zilele trecute o conferinţă la Universitatea Horvard din America a accentuat, că operele estetice ale lui Stendhal-Beyle asupra renaşterei italiene, pot servi ca documente pentru oricare cercetător al culturei rerenaşterei.

Stendhal are două volume din aceste cercetări.

Primul volum conţine „nuvele din renaşterea". Povestea abaterei din Castro, Vittoria Accorcumboni, Cenci, Princesa de Palliano, Raimondo Orsini şi Troilo Savelli. Mai interesant este însă volumul al doilea, care aduna la un loc essayurile lui Stendhal. Cele mai interesante părţi ale acestui volum sânt cronicile asupra Papei Paul al III-lea, Princesa de Amalfi, Prinţul de Savelli, Cardinalul Aldobrandini, Pompilia Comporini etc. — Asemenea tuturor scriitorilor mari (Byson, Wilde, Ruskin, Anatole France) şi Stendhal era un perfect cunoscător al civilizaţiei latine, care se ocupa cu întreg complexul al istoriei antichităţei romane şi făcuse strălucite studii estetice, ca să poată reconstrui viaţa fantastică şi luminoasă a renaşterei italiene. „Portretele imaginare" ale lui Walter Pater considerate azi ca cele mai eminente opere de reconstruire a renaşterei italieneşti, nu sunt superioare nuvelelor de inspiraţie latină ale lui Stendhal-Beyle, care sunt scrise cu intuiţia bogată şi stilul rafinat al unui adevărat artist.

Monumentala operă a lui Walter Pater „Renaşterea" şi însemnările lui Gobineau (dialogurile) nu pot fi lipsite de amintirea operelor lui Stendhal-Beyle asupra glorioasei epoce a renaşterei italiene.

SONET

Sub violentul pal de Primăvară
Eu simt cum rând pe rând se scutur anii
Ş-au aprins albe lumânări castanii
Prin parcurile ce 'nfloriră iară...

Şi'n clipele acestea de jelanii...
Aş vrea trecutu 'n minte să-mi răsară
Din inima grădinii azi să-mi pară
C'ascult cu drag atâtea spovedanii...

Dar numai sunt copilul plin de soare
Mi-e sufletul ca toiul unei ierne
Rănit de-atâtea vise-amăgitoare

Pe urmele regretelor eterne
Caisul doar cu roza lui ninsoare
Petalele încet... încet şi-aşterne...

GEORGE NIKITA

Un domn care intervine...

Avocatul Tălâmbescu era apărătorul tuturor cauzelor drepte.

— „El, domnule, — zicea el — nu pot suferi pentru de a vedea o nedreptate... şi fie ce-o fi... intervin, — uite-aşa: intervin..." Pumnul drept strâns tare, arăta că mai totdeauna intervenţia îşi ajungea scopul. Această intervenţie se producea, mai ales, când era vorba de desmoşteniţii soartei. Venea în camera avocaţilor şi sbiera:

—„Auzi, domnule!.. Nemai pomenit... Doamne!.. în ce ţară trăim?!.."

Desfăcea apoi braţele şi exclama:

— „Ştiu eu ce-ar trebui!.." dar niciodată nu lămurea ce-ar trebui...

Ca înfăţişare, d-l Tălâmbescu e înalt, lat în umeri, cu capul leonin şi cu privirea aspră, ras totdeauna proaspăt şi călcând apăsat, de parcă ar zice: „eu intervin, domnule!.." Priviţi-l cum trece prin dreptul cabinetului de instrucţie!.. O dâră uşoară de parfum, amestecat cu un vag miros de tutun, rămâne în urma d-sale..

Deodată, se opreşte din mers... Un sgomot înfundat, ca de răbufnitură adâncă, se aude dinspre uşa instructorului. O mârâitură de glas isbucni:

— „Mă!.. te omor, mă!.." şi iar o bufnitură surdă. Un pumn enorm cădea pe un grumaz, iar un glas ca de om gâtuit, abia se ivea, rugător, ca un oftat:

— „Nu mă bate, domnule judecător, nu mă bate!.."

Domnul Tălâmbescu simţi cum i se urcă sângele la cap şi deodată, fără să cugete, se întoarse din drum, făcând faţă uşei dela instrucţie.

Işi zise:

— „Trebue să interviu... Asta-i neomenie!.."

Ştia el de mult că „bruta" de Ianculescu bate la instrucţie, dar nu credea... Acum avea dovezi. Recunoscuse glasul scremut al instructorului, care repezea pumnii în carnea omului şi-i spunea cu glas zugrumat de furie: „mă!.. te omor, mă!.."

Ridică mâna s'o pună pe ivărul uşei, — — când, fulgerător, un gând ferbinte îi trecu prin minte: „ce faci?.. pierzi afacerea cu Mărgăritescu, nenorocitule!.." Rămase cu mâna în vânt, şi cu gura puţin căscată... Işi aduse atunci aminte că a doua zi, avea în faţa aceluiaş judecător, afacerea liberărei provizorii a lui Mărgăritescu... Onorar: zece mii lei, dacă isbuteşte... Fără să vrea, îşi zise repede în minte:

— „O fi având dreptate şi instructorul... Sunt unii care „exasperează" şi pe omul cel mai răbdător..."

Tot în clipa aceea se auzi din nou o lovitură ca şi cum cineva ar fi dat un pumn cu toată puterea într'un aluat. Cel lovit nu mai avea glas să zică ceva, ci numai scotea un muget surd, ca un „mmm" scremut... Ca o lumină palidă mai înflori în sufletul lui Tălâmbescu gândul intervenţiei, dar tot atunci peste această lumină se rostogoli învingător, gândul la banii lui Mărgăritescu...

Lăsase mâna în jos şi vru să plece, când uşa dela instrucţie se deschise dintr'odată şi grefierul dădu busna peste el..

— „Pardon..."

— „Pardon..." şi o clipă stătură faţă în faţă ca doi duşmani.

Grefierul recunoscându-l, îi zise.

— „Poftiţi, coane Irimia, poftiţi!..",

Tălâmbescu, surprins, îngăimă:

— „Mda... nu... nu vă deranjaţi... treceam pe aici... mda..."

Instructorul, cum îl văzu, îşi schimbă glasul:

— „Intră, „maestre", — cu ce te pot servi?.."

Tălâmbescu, învingându-se pe sine, veni spre instructor cu mâna întinsă şi surâzător, îi zise:

— „Mda... treceam pe aici şi tocmai voiam să vin... îmi spuneam: ce-o mai fi făcând instructorul?.."

— „Ce să fac, dragă?, — mizerie..." Cu privirea arătă spre omul care stătea, ca răstignit, răzimat de zid... Ochii acestui om erau roşii şi umezi, obrajii buhavi erau vineţi, iar mâinile îi stăteau peticite, în jos. Lăsase capul moale pe-un umăr şi privea fix şi fără gând, undeva, în podele, — un smoc de păr încâlcit stătea ridicat în sus ca părul unei paiaţe dela circ. Pe fălci se cunoşteau urmele roşii ale pumnilor...

Instructorul dând din cap, zise, căinându-se pe sine:

— „O adevărată mizerie, dragul meu..." şi ca să-l convingă că are dreptate, adăogă, arătând spre omul vlăguit de lângă zid:

— „Bestii, dragă, adevărate bestii...":

Tălâmbescu tăcu vreo câteva clipe, — apoi, ca nu cumva să supere pe instructor, zise, gândindu-se la Mărgăritescu:

— „Da, dragă..." Şi fără să ştie dece, urmă în franţuzeşte:

— *„Vous avez raison, cher ami*..." surâzând cu dragoste instructorului, care, tot în clipa aceea se gândea că are, în Tălâmbescu, un mare sprijin de avansare...

Şi pe când prietenii îşi luau rămas-bun, surâzându-şi aproape galeş, — omul necunoscut de lângă zid, îi învălui pe amândoi într'o privire ştearsă, aproape idioată...

ALEXANDRU LASCAROV-MOLDOVANU

STUDII DE FOLKLOR

Iarba fiarelor

de **I. Aurel Candrea**

IV

II. *Ferega.* — Despre această plantă criptogamă se pomenesc de asemenea multe minunăţii. Această frumoasă iarbă de pădure, care creşte prin regiunile muntoase, cu toate că nu face floare, e culeasă şi adesea cultivată ca plantă ornamentală. Printre numeroasele ei varietăţi, sunt unele care posedă anumite proprietăţi terapeutice, care o fac să fie întrebuinţată în medicină. Nu însă pentru acestea e căutată de popor, ci pentru cu totul alte motive, pe care le vom arăta în cele ce urmează.

Modul de creştere şi de reproducere a feregelor a uimit toate popoarele. Când toate celelalte plante fac flori, fructe sau seminţe de pe urma cărora se reproduc, singură ferega se deosebea cu totul de celelalte, neproducând nici unele de acestea. Pliniu (*Ist. nat.* XXVI. 37), vorbind de această plantă, după ce-i descrie proprietăţile şi întrebuinţarea în leacuri, închee cu observaţiunea că „nu produce nici floare nici sămânţă". Lucrul e explicabil de altfel: ca la toate criptogamele, sămânţa e înlocuită prin nişte sporĭ abia vizibilĭ cu ochiul liber şi care servă feregiĭ ca organe de reproducere. Faptul acesta însă era însă necunoscut poporului, şi de aci credinţa că planta aceasta îşi face sămânţă când n'o vede nimeni şi că această sămânţă dispare tocmai pentru că posedă nişte însuşiri extraordinare, şi nu trebue să încapă pe mâna ori-cui. Astfel numai se explică toate credinţele în legătură cu această plantă, la la noi şi la alte popoare.

La Români, diferitele ei varietăţi, pe lângă numirea generică de *f e r e g ă*, ma poartă numele de *feregută, iarbă dulce, creasta cocoşului, spinarea lupului, spasul dracului* sau *spata dracului*. Poporul crede că înfloreşte odată pe an, în noaptea de Sînziene (24 Iunie). Floarea ei e albă şi strălucitoare ca o stea. Nimeni nu poate avea şi vedea floarea de feregă, din cauză că necuratul vrea să o aibă numai el. Floarea de feregă se iscă între 10 şi 12 noaptea. Ea ţine până la cântarea cocoşului şi apoi se trece. Numai dracul o vede când înfloreşte. Floarea de feregă e foarte bună de noroc. Cine o are la casă, norocul vine chiar la el. Cârciumarul care o are în beciu, vinde băutura foarte degrabă; negustorului care o ţine în dughiană, îi curg muşteriii; ţăranului, care o are în casă, la toate îi merge foarte bine. Floarea de feregă se poate căpăta, însă cu foarte mare greŭ. „Ca să se poată vedea şi lua, trebue să se ducă spre Sînziene doi fraţi, doi veri primari, toţĭ scoborâţĭ din aceeaşi familie, gemeni şi îmbrăcaţi curat cu cămăşi albe, şi fiind curaţi de păcate, se duc la locul unde înfloreşte ferega. Aici stau cu toţii în priveghere, fără să vorbească, între ei, fără să râdă, fără să doarmă şi fără să se aşeze jos. In timpul cât cei 6 oameni stau de pază şi priveghiază în condiţiunile arătate, se arată necuratul, care nu voeşte să-l vadă pe om fericit, şi începe a face fel de fel de ghiduşiĭ, care de care mai gogonate, spre a face pe oameni să râdă, să vorbească ori să-i adoarmă. Şi dacă vre-unul din ei calcă condiţiunile spuse, sau dacă se aude cântând cocoşul, floarea dispare, o fură necuratul şi oameniĭ rămân păgubaşi; se păzesc să nu râdă ori să vorbească sau să doarmă — lucru foarte greu — atunci cel mai vârstnic dintre rude se duce la floare, face trei cruci şi metanii spre răsărit, rupe floarea şi o pune într'o năframă curată, câte una de fiecare, şi o duce acasă, aşezând-o deodată la icoane. In urmă o pune omul în locul şi la lucrul la care voeşte să aibă noroc, şi treburile îi merg minunat de bine. Se poate lua numai floarea feregei din păduri depărtate, unde cocoşul nu se aude cântând. Mulţi oameni se văd bogaţi de pe urmele floarei de feregă, dacă ştiu cum s'o ia" (*Şezătoarea*, XIV, 30—31).

„Ferega, la Sînziene, după credinţa poporului, pe câte va minute înfloreşte, luminându-se ca ziua de soare toate locurile de pe lângă ea, şi atunci, cunoscând-o, o poţi prinde şi lua" (*Familia*, X, 526).

Aceleaşi credinţe despre proprietăţile miraculoase ale feregii le regăsim în Franţa. In Normandia, ferega înfloreşte la miezul nopţii în spre Sînziene. Atunci face sămânţă şi trebue imediat semănată. Cel ce i-a cules sămânţa, până nu s'a scuturat, poate să se transporte dela un loc la altul, tot aşa de iute ca vântul, poate să se facă *i n v i z i b i l*, să cunoască trecutul şi viitorul. In Touraine, sămânţa de feregă trebue culeasă într'o năframă curată şi cu lumânări sfinţite; dar trebue făcut lucrul acesta la ceasul potrivit, căci altfel omul riscă să fie strivit de stejari sau fugărit de necuratul. In Bretania, sămânţa de feregă culeasă în aceste condiţiunĭ şi împrăştiată în Dumineca Floriilor în locul unde se bănueşte că e o comoară, arată exact punctul unde se găseşte. Tot aci se crede că spre a fi apărat de friguri, e de ajuns să muşti din prima tulpină de feregă ce vei găsi în primăvară (Sébillot, *Le Folklore de France*, III, 475, 490). „Ferega joacă un mare rol în vrăjitorie. Sămânţa ei trebue culeasă în ajunul Sînzienelor, după ce omul a postit patruzeci de zile. Se pune sub plantă o pânză nouă, de in sau de cânepă, şi după ce s'au cules toate seminţele, trebuesc puse sau în taftă sau în pergament, spre a se servi de ele numai când e vorba să se explice visele sau să se evoce spiritele. Se întâmplă uneori că necuratul, spre a pune piedici vrăjitorilor, face să isbucnească furtuna în momentul când voesc să culeagă seminţele; apoi îi îndeamnă să pună monede de aur pe planta cu seminţe, spre a le găsi în număr îndoit a doua zi" (De Chesnel, *Dict. des superst.* 422). „Ferega, culeasă în ziua de Sînziene, păzeşte pe om de orice farmec ar putea arunca asupră-i un vrăjitor" (Ch. Beauquier, *Faune et flore pop.*, II, 213)

In Scoţia, se credea de asemenea, odinioară, că sămânţa de feregă, purtată de cineva, îl făcea *i n v i s i b i l* (De Chesnel, *loc. cit.*). Despre această credinţă, în Anglia, pomeneşte Shakespeare, în Henric al IV-lea (partea I, act. I, sc. 1) : „Noi avem reţeta seminţei de feregă, cu ajutorul căreia poţi umbla *n e v ă z u t* de *n i m e n i*".

In Italia, se cred următoarele despre această plantă: „Ferega înfloreşte în noaptea de Sînziene. E o iarbă a cărei floare n'a văzut-o încă nimeni, pentrucă, într'un singur moment al aceleaşi nopţi, înfloreşte, face sămânţă şi se face la loc cum a fost înainte. Ar fi o faptă nelegiuită dacă ar sta cineva să pândească momentul înflorirei ei. Acela care, după ce a aşternut o năframă sub plantă, s'ar duce la o răscruce şi şi-ar răzema bărbia de o furcă, ar vedea trecând strigoaice, strigoi, vrăjitori, draci, bătându-şi joc de el; dar, în schimb, după trecerea nopţii, găseşte în năframă florile căzute, cu ajutorul cărora poate căpăta orice vrea : favoruri, lucruri de pomană, etc., pentrucă florile acestea exercită o putere iresistibilă care face să se plece înaintea lor orice voinţă " (G. Finamore *Credenze... abruzzesi*, p. 161).

La germani, în special, credinţa în virtuţile extraordinare ale feregii, e foarte răspândită.

La aceştia, numita plantă înfloreşte numai în anumite nopţi, şi anume la Sînziene (Westfalia, Turingia, Franconia, Tirol) la Crăciun (Suabia Stiria). Atunci floarea ei luceşte ca aurul şi sămânţa, pe care o face imediat, cade şi nu mai poate fi găsită de nimeni. Această sămânţă are o putere extraordinară. Aceluia care o poartă cu dânsul i se împlinesc toate dorinţele: omul se îmbogăţeşte, câştigă la joc, devine aşa de tare, că poate munci cât 20 sau 30 de alţi oameni. In special, are puterea de a face pe om *n e v ă z u t*. Sămânţa aceasta, pusă lângă bani, îi face să nu se mai isprăvească niciodată. Cel ce se duce, cu această sămânţă, în noaptea de Sînziene, în vârful munţilor, descopere locul unde sunt mine de aur. Acela care o poartă cu sine vede comorile din pământ arzând cu flăcări albastre. Cel ce o capătă, despuindu-se în pielea goală, în noaptea de Sînziene, rămâne vecinic tânăr. De altă parte., se mai crede că rădăcina de feregă, scoasă din pământ în noaptea de Sînziene, uscată în aer liber, fără însă a fi văzută de soare, apără casa de trăsnet; îngropată sub pragul uşii coşarului, apără vitele de rele (Wuttke, *Deutcher Volksaberglaube*, p. 97—99).

Sămânţa de feregă se procură însă foarte cu greu.

In Suabia, ca s'o capete cineva, trebuie să se adreseze necuratului şi omul e supus la multe şi grele încercări. Mai întâiu, timp de patru săptămâni, în postul Crăciunului, nu trebue să se roage nici să se ducă la biserică, ci trebue mereu să se gândească la diavol şi să-şi aibă mereu mintea pironită la dorinţa care-l munceşte. Apoi, trebuie să se ducă în noaptea de Crăciun, între ceasurile 11 şi 12, la o răscruce, pe unde au trecut cândva morţi duşi la îngropăciune. Aci trec tot felul de stafii pe dinaintea omului : suflete de rude şi cunoscuţĭ, umbre de oameni ce sunt încă în viaţă, etc., şi-l întreabă ce caută, pentru ca să-l silească să vorbească. Apoi, mici drăcuşori, se pun să joace împrejurul lui, făcând tot felul de strâmbături, spre a-l face să râză şi să piarză cu chipul acesta puterea de a ajunge în stăpânirea preţioasei seminţe. Acela care rosteşte numai un cuvânt sau zâmbeşte numai o clipă, dracii îl sfâşie în mii de bucăţi. Dacă însă a suportat cu bine toate aceste încercări, vine la urmă un vânător verde, dracul în persoană, care-i aduce o hârtie plină cu seminţe de feregă, pe care omul trebuie s'o păstreze toată viaţa şi s'o poarte mereu la dânsul (E. Meier, *Deutsche Sagen*, p. 242).

In Westfalia, se crede că sămânţa de feregă e greu de găsit, căci planta înfloreşte numai în noaptea spre Sînziene, între ceasurile 12 şi 1; apoi floarea ei dispare. In Franconia de nord există aceeaşi credinţă. Se povesteşte aci următoarea întâmplare a unui om care-şi căuta în această noapte un mânz ce i se rătăcise : Ajungând într'o poiană tocmai în momentul când înflorea ferega, floarea-i căzu, din întâmplare, în încălţăminte. Spre ziuă, se întoarse acasă, intră în odae şi se aşeză. I se păru ciudat că nevastă-sa şi cei de-ai casei nu-l băgau în seamă. Atunci le zise: „Ştiţi că n'am găsit mânzul". Toţi câţi se aflau în odae se îngroziră, căci auzeau glasul omului, dar nu-l vedeau. Atunci nevastă-sa îl strigă pe nume, căci ea credea că ei se ascunsese unde-va. Dar el se sculă, stătu în mijlocul odăii şi zise: „Dar ce strigi aşa, nu mă vezi aici lângă tine?" Spaima celor din casă deveni şi mai grozavă, căci îl auziseră cum mişcase scaunul şi cum umbla prin odae. Acum omul îşi dete seama că era *i n v i z i b i l* şi-i dete în gând că poate avea sămânţă de feregă în încălţăminte, căci îl supăra, ca şi când ar avea nisip sub talpă. Se descălţă, scutură încălţămintea şi toţi putură atunci să-l vază (Busch, *Deuscher Volksglaube*, p. 145-6).

Aiurea, se procedează în modul următor pentru procurarea seminţei de feregă : Se veghiază în nopţile din ajunul Crăciunului, anului nou şi Bobotezei. In această din urmă noapte omul are multe de înlăturat din partea diavolului. Se poate însă apăra de el dacă se aşează într'un cerc magic şi dacă are la sine o cruce făcută din boabe de arin care mai era în floare la Sînziene.

Se povesteşte că un băiat rugase pe un căruţaş, care poseda această sămânţă, să-l ajute s'o capete şi el. Căruţaşul se învoi. In ajunul Crăciunului, la 11 noaptea, se duseră la o răscruce. Căruţaşul descrise un cerc şi spuse băiatului să nu scoată nici o vorbă, ori-ce s'ar întâmpla. El însuşi se apucă să citească în gând dintr'o cărticică. La unsprezece şi jumătate, se auzi deodată un zgomot infernal; apoi, o piatră de moară grozav de mare începu să alerge încoace şi încolo deasupra capetelor lor, pe un fir de aţă subţire. Apoi, li se arătă un car înhămat cu patru cai, al cărui cărăuş le ceru să-i arate drumul spre sat, spre a-i sili să vorbească. Văzând că nu răspund, plecă şi, în urma lui, veni deodată rostogolindu-se o strachină mare de lemn şi-i întrebă dacă o să poată ajunge carul. Această strachină i se păru băiatului aşa de caraghioasă, încât începu să râză cu hohot, iar tovarăşul său îi trase o palmă sdravănă, căci, prin râsul lui, nimicise toată puterea de a căpăta sămânţa de feregă (Reling u. Bohnhorst, *Unsere Pflanzen*, p. 114—115).

Se isbuteşte însă mai uşor şi mai sigur să se capete sămânţa de feregă, dacă se aşterne pe jos procovăţul (pânza cu care se acoperă sfântul potir). In timpul nopţii, sămânţa plantei cade pe pânză; aceasta se ridică apoi de jos, până a nu răsări soarele, însă fără a se atinge de sămânţă, căci altfel dispare (Grohmann, *Aberglauben*, p. 97).

I. AUREL CANDREA

Mărturii despre Daniel Constantin Rosenthal

D. Octavian Goga nesocoteşte sau pune la îndoială activitatea *revoluţionară* a pictorului D. C. Rosenthal.

Vulgarităţile atrabilare cu cari d-sa ne-a obişnuit, într'o sumedenie de articole şi notiţe, au făcut ca documentul ce i s'a servit drept răspuns să nu fie prezentat sub forma unei dulce pilule, ci să se înfăţişeze acrimonios.

Nu-i nimic, — o să treacă şi asta!

Revenind însă la discuţiile în jurul lui Const. D. Rosenthal, iată ce avem de spus d-lui Octavian Goga:

In preţuirea activităţei *literare* a cuiva, expertizele au nevoe cele mai adese-ori de verificări şi de supra-arbitragii. Aprecierile critice sânt mult-relative şi pot varia dela simţ estetic la simţ estetic, dela concepţie la concepţie.

O pildă dintr'o mie: pentru unii consumarea lui *ru* din *nostru* ca să dea naştere unei rime în *ost* (nost-fost) e o inovaţie fericită; alţii socot că mai norocoasă idee a avut un Eminescu, bunăoară, când a rimat *nù plec* cu *îndùplec*.

In ce priveşte însă, activitatea pe un anume târâm social, *faptele* nu pot fi tăgăduite ca o promisiune oarecare, sau date la o parte ca un spectator gratuit şi neoficial, sau înghiţite ca un simplu sufix.

Locuinţa lui C. A. Rosetti la Paris, în timpul exilului

(Tablou lucrat de Const. D. Rosenthal)

(C. A. Rosetti mătură în cameră, Ioan Brătianu poartă nişte cărţi şi Mălinescu e cu o sticlă şi o lampă.)

Iar mărturiile vremii ni-l arată pe Daniel Constantin Rosenthal activând — în ţară şi în străinătate — în primele rânduri, în ajunul şi în timpul marei revoluţii dela 1848, şi în puţinii ani cât i-a mai fost dat să trăiască după reprimarea revoluţiei.

Mărturiile acestea se găsesc în: oficialul revoluţiei *Monitorul României*, în ziarul *Courrier français*, în *Sentinella Romana* (foasta *Convenţiunea*, de sub direcţia lui Grigorie Heliade): în broşura lui Michelet „Principautés Danubiennes — Madame Rosetti" (publicată la Paris în 1853); în „Arabescuri — Uă călătorie pe Dunăre în Ghimie de J. Voinescu. Cotră D. J. Brătianu" (tipărite în *Românul* din ultimele zile ale lui Noembrie 1861); în scrisorile lui C. A. Rosetti — cari se află în secţia manuscriselor din Biblioteca Academiei Române —; în scrierile „din Juneţe şi din esiliu" ale aceluiaşi; în numărul festiv al *Românului* apărut cu prilejul celei a doua aniversări a morţii lui C. A. Rosetti; în tomurile II, III, IV, V şi VI ale lucrării „Anul 1848 în Principatele Române, acte şi documente publicate cu ajutorul comitetului pentru ridicarea monumentului lui Ioan C. Brătianu"...

Curm înşirarea ca să încapă măcar câteva citate!

Intr'o polemică cu *Trompeta Carpaţilor* (a lui Cesar Bolliac), „Sentinella Română" a lui Gregorie Heliad spune:

„Ei bine! ce au să cugete românii în urma acestor zise ale **Frompetei,** când le vom spune noi, cu durere, o mărturisim, că singurul martir ce a dat revoluţiunea română a fost un evreu, Daniel Rosenthal?

„Insărcinat cu misiune de comitetul revoluţionar din Franţa unde se aflau toţi românii cari au ţinut sus drapelul libertăţii, el trădat, căzu în mâinile inamicilor libertăţii noastre, fu arestat într'o temniţă din Pesta, suferi tortura şi preferi bine să moară, decât să denunţe pe fraţii lui români precum nici misiunea cu care-l însărcinaseră ei, şi, dându-şi ultimul suspin, el zise în sine: A muri cineva pentru libertatea patriei este moartea cea mai frumoasă!

Ce va răspunde oare **Trompeta** la aceasta? Făcut-au oare directorele ei ceva în revoluţiune şi după revoluţine care să se poată compara cu fapta nobilului martir Rosenthal? Implinit-au cu aceeaşi scumpătate d. Bolliac misiunea cu care a fost însărcinat de către infortunaţii Unguri? Dus-au coroana şi pietrele scumpe ale ngariei la destinaţiunea lor? Lumea ştie ce trebue să crează astăzi în această privinţă! *)

După un citat în stilul romantic al polemicilor din anii de după revoluţie până la izbândă, în literatură, a Junimii, — iată acum un fragment, sobru, ca unul ce e luat dintr'un decret (datat 2 August 1848):

Dreptate-frăţie

In numele poporului român

Locotenenţa domnească a ţării româneşti

Considerând talentul d-lui Constantin Rozenthal, pictor istoric, considerând că a luat partea cea mai activă la revoluţia noastră...

Semnatarii decretului — prin care „Rosenthal se primeşte cetăţean Român, cu toate drepturile ce dă naturalizaţia" — sânt: I. Eliade şi Hr. Tell. Decretul l'am găsit în „Monitorul Român" din 9 August, No. 9 anul 1848, pag. 35, col. I.

BARBU LAZAREANU

*) Grigore Heliade arată şi rolul câtorva din „consângenii" lui Rosenthal, în revoluţia dela 1848.

„Apoi Sanders, tot un Evreu, a fost singurul care a pătruns în tabăra muscălească dela Copou, însărcinat de guvernul provizoriu din 1848 a împărţi mai multe acte prin cari să facă pe Polonii ce se aflau în tabăra rusească a se asocia cu Românii. Aceasta o ştie însuşi domnul Bolliac, afară numai dacă n'o fi uitat-o astăzi când nu-i mai vine la socoteală să o ţie minte, cum a uitat, sau se face că a uitat, că a susţine despotismul nu va să zică a lupta pentru libertate.

„Să trecem oare cu vederea pe Lăzărică zaraful, care ţinu pe d. Brătianu, cu riscul capului său chiar, în casa sa mai mult de două luni, pe când ţara noastră era ocupată de invasiune, şi pe când capul acestui eminent bărbat era pus la preţ şi ar fi fost plătit foarte scump, aceluia care l'ar fi dat în mâinile inamicilor libertăţii noastre? Evreul zaraf păzi pe acest cap al mişcării noastre naţionale mai bine decât pe copilul său, căci ştia că d. D. Brătianu a lucrat şi lucrează pentru ţara Românilor care era şi a lui".

Corespondenţă din trecut

Prin vrafurile de hârtii uitate, în cine ştie ce colţ întunecos al vreunui pod, se găsesc adesea, scrisori cari, înfruntând vitregia vremurilor, sunt mărturii vădite ale unor fapte şi moravuri de odinioară. Aşa este şi cu scrisoarea de mai jos, care, constitue o pagină în istoria regenerării noastre naţionale.

M. KOGALNICEANU LUI ROSETTI

La Paris.

Iaşi 1/13 Octomvrie 1856.

Amice,

Ţi-am primit doue scrisori, una prin care'mi comunici scrisoarea lui Brătianu, despre pregătirile făcute pentru meetingul din Brigton, şi alta în alăturare cu o altă scrisoare, tot a lui Brătianu, pentru a arăta-o reacţionarilor. Această scrisoare era neapărată, căci îmi făceau zile fripte. Prin cea dintâi îmi faci imputări că n'am găsit abonaţi la *Revue de Paris*. Te înşeli. După îndemnul meu peste treizeci s'au abonat la ea, însă nu la redacţie d'a dreptul, căci atunci abonamentele, din pricina poştei, se suiau la 18 galbeni pe an; ei s'au abonat la expediţia poştei austriace de aicea şi aşa nu le vine mai sus de 8 galbeni. Pentru foişoara, livrezoana ce-mi vine de-a dreptul, în urma abonamentului făcut de tine, plăteam câte cinci sfanţi, de aceea, acum m'am abonat la poşta austriacă. Să nu socoţi că sunt în ceva ajutat de cineva. Voi credeţi pe acolo că *Steaua Dunării* era subvenţionată de vre-o partidă cu mii de galbeni. Mare greşeală. *Steaua Dunărei* s'a susţinut prin singurele sale mijloace. Pe lângă munca mea, în mai puţin de un an de zile, pe lângă venitul abonaţilor, m'a costat din pungă peste *şease sute galbeni. Steaua Dunărei* n'au avut alt ajutor decât *treizeci şi nouă galbeni*, o mică colectă făcută de tineri (indiscifrabil) când s'au depus cauţiile în urma legei presei. Voi credeţi că suntem milionari! Aceia cari sunt milionari nu sprijină nici unirea, nici subvenţionează jurnaluri, sau întreprinderi patriotice. Jurnalul din Constantinopoli zicea într'unul din numerile sale despre partidele noastre: *„ils sont à peine cent et ils font du bruit comme mille.* Intre noi vorbind, zicând *cent*, el ne făcea prea multă onoare. Nu suntem măcar *zece* cari facem vuet pentru o mie. Mişcarea şi munca continuă ce mi-am dat anul acesta, 'mi va costa viaţa, căci o boală mortală s'au apucat de mine. Nu crede că'ţi exager lucrurile, sunt ameninţat de un anevrism la inimă şi prevăd ce mă aşteaptă curând.

Sunt singurul care muncesc, te pot încredinţa. Adecă lucrez pe zi opt-spre-zece ore, corespunzând cu ţinuturi, îndatorând pe unul cu vr'o petiţie, sau memuar, câştigând pe altul, apărându-i procesul gratis, împrumutând pe alţii. Treburile mele apoi, cari sunt foarte variate: fabricanţii, proprietarii, arendatorii de moşie, advocaţii, părinte de familie, toate acestea îmi iau timp mult. Pune apoi şi timpul care îmi cere lupta, *car je suis le loupp noir de monsieur et surtout de Madame le Caïmacane; on me fait l'honneur d'une persécution toate particulière, et je t'assure que l'on n'agit pas de mainmorte.* Ştii, sau poate nu ştii, că toată averea mea şi a multora altora, peste treizeci mii de galbeni, am pus-o întru întemeierea unei fabrice de postav, singura din Moldova şi care prin proporţiile ei, le poate concura cu cele mai mari aşezăminte industriale din Moldova. *C'est une ville.* Ei bine, neputând face chiar la *termen* o câtime de postav miliţiii, din causă că în anul trecut, fiind mare secetă, toată iarna mi-au stat roţile idraulice, şi în primăvară am contenit două luni lucrul spre a întemeia maşina de abur. Domnul Caimacam, aţâţat de soţia d-sale care cu cât în tinereţe era aprinsă la amor, pe atâta acum la bătrâneţe este aprinsă la răsbunare, au ordonat în 40 de zile a-mi vinde fabrica, pentru *un neajuns* de opt sute galbeni. Până când am scăpat de această baie rece am scos peri albi. Răsbunarea este astăzi maxima Statului. Vai de toţi aceia, mari şi mici, cari au fost nenorocirea de a fi pentru unire. *Qui est pour l'Union est contre l'hospodarieat* de Theodoritza Bals. Şi vai de toti aceia mari şi mici, până şi simpli preoţi, precum un adiunct la şcoala din Tecuci s'au exilat pentrucă au susţinut opinia sa pentru unire. Niciodată n'am avut un guvern mai infam decât acesta de astăzi; pas de justice, pas de génerosité, pas même d'humanité. Se zice despre domnul şi doamna Balş: *Ce ne sont pas de boyards, ce ne sont pas de roumains qui sont arrivés au pouvoir, ce sont de Cigains! O laie de ţigani.* Şi din nenorocire desfiinţarea legei presei mi-a luat singura armă de luptă. Astăzi când *Steaua Dunărei*, când *Zimbrul* sunt închise, când numai *Gazeta de Moldova* şi broşurele publicate cu învoirea guvernului, zilnic acuzează, calomniază pe oamenii unirei, fără ca aceştia să poată întâmpina, vechiul întuneric începe a domina şi a se răspândi mai ales în ţinuturi, unde presa străină nu pătrunde, şi unde presa românească avea câmpul cel mai mănos! Intemeierea censurei ne-au dat o lovire de moarte; şi cu cât comisia Europeană va întârzia, cu atât soarta noastră se va face mai mizerabilă. Cine ar fi crezut că din tratatul din Paris ar rezulta un asemenea regim pentru Principate?

Cu drept cuvânt s'a zis la noi: *Ce que les français gagnent sur le champs de batailles, ils le perdent sur le terrain de la diplomatie.*

. . . .

Comisia Basarabiei se află de trei zile în Iaşi, ea a delimitat toată graniţa, afară decât linia Bolgradului. Mâine comisia se porneşte la Cişinău, capitala Basarabiei, unde va aştepta hotărîrea congresului. Bezadea Grigore Sturdza, care se află printre comisarii Turciei, atrase luarea aminte într'o obştească societate de recepţii la dânsul, în faţa miniştrilor Caimacanului celor întâi reacţionari, s'au declarat pentru unire, zicând că oamenii *Stelei Dunărei* sunt singurii cari au cunoscut şi au apărat interesele Principatelor; că înţelege opunerea Porţei, măcar că este sigur că Poarta va veni mai târziu să recunoască că tacma unirei este în folosul ei, dar că nu înţeleg *partida bastardă*, a separatiştilor, că posteritatea va avea o aspră judecată pentru aceştia.

. . . .

Reese din scrisoarea de mai sus, că bietul conu Mihalake, cât de energic o fi fost tot nu a putut să se sustragă bârfirilor şi intrigei şi mai ales, iese în evidenţă rolul trist pe care femeile uneori îl joacă, prin influenţa lor. Am zis: uneori!

CONST. V. ROSETTI

Schiţă de Vară

Cad clipele în ochi de spice coapte
şi Vara calcă pe cărări de soare
cu flori albastre prinse'n cingătoare
şi-ascultă cum'i 'ndrugă vântul şoapte.

Păşeşte printre lanuri îndoite
de-atâta soare şi de-atâta belşug;
Zâmbeşte, lângă un car văzând cum sug
doi feţi la sânul mamei obosite.

Peste flăcăi cu-obrajii traşi de muncă
ce pe postaţe 'ndemnuie cu sârg
visând la guri de fete, — poame'n pârg. —
pulpana hainei vântului aruncă.

La un răzor se frânge de mijloc,
culege de pe-un rug ghimpos o mură,
de pe-un măceş desprinde o răsură
şi 'şi-o anină 'n plete ca la joc.

Un pumn de spice coapte freacă 'n palmă
şi ochii 'i râd, căci boabele sunt pline.
Un greer care chiraie a bine
îi sare c'o lăcustă 'n sân de-avalmă.

Pe luncă a'ntâlnit cirezi de boi
şi bivoli grei cu şoldurile strâmbe —
şi le-a svârlit pe spate grele trâmbe
de vâlvătăi,—ca nişte şaluri moi.

S'a sbenguit sălbatecă, domoală,
şi-a prins cu mâna fluturi prin livezi.
Pe-un cârd de capre sure şi de iezi
a vrut să-l puie ca pe-o fructă'n poală.

Inmlăduindu-şi trupul de şopârlă
S'a dus apoi şi a căzut în braţă
unui cioban cu flori de dor pe faţă
ce sta stingher, cu ochii aprinşi, la târlă.

Zaharia Stancu

Din „O mie şi una de gândiri"

55.

Nu vă cer să vă revoltaţi nici măcar să vă reînoiţi: cer să vă coborâţi adânc în voi înşivă şi să scoateţi toate comorile ce zac în suflet. Pentru aceasta, însă, vă trebuie credinţă. O aveţi?

56.

Calităţile marelui dispărut erau ale sale.
Defectele, — ale ţării.

57.

A mai eşit o vorbă: „teatrul de idei". Ca şi cum celalt ar fi de gumerabică sau de pesmeţi!

58.

Dacă vrei să pierzi o femeie, dă-i drepturi la recunoştinţa ta: va deveni imposibilă.

59.

Femeia încetează să fie femeie, când devine o obligaţie.

60.

Ascunzi tutulora tainele tale. Dar, oare, ţie însuţi nu-ţi ascunzi nimic?

Victor Eftimiu

Prin spitale

Hipocondriacul:

Sânt zile când pulsează în mine viaţa în ritmul unor tainice simţiri: — îmi pare-atunci că ştiu ce lege face ca inima să bată ne'ncetat,... cu toate că adesea mă'nspăimântă sau pare că 'ncetează să mai bată; — îmi pare că 'nţeleg de ce tot curge prin vine şi prin nervi atâta sevă,... cu toate că prea des mă copleşeşte povara cărnii aspre şi avide.

Şi'n zilele acelea când vibrează mai largă, mai sonoră viaţa'n mine, — când simt cât de închis sânt *eu*, în zidurile fiinţei mele, mă rod atunci nostalgicele gânduri: — vreau să sbor departe, mai departe,.. în nesfârşire, printre stele...

Mă obsedează atunci şi amintirea durerilor ce'mi frământară corpul. Mă îngrozesc vedenii din spitale prin care îmi purtasem pătimirea,... şi visurile, dorurile mele — când aprig se luptau în mine însumi duşmanii nevăzuţi şi ne'nţeleşi.

O, albe şi severe săli, cu şirul lor de paturi uniforme, cu atât de fel felurite suferinţe... Colorile lichide din sticluţe cu nedescifrate etichete. Şi paşi uşori prin 'nalte coridoare — o, paşii-acei de dincolo de ziduri! — păreau că-s paşii vieţei, ai speranţei, ori paşii resemnaţi ai nefiinţei... Şi palidele mâini de infirmieră, pe fruntea-înfierbântată, pe obraji — şi gemete şi urlete şi plânsete — şi lungile tăceri ale uitării... Mereu acelaş cer cuprins în cadru, arare fulgerat de-o păsărică, — şi visuri mohorâte sau duioase, — şi arătări zădarnic aşteptate... Mereu aceiaş candelă în noapte, — stea ce ne veghează fără milă, — şi mirosul acela fără nume,...: o! mirosul mormântului de mâine...

Şi-aşa cum stam culcat, în nemişcare, eu urmăriam răscoalele din mine... Inăbuşiam pornirea de-a răcni, — scrâşnind din dinţi, cu pumnii încleştaţi, — şi lacrima adesea mi-o sorbiam... Erau în mine crâncene asalturi, — ce năzuinţi voiau să evadeze? Mă devorau himerele nebune,... ca un incendiu se'ntindea durerea — şi totuş, delirând, râvniam spre astre, râvniam spre armoniile eterne...

...căci viaţa'n mine se 'ndârjia: voiam să simtă, să gândească — să isbândească'n trupu'mi ruinat. O, lungile convalescenţe, sub ramurile miresmate,... şi florile suave şi azurul — şi cântecele ascunse prin tufişuri... Cum renăşteam cu-aceleaşi aspiraţii! — şi par'că mai călit prin suferinţă...

...Dar în zilele acelea când vibrează mai largă, mai avidă viaţa'n mine, mă covârşesc vedenii din spitale. Mă înspăimânt atuncea de durerea crâncenelor lupte nevăzute. Şi simt apoi că pururi putrezesc, — că viaţa-i dureroasă putrezire... Şi mă întreb cu-aceiaş disperare, cum se'ntrebară şi atâţia alţii: — nu e de-ajuns ce fusei înainte de-această pământească întrupare? — nu e de-ajuns ce fi-voi mai târziu, când rece voi intra în besna morţii? De ce, trăind, mereu ne descompunem prin flegmă şi cangrene şi puroi?... De ce scuipăm şi vomităm şi sângerăm?...

Nu sânt de-ajuns atâtea desiluzii, atâtea mutilate năzuinţi? — nu ne ajung torturile iubirii, — tentaţiile, căderile, robiile?.. şi iadul urii monstruoase, — invidia, insulta, calomnia?... — himerele şi nebuniile singurătăţii,... şi viermăria turmelor umane?...

De ce noi pururi putrezim? — şi'n albele spitale, de ce luptăm cu duşmanii nevăzuţi?...

Şi'n zilele când viaţa mă încinde, îmi simt materia pierind cu fiecare clipă care trece; — mă simt un stârv însufleţit, un stârv în care sânt robit, eu, — cel despărţit de veşnicia sufletelor eliberate...

Trăim mereu printre cadavre — înaintăm peste cadavre, prin cimitirul vieţii pervertite. Inaintăm — şi supurăm şi sângerăm şi aiurăm...

Tuberculosul:

— *(Bolnavul stă întins pe spate, — şi degetele 'mpreunate, subţiri şi lungi, par'că-s de fildeş. In albul perinelor, chipul: ceară trudnic modelată. Ochi adânci ca taina neagră ce zace'n fundul de prăpastii — şi buze palide, uscate, cu umbra unui zâmbet trist... O frunte lucie şi 'naltă — şi două pete rose pe obrajii scofâlciţi. — Din când în când o tuse aspră, ca vântul toamnei, sacadată; se'nvălureşte cuvertura — şi tot scheletul se vădeşte... Şi el priveşte în azurul ce vibrează prin fereastră; — atât de blândă e privirea,... iar buzele arar se mişcă: — o rugă isvorâşte 'ncet ca o mireasmă otrăvită):*

— O, veşnice puteri de viaţă, ce'nsufleţiţi un fir de iarbă, un isvor, un nor, o stâncă, un ochiu de linx sau o albină... supreme forţe universale, frenetice, învălmăşite — şi totuş pururea unite în tăinuită armonie!.. Aţi închis o mică undă, din suflul vostru infinit, în pieptul meu de om *(tuşeşte)*... şi unda vieţii era pură şi avidă şi fierbinte — şi se sbătea în corpul meu: o închisoare sângerândă.

Şi am privit pătrunzător în mine însumi şi în juru-mi; am căutat tot adevărul ascuns sub mii de aparenţe şi-am plăsmuit o altă lume, pe care nimeni n'o ştia... Şi-auzul meu prindea cuvântul ce haosul îl ordonează. Mai ascultam *(tuşeşte iar)* melodiile tăcerii: cântări de floare şi de astre, cântarea inimei ce speră — şi corul sufletelor pure şi ruga dragostei în umbra secularelor păduri...

Şi am simţit ce slabă-i carnea şi cât de van răsună paşii prin străzi febrile, mercantile; am fost rănit de vorbe negre, de urlete şi de tentaţii, — căci îndârjit mă avântam spre culmi, să cuceresc *(tuşeşte iar)*...

Şi am iubit făpturi visate; eternizam vremelnicia — urâtul îl purificam, găsiam comori şi prin noroi...

Şi am gândit la ceiace nu se gândesc robiţii clipei, priviam în noaptea înstelată, ca'ntr'o fiinţă fără formă — şi Adevărul îl simţeam în sângele şi'n suflul meu... Şi am vorbit cu spirite iar isolaea mă unia, cu voi, putei universale...

Am... *(tuşeşte iar şi scuipă sânge; teroarea morţii îl încleştează)* O! nu,... ertaţi, ertaţi, puteri supreme, c'am încercat să fiu mai mult decât a fost sortit un om. Ertaţi *(tuşeşte)* c'am încercat să evadez din mine însumi, ca să plutesc în nesfârşitul ocean al veşniciei pure...

(Tuşeşte iar), ertaţi c'am fost altfel decât fraţii mei — o! fraţii mei pe cari atât i-am plâns sau i-am dispreţuit. Căci n'am crezut ce dânşii cred şi n'am iubit cum ei iubesc! nu m'am robit Rutinei sfinte, aceiaşi idoli n'am slăvit, n'am mers pe calea 'ncercuită a destinului uman...

Ertaţi, ertaţi *(tuşeşte, scuipă)* că am râvnit spre Absolut, uitând că nu-s decât un om — un fiu al Terrei degradate... M'aţi prăbuşit din paradisul sufletelor isbăvite — o! armonii universale! — şi'n patu-acesta de spital mă pedepsiţi, mă pedepsiţi... Slăvite fiţi, puteri supreme!..

O, unda vieţuirii mele se sbate'n trupu'mi ruinat — şi se preschimbă'n flegmă *(scuipă)*... O, viaţa mea ce-o scuip cu sânge!.. Ertaţi! eternităţi astrale — şi fiţi slăvite c'am putut prin voi să năzuesc mereu... şi să v'ajung *(tuşeşte iar)*... şi să gust cu voluptate şi adorare — şi să mă simt şi eu un zeu, o clipă numai...

Ertaţi-mă, o! zei eterni! fiţi prea slăviţi *(mereu tuşeşte)* — iar oameni, voi, fiţi fericiţi... în robia voastră mută... fiţi fericiţi...

(Se'năbuşă; ochii-s mari, încinşi de flacăra din urmă; se cască gura ca şi neantul — şi fruntea par'că luminează — şi cele două pete rose se topesc în albul feţei. Iar mâinele, ca fildeş vechiu, întinse spre azurul pur, încet-încet se'ncrucişează pe pieptul gol de suflul vieţii)...

EUGEN RELGIS

Prin ţara Oltului în 1916

La 1 Septemvrie, sosind noi ordine, părăsim Ţânţarii reuînd marşul în spre Vlădenii vecini, sat românesc şi acesta, după cum vestea crucea răsăriteană de pe coperişul fiecărei case şi numele celui care a întemeiat gospodăria, scris în slove mari pe faţa clădirei. Dacă la Ţînţari numele ce revenea mai des era cel de „Grămadă", aci nenumăraţi fruntaşi purtau pe cel de „Potcoavă".

Şi e frumos acest obiceiu al celor de peste munţi: mîndria cu care, sub Unguri, îşi mărturisiau neamul şi credinţa; pietatea cu care păstrează amintirea strămoşului atunci cînd, în Bucureşti — unde doar atît de puţini mai ştiu cum i-o fi zis tatălui lor mare — este parcă o întrecere în a şterge trecutul, sulemenind casele cu var, înzorzonîndu-le cu ornamente de gips, pentru a putea lua o chirie tot mai mare pe casa ce nu trezeşte în suflet amintiri.

De la Vlădeni nici un sat nu ne-a mai eşit în cale pînă la Perşani, la capătul minunatului defileu de 20 km., unde trebuia să ajungem cu cît mai puţine opriri, deşi drumul, cu multele lui urcuşuri şi şerpuiri, devenea tot mai obositor.

In depărtare, tunul şi tunetul mîrîiau ca într'o ciudată întrecere de fiare mînioase. Pe şoseaua îngustă treceau, silind infanteria să se înghesuie pe marginea drumului, numeroase chesoane de artilerie, automobile sanitare „Regina Maria", trecea cavalerie în galop, şi totul arăta că o luptă se dă sau se pregăteşte în apropiere.

La 12 jumătate din zi sosiam la Perşani. De aci, la capătul trecătoarei, se întinde, cît pot coprinde ochii şi pînă departe în spre Sibiiu, şesul, mărginit de Olt la nord iar la sud de munţii abrupţi ai Făgăraşului, şes care alcătuia vechiul „Ducat al Făgăraşului" (Ţara Oltului astăzi) pe care, de la Vlaicu Vodă pînă la Vlad Ţepeş, l'au stăpînit Romînii.

Lîngă satul Perşani, într'o vîlcea, o întreagă brigadă îşi înnălţase corturile, un orăşel de corturi, frumos aliniate şi acoperite cu crengi de fag, dar nu ca podoabă ci ca măsură de apărare prin camuflare în potriva aeroplanelor, monstruoaselor păsări cu neagră cruce pe aripi, dornice de a oua de la înălţime oul lor infernal pe capetele noastre. Am mai lărgit orăşelul caselor pitice cu cîteva străzi de corturi în cari oamenii au găsit adăpost în potriva ploaei ce începuse a cerne.

Fusese vorba ca, pe la miezul nopţei, să fim deşteptaţi spre a porni în ajutorul trupelor cari urmau să treacă Oltul la Şercaia, marele sat săsesc, la vre-o 8 km. spre meazănoapte. Canonada a început violentă la ceasul hotărît, dar operaţiunea a izbutit probabil, căci am fost lăsaţi să dormim pînă la 5. Atunci, pe ploaie, căsuţele de pînză au fost desfăcute, fiecare foaie de cort, transformată în umbrelă, acoperind capela, cocoaşa grea a raniţei. Şi cum valea era numai băltoace şi cum ţeava puştei eşia de sub pînza impermeabilă ca un lung cioc de pasăre, ai fi jurat o armată de cocostîrci cocoşaţi, cu ciocul în vînt.

După ce ajutarăm la scoaterea trăsurilor regimentare pe şosea, peste şanţul plin de apă, cu chiote, cu cîte un îndemn mai original ca „hi granată hi!" faţă de un biet cal slab de rechiziţie, şi cu pomenirea tradiţională a sfinţilor din calendar, fără de care un cal ce se respectă nu e capabil de o sforţare mai eroică, coloana se formă şi caravana porni.

N'o luarăm însă spre Şercaia şi de a lungul Oltului şerpuitor, pe şoseaua largă, pornind în linie dreaptă spre Făgăraş, păzind apa ca o guvernantă bătoasă pe un copil năbădăios, ci, pentru ca să nu ne bată tunurile de pe înnălţimile din dreapta Oltului şi să ne spioneze marşul, coborîrăm spre sud, urmînd şoseaua îngustă ce leagă salba de sate, toate romîneşti, de la poalele peretelui uriaş al munţilor Făgăraşului. Vîrfurile lor semeţe: Moldovanul, Surul, Negoiul, nu se vedeau, retezate fiind de un nor plumburiu; singur Codlea, ciudatul munte izolat, rotund ca un cozonac moldovenesc, şi care de la Braşov nu ne pierduse din ochi, se uita la noi, îngrijorat, de la înnălţimea celor 1300 metri şi lui, să vadă de am luat drumul cel bun.

Stătuse ploaia, se uitase neliniştea nervoasă a pregătirilor de luptă din ajun, şi drumul se urma iar cu veselia unor liceeni în excursie.

Nici frumuseţea peisagiului, nici lipsa de praf pe şosea, nimic nu scurtează mai mult un drum decît presărarea deasă a satelor de a lungul şoselei şi parcă, pe acest vechiu pămînt romînesc, se grăbiau satele să ne iasă în drum la mai puţin de un ceas de cale. După bogatul sat Şinca Veche, un orăşel aproape, ce se mîndreşte a fi dat neamului pe Gheorghe Şincaiu, şi după ce am lăsat pe stînga pasul Şincăi (ce duce spre Zîrneşti-Bran la Rucăr-Câmpulung), am trecut prin Ohava, apoi prin Bucium şi la ceasul unu ni se da o haltă mare în satul Mărgineni.

Toată brigada încăpuse în acest sat frumos.

Repausul s'a dat în formaţie de batalioane, grupele de companii fiind înghesuite prin curţile oamenilor. Ordinul era să nu se depărteze soldaţii din faţa piramidelor de arme şi de răniţi frumos aliniate în dreptul fiecării companii. Pe şosea rămăseseră compania de biciclişti, tunurile, o sumedenie de automobile-ambulanţe, trăsurile regimentare.

Pe cînd oamenii, veseli de odihnă, deschideau cutiile cu raţiile de rezervă şi mîncau cu pofta ce o dă umblatul, în aerul înviorător al munţilor, din senin, cineva, cu glas sugrumat, a strigat: *„La arme!"* şi strigătul răspânditor de panică se lăţi din batalion în batalion în toată brigada. Focuri de armă se auziră, automobilele sanitare fugiră în goană înnapoi pe şosea în pocnetele de mitralieră ale motoarelor şi panica idioată transformă în turmă speriată miile de oameni în uniformă.

A fost o clipă cînd e sigur că toţi am fi luat-o la fugă, lăsînd puştile piramidă, de n'am fi fost în curţile închise ale gospodarilor. Ofiţeri, gradaţi, strigau: „Puneţi baioneta! Incărcaţi arma!" dar paralizia coprinsese oamenii, palizi ca nişte morţi, cu gura întredeschisă, ochii mari, apă de năduşeală.

Pe încetul ofiţerii îşi recăpătaseră sîngele rece şi ordonară apelul pe căprării şi atunci oamenii, la auzul numelui lor, se treziră ca deşteptaţi din ipnoză. Repede şi-au pus raniţele şi cu baioneta la armă aşteptară.

Se făcuse linişte, nici un foc de armă nu se auzia şi ne priveam miraţi, nedumiriţi. Plutonul meu a fost trimes ca flancgardă spre liziera de nord a satului, unde s'a pitulat după garduri şi pomi. Vederea se întindea de aci pînă la linia albastră a dealurilor mărginind Oltul: nici o mişcare de trupe. Păsările cîntau, mii de rîndunele, înşirate pe sîrmele de telegraf, ţineau sfat de drum lung, iar la vre-o sută de metri de noi, un bătrîn, cu un cal alb trăgîndu-i plugul, ara liniştit...

Nişte biciclişti, departe pe şosea, fuseseră atacaţi de o patrulă călăreaţă duşmană şi de aci panica, de care n'a fost scutită armată, or cît de vitează, chiar după ani de campanie.

Oamenii de legătură aduseră ordinul de încolonare, căci brigada reluase marşul. Cu greu mi-am regăsit compania, pornită în frunte. In pas alergător depăşeam companiile regimentului 21, ale regimentului 6 infanterie, neputînd recunoaşte pe ai noştrii, căci miile de oameni, miile de suflete păreau toţi la fel, cum toate la fel par vrăbiile, par muştele.

Şi după ce, obosit de fugă, ne-am încolonat, am mai mers în ziua aceea, înfometaţi, chinuiţi de sete mai ales, încă 15 km. apucînd-o acum drept spre nord, spre Olt, pe şoseaua spre Făgăraş, în spre bubuitul tunului.

Trecurăm de satul Hîrseni, întîmpinaţi şi aci de ţărance cu aceeaş urare îngrijorată: „Bine aţi venit! Să v'ajute Dumnezeu drăguţul!", şi cu daruri de poame, cu aceeaşi întovărăşire de copii şi cîini.

Tunul bubuia tot mai apropiat. Vedeam acum peste rîpa Oltului, explodînd şrapnele. Se spărgeau lăsînd pe cer rotogoale albe, mici, de fum luminos; nouraşul se lăţia brusc crescîndu-i parcă aripi, şi ai fi jurat aeroplane apărînd deodată sus în seninul cerului.

Se dădu ordinul să luăm formaţia în contra artileriei. Şi atunci, lunga coloană a brigăzei se rupse în două şiruri paralele, acestea se rupseră şi ele în două, şi iar în două, şi aşa, pe larga cîmpie mocirloasă înnaintarăm în eşicher pe plutoane, pe secţii, prin salturi, trîntindu-ne apoi la pămînt, lipiţi unii de alţii, ca o imensă broască ţestoasă sub carapacea raniţelor protectoare, contra ploaei de gloanţe. La comandă ne ridicam, fugeam vre-o zece metri, pentru a ne culca iar în noroiu, lipiţi pachet, om peste om.

Terenul devenea tot mai mocirlos, cînd fugiam intram une ori în apă pînă peste genunchi şi, cu bocancii îngreuiaţi, salturile deveneau mai tărăgănate, mai neregulate ca să ocolim băltoacele pe cît se putea. Hainele, mîinile, obrazul ne erau mînjite de noroiu. Necontenitele salturi obositoare şi culcări pe pămîntul ud ca un burete, ne sleiserăm de puteri şi tot mai rar făceam salturile extenuaţi, apă de năduşeală. Mulţi soldaţi, cari de la Perşani nu băuseră, se opreau să soarbă din apa stătută, cu toată opunerea ofiţerilor.

Şrapnelele se spărgeau însă departe, deasupra dealurilor mărginind Oltul şi salturile se făceau tot mai puţin conştiincios. Ofiţerii, consultând harta, văzură că mai eram la 12 km de Olt şi atunci companiile, batalioanele, regimentele începură iar să se grupeze şi încolonaţi ne oprirăm la intrarea satului Ileni, unde am stat noaptea.

Am reluat drumul în direcţia Făgăraşului, a doua zi la 8 dimineaţă. Soldaţii se închinau trecînd prin faţa crucilor de lemn pe cari se ţintuise cîte un Crist tăiat în tablă şi văpsit bizar, cruci înnalte, înşiruite pe drum la eşirea din Ileni. Pe şosea nenumăraţi copii şi femei, toată sărăcimea satelor din jurul vechiului oraş, veneau cu pachete din Făgăraş ori mergeau, aţinându-se după soldaţi, să prade în oraş casele ungurilor şi ale evreilor fugari. Şi marşul se făcea fără oboseală în schimbul de glume dintre „cătanele din ţară" şi „boresele", făgărăşence, cu coafura lor caracteristică a părului împletit în cozi mărunte, răsucite peste nişte piepteni de lemn, totul învelit în pînzeturi albe ca un imens turban.

— Şi unde mergeţi?

— Ia, la Făgăraş.

— Şi nu vi-e frică de unguri?

— Au fugit din Făgăraş! Tuna-ar dracu' în ei! Sînt dincolo de Olt, la Galaţi, la Calbor, la Cincşor.

— Şi ce faceţi la Făgăraş?

— Ia, să ne mai înţolim şi noi săracii de la duşman!

— Dar tunul bubuie. Nu vi-e frică?

— Ne-am învăţat noi. Ş'apoi n'o să strice ei oraşul!

Pe un pungăşel, îmbrăcat în haine noi din cap în picioare şi încălţat cu ghete galbene noi, îl întrebăm:

— Şi cât ai dat pe ele măi?

— Cinci deşte!.. ne răspunse drăcşorul arătînd, cu un gest circular, că le-a şterpelit.

Şi aşa, în mai puţin de trei ceasuri de drum, eram în faţa Făgăraşului. Am intrat pe la gară, mergînd de a lungul şinelor. Ungurii dăduseră foc depozitelor, trenurilor de pe liniile moarte. Unele vagoane erau complect carbonizate şi doar ferăria, torturată de flăcări, se rezema în pămînt neagră, mutilată; alte vagoane, deşi vecine, scăpaseră neatinse.

Şi cum mă miram, Chirică, sergentul, mă lămuri:

— Cum i-e scris omului, domnule locotenent!

Am străbătut cu emoţiune străvechiul oraş evocator de atîtea amintiri, străjuit de castelul în care Doamna Stanca după biruinţa de la Gorăslău, aştepta îngrijorată întoarcerea celui ucis mişeleşte pe cîmpia Turdei. Drapele tricolore fîlfîiau pe uliţi, prăvăliile erau închise, tunul bubuia ca la 10 Mai, un grup de români, în redingotă, ne aştepta cu urări salutînd trupele romîne. Dar parcă nu aveau încă deplina încredere în izbînda noastră finală.

In Făgăraş nu ne oprirăm, cu toată părerea de rău a ofiţerilor ducînd dorul unei mîncări mai bune, unui pahar de bere, şi eşirăm prin partea de vest a oraşului pe minunata şosea ce ţine de urît Oltului.

Abea eşiţi în cîmpul liber şi reapărură pe cer norii mici ai şrapnelelor prevestind bubuitura. Luminoasele rotogoale de fum se tot apropiau de noi acum şi în curând căzură şi primele ghiulele între şosea şi pajiştea inundabilă de pe stînga Oltului nestâmpărat. Părăsirăm în grabă şoseaua, coborînd dincolo de rambleul înnalt al căei ferate, după sălcii şi intrarăm într'o cultură de tutun. Ghiulele ne căutau. Foarte puţine însă explodau, căci cele cari nu loviau şoseaua pietruită, se îngropau în smîrcuri aşa că oamenii de la o vreme începură să rîdă de „idioţii ăia de pe deal!".

Cînd ţăranii vlăsceni ai regimentului 6 Mihai Viteazul văzură „firele" de tutun, uitară şi de răsboiu şi de tun şi se opreau minunându-se de cât de frumos şi de mari au crescut firele. Iar când au aflat soldaţii că frunzele cele largi, tulpinele cele înalte cît omul, prin care se strecurau ca în păpuşoiu, sau pe cari le călcau în picioare, e tutun, tutun adevărat, tutun mult cît vezi cu ochiul, atunci, fără să-i putem împedeca, în bătaia tunului, începură să culeagă din foile de tutun, să taie cu baioneta tulpine, să-şi lege largile foi de nicotină de capelă, de piept, de raniţă, cu o bucurie copilărească, transformându-se în paparude, veseli că au tutun, căci apă şi tutun de o avea soldatul romîn, rabdă şi foamea, rabdă toate oboselile, tot greul cum nu e alt soldat pe lume.

De la o vreme bombardamentul încetă, ţinta dispărînd ori ungurii, avînd altă treabă. Făcurăm atunci greşeala, după ce am mai mers prin smîrcuri, mascaţi de sălcii, să urcăm iar pe şosea, la drumul bun.

Şoseaua, în rambleu, domina şesul. Vedeai clar Oltul lucios cu largile lui cotituri capricioase, iar pe dealul mărginind apa drept în faţa noastră, vedeam trupe, trupe minuscule, beţişoare negre răsfirate în trăgători, urcînd dealul Calbor, şi peste capetele lor, planînd, ca nişte nimbi, rotogoalele fumului şrapnelelor.

Totul se vedea atît de limpede, atât de departe de noi, într'un peisagiu atît de frumos, încît or ce noţiune de pericol, de luptă reală, dispărea şi am avut impresia obsedantă că asist la un film de cinematograf. Atât de puternică a fost iluzia, încît mi s'a părut curios, o clipă, că nu cîntă pianul!.. Parcă trăiam într'o lume ireală, parcă un alt om era cel ce înnainta pîndit de moartea stăpînă.

Dar artileria duşmană de pe deal ne zări şi ghiulele începură să ne bată şoseaua. Nu mai era nevoie să se dea nesuferita comandă de „culcaţi", ea se executa instinctiv, la fiece detunătură, pentru ca, trecînd pericolul, prin salt să înnaintăm pînă ce iar vuia „purceaua" şi ne lipiam pământului cocoloş. Deşi foarte multe ghiulele cădeau pe şosea, totuşi,—din plutonul meu cel puţin,— nimeni nu fu atins căci oamenii executau conştiincios salturile în formaţie contra artileriei aşa că ghiulelele cădeau sau prea în faţă sau la coada noastră şi ne alegeam doar uneori stropiţi de pămîntul şi pietrele scuipate din gaura ce o făcea explozia obuzului. Şi alături de soldaţi, un băeţaş, de vre-o nouă ani, surprins de bombardament în drum spre satul lui, cot la cot cu soldaţii se culca la pământ, cu ei executa salturile, în admiraţia soldaţilor îmbărbătaţi de prezenţa unui biet copil: „Brava piciule!" „Brava puştiule!", „Nu te culca, puiule, că e lungă!", „Acu e scurtă: Culcat!" căci soldaţii începuseră, după felul cum vîjîia ghiuleaua spunînd: „Viuuu-poc!" să ştie dacă mai e nevoie să se lipească pămîntului sau mai pot fugi cîţiva metri pînă la un nou vîjîit.

Şi aşa, urmăriţi de ghiulele, intrarăm în satul Beclean şi bombardamentul încetă iar.

In sat, fiindcă nu mai vedeam dealurile de pe cari bătuse artileria, şi fiindcă ne întîmpiniau cu apă, pîine, poame, sătencele, bătrînii, ne-am crezut, ca struţii, la adăpost, fără a ne gândi — ucenici ai răsboiului — că satul e reperat.

Se dădu repaos oamenilor şi ofiţerii începură să se adune la hanul de lîngă podul apei ce trece prin mijlocul Becleanului. Dar cînd să îmbuce cîte ceva, două ghiulele, una după alta, se sparseră tocmai pe locul horei. O ordonanţă, într'o mână ţinînd cutia de sardele ce o deschisese tocmai şi, sărind într'un picior, cu cealaltă mână de fesă, striga: „Mi se pare că m'a rănit! Mi se pare că m'a rănit!" atît de caraghios încît toţi începură să rîdă; dar un soldat, cu faţa plină de sînge, cu mîinile înroşite peste ochi, alergă urlînd prin faţa trupelor, şi fiorul fricei, al panicei ne pătrunse. Ghiulele cădeau tot mai dese, jalonînd strada principală, de la un capăt la altul, şi atunci oamenii rupseră rîndurile să fugă. Cu revolverul în mînă, un ofiţer mic, gras, negru, — căpitanul Gh. Bădulescu, — se puse în calea fugarilor, trase un foc urlînd: „Stai! Drepţi!" şi'şi opri compania — a cincea. Şi apoi, sub bombardamentul intens, cu revolverul întins în sus, comandă: *„Pentru onor... ARM"*, *„La picior... ARM!"*, *„Pe umăr... ARM!"*, *„Pentru onor... ARM!"* şi'şi stăpâni oamenii.

Şi cînd, prin acest act de eroică nebunie îşi avu iar oamenii desciplinaţi sub mînă, impasibili la bombardament, ordonă ca două plutoane, pe secţii, să intre prin pivniţi, cu locuitorii, iar celelalte două plutoane — pentru că erau puţine pivniţele — să rămîie pe stradă, oamenii stînd lipiţi de pereţii caselor, front la şosea.

Bombardamentul se înteţea măturînd strada principală, lovind podul mai ales. O ghiulea omorî caii ambulanţii, spre stânga plutonului meu şi ni se strînse inima de milă pentru cei trei bieţi cai sfîşiaţi, rămaşi pe drum, legaţi de ambulanţă pentru oameni... Lîngă pod o casă luă foc şi atunci, femeile, ne mai putând sta prin pivniţi, jelindu-şi avutul, ameninţat, eşiră la stradă bocind. Şi o a doua casă se aprinse, o şură plînă cu fîn. Ţipetele, plînsetele, plânsetele femeilor, copiilor, demoralizau soldaţii, mai mult chiar decât cei cîţiva răniţi sau morţi duşi cu targa. Ordonarăm aspru să nu mai iasă femeile din pivniţi.

Un biet câine se băgase într'o gaură, tăiată rotund în zidul împrejmuirei casei din faţă, pentru scurgerea apelor la stradă, şi acolo, tremura din tot trupul sgribulit, stârnind hazul oamenilor. Şi ofiţerii se siliau să glumească, să înteţească râsul binefăcător. Maiorul medic Constantinescu mai ales îmbărbăta pe toţi prin curajul lui dispreţuitor. Cu o biciuşcă în mână, trecea liniştit pe strada mare, batjocorind pe cei fricoşi şi mergând din pluton în pluton, sguduind energiile. Şi mai curagios încă un ofiţer de artilerie, călare, alerga prin sat adunând capace de focoase pentru a citi exact distanţa dela care duşmanul trăsese; căuta exploziile şi nu ducea măcar mâna la ochi când obuzul exploda aproape. Odată numai, şi-a pieptănat cu mâna barba de praf.

In curând bubuiră însfârşit şi tunurile noastre şi parcă orice urmă de frică fu gonită din suflete. Fiecare bubuitură a tunurilor noastre era salutată cu hurale ori chiote, căci nu e mai mare sprijin ca artileria pentru moralul infanteriei sub bombardament.

— D-le locotenent?

— Ce-i Chirică?

— De unde dracu o fi învăţat româneşte „purceaua" Nemţilor?

— Cam aşa măi?!

— Păi n'auziţi cum ni tot spune: „Viu"? Zău că zice „Viiuuu... poc!"? N'ar mai veni, blăstemata, pân'la Ignat!

Dar persistenţa bombardamentului, ceasuri ce păreau nesfârşite, zdruncina nervii şi oamenii se uitau cu necaz la soarele ce nu mai voia să apună şi ale căror flăcări se amestecau acuma în flacările imense ale şurei ce ardea cu furie la apusul satului. Şi dela o vreme artileria noastră tăcu, neliniştindu-ne sufletele. De geaba încercau unii câte o glumă:

— Trage iar a noastră! E purceaua noastră!

— Ba e porcărie! Nu mai trage!

— Măi, asta-i a noastră!

— Ba e a Ungurilor.

— Ba e a noastră, că doar la noi a venit!

— Glumele nu mai prindeau. Copleşiţi, fără vlagă, ca tâmpiţi, oamenii stăteau lipiţi unii de alţii, culcaţi pe pământ, cu capetele sub răniţi şi unii, cu tot bombardamentul, dormeau. Din pivniţi bocete ajungeau dureroase până la noi. Nici nu băgarăm de seamă că, odată cu apusul soarelui, încetina bombardamentul.

O ultimă ghiulea lovi chiar muchia zidului casei sub care stam, umplându-ne de moloz, trezind oamenii. Atunci, un soldat bucureştean, ireverenţios, trântind capela de pământ, exclamă cu un profund desgust: *„Asta-i muzica ce nu-mi place!"*.

H. Stahl

Mătănii albe

...Şi am să viu cu sufetu-obosit
Să mi-l mîngîi cu ochii tăi de-odihnă,
In care dorm sub pleoape, ca'n sicriu,
Visările de ieri, în serum şi'n tihnă.

...Şi am să viu cu sufletu-obsit
La tine, 'n luminoasa primăvară,
Şi am să 'ngrop în el toată lumina
Şi toată fericirea de afară...

...Şi am să viu cu sufletu-obosit
De viaţă, de iubire, şi-ţi voi cere
Să-l laşi să se odihnească 'n ochii tăi
Ca într 'un leagăn proaspăt de tăcere .

ALEXANDRU BILCIURESCU

Istorioară

cu un cocoş de socolată şi un şoricel

Intr'o casă, odată, noaptea, pe când bătrânul cărturar care locuia acolo, era în grădină, ocupat să privească stelele cerului, un şoricel mic, cu blana cenuşie, a ieşit din văgăuna de desubtul patului, ca să stea la taifas, cu un cocoşel de şocolată.

In odăiţa slab luminată de o candelă dela icoană, toate lucrurile, s'au deşteptat din somn, la ţipătul şoricelului care îşi anunţase sosirea.

Intr'un raft cu cărţi, un volum gros, legat în pânză roşietică, vorbi cel dintâi.

— „Auziţi? A venit şoricelul! Să stăm şi noi de vorbă".

— „Nu" — răspunse o tabachere de argint care lenevea deasupra unei măsuţe, — mai bine am face să tăcem. Somnul ne întăreşte.

— „Auziţi leneşul" — grăi, cocoşelul de şocolată care călărea ţanţoş, pe un tren de carton.

Călimara de pe masa de lucru şopti tocului de lemn, fără să audă nimeni.

— „Ce obrăznicie. Cocoşelul ăsta va sfârşi rău. Auzi d-ta, să stea de vorbă cu un şoricel. Şi să ne tulbure nouă liniştea".

— „Ai dreptate" — grăi sticluţa de parfum — dacă am avea ambiţii, ne-am răscula cu toţii împotriva cocoşelului.

Cât priveşte de şoricel, el, e nevinovat.

— „Nu, Şoricelul e vinovat. El, a început întâi", vorbi de pe perete, pendula care-şi mişca limbile de aramă mereu, mereu.

Din raftul cu cărţi, o carte mică, cu litere mărunte şi cu filele galbene, luă apărarea cocoşului cu pene de şocolată.

— Şoricelu, singur, e de vină.

— Să chemăm motanul, — strigă dintr'un ungher, păiajenul care torcea fire de mătase până atunci, fără să spuie o vorbă.

Şoricelul, îngălbeni de frică, auzind în preajmă, cuvintele care se spuneau pe socoteala lui.

Un gândăcel roşu, interveni în discuţie

— „Şoricelul e mai cu minte decât voi toţi la un loc".

Cărţile din rafturi ţipară în cor:

— „Nu e adevărat! Nu e adevărat".

Un volum cu povestiri ciudate, căzu din raft, ca să lovească gândacul care o tuli de teamă, de desubtul unui garderob.

Tabacherea se simţi jignită şi începu să strige.

— „Moarte gândacului, moarte gândacului".

Se făcu un tumult îngrozitor.

Sticluţa de parfum se lăuda.

— „Eu sunt mai de preţ decât un gândac, şi decât o sută de cărţi. Nu mă dau nici pe periuţa de dinţi, nici pe paharul cu flori verzi pe margini, nici pe păiajen şi chiar nici pe tabacherea care se mândreşte că-i de argint.

Lavoarul se cutremură şi sticluţa, căzu şi se sparse bucăţi.

Pendula râse:

— „A crăpat broscuţa care a vrut să se umfle ca un bou".

Şi tabacherea şi paharul cu floricele verzi pe margini, şi păiajenul şi cărţile, făcură mare haz, de vorba de duh a pendulei.

Cărţile clătinară din şcoarţe în semn de admiraţie pentru pendulă.

Sticluţa de parfum, fărâmată, muri de ciudă, plângând, înăbuşit.

* * *

O muscă ce rătăcea pe sticla de lampă, văzu ceeace se întâmplase, şi voi să zboare afară, ca să povestească bătrânului cărturar.

Ferestrele erau, însă, închise.

Se răsgândi, şi de teamă ca nu cumva păiajenul să nu-l fi ghicit intenţia, se reîntoarse deasupra lămpii.

Cocoşelul de şocolată, avea presimţiri rele.

Şoricelul cu capul afară din văgăună, ascultase toate dialogurile — văzuse toate întâmplările petrecute, şi nici el nu ştia de ce, — simţea că se află în primejdie.

Zgomotul se mai linişti.

Păiajenul prinse să toarcă înainte, fire lungi şi subţiri de mătasă.

Pendula adormi greu.

Periuţa de dinţi se linişti. Cărţile îşi scuturară praful de pe scoarţe şi stăteau liniştite.

Tabacherea privea nepăsătoare.

Paharul cu floricele verzi pe margini, părea mai tăcut şi mai indiferent ca ori când.

Bătrânul cărturar, vesel, că citise mai mult ca de obice în stele, intră în casă.

Dar n'apucă să intre bine şi îndreptându-se spre măsuţa pe care stătea lampa ca s'o aprindă, trânti din nebăgare de seamă cocoşelul de şocolată, care se fărâmă bucăţi.

Pisica ce ochise mai de mult şoricelul, îl prinse, şi eşi cu el în gură, spre grădină.

Bătrânul cărturar, mâncase în noaptea aceia şocolata cocoşului care era cuminte, şi pisica înghiţi şoricelul nevinovat.

A doua zi, când soarele se furişa în fereastră, alergând zburdalnic printre mobile, toate lucrurile aflară de cele două nenorociri întâmplate şi plânseră până târziu, seara, şi se închinară fiecare în parte, pentru sufletul de şocolată al cocoşului şi pentru nevinovăţia şoricelului.

CLAUDIU ILARION

Lexice, Vocabulare, Glosare

Ultimul răspuns al meu d-lui translator Mavrodin

Tiprind acest ultim răspuns d-lui translator Mavrodin, sunt nevoit să reamintesc unele fapte din istoricul dicţionarului meu.

In recuvântarea ed. I. a dicţionarului am spus, că am început lucrarea mea ca o slabă încercare, ce are nevoie de multe îmbunătăţiri. In prefaţa ed. II am arătat ce fel de îmbunătăţiri au putut fi introduse. Totodată am arătat şi acele multe scăderi, cari au rămas în dicţionar, asemenea şi împrejurările neplăcute, cari m'au împiedicat să le înlăturez. Am ţinut să scriu toate acestea, deoarece m'am socotit dator să previn pe cetitorii conştiincioşi ca să ştie ce fel de cartea iau în mână. M'am gândit şi la critica eventuală a dicţionarului şi am crezut de bine să-i viu şi eu în ajutor cu lămuririle mele, ca să nu rătăcească în zadar, căutând să precizeze „aerul" meu cu privire la „valoarea" dicţionarului.

D-l Mavrodin n'a voit să ţie seamă de lămuririle mele. La început (în notiţa din „Părerea Noastră") d-l translator a început să scoată la iveală unele neajunsuri principale ale lucrării mele, pe urmă a pornit pe o cale mai îndemânatecă pentru d-sa, căutând în dicţionar cazuri de traducere greşită. Cea mai mare listă a acestor „crime", în număr de 26, d-sa a dat în art. din No. 130 al „Adev. Liter", adăogând totodată că numai „lipsa de spaţiu" îl împiedică să prelungească acest număr până la infinit.

Din lista acestor păcate însă se vede că unele cazuri sunt arătate nu tocmai exact, în alte-greşala mea constă în faptul că înţelesul secundar al unor cuvinte în dicţionar e arătat ca cel principal. Sunt şi greşeli, cari au destulă explicaţie în precuvântările dicţionarului. Să zicem însă că toate traducerile arătate sunt „absurde", cum declară d-l translator. Să presupunem chiar că „spaţiul" i-ar fi dat voe d-sale să are şi alte „absurdităţi", şi numărul lor ar fi fost de zece ori mai mare. Care ar fi concluzia? D-l translator spune că a cercat numai opt litere, asta înseamnă că a examinat aproape cinci mii de cuvinte. Să zicem că din ele nu 26, ci 260 sunt interpretate greşit. Reese de aici că toată lucrarea e „nul", cum declară riguroșul d. translator? Nu crede d-sa că astfel de judecată e prea sprintenă şi uşoară?

In precuvântările dicţionarului am arătat şi izvoarele, de cari m'am folosit şi felul neîndestulător, cum le-am putut utiliza. D-l traslator, întemeiându-se pe unele pilde, cu aceiaşi sfintenie declară, că lucrarea e făcută exact după Şăineanu şi Grigoroviţă, din cari am reprodus „până şi virgulele". D-l translator a scăpat din vedere, că dacă eu cu atâta exactitate aş fi reprodus lucrările lui Grigoroviţă şi Şăineanu, d-sa n'ar fi avut plăcerea să descopere atâtea, „absurdităţi" în dicţionarul meu...

Sunt nevoit încă odată să repet d-lui translator sfatul meu vechiu, să continue cu aceiaşi stăruinţă examinarea dicţionarului, şi — nu mă îndoesc — va afla în el şi virgule alte, pe de că va da şi peste izvoare noui.

Isprăvind acest răspuns silit, nu pot să nu recunosc că d-l translator Mavrodin a depus multă muncă stăruind să discrediteze lucrarea mea şi totodată să arate cunoştinţele sale în limbă, precum şi marea pricepere în ale dicţionarului. D-l translator însă nu va tăgădui, că d-sa ar da cea mai mare şi mai puternică dovadă atât pentru „nulitatea" lucrării mele cât şi pentru dreptul d-sale de critic, dacă singur ar încerca să întocmească un dicţionar. Şi nu mă îndoesc că va face aceasta. Din parte-mi îi doresc cel mai frumos succes!..

Nicolae Popovschi

25 Iunie 1923.
Chişinău.

Sinonimele verbului „a minţi"

(adunate dela elevii de cl. III, liceul din Câmpina)

1) a spune minciuni.
2) a se rade (bărbieri).
3) A se torpilà.
4) a tăià la palavre.
5) a spune palavre franţuzeşti.
6) a tăià cue.
7) a tăia piroane.
8) a ascuţi briciul.
9) a mâncà borş.
10) a pune briciul în funcţiune.
11) a nu mâncà ce nu-i place.
12) a se deochieà.
13) a se luă după ispitele Satanei.
14) a se acăţà de coada lui Scaraoschi
15) a nu spune adevărul.
16) a face din cal catâr (măgar).
17) a visà (ce, visezi ?).
18) a se rade cu briciul lui Cuza
19) a le spune deochiate.
20) a spânzurà grădini.
21) a face din purice elefant
22) a trage piroane.
23) a le deochieà.
24) a spune gogoşi.
25) a mâncà gogoşi.
26) a face pe vânătorul.
27) a le spune gogonate.
28) a le gogonà.
29) a le spune prea sărate (pipărate).
30) a se tăiea cu briciu.
31) a goli sacul.
32) a le zaharisi (imperativul).
33) a înfierà purici.
34) A le înfierà (imperativul).
35) a le pârli (imperativul).
36) a le opări (imperativul).
37) a palavragi.
38) a spune la palavre.
39) a bea apă cu furculiţa.
40) a aduna nuci cu furca.
41) a spune snoave negustoreşti.
42) a cără apă cu ciurul.
43) a tăia apa cu cuţitul.
44) a spune (tăia palavre vânătoreşti).
45) a le unge cu untură (imperativul)
46) a merge ca la moară.
47) par'că le-ar da la tocilă.
48) a le strânge cu uşa (imperativ).
49) a le îndumicà cu mămăligă.
50) a face pe negustorul.
51) a apucà pe dracul de picior.
52) a-i pune vârf.
53) a spune brasoave.
54) a-i tăià colţurile (imperativ).
55) a trage cocoşul de coadă.
56) a vânà.
57) a tăia lemne cu sapa.
58) a încălecà pe ţânţar.
59) a mâncà ouă la grătar.
60) a mâncà mazăre la frigare.
61) a sperià lupul cu pielea oii.
62) a mâncà oaiea pe lup.
63) a trage măgarul de coadă.
64) a fugi după leu.
65) a face din ţânţar armăsar.
66) a cosi iarbă cu toporul.
67) a-şi mângâià obrazul cu barda
68) a face pe nebunul.
69) a vinde puricii cu baniţa.
70) a vânà epuri morţi.
71) a împuşcà păduchi cu tunul.
72) a o face pe Americanul
73) a prinde în lăzi soare pentru iarna
74) a aiurà deştept.
75) a bărbieri măgarul.
76) a face dulceaţă cu sare
77) a îngheţà apa la foc.
78) a încăleca puricele.
79) a omorî puricii cu ghilotina.
80) a împuşcà apa.
81) a povesti depe lumea cealaltă.
82) a spune verzi şi uscate.
83) a spune câte'n lună şi'n soare
84) a o face pe bucureşteanul.
85) a spintecà toporul cu lemnul
86) a mâncà nuci de cocos.
87) a le încurcà
88) a scoate ochiul găinii.
89) a deslega sacul.
90) a le da drumul.
91) a se spoi.
92) a umple sacul.
93) a spune mofturi.
94) a vânà muşte cu lancea.
95) a bărbieri maimuţa
96) a călători pe purice în Sahara.
97) a călători cu vaporul pe uscat.
98) a strânge copite de măgar.
99) a le spune late.
100) a le spune prea amare.

PAUL I. PAPADOPOL

Din vocabularul analogic al ebrietăţii

de Jean Cristescu-Ninetta

De îndată ce prinse de veste că sinonimia diverselor metehne omeneşti vrem s'o inaugurăm printr'un glosar al ebrietăţii, d. Jean Cristescu-Ninetta s'a şi înfăţişat cu o culegere. Sunt, în această culegere, paronime şi omonime, metafore şi... îndepărtate apropieri, ziceri locale şi zicători ce tind să devie proverbe, toate din domeniul acelui dar, care nu e tocmai un dar dumnezeesc cu toate că purcede de-a dreptul din viile Domnului.

Ce l-a îmboldit pe d. Jean Cristescu-Ninetta, vechiu lucrător frizer, să creadă că trebuie să deschidă d-sa seria lexicografilor ebrietăţii?

Faptul că expresiile următoare: „îi cântă mustăţile în fundul oalei" *iar (la franţuji)* il a sa barbe *şi* il a sa coiffe, *sunt de domeniul frizeriei: faptul acesta nu e încă o îndestulătoare îndreptăţire pentru vre-o concurare la un prim post de ligvist. Tot aşa ar putea pretinde întâietate patronul ori lucrătorul brutar pentru că, în terminologia bachică românească, se găsesc cuvintele* turtă *şi* copt, *iar la francezi se află îngemănările:* se chauffer le four, se donner (avoir ou prendre) une cuite.

Şi, fără a întinde mult lucrurile, cizmarii şi sticlarii (în numele termenului clei); *cioclii (pentru cuvântul* mort), *paracliserii, dascălii, ţârcovnicii (pentru aghezmuit şi târnosit, iar aiurea pentru expresiile:* boire, comme un carme, comme un cordelier, comme un templier, comme un sonneur); *manicuresele şi fierarii (bizuindu-se pe pilire şi pileală); unii cazoni (sprijiniţi pe vorbele şi imperecherile:* artilleur, s'en donner dans le casque, avoir son plumet, son pampon, être pompier); *pastramagiii şi hornarii (vezi* afumat); *manufacturiştii şi croitorii (întemeiaţi pe:* cânepiu, en avoir jusqua'aux bretelles *şi* se culotter): *toţi laolaltă şi fiecare dintr'înşii ar putea pretinde un rol precumpănitor în dresarea marelui vocabular al „turmentării".*

Bărbieriile, însă, sunt locaşuri de afluare a tuturor meşteşugurilor umane şi a tuturor capriciilor şi deprinderilor. Nimeni, ca bărbierul, — el însuş un personagiu îndelung-grăitor — nu cunoaşte arta de a-i smulge muşteriului tainele tuturor becisniciilor trupeşti şi sufleteşti, precum şi vocabularul corespunzător. Lui i se spovedesc toţi ceilalţi.

De aceea, frizerul Jean Cristescu-Ninetta, culegător de curiozităţi populare şi argotice, are cel dintâiu cuvântul şi în această privinţă.

B. L.

1) A suflat în foc şi i-a dat cenuşe în ochi (= e chior de beat).
2) Suferă de burete.
3) A băut şi caii şi căruţa şi cismele din picioare.
4) Umblă cu scrumbia în buzunar ca să-i taie setea.
5) Galopează (= umblă pe stradă izbindu-se de garduri sau de ziduri).
6) Reflecţia unui beţiv:
„Cum dracu toarnă oamenii ăştia în ei, că în mine curge gârlă ?".
7) Cu potcapu, taică, cu potcapu (măsură popească).
8) Funcţionar la percepţie: **face vărsarea.**
9) A suflat în fundul oalei.
10) Il pomeneşte cârciumarul (de un beţiv care sughite).
11) S'a supărat pe primar (c'a făcut ocaua mică).
12) Are benzină la cap.
13) S'a mahit (termen ţigănesc).
14) S'a împăcat cu neamurile (se spune de un beţiv care are poftă de pupat).
15) A intrat la apă.
16) Găzar (om care se'mbată, de obiceiu, seara după ce'şi isprăveşte treaba.
17) Când se nimereşte ca bărbatul şi femeia să fie turtă amândoi, şi căzuţi amândoi pe stradă, li se zice: **Au căzut de acord.**
18) Copăcel-copăcel (despre cineva care, în stare de cherchilire, merge împleticindu-se).
19) A făcut hotelul de ruşine (se zice despre un beţiv care doarme în şanţ).
20) A băut pisica oţet.
21) Are gâtul pâlnie de argint.
22) Toarnă cu găleata.
23) De nemâncat ce e, abia se ţine pe picioare.
24) A fost la doica (= a băut la cârciumăreasă văduvă).
25) E muzicant (cântă cu clondiru: gâl-gâl-gâl).

Jean Cristescu-Ninetta

Monumentele actuale

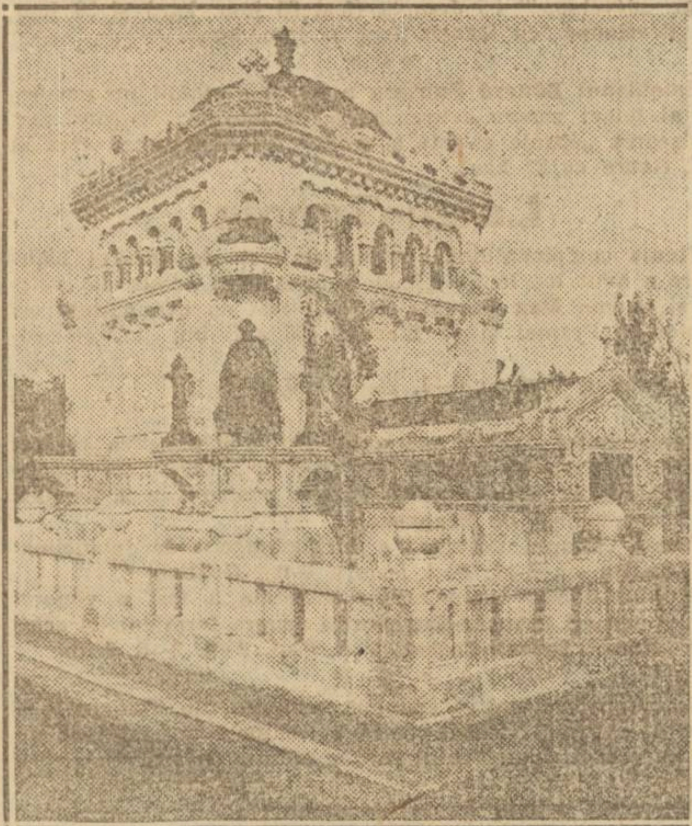
— Renaşterea artei româneşti —

Dacă ţara românească a avut o epocă de înflorire a artei monumentale acum 300 de ani; astăzi arta face mari sforţări şi nu reuşeşte să fie la înălţimea celei trecute, atât în arhitectură, sculptură, cât şi pictură. Odinioară Domnii evlavioşi îşi închinau viaţa lor zidind mănăstiri; arta slujind credinţei, şi credinţa artei.

In această epocă de scepticism, de blazare, credinţa nu mai poate să înaripeze arta şi numai pentru frumuseţea artei spiritele nu se mai entusiasmează.

Monumentele noastre vechi, constau numai din biserici cari pe lângă arhitectura, admirabil compusă, aveau şi detalii în sculptură armonios redate; iar pictura interioară de o factură superioară: zămislirea unor pictori inspiraţi ai credinţei. Aceştia exteriorizau plastic viziunele lor, executând o pictură cu figuri în chip şi atitudini, stilizau şi subtilizau formele omeneşti; dând ceva supra-omenesc. Arta superioară din acea epocă de tihnă patriahală s'a dus odată cu epoca aceea de înflorire, şi astăzi se lucrează la dezgroparea de sub tencueli a minunatelor fresce şi la refacerea arhitecturei bisericilor părăginite.

Acestei arte nu putem să-i zicem românească, de oarece este importată din Ravena şi Veneţia iar maeştrii italieni specialişti în stilul bizantin, ca Emanuel Sansoverino au venit pe meleagurile noastre zidind mânăstirea dela Curtea de Argeş.

Mansoleul lui Evloghie Gheorghief
de Mincu.

Trebue să recunoaştem însă că au fost şi maeştrii români, cari fie că au fost trimişi în Veneţia de au studiat, fie că au învăţat în ţară ca Istrate lemnarul, Vucaşin Caragea pietrarul, şi Manea vătaful de zidari au lucrat la zidirea mânăstirei dela Hurezi.

Cu înaintarea vremurilor, cu frământarea prin care a trecut ţara în veşnicile ei lupte, în locul minunatelor biserici bizantine au început să se construiască biserici cu cupolele în formă de ceapă, reminiscenţe ale arhitecturei ruseşti dela Moscova lucrate de zidari fără nici o cunoştinţă arhitectonică.

De vre-o 40 de ani a reînceput redeşteptarea sentimentului pentrru arta veche şi asistăm astăzi la „Renaşterrea artei româneşti".

Unul dintre arhitecţii entusiaşti cari a contribuit la renaşterea arhitecturei româneşti, a fost Mincu, un cercetător neobosit al isvoarelor noastre de artă. El ne-a lăsat câteva lucrări importante în stil românesc cum este monumentul funerar al lui Evloghie Gheorghief dela Cimitirul Belu.

Trebue să menţionez că arhitectul Mincu era încă sub influenţa şcoalei franceze, unde învăţase, şi a trebuit să ne redea un monument funerar inspirat în compoziţie dela „Renaşterea arhitecturei franceze", căutând să înfrăţească însă arta franceză cu elementele autochtone găsite în bisericile noastre.

Prea viu pentru un monument funerar acest monument deşi grandios în proporţie, nu lasă ideea de repaus, are calitate superioară da gruparea elementelor din care este compus şi de stilizarea şi armonizarea ornamentelor.

Dacă pe urma arhitectului Mincu, ca după urma tuturor cercetătorilor de drumuri noui n'a rămas multe lucrări, el a lăsat însă elevi cari duc mai departe opera lui începută.

Un alt mare arhitect care este îngropat sub vălul uitărei a fost Alexandru Clavel, autorul Poştelor din ţară, dintre care cea mai minunată este cea dela Târgovişte. Artist superior în asociarea diferitelor elemente pentru a reda unitate în lucrare, era un minunat faţadist care avea intuiţia echilibrului maselor proporţionând şi alegând cu multă ştiinţă părţile esenţiale pentru a evidenţia caracterul unei clădiri.

Teatrul din Focşani şi monumentul funerar al lui Cazzavilan sunt lucrări armonioase ca forme şi ca linii cu multă logică şi simţire, nişte adevărate bijuterii.

O artă personală se desprinde din opera marelui Clavel cari păstrează mai mult caracterul românesc prin faptul că în locul ornamentelor bizantine, Clavel introdusese elemente ţărăneşti, motivele lui fiind toate mai mult săpate cum fac ţăranii cioplitur ile lor în stâlpi, iar nu modelate ca cele bizantine.

Un model de tâmplă de biserică ţărănească într'unul din satele noastre a rămas ca un capo-d'operă de arhitectură, de mobilier românesc. Stilul românesc ţărănesc, trecut prin prisma artistului superior a fost înobilat deschizând poteci noui, urmaşilor lui. O perdere mare, ca şi perderea lui Eminescu în maturitatea lui a fost moartea lui Clavel de tuberculoză în timpul ocupaţiei, un om care putea să aducă mari contribuţii în arta monumentală românească.

O generaţie nouă de arhitecţi se ridică înpetuoasă astăzi şi pe drumurile deschise de predecesorii arhitecţi cum este Toma Socolescu ne redă lucrări cu multă înţelegere cum este Faţada „Adevărului" şi alte clădiri în Ploeşti, iar arhitecţii, Pomponu şi Cristinel desăvârşesc opera maestrului Mincu prin lucrările pe cari le expun la diferite concursuri publice cum este cel dela Mărăşeşti pentru o biserică-mausoleu, cari afară de mici lipsuri inerente tinereţei are mari calităţi de compoziţie.

In arta românească arhitectonică au adus frumoase contribuţii arhitecţii Zagoritz şi Lupu dela Comisia Monumentelor istorice, doi artişti ce au murit în recentul răsboi, precum şi Ghica Budeşti care, ca arhitect la Comisia Monumentelor, a făcut cele mai frumoase restaurări; iar lucrările sale personale severe şi logice denotă pe artistul superior, fin-înţelegător al arhitecturei care este necesitatea motivată.

Trebue cu acest prilej să arătăm că biserica de la Alba Iulia este o lucrare sub mediocru lipsită de înţelegere, turnul clopotniţei dela intrare domină monumentul principal care este biserica, iar în compoziţie diferitele elemente nelogic aşezate, neproporţionate dau o lucrare turmentată.

I. ŞTEFĂNESCU

Din istoricul epigramei româneşti [1]

Gr. Alexandrescu [2]

(1812—1885)

Refuz [3]

Un osândit la moarte pentru o vină mare,
Rugă pe un prieten să facă încercare,
Ca unul ce la curte avea multă putere,
Dela craiu sau miniştri ertare lui a cere.
„A" — răspunse acela — nu te pot ajuta,

(1) In treacăt amintesc alăturatele „versuri găsite la Văratec" pe care revista „Dunărea de jos" din Galaţi le dă ca fiind ale lui *Kogălniceanu*:

Când la sfântul paraclis
Cu glasu-ţi cel îngeresc —
Impăratului ceresc
Te rogi pentru paradis,
Pe un tânăr pomeneşte
Care, dacă-i păcătos,
Este, pentrucă râvneşte
Miresele lui Christos.

(2) Din ediţiunea complectă a operei marelui scriitor care, numără, între altele, ca gen mai puţin însemnat, şi *5 epigramme.*

(3) Epigramele sunt numerotate; cele cu numerele *2, 3,* singure au titluri; celalte le-am dat noi.

Pentrucă, de aş face-o, eu te-aş compromità.

Celui ce scrià că poezia e o boală nelecuită

Dar boala poeziei este nelecuită;
Ai zis şi tu în viaţă-ţi un singur adevăr.
Dovada la aceasta e muza-ţi cea pocită,
Şi versurile tale care se trag de păr.
De-atâta vreme lumea îşi bate joc de tine
Şi'n loc să pui silinţă a scri cevà mai bine,
Din zi în zi mai tare te văd că şchiopătezi
Ce doctor aşà mare poate să se găsească
De a ta nebunie să te tămăduiască,
Sau, cel puţin, să facă în proză să visezi!

D.***

M'am silit totdeauna să-mi dobândesc bun nume
Şi prin purtări cinstite să mă cinstesc în lume,
Fără să am mândria să zic c'am izbutit.

Făgăduială

Un preot cuvios
Odată spovedià
Un craiu religios
Şi astfel îi vorbià:
— „Ajută, Domnul meu
„Pe câţi săraci găseşti,
„Căci chiar pe Dumnezeu
„Intr'înşii îi cinsteşti
„Ştii ceeace-a grăit
„Al lumii ziditor,
„Că cerul e gătit
„De moştenire lor.
— „O, dacă e aşă" — răspunse mulţumit
Acel ispoveduit
„Nici o grije să n'ai, cuvioşia ta,
„Căci bunul Dumnezeu, de mă va ajuta,
„Eu îţi făgăduesc
„Pe toţi supuşi mei de rai să-i pregătesc.

M'au tradus... 1)

In iad, mai deunàzi, câţiva răposaţi
Care, în viaţă, treceau de învăţaţi,
Dedescră jalbă arătând că cer
să se pedepsească jupânul Volter
Pentru câte rele de dânşii vorbià
Atunci când trăia

— „Domnilor" — strigă Volter mânios,
„Jalba ce a-ţi dat este de prisos;
„Ce pedeapsă-mi vreţi? Ce rău îmi doriţi?
„Eu vă socotesc destul mulţămiţi,

(1) Lacalizată şi amplificată după *Voltaire*:

Sur Lefranc

Savez-vous pourquoi Jérémie
A tant Pleuré pendant ša vié ?
C'st qu'en prophete il prévoyait
Qu'un jour Lefranc le traduirait.

In acelaş sens, alăturăm o altă localizare „Unui traducător" de *Ionescu-Quintus*:

De ce „Klein Eylof" scriind
Ibsen, erà indispus ?
E că prevedea de-atunci
Că de Tit va fi tradus.
Când în Bucureşti, după cum v'am spus,
Doi vrăşmaşi ai mei ştiţi cum m'au tradus.

CRONICA SPORTIVA

Vom fi în fine auziţi!

Atleţii unguri au participat în luna Iunie la marele „meeting" sportiv organisat la Paris de ziarul „Le Petit Journal!" — şi în treacăt vom recunoaşte că aceşti atleţi presintau o reală valoare sportivă — nu au perdut din vedere a face o vizită redacţiilor tuturor ziarelor şi revistelor mai de seamă din Capitala Franţei.

Bineînţeles că declaraţiunile ce au făcut acolo, erau pline de un cald sentiment... francofil. La aceasta, nu am avea nimic de zis; ba îi pricepem foarte bine. Că ziariştii francezi au acceptat cu plăcere aceste demonstraţiuni de iubire şi le-au reprodus „in extenso" şi cu simpatie, îi priveşte.

Tot ce vrem însă să relevăm este că oficialitatea noastră nu face nimic pentru propaganda sportivă română în străinătate nici măcar la zile mari şi barem în ţările foste aliate şi rămase prietene. Ca atare să nu ne mirăm de unele **rezultate** pe care numai „miopii" nu şi le pot explica apoi.

Am insistat adeseori asupra indiferenţei oficialităţei noastre pe tărâmul sportiv, **tărâm care azi poate servi mult şi politica şi diplomaţia ţărei**.

Vom continua şi de azi încolo. Poate **ne va auzi şi pricepe** odată, vreun ministru ori vreun „puternic" oarecare, — vreunul mai „modern" decât atâţia alţii cari se mulţumesc a ne asurzi cu vorbe mari, sonore şi deşarte la... Dacia ori în Parlament.

D. C.

Stiri sportive diverse

Adunarea generală anuală a F. S. S. R. a avut loc la Bucureşti pe ziua de 8 Iulie în amfiteatrul Fundaţiei Carol I

Şedinţa care a ţinut dela 9—12 jum. dimineaţa şi apoi fără întrerupere dela 3 p. m. la 12 şi un sfert noaptea, a fost presidată de Principele Moştenitor, secretarul general al F. S. S. R.

Cu această ocasiune Alteţa Sa a citit darea de seamă a activităţei F. S. S. R. pe perioada 6 Mai 1922—1 Iulie 1923 întocmită de d. Dinu Cesianu şi aprobată de Comitetul Central în şedinţa dela 7 Iulie. — A urmat citirea raportului censorilor; a bilanţului; votarea modificărilor aduse Statutului; ratificarea afilierilor admise provizoriu de Comitetul Central în decursul celor 14 luni; alegerea comitetului de 12 membri; alegerea preşedinţilor comisiunilor **speciale** (financiară, judecată, administrativă, contencios, militare, şcolare şi feminine) şi sportive (atletism, rugley, tennis, scrimă, oină, ciclism, patinaj, luptă, boxă, şi altere, foot-ball asociaţie, sporturi de iarnă, înnot, vâslit, tir) discutarea a diverse chestiuni înscrise în ordinae de zi.

Vom reveni cu detalii asupra acestei importante adunări.

* * *

Comitetul Olympic al Noui-Zelande a decis că va trimite la Paris în 1924 cu ocasia Jocurilor Olympice, 50 atleţi.

* * *

Indiile engleze vor participa la jocurile Olympice din 1924. Selecţionarea celor 15—20 atleţi cari vor avea cinstea să meargă la anul la Colombes (lângă Paris) va fi făcută la Delhi după terminarea selecţionărei pe regiuni.

Atletism

Cu ocasiunea marelui „meeting" sportiv organizat pe arena stadionului Pershing lângă Paris de ziarul „Petit Parisien", atletul **Duquesne** a câştigat cursa 3000 metri în 8 m. 42 sec. 2/5 ceeace constitue un nou record al Franţei. Cu această ocasiune şi la acest concurs campionul ungur **Nemethy** s'a clasat al treilea iar compatrioţii săi **Gaspard** al doilea la săritura în înălţime cu avânt reuşind 1 m. 80 cm., şi **Zsejthey** primul cu 55 metri, la aruncarea suliţei; de asemeni **Kurinsky** a câştigat proba 400 m. în 50 sec.

* * *

Campionatele şcolare americane cari au avut loc la New-York în cursul lunei trecute au pus la iveală un fenomen: tânărul elev **Frank Hussey,** a reuşit pe distanţa de 100 „yarzi" a egala recordul lumei — adică 9 sec. 6/10 — deţinut azi de celebrii atleţi **Kelly, Drew** şi **Paddock.**

* * *

Campionatele anuale ale „Western Conference A. A." au avut loc luna trecută lângă Chicago.

Rezultatele au fost excepţionale şi americanii apar tot mai mult ca invincibili pentru moment.

110 m. garduri: **Thomson,** 15 sec. 5/10 220 „yarzi" garduri joase: **C. Brookins,** cu 23 sec. 2/5 (record).

săritura lungime avânt: **De Hardt Hubbard** cu 7 m. 65 cm.
săritura înălţime avânt: **Leroy Brown** cu 1 m. 925 mm.
aruncarea greutăţei: **R. Hills,** 14 m. 555 mm.
aruncarea discului: **Neufeldt,** cu 42 m. 35 mm.
aruncarea suliţei: **Storrs,** 60 m. 68 cm.
aruncarea ciocanului: **Tootell,** 55 m. 33 cm.

Boxă

Campionul Europei al categoriei „poids lègers", englezul **Harry Mason** a fost învins la Londra (15 reprize, la puncte) de belgianul **Henry Dupont.**

Titlul de campion nu era însă în joc.

* * *

Battling Siki senegalezul sgomotos şi excentric peste măsură a fost declarat învins prin descalificarea la a 6-a repriză a „match"-ului ce susţinea la Paris contra lui **Morelle** deoarece ar fi lovit, afirmă arbitrul, sub linia permisă.

* * *

Englezul **Jimmy Wilde,** campionul lumei al categoriei „poids mouche" a fost învins la New-York prin „Knock-out" la repriza 7-a de către **Pancho Villa** originar din insula Filipine.

Au asistat la acest mare eveniment circa 40.000 spectatori.

Ciclism

Marea competiţiune de fond pe şosea pentru profesionali — „Ocolul Italiei" — a fost o nouă victorie pentru celebrul fondist italian **Giarardengo** (122 ore 58 m. 17 sec.; — s'au clasat apoi şi în ordine, rivalii săi direcţi şi anume: **Brunero** (122 ore 58 m. 54 sec.); **Aymo; Gay;** etc.

Păcat că Girardengo refuză cu încăpăţânare a lua parte la marile competiţiuni cicliste din Franţa în deosebi cari de câţiva ani sunt tot mai mult apanajul profesionalilor belgieni

Foot-ball Asociaţie

Echipa representativă a Suediei a învins pe arena stadionului dela Gothembourg puternica echipă representativă a Austriei (4—2).

* * *

Rezultatul final al campionatului Ungariei este următorul: 1) M. T. K. 2) U. T. E. 3) F. T. C. etc.; — toate aceste echipe pot fi considerate ca echipe de mare valoare cari ar lupta foarte dârj dacă nu totdeauna cu succes contra celor mai reputate din Europa.

* * *

Echipa representativă a Danemarcei a învins la Copenhaga — 2 p. contra 0 — echipa representativă a Elveţiei.

Un public extrem de restrâns asista la acest „match".

* * *

In prezenţa Regelui Norvegiei, echipa representativă a Norvegiei a învins cu 3—0 la Christiania echipa representativă a Finlandei.

Scrimă

Campionatul Franţei de spadă pentru profesorii care opunea pe **H. Laurent** (câştigătorul campionatului profesorilor civili) şi **Vanhuffell** (câştigătorul campionatului prefesorilor militari) a fost câştigat de primul numit cu 12 lovituri contra 8.

Acest important „match" care a avut loc la Paris a fost arbitrat de celebrul amator **Lucien Gaudin.**

* * *

In vederea „cupei internaţionale" reservată echipelor naţionale de spadă cari au participat la Paris la serbările denumite „Grande Semaine", match-ul final opunea echipa franceză contra acelei Elveţiene, — ambele neînvinse până în acel moment. — Echipa franceză compusă din amatorii reputaţi **G. Amson, R. Ducret,** G. Buchard, **daintarier** şi **Ollivier,** a învins cu uşurinţă pe adversara sa: 16 p. contra 7.

Greutăţi şi Altere

Amatorul marsiliez **Joseph Alzin** a reuşit să spulbere două recorduri ale lumei pe cari de altfel tot el le stabilise: 62 kgr. „développé" cu dreapta (fost 60 jum. kgr.) şi 59 jum. kgr. „développé" cu stânga (fost 55 jum. kgr.).

* * *

Estonianul **Eduard Punsaeg** a reuşit a stabili un nou record al lumei pentru categoria „poids moyen": 92 jum. kgr. la mişcarea „épaulé et jeté à droite" (vechiul record erea al lui F. Gance cu 87 kgr.).

Lawn-Tennis

Finala campionatului Franţei pe teren de pământ bătut şi care a avut loc la St. Cloud, a opus anul acesta doi veterani şi anume **Max Decugis** (41 ani) fost de nenumărate ori campion al Franţei şi pe **Blanchy** (36 ani) un jucător cunoscut.

Blanchy a învins: 6—1, 2—6, 0—6, 2—6.

* * *

Campionatul Franţei categoria „dublu-doamne" a revenit echipei d-ra **Suzanne Lenglen** — d-ra Vlasto, iar finala categoriei „dublu-mixt" a fost o nouă victorie pentru d-ra **S. Lenglen** care forma echipă cu **Brugnon.**

Finala „simplu doamne" a fost câştigată de invincibila d-ra **Lenglen** cu 6—1, 6—4 asupra d-nei **Golding.**

„Dublul domni" surprinderea generală a fost o victorie pentru veteranii **Blanchy-Samazenilh** asupra formidabilei echipe de „tineri" **Lacoste-Cochet** (6—8, 6—1, 6—4, 3—6, 6—3).

* * *

Echipa representativă spaniolă compusă din **Flaquer** şi de **Gomar** a învins (4 victorii contra 1) echipa representativă engleză cu ocasia „match"-ului cari le opunea în vederea „cupei Davis".

„Match"-ul a avut loc la Manchester.

CHESTIUNI FEMENINE

Feminismul francez

Am început data trecută capitolul femenismului în Franţa. Deşi nu s'a ajuns la o realizare cât de minimă pe acest teren, nu se poate totuşi contesta efortul unora dintre femeile, care au ridicat acolo steagul libertăţilor individuale.

In 1860, apare „Femme offranchie", datorită unei luptătoare Jenny d'Héricourt. Rezultatul însă n'a putut fi fericit, deoarece în locul argumentelor plausabile, publicaţiunea s'a arătat mai mult violentă şi pătimaşe.

Lui Proudhon, îi răspunde în „Idées antiproudhonienes", Juliette Lambert pe acelaş ton, cu care Legouvé în „Histoire morale des femmes" ia apărarea femeei scriind: „Civilizaţiunea unui popor este proporţională cu rolul femeei... Societatea nu progresează decât sub influenţa femeei"..

In acelaş timp Andrée Léo, scrie romane-foileton, în care cere liberarea femeei şi unitatea morală a sexelor.

Deasupra tuturor acestor figuri, se ridică însă mai impunătoare, prin firea ei meridională şi un fal de exaltaţie natală — Olympe Andonard, originală din Sud.

Călătorind mult, prin Orient şi mai ales în America, rupe lanţurile căsniciei în 1860, şi se impune ca scriitoare de mare talent, făcându-şi o situaţiune strălucită.

Devine directoarea unei reviste literare „Papillon", la care colaborează Michelet, iar printre abonaţi înumără un kedir „fastuos", cum spune Abensaur.

Succesul ei din ce în ce mai răsunător şi în scurtă vreme e recunoscută ca femeie de litere şi conferenţiară desăvârşită.

Situaţia ei devine neliniştitoare şi considerându-i-se gazeta ca tribună politică, i se interzice apariţia mai departe.

Olympe Andonard declară „Guerre amy hommes" şi înmânează totdeodată o petiţiune corpului legislativ, prin care cere drepturi civile şi politice, şi sufragiul pentru femei.

E lesne de înţeles, că ori câtă forţă ar avea un ins izolat, el nu poate face nimic când massa nu răspunde iniţiativei luate.

Asta este cazul Olympiei Andonard, de aceia şi sub al doilea imperiu ca şi în secolul al optsprezele-lea, femenismul rămâne, o chestiune pur literară.

Răsboiul şi apoi revoluţiunea de la 4 Septembrie, asediul Parisului şi Comuna, au avut aceleeaşi repercusiuni ca şi la luarea Bastiliei, până în timpul Teroarei.

De atunci femenismul francez ia un caracter mai acut şi mai răsboinic, şi femeile se gândesc la salvarea patriei, lăsând pentru un momoent desbaterea propriei lor chestiuni.

In timpul asediului Parisului şi al Comunei, se ivesc o mulţime cluburi femeeşti şi o muţime de figuri noi apar afişând o socializare şi o dictatură proletară.

Printre ele se citează Lodoiska Carveska, supranumită Amazoana Comunei, care umblă îmbrăcată militar „cu vesta de husar, de catifea roşie, cu cisme lungi şi la centură albastră împlântate două pistoale".

Căzând în extremitate, cauza femeei este mai compromisă, decât când servindu-te de mijloace naturale, poţi aduce argumente omeneşti.

Aşa s'au ridicat în timpul Revoluţiunei tot felul de asociaţiuni femeeşti, mai mult sau mai puţin, absurde şi greşit înarmate. Dar chestiunea nefiind închisă, vom vedea mai departe.

ROZINA

ДРЕПТЪ АЧЕСТЪ ЛОКЪ ѠДИХНЕСКУСЕ ѠАСЕЛЕ РОБУЛУЙ ЛУЙ ДМНЗЕУ
ПАРѲЕНЕ СХИМОНАХ, ЧЕ АУ ФОСТ ИГУМЕН АНЧЪ 14: АНИ: ПЪНЪ ЛА
ЛѢ 93 КЪНД С'АУ ФЪКУТ МЪНЪСТИРЕ СКАУН ДЕ ЕПИСКОПИЕ ШИ АКУМ ЛА
ЛѢ 1797 ... 20 АУ РЪПОСАТ ... ІѠСИФ ... ЕПИСКОП

Numele în credinţa populară

II

Schimbarea numelui

de DR. I. NACHT

După cum am arătat în articolul precedent, schimbarea numelui nu se recomandă. Din contră e cum spune o tradiţie veche evreiască, un privilegiu deosebit când cineva îşi păstrează numele.

Nici la Arabi nu e agreată schimbarea numelui. Ba chiar se opun contra acesteia. Mai cu seamă când nu e vorba numai de numele unui individ ci a unei familii întregi.

De obiceiu, drept pedeapsă, familia aceasta capătă diferite porecle. De aceea un arab cu numele „Husnun" (tristeţe) nu primeşte să-i se schimbe numele în „Sahal" (bucurie): el nu vvrea să aibă alt nume decât pe acela moştenit dela părintele său. (1)

Această cramponare a numelui său era pentru omul primitiv o necesitate socială. S3

„Oamenii s'au asociat prin faptul că au rămas în cercul în care s'au născut. Dacă în loc să rămâe la un loc cu rudele lor, ar fi preferat să trăiască separaţi sau să se unească cu străini, atunci n'ar fi existat rude de sânge. Simpatia reciprocă, precum şi obligaţiile şi drepturile sociale, care erau consecinţa acestei stări de convieţuire, se uneau cu raportul în care se aflau membrii acestei grupe unul faţă de altul — relaţiile de înrudire şi legătură între membrii grupei puteau persista, fiind exprimate prin acelaş nume chiar dacă legătura locală era ruptă.

Prin urmare se menţineau relaţiile anterioare.

Chiar suntem mai înclinaţi să socotim în familia noastră rude îndepărtate, când posedă acelaş nume, decât pe acele rude cu nume, diferit de al nostru.

Şi mai mare e influenţa limbei asupra unui sălbatec, pentru care numele unui om e o parte din personalitatea sa. (2).

La importanţa socială a numelui se asociază mai târziu şi cea naţională. Astfel păstrarea numelor evreeşti ar fi avut de efect eliberarea evreilor din Egipt. Schimbarea numelui, respectiv primirea unui nume străin, e primul pas spre asimilare, în orice caz denotă decăderea naţională a poporului în chestie. — Deaceea cu drept cuvânt spune Gorovei: „In epoca fanariotă, care a fost stare pe loc a poporului nostru, din toate punctele de vedere,. au început a ni se poci şi numele şi multe din ele au rămas pocite şi până astăzi. Din timpul grecilor ne-am împodobit cu Mihalache, Dumitrache, Iordache şi altele uricioase ca acestea. Şi tot dela fanarioţi ni-au rămas numiri ca Frăsina, Smaranda, Nechita, Spiridon, Zamfira, Pintilei ş. a. (3)

Astfel ne dăm seama de ce în momente când trebue evidenţiată naţionalitatea, se evită într'un mod cât mai riguros numirile străine. — Cine nu-şi aminteşte în această privinţă de războiu, când orice nume străin provoca bănuială, ură şi urmărire. Aceasta s'a aplicat la mulţi care aveau nume străine. Astfel mulţi englezi şi-au schimbat în timpul războiului mondial numele lor germane în nume pur englezeşti. (4)

„What's a name?" zice Julietta când află că iubitul ei Romeo poartă numele urît de familia ei „Montague". Aşa poate vorbi iubirea care după cuvintele poetului rege: „Distruge toate păcatele".

Insă nu aşa vorbeşte ura: „Numele duşmanului nu poate fi rostit" ne învaţă misticii, şi viaţa de războiu a confirmat aceasta, După cum am spus, atât la popoarele vechi cât şi la cele moderne, schimbarea numelui e condamnabilă din motive social naţionale. La cei vechi se mai adaugă şi partea religioasă. Odată cu schimbarea numelui trebue să aibă loc şi o schimbare în soarta purtătorului acelui nume. Aceasta înseamnă o intervenţie în dispoziţia divină a mersului lumei, care nu poate fi tolerat cu una cu două. Există însă cazuri când se admite acest lucru, ba chiar e necesar. Avem foarte multe izvoare atât în biblie cât şi în alte părţi în această privinţă. Din acest belşug de material să menţionăm câteva exemple pe cât ne permite cadrul unui articol de ziar.

Intâlnim schimbări de nume în evenimentele cele mai importante ale vieţii şi anume acolo unde aflându-ne faţă în faţă cu necunoscutul, ne asigurăm favoarea schimbătoarea a soartei printr'o acţiune sau abţinere anumită, respectivv am vrea să supunem soarta voinţei noastre. La aceste evenimente importante aparţin urcarea în treaptă socială, căsătoria, copiii, bolile, etc. într'un cuvânt toate momentele vieţii care după cum mărturiseşte J. J. Rousseau (5) îl făceau să arunce cu pietre în copaci pentru a auzi limbajul tainic al viitorului.

Schimbarea numelui prin adăugarea unei litere din numele lui D-zeu are după credinţa evreiască un efect deosebit şi este un mijloc de apărare contra declinului naţiunii (6). Această datină există şi la alte popoare semetice. Aşa după cum am văzut mai sus mahometanii nu schimbă bucuros numele totuşi ei fac aceasta când o cere interesul familiei.

Imân Ibrahim l'a convins pe Abu Muslin să se lepede de numele său şi să accepte pe cel de Abdlal Rhumân, crezând că succesul întreprinderei sale pentru familia Abassizilor condiţionează schimbarea numelui (7).

Să revenim la evenimentele importante ale vieţei: Urcarea în rang. Proverbul cunoscut: „funcţia face omul" se poate aplica şi la nume. Aşa la egiptenii vechi urcarea rangului era în legătură cu schimbarea numelui. Iosif obţine cu ocazia urcării lui la demnitatea înaltă de către Pharaonul numele de „Zafnat Paaneach" (Genes. 41, 45).

Acest obiceiu îl întâlnim mai târziu la regi evrei, precum Elyakum-Iehojakum (II Regi 23, 34)); Matanja-Zidkijahu (ibid. 24, 17) de unde după părerea lui Gudeman (8) se trage obiceiul ca Papii şi prinţii să-şi schimbe numele la suirea pe tron.

Un alt eveniment din cele „importante" este căsătoria. Deşi nu e întotdeauna o urcare în rang... este în orice caz după cum spune O. Vilde o nouă experienţă. Da, căsătoria! Câtă superstiţie — nu se leagă de acest pas spre o viaţă necunoscută! Multe, aproape inepuisabile sunt datinele şi obiceiurile în această privinţă, dar aproape toate au ca parte comună tendinţa ca pasul acesta să fie cât se poate de norocos, respectiv să fie ferit de nenorociri. Desigur că şi aici joacă numele un rol, important. El îşi exercită puterea lui magică şi asupra logodnicilor. Numele e, cum am spus în articolul precedent, un punct foarte atractiv. Aceasta se poate constata mai ales la romantici, caracterizaţi în deosebi prin erotismul lor pronunţat. Numai aşa se poate explica bucuria extraordinară a lui Novalis a scrie în carnetul său de notiţe, fiecare zi numele logodnicei sale, Sophie (8). Tot aşa pricepem dece celebra Carolina a numit pe logodnica lui Hardenberg „Harmonica" fără ca s'o cunoască şi să ştie măcar, numele ei. Dar să ne întoarcem la căsătorie. Japonezul îşi schimbă numele când devine bărbat (9) pe când la chineji fata e aceia care-şi schimbă numele cu ocazia căsătoriei. (10) Şi misticismul evreiesc a spus ceva în această privinţă. După „cartea evlavioşilor" trebue evitate egalitatea numelor în următoarele cazuri: Doi bărbaţi cu acelaş nume n'au voe să-şi căsătorească copii între ei. Unul care ia de soţie o femee care are acelaş nume ca şi mama sau bunica lui, nu va avea o căsnicie bună.

Când cineva se însoară să ia seama ca numele soţiei să nu fie la fel cu cel al mamei sale şi numele său să nu fie acelaş cu al socrului său. Care ar fi originea acestui obiceiu? Ştiu dela romantici că ei văd în acelaş nume un fel de înrudire sufletească. Friedrich Schleiermacher scrie surorei sale despre Friederich Scegel: „Nota bene, pronumele îl are la fel cu mine, îl chiamă Frărich. Imi seamănă şi în anumite lipsuri, nu e muzical, nu desenează, nu iubeşte pe francezi şi are ochi bolnavi. (11)

Tot aşa ne povesteşte Nansen, în cartea sa „Eskimeben". Ca în toate părţile se atribue şi în Groenlanda mare importanţă numelui. Se crede acolo că între doi oameni cu acelaş nume există o înrudire spirituală. (12) Dar mistica evreiască merge mai departe. Pentru ea înseamnă acelaş nume în cazurile arătate mai sus parcă o înrudire de sânge care e uneori o piedică pentru căsătorie.

O piedică ce poate fi îndepărtată numai prin schimbarea numelor persoanelor în chestie. Dar nu numai acelaş nume ci afară de asta există obiceiul de a-şi schimba numele în ziua căsătoriei. Aceste credinţe există la Carabini, unde mirele şi mireasa îşi schimbă numele în ziua căsătoriei. Obiceiuri asemănătoare există şi în Brazilia. (13) Să vorbim acum despre fecunditate. Nu de mult a apărut următoarea ştire prin jurnale. Un om din Hamont (Indiana) nemulţumit că femeea i-a născut un al cincilea fiu, i-a dat numele de „Enough" (destul), pentru a opri prin aceasta fecunditatea soţiei sale. Nu ştim întrucât şi dacă acest imperativ categoric a avut efect, ştim însă de efectul contrariu al numelui.

Despre aceasta ne povesteşte biblia: „Şi Rachel îi dădu fiului său numele de Iosif adică D-zeu să dăruiască încă un alt fiu, (Genesis cap. 30, 24) rugăminte care-i fu ascultată prin naşterea celui de al doilea fiu: Beniamin. Mai puternic e efectul schimbării numelui. Aceasta poate înlătura chiar nefecunditatea. Lui Abram şi Sarai nu le este dat să aibă copii: Fecunditatea se iveşte imediat când Abram îşi schimbă numele în „Abraham", Sarai în „Sarah" (Genesis Cap. XVII 4. 5, 15, 16).

Trecem la naşterea copilului, Şi aici odată cu acest eveniment are loc o schimbare de nume. La Tupi din Brazilia tatăl primeşte la naşterea fiecărui copil un nume nou. (14)

In opoziţie cu Slavii la care se obişnueşte a te adresa cuiva ca fiului tatălui său, la semiţi şi la câteva alte popoare există datina ca după ce se naşte primul copil, să te adresezi tatălui ca tatăl copilului. Această denumire e numită în limba arabă „Kunya" (15).

Când Hadiga, soţia lui Mahomed, născu primul fiu Qasim, profetul primi imediat titlul de Abul (tatăl) Quasim (16). Kunya e în legătură numai cu numele fiului, niciodată cu acel al ficei, ceeace ar constitui o ofensă. Singura excepţie o fac Sălii (Arabi de Nord) care întrebuinţează în Kunya numai numele ficelor. (16 a) La Tine din America de Nord tatăl şi mama îşi schimbă numele la naşterea fiului mai mare şi primesc numele acestui din urmă. De aceea tatăl lui Tşele se numeşte: Tşel t'a, şi mama Tşele mon. (17). In Iava mama e aceea care-şi schimbă numele la naşterea primului copil şi primeşte pe acel al copilului. Aceasta o fac de altfel numai „cei de jos". Insă Multatuli care ne relatează acest lucru, găseşte ceva atrăgător în acest obicei. Oare nu ţi se pare ca şi cum femeea ar renunţa la totul pentru a fi mamă, nimic mai mult decât mama primului născut (18).

Mai mult încă decât în cazurile sus numite e uzul să se schimbe numele în caz de boală. Atât boli morale, adică greşeli religioase sociale, cât şi fizice. Cât priveşte primul punct, vestitul filozof Maimonides ni-l explică în modul următor: Nelegiuitul schimbându-şi numele, devine odată cu aceasta, un altul cu înclinaţiuni spre bine (19). Acest lucru se aplică mai mult încă la boli fizice.

„Când cineva e bolnav, să-i se schimbe numele", ne învaţă un obiceiu vechiu evreesc (20). Această credinţă e foarte răspândită. Laponii schimbă numele unui bolnav greu spunând în acelaş timp următoarele: „Te botez într'un nume nou care să-ţi aducă sănătate". (21)

Deasemenea negrii din Guinea, Dajaka, Mongolii, camcidalii, sianezii, cunosc acest obiceiu (22). Tot astfel românii adaugă bolnavului un nume nou, şi de regulă bolnavul poartă amândouă nume. Aşa povesteşte Ion Creangă despre Stan care-l întrebară cum îl chiamă. (Povestea lui Stan păţitul) Acesta răspunse: „Tot Stan mă chiamă, dar de la o boală ce am avut mi-am schimbat numele din Stan în Ipate şi de atunci am rămas cu două nume".

Părinţii, cari au copii bolnavi, sau cărora le-au murit copii schimbă de obiceiu copiilor ce urmează numele şi anume în felul următor. Copilul se vinde întâi la o femee a cărei copii sunt sănătoşi şi voinici.

Intr'o zi anumită femeea aceasta vine la casa prietenei, aproape de fereastră, o strigă pe gazdă, care nu iese din casă şi amândouă vorbesc pe fereastră: „—N'aveţi cumva vre'un băiat întreabă vecina.

— Ba avem, răspunde cea din casă, dar ce folos, dacă n'avem noroc să ne trăiască.

— Vindeţi-mi-l mie, că eu slavă Domnului am noroc destul.
— Ţi-l vând.
— Da ce cereţi pe dânsul?
— De, ce să-ţi spun!... aşa bujor de flăcău preţueşte mult.
— Eu pot să-ţi dau atâta.
— Adă banii încoace.

Vecina întinde banii pe fereastră.

Gospodina ia banii şi tot pe fereastră îi dă copilul care se chiamă că-i vândut. (23).

Acest obiceiu e cunoscut şi la evreii spanioli, cu această ocazie copilul capătă numele de „Mikado" (vândut). (24).

La unii se obicinueşte să se schimbe numele copilului după ce s'a însănătoşit. Acest nume nou exprimă mulţumirea pentru însănătoşirea copilului, sau e înlocuirea primului nume care nu i-a adus noroc. (25).

Oricând ar avea loc schimbarea numelui, fie după boală, fie în timpul boalei, trebue căutat ca numele nou să corespunză scopului de vroim să aibă efect.

Aşa când se schimbă numele unei femei bolnave trebue căutat precum ne spune mistica evreiască să nu atingă, chiar în mod indirect partea morală. De aceea nu se poate da unei femei numele Tamar (Genesis cap. XXXVIII, 16) nici Bat-Seba (Samuel 11, 27) cu toate că sunt nume biblice.

In Bucovina nici nu se pune nume de sfinţi ci mai cu seamă nume de fiare sălbatice. Aşa se explică pentrucă pe mulţi români îi chiamă Lupu, Ursu (26).

Aceste obiceiuri, este după spusele lui Azulai şi în Italia, şi anume nu numai în caz de boală ci şi la copii sănatoşi pentru a-i apăra de duhuri rele şi de ochiu rău.

Acest lucru intră însă în domeniul „Numele şi vrăjitoria" despre care într'un articol viitor.

1) Z. D. M. G. 1897, p. 257.
2) Conf. Westermarck, Ursprung, II, 172
3) „Datinele noastre la naştere" p. 59.
4) Dayly graphic London 1919: Register of changes of names during the war.
5) Berl. Tagbl. 1913 N. 235.
6) Vezi Ierus. Ta'amit.
7) Vezi Goldzieher, „Gesetzliche Bestimmungen ueber Kunjanamen im Islam.
8) Din superstitipoese Bedeut. d. Namens p. 6.
8a) R. Huch, Bluetezeit der Romantik p. 273, 75.
9) Landau, Mitteilungen von Dr. Grunwald 1902 p. 8.
10) Revue des Revues 1896 p. 70.
11) Aus der Bluete der Romantik von Dr. Fraenkel p. 9.
12) Vezi Westermarck l. c. p. 300.
13) Dr. Langkabel: „Der Mensch u. seine Rasse", p. 0.
14) Westermarck I 384.
15) Goldzieher l. c.
16) Ursprung u. s. w. der bibl. Eigennamen im Koran von Dr. Syez, p. 20.
16a) Ch. Herbers: „Journal d'un voyage dans L'Arabie" (Paris 1891), p. 175.
17) Dr. Langkabel: „Der Mensch und die Rasse".
18) Der Banyr, Zeitgeist 1902, Nr. 112.
19) Rambam I, Teschuba c. II 4.
20) Conf. p. Rosch haschana p. 16; Landshut, Bikur p. 22.
21) L'een: „Nachrichten von den Lappen", p. 24.
22) Richard Andrée: „Zur Volkskunde des Judent.", p. 81.
23) Gorovei: „Datinele noastre la naştere".
24) Iellinek: „Kun Leros hamaskir" p. 5.
25) P. D. Amereville, Les baptèmes excentriques, R. des Revues, p. 189, p. 631.
26) Gorovei, „Datinele noastre la naştere.

Un adevăr care se restabileşte: FR. NIETZSCHE

de George Silviu

Puţini gânditori au stârnit atâtea discuţii şi comentarii în jurul operilor lor ca Friederich Nietzsche. Spirit combativ prin excelenţă, dotat cu o vie şi scânteietoare inteligenţă şi cu o uimitoare putinţă de pătrundere a lucrurilor, el a fost de o personalitate vădită şi atât de impunătoare, încât cuceri foarte curând popularitatea. Scrierile lui — modele de stil şi nesecate isvoare de întrebări turburătoare, — au fost traduse în mai toate limbile, — şi sunt astăzi, dintre cele mai citite. Bogată în imagini şi întovărăşită de o muzică specială a cuvintelor cu dibăcie alese şi cu meşteşug întrebuinţate, — fiecare pagină din Nietzsche e o imagine minunată a sufletului lui chinuit.

Vom încerca, din cele ce urmează, să facem să reiasă cât mai limpede chipul acestui mare cugetător al omenirii. Foarte mulţi „filozofi de carieră" l-au combătut pentru „lipsa de sistem"; alţii l-au atacat pentru ideile lui noi şi îndrăzneţe — şi mai cu seamă pentru caracterul agresiv al scrierilor lui. Increzut în propriile-i forţe, Nietzsche atacase, într'adevăr, tot ce găsise că e vulnerabil, tot ce-şi închipuise că poate fi şi trebuie nimicit. A lovit în dreapta şi'n stânga, — convins însă că are un rol mare de îndeplinit şi că va izbuti să dea oamenilor „o altă morală"

Trăind îngrozitoarea tragedie a omului de geniu, — el pare că şi-a dat singur seama de neplăcerile ce-aveau să-l aştepte şi de atacurile pătimaşe pe care avea să le îndure mai târziu. Scriind, în Iunie 1878, despre Voltaire (se împlinea tocmai o sută de ani dela moartea acestuia) pe care-l socotia ca pe unul din cei mai mari „liberatori ai spiritului", Nietzsche făcea următoarea reflecţie: „...faţă de liberatorii spiritului, oamenii sunt de o cât mai neîmpăcată ură, sau de o cât mai nedreaptă iubire. Cu toate acestea: îmi voi urma liniştit drumul, renunţând la tot ceeace m'ar putea împiedeca..."

„Stilul meu e un dans; e un joc al simetriilor de tot felul şi o întrecere de batjocorire a acestor simetrii. Acesta merge până la alegerea vocalelor..." — îi scria el prietenului Rohde, în Februarie 1884, despre „zarathustra", — „o carte pentru toţi şi pentru nimeni".

Avem o mulţime de dovezi că Nietzsche era el însuşi convins de marea valoare a stilului său. Nu numai că nu s'ar fi putut să creadă altfel, el care suferea de grandomanie şi de o exagerată încredere în sine, — dar mai scria, de pildă, în scrisoarea mai sus pomenită:

„...Imi închipui că am izbutit să duc (cu Zarathustra) limba germană la desăvârşirea ei. Mai era de făcut al treilea pas, după Luther şi Gœthe —; observă, iubite şi vechiul meu prieten, — dacă s'au mai găsit astfel întrunite vreodată, în limba noastră, atâta putere, mlădiere şi armonie!... Citeşte-l pe Gœthe după o pagină din cartea mea — şi ai să simţi că acea „undulaţiune" care i se adaugă lui Gœthe ca desenator, — nu i-a rămas străină nici făuritorului de limbă.. Eu îl întrec prin linia mai aspră şi mai bărbătească..." 1)

Sau în **Ecce homo:**

„Noţiunea cea mai înaltă despre poetul liric, mi-a dat-o Heinrich Heine... Şi, cum mânueşte el germana! O să se spuie odată că Heine şi cu mine am fost chiar cei dintâi artişti ai limbei germane — la o incomensurabilă depărtare de toţi acei cari au făcut din ea o germană despuiată (de podoabe)..."

Vom vedea altfel, când vom cerceta în special opera lui Nietsche şi ne vom ocupa de fiecare lucare în parte— că această încredere în stilul lui s'a manifestat mereu, întovărăşindu-l ca un prieten dătător de nădejdi şi de curaj. Şi noi ştim doar, că stilul e omul...

Intr'altă scrisoare, găsim: „mihi ipsi scripsi!" repetat de mai multe ori. Va trebui deci să căutăm a deosebi personalitatea lui Nietzsche din însăşi scrierile lui. Pentru aceasta va fi nevoie, în primul rând, să aruncăm o privire generală asupra diferitelor faze prin care a trecut gânditorul, dela moartea tatălui lui, care a stârnit şi ea discuţii foarte aprinse, — şi până la 25 August 1900, când Nietzsche şi-a dat sfârşitul, la Weimar, în braţele surorii lui, D-na Elisabeth Förster-Nietzsche, după 12 ani de chinuitoare boală... Voiu reaminti şi vom căuta să extragem adevărul, punând faţă în faţă de multe ori diametral opusele păreri ale unora sau altora din cei cari s'au ocupat de dânsul, — şi vom insista mai ales asupra unui punct adeseori prea superficial tratat: boala lui Nietzsche.

In această privinţă, avem la îndemână, pe lângă unele părţi caracteristice din chiar opera gânditorului, lucrarea D-rului Molbius, biografia scrisă de sora lui, carte de mare valoare, — apoi cartea D-nei Lou Andréas-Salomé, „Friedrich Nietzsche in seinen Werken", lucrare care făcuse şi puţin scandal fiind scrisă de una din iubitele lui de care s'a despărţit după şase luni de prietenie, — şi o mulţime de alte scrieri de mai mică importanţă, pe care le voi cita atunci când mă voiu servi de ele, în sprijinul cercetărilor asupra boalei lui Nietzsche.

Se înţelege că aceasta e una din cele mai pasionante probleme, pentru că detractorii afirmă sus şi tare că toate lucrările gânditorului au fost scrise sub influenţa nebuniei. Fireşte că admiratorii lui contestă lucrul acesta, care nu poate fi în nici un caz decât o părere greşită şi tendenţioasă.

Cele mai bune date biografice le găsim, fără îndoială, în lucrarea Elisabetei Förster-Nietzsche. 2) Soră devotată şi plină de o duioasă dragoste şi de o adâncă înţelegere pentru opera fratelui ei, l-a îngrijit cu un rar devotament şi l-a apărat prin scris de insinuările şi calomniile detractorilor, cari triumfau de întunericul ce coborîse în creerul slăbit şi bolnav al gânditorului. In măsură să-l cunoască mai bine, şi având putinţa şi, evident, şi interesul d'a dovedi că boala lui nu era ceva ereditar, — Elisabeth Förster-Nietzsche şi-a consacrat anii mai ales acestei chestiuni, pe care a studiat-o şi migălit-o cu o răbdare şi cu o putere de muncă excepţională.

Profesorul Raoul Richter 3) — care pare să fi scris cea mai couplectă lucrare şi, în acelaş timp, cea mai documentată, asupra vieţei lui Friedrich Nietzsche, — rezumă într'o notiţă toată atitudinea acestuia faţă de sora lui, aşa cum ar reieşi din scrisorile acestuia către dânsa.

„Documentele ne dau o icoană bogată în culori despre atitudinea lui Nietzsche faţă de sora lui", — scrie dânsul. 4) „I-a scris surorii lui cele mai înduioşătoare scrisori. In cei 10 ani petrecuţi la Basel, unde îi condusese dânsa, cu mici întreruperi, menajul, îi laudă „frăţeasca şi paşnica convieţuire". La sfârşitul anului bogat în chinuri 1879, când se credea pe pragul morţii, vrea să-şi ia rămas bun dela sora lui ca dela „aceea care l-a mângâiat şi ajutat în toate nevoile..." El se simţia în chipul cel mai adânc înrudit cu dânsa, — tocmai contrariu sentimentului pe care-l avea faţă de mama lui, — şi o atrase în cercul intereselor şi preocupărilor lui spirituale:

„Din tot ce mi s'a spus până acum despre „noile mele idei", tu mi-ai spus lucrul cel mai bun, — şi mi-l scrii în felul tău propriu ca şi cum ar fi ceva trăit de tine, — nu ceva simţit abia după studierea cărţilor mele... Cât de mult simt eu, din tot ceeace spui şi faci, că aparţinem, amândoi, aceleiaşi rasse. Tu înţelegi mai mult decât alţii, din mine, — pentru că în trupul tău ai aceeaşi origine..."

El o numeşte „cel mai credincios discipol înăscut". Din această pricină, atunci când a fost vorba de neînţelegeri serioase, umbrele au fost adânci şi durerile de o covârşitoare, sguduitoare greutate, — ca de pildă în renumita „Lou-Affaire", — în chestia logodnei şi căsătoriei ei cu fruntaşul antisemiţilor, Foerster, —a plecării ei în Paraguay sau a diferitelor atitudini faţă de Wagner. 5) Dar deîndată ce se revedeau, se aplanau multe din ele.

„Abia de când mi-ai fugit aşa de departe, simt cât ai fost tu pentru mine! Tu erai întremarea mea, — tu erai puntea către „ceilalţi" — îi scria el.

Sunt, de asemeni, caracteristice, următoarele rânduri pe care le găsim citate în aceeaşi admirabilă lucrare a lui Raoul Richter:

„Malwida 6) mi-a scris odată, că aş fi fost nedrept faţă de doi inşi. faţă de Wagner şi faţă de tine, sora mea. De ce oare? Poate pentru că v'am iubit pe voi mai mult şi pentru că nu pot învinge necazul că m'aţi părăsit?"

O fermecătoare descriere a „omului" Nietzsche, se găseşte în lucrarea d-nei Lou Andréas Salomé, de care am mai pomenit în treaacăt. 7) Duplicitatea prietenului Paul Rée dusese la o definitivă ruptură, deşi mai mult de o jumătate de an, Nietzsche îşi pusese toate speranţele în sufletul şi ataşabilitatea ei. Gânditorul „culese amare dezamăgiri..." Cu toate acestea, Lou Andréas Salomé, — romancieră mai puţin cunoscută, — izbuti să ne dea cea mai delicată şi, în acelaş timp, cea mai interesantă descriere a lui. Cuvintele ei calde şi pline de o adâncă „gingăşie femenină" şi „femeiască artă de a observa", cum le caracterizează Fr. Rittelmeyer, 8) se ridică luminoase şi convingătoare împotriva celor cari şi-au închipuit că Nietzsche a fost o brută încruntată.

„Expresiunea generală a fiinţei lui era pătrunsă de o adânc sbuciumată viaţă interioară... în care rămânea caracteristic, cu toate acestea, ceeace reţinea şi ascundea în sine... Aşi putea să spun, că acest ceva ascuns, această presimţire a unei singurătăţi tăcute, — era cea dintâi impresie puternică cu care te cucerea, te înlănţuia, înfăţişarea lui Nietzsche. Ea nu avea nimic bătător la ochi pentru superficialul privitor; omul de statură mijlocie, cu o prea simplă şi totuş din cale afară de îngrijită îmbrăcăminte, — cu trăsăturile liniştite, — cu părul neted, brun, dat peste cap, putea fi uşor trecut cu vederea... Liniile fine ale gurii, de o cât se poate de mare expresivitate, erau aproape cu totul acoperite de o mustaţă mare, pieptenată în afară; avea un râs încet, un fel liniştit de a vorbi şi un mers prudent şi pe gânduri, la care se încovoia niţel din umeri; greu ţi l-ai fi putut închipui într'o mulţime de oameni, — figura lui purta pecetea celui ce stă la o parte, a însinguratului...

...Incomparabil de frumoase şi de nobile — aşa încât îţi atrăgeau fără voie privirile asupră-le, erau mânile lui Nietzsche...Cu adevărat trădători vorbeau ochii lui! Pe jumătate orbi, ei nu posedau, cu toate acestea, nimic din acea pândă, acea iscoditoare clipeală, fără voie inoportună, a multor miopi. Semănau mai mult cu nişte păzitori şi păstrători ale unor comori proprii, ale unor secrete mute, pe care nici o privire nechemată nu trebuia să le atingă nici măcar în treacăt... Defectuoasa lui vedere dădea trăsăturilor lui un farmec cu totul deosebit prin aceea că, în loc să oglindească schimbătoarele impresiuni din afară, nu reda decât ceeace purcedea dinlăuntrul lui. Ochii aceştia priveau înăuntru şi, în acelaş timp, — mult departe peste lucrurile din imediata apropiere, — în depărtare sau, mai bine zis: în interiorul lui ca într'o depărtare. Căci, în fond, toate cercetările lui de gânditor n'au fost decât o răscolire a sufletului omenesc în căutarea lumilor nedescoperite încă, **a „posibilităţilor lui, cele încă „negustate"**. (Dincolo, în ochii lui, apărea o înduioşătoare lumină care dispărea apoi; — dar când era într'o dispoziţie întunecată, atunci vorbia singurătatea posomorîtă, dintr'înşii, — ca din adâncuri înfiorătoare, din acele adâncuri în care rămânea mereu singur, pe care nu le putea împărţi cu nimeni, de care se îngrozea el însuşi, câteodată, — şi în care se cufundă spiritul lui, în cele din urmă...

Purtarea lui Nietzsche făcea o impresie asemănătoare, de ceva ascuns şi discret. In viaţa obişnuită era de o mare politeţă şi de o blândeţă aproape femenină, — de un sânge rece necurmat şi binevoitor, — îi plăceau manierele distinse în societate şi ţinea mult la ele".

S'a vorbit, totuşi, şi de „o mască"—„o altă mască"— „a doua mască"! Ne vom strădui să examinăm şi această chestie la începutul unui articol viitor, în care vom insista în special asupra vieţii lui Nietzsche, — ca să vedem evoluţia lui sufletească până în anul când coborî aripa întunecoasă a bolii peste gândurile lui obosite...

GEORGE SILVIU

1) Dr. Iulius Reiner: Friedrich Nietzsche der Immoralist und Antichrist pg. 19.
2) „Das Leben Fr. Nietzsches". Leipzig 1895—1897—1904.
3) Fr. Nietzsche, — viaţa şi opera lui" — 16 prelegeri ţinute la universitatea din Lipsca. Ed. III. 1917.
4) Raoul Richter, op. cit. pg. 33 nota.

5) Idem, idem.
6) Malvida de Meysenburg, — o veche prietenă a lui Fr. Nietzsche.
7) Lou Andréas Salomé: „Fr. Nietzsche in seinen Werken" pg. 11 şi următ.
8) Dr. phil. Fr. Rittelmeyer: Friedrich Nietzsche und die Religion. Ulm 1904 pag. 5.

Adeverul Literar şi Artistic

Preţul abonamentelor:

In ţară:

Lei 150.— pe timp de un an
„ 75.— „ „ „ 6 luni
„ 40.— „ „ „ 3 „

In străinătate:

Lei 260.— pe timp de un an
„ 140.— „ „ „ 6 luni
„ 75.— „ „ „ 2 „

Fără aripi

Trei ceasuri de când umbla neîntrerupt, fără ţintă, în mohorîta amiază de toamnă. Fugea aproape, cu paşi dezordonaţi, străbătând la întâmplare străzile; fugea de sine, de gândurile sale şi de un glas batjocoritor care-i suna ascuţit în urechi: „Dar, dragul meu, cine eşti?"

Venea seara. Amurgul înfiripa în văzduh plute de umbră, despletite parcă de sus, din pânza întunecată a norilor. Privind într'un rând pe jos, Voinea văzu trotuarele ude. Plouase? Nici nu ştia. Meregea mereu. La o răspântie însă, se opri deodată.

Unde era? Nu cunoştea locul, nu mai fusese încă prin părţile acelea. Se rătăcise.

Dar asta nu-l supăra. Atât ar fi vrut să se peardă, să se tot ducă... Desprins de sine însuşi să colinde astfel, rătăcit, luni şi ani dearândul...

Cu fruntea descoperită, cu haina fluturând, se avântă, ca într'un aprig dor de nimicire pe una din străzile care-i sta deschisă cu întortocheri, dinainte.

Insă, la câţi-va paşi, în dreptul unei lumini, o tăbliţă prinsă de ziduri îi spulberă ameţeala. Citi numele străzii. Cunoştea poziţia ei pe plan. Era departe de casă dar îşi putea urma fără greş drumul. Se regăsi pe sine însuşi. Aşa dar, cine era?

Nu-şi pusese încă întrebarea aceasta şi nu i-o pusese nimeni până în ziua aceea. Era bogat şi toate uşile i se deschideau dinainte. Ducea viaţa pe care o duc mai toţi acei cari, ca şi dânsul, nu sunt siliţi să muncească: club, curse, petreceri.

Viaţa aceasta — atâta vreme — fusese pentru el suprema distincţie; abia acum, trezit de o voce de femee, descindea în sine însuşi şi privea limpede: era o viaţă searbădă şi goală, iar el în lume era inutil. Mia avea dreptate.

Maşinal îşi urmă drumul spre casă şi tot aşa, într'un rând paşii i se opriră. Ajunsese.

Inăuntru, întunericul pătrunsese demult, cuceritor. Lumina electricităţii îl destrămă dintr'o dată, gonindu-l după fereşti. In mijlocul antreului, Voinea se opri o cilpă, nemulţumit. Prin uşile deschise, odăile cu mobilă scumpă şi puţină, aveau înfăţişarea lor de toate zilele, străine parcă sau nelocuuite. Odaia de lucru mai ales, în care Voinea petrecea atât de puţine clipe, avea un aer ostil, neprimitor. Avusese în mai multe rânduri impresia aceasta — era ca şi cum nimerise în casa altuia — dàr fără să-i pese. Acum îl duru.

Dintr'un colţ, o statuetă de bronz îi atrase privirile şi-i aminti: Cinci ani de când nu mai sculptase! Cât talent, câte făgădueli înăbuşite de inerţia lui. Vina era însă a întâmplării. De ce, în mijlocul hărniciei şi ambiţiilor lui de sculptor sărac căzuse — ca o bombă de aur — moştenirea nesperată?

Pentru ce muncea înainte cu atâta râvnă? Sete de glorie? de bani? vocaţie? Destul că, odată bogat, nimic nu mai dăinuise.

Incepeau acum regretele? Căci, muncind, ar fi putut deveni cineva şi nimeni, nici Mia, n'ar fi cutezat să-l întrebe ca în ziua aceea: Cine eşti?

In faţa lui, statueta modelată de dânsul avea şi ea acum un surâs de batjocură şi de dispreţ parcă...

Lungit pe canapea, închise ochii să nu mai vadă. Prin întuneric, gândurile vechi din nou îl năpădiră.

Mia! Cât o iubea... Cum ai şopti o taină, aşa, cu sfială, cu teamă, rostea numele ei.

Mia! De când o iubea?

Alungă din minte ultimele ceasuri de sbucium, alungă şi săptămâna din urmă, plină de îndoeli şi nehotărâri; trecu mai departe, străbătu cu mintea lunile de vară petrecute la mare în acelaş timp cu Mia, zilnic împreună — pe plajă, la cazino, la restaurant, amintindu-şi tot până în ziua dintâi când — chiar de atunci, dela început — se simţise legat de ea cu cele mai dulci şi mai solide cătuşe...

Plimbările lungi pe malul mării...

In mintea lui, adesea, asemăna cu marea superbă fiinţă Miei: ca ea periculoasă şi binefăcătoare, ca ea capricioasă şi voluntară pentru a da apoi cu atât mai mult preţ clipelor scurte de linişte — blândă, tăcută, învinsă...

Era fericit atunci, fericit că o are alături, că-i sărută mâinile, că-i vorbeşte şi nu dorea nimic mai mult.

Suferinţele lui pe urmă începuseră, la întoarcere. In oraş, în casa părinţilor ei, Voinea nu mai regăsise pe fata liberă şi independentă care-şi făcea vilegiatura sub privigherea mioapă a unei mătuşi bătrâne.

Casa părinţilor ei... jalnică ruină a unui palat care adăpostise la rând un şir de străbuni glorioşi... Incăperile acelea cu pereţii măcinaţi şi cu mobilele roase, păstrau totuş încă ceva din măreţia apusă şi Voinea, fiu din popor, nu păşea în ele decât cu sfială ca şi cum toţi nobilii strămoşi l-ar fi privit din cadre, măsurându-l cu dispreţ. Acolo, Mia şi părinţii ei duceau viaţa obscură a boerilor scăpătaţi cari neputând trăi în lumea lor nu consimt totuş să s'amestece cu vulgul. Acolo, Mia era serioasă, tăcută şi cu un uşor zâmbet de dispreţ pe buze.

Voinea simţise îndată că vizitele lui prea dese erau deplasate. Dar ce să facă? La club, mesele de cărţi nu-l mai atrăgeau, petrecerile îi apăreau anoste, prietenii plictisitori...

Atunci, trecând peste gustul lui de libertate, peste egoista teamă de griji noi, necunoscute, se hotărî s'o ceară. Vorbise întâi Miei. Şi răspunsul ei îl avea încă în urechi.

Părinţii doreau pentru ea un soţ de neam mare. Ea tot aşa.. Dar dacă totuş ar consimţi să se... aplece, n'ar lua decât un bărbat activ, util, un aristocrat al inteligenţii sau al frumosului . . .

. . . .

Zdrobit de truda celor trei ceasuri de umblat, Voinea, culcât şi cu ochii închişi, uită că era vremea mesei, uită dintr'odată şi chinurile lui, i se păru că merge încă, străbate un drum lung şi necunoscut... Cu cât înainta, drumul se făcea tot mai larg şi mulţimea pe de lături tot mai deasă se oprea şi-i întindea flori, salutându-l. De ce?

La capătul drumului o estradă aşternută cu covoare scumpe şi deasupra un tron aurit. Era pentru dânsul. Imprejur mulţimea creştea, îl aclama necontenit, acoperindu-l cu năvală de flori. Dar ce făcuse?

Unul, suit pe o masă, ţinea o cuvântare. Voinea se căznea să asculte, să afle, şi nu putea prinde nici un cuvânt. Pentru ce era sărbătorit?

Din mulţime, o femee acoperită cu văluri se desprinse, sui estrada, îngenunche la picioarele tronului, cu mânile întinse, în semn de adoraţie. Mişcat la rândul lui, Voinea întinse braţul şi descoperi chipul femeii. Era Mia.

Zguduit de un fior, Voinea se trezi. Se ridică şi începu să se plimbe prin casă. Visul îi stătea încă limpede în minte.

Aşa era, dragostea Miei el n'ar putea-o căpăta decât prin admiraţie. Pentru prima oară bogăţia nu-i era sprijin, ba, îi fusese singurul obstacol. Căci sărac, ar fi muncit înainte, ar fi putut ajunge...

Dar — era oare prea târziu? Poate că nu.

Desigur, nu. Tânăr era încă.. talentul nu-l pierduse, dragostea de muncă o va regăsi... Imboldul care-i lipsise atâta vreme îl avea acum. Pentru Mia!

* * *

Dragă Ştefan, M'au bucurat scrisorile trimise dela fiecare popas al peregrinării tale. In cea din urmă mă inviţi şi pe mine să-ţi urmez pilda, să las pustiul vieţii de aici.

Ideia e bună, dar nu e binevenită. Viaţa mea, în ultimele luni, s'a schimbat dragul meu cu totul.

Deschizi ochii miraţi desigur. De m'ai vedea în fiecare dimineaţă, sculat din zori, îmbrăcat în şorţul alb al muncitorilor, lucrând ceasuri întregi în biroul meu transformat în atelier... Deschizi ochi şi mai miraţi, te văd. Poate nici nu ştii că tovarăşul tău de petreceri pe care l-ai cunoscut bogat şi trândav a fost atâţia ani dearândul un biet artist sărmân.

Cauza pentru care mi-am reluat acum, fără nevoe, ocupaţia dinainte? Aceasta-i taina mea. De altfel deslegarea o vei avea curând, atunci când va fi gata statuia Speranţei la care lucrez acum. O văd zi cu zi înfiripându-se, desprinzându-se din marmora albă: plăsmuire perfectă de femee, cu capul sus, cu ochi luminoşi, cu braţele întinse după himera ei. O lucrez cu atâta ardoare, cu atâta pasiune, încât eu o văd vie. Trăeşte în ea însăşi speranţa vieţii mele.

In primăvară o expui la Salon. Va fi primită cu nepăsare? Nu cred. Artişti şi public vor trebui să recunoască în ea o capod'operă. Cum vezi nu sunt modest dar aceasta, dragul meu, e însăşi raţiunea schimbării mele: succesul. Trebue să-l am. Şi atunci abia îmi vei cunoaşte taina.

* * *

— Destul?

— Incă puţin, te rog.

— Sunt obosită. Două ceasuri..

— Eu nu sunt obosit, zâmbi Voinea.

Femeia care poza întoarse spre el un obraz palid, uşor supărat:

— Să stai ca mine! Cu gâtul ţeapăn, cu braţele 'n sus. N'ai putea!

Voinea lăsă jos dalta, vădit contrariat.

— Atunci, pe mâine.

Singur, aprinse o ţigară şi rămase potrivindu-şi opera. Era mulţumit. Lucrase mult şi cu spor săptămâna din urmă.

Cât drum dela zilele începutului, de-acum trei luni, când frământa stângaci argila, dibuind conturul perfect, căutându-se pe sine... Acum îşi regăsise forţa. Lucra repede şi sigur. Astăzi mai ales ar fi fost dispus să sculpteze până seara, neobosit, ar fi isprăvit poate. Şi modelul plecase...

Dejună în pripă, singur cum luase de curând obiceiul. Nimeni şi nimic să nu-l distragă de la lucru. La club nu mai fusese. Pe prieteni, adesea, îi ocolea. Mai mult de cât de ei îi era teamă de sine, teamă că dorinţa de petreceri l-ar putea din nou ispiti.

Nici pe Mia n'o mai văzuse. Işi săpase chipul ei în inimă şi-şi pansase durerea cu speranţele lui de viitor, cu noile preocupări, adâncit în ele; acum când se apropia de ţel — statuia era ca şi gata — se gândi că ar putea desface legăturile, ar putea lăsa drum liber spre Mia iubirii pe care cu atâta voinţă şi după câte împotriviri, o înăbuşise în inima şi în gândul lui.

Putea să înceapă din nou s'o vadă... Chiar azi!

Se plimba fără ţintă în lungul Bulevardului când ideia îi încolţi în minte, cucerindu-l dintr'odată. Locuinţa Miei nu era departe. Se afla într'un cartier liniştit, cu oameni parcă mereu închişi în case. Mergând, Voinea îşi asculta răsunetul paşilor pe trotuar şi se mira în liniştea străzii, că se sinte el însuşi atât de liniştit.

O cotitură şi casa Miei răsări întreagă — mâreaţă şi tristă dintre copacii desfrunziţi. Aici Voinea se oprise adesea ca să-şi astâmpere puţin bătăile inimii. Acum trecu hotărât înainte.

...Poate că aşa merg bărbaţii siguri de dânşii... Poate fiindcă se simţea şi el acum cineva.

Zbârnâitul soneriei aduse dinăuntru paşi grăbiţi spre uşă.

Poate Mia însăşi... Dar nici gândul acesta nu-l turbură.

Era servitoarea. Boerii aveau lume, în salon. Intră şi Voinea plecându-se de mijloc, salutând pe cei grupaţi în jurul meselor de ceai. Era şi Mia acolo şi Voinea o văzu întâi ca printr'o sită, ştearsă imagine a Miei lui de eri. Pentru ce?

Conversaţia lâncezea. O doamnă pe care Voinea acum o descoperea într'un colţ al salonului ceru Miei să cânte la pian. Se făcu tăcere.

Voinea o privea pe Mia de profil. Işi repeta mereu: „Ea e!" Şi deodată, ca şi cum i se lua un văl de pe ochi, o văzu limpede, cu ochiu rece de artist, într'o lumină vie şi crudă...

Mia frumoasă? Chip clasic desigur, dar câtă asprime în închegarea liniilor! Nici măcar cochetă. O altă pieptănătură ar fi întregit puţin chipul prea lungăreţ, ar fi pus în valoare bogăţia părului care acum abia se ghicea în cocul strâns împletit.

Tot aşa de limpede citea şi în fiinţa ei: aceiaş asprime ca pe chip, şi mândrie exagerată, şi voinţa aceea despotică de a voi să schinbi după plac pe toţi din jurul tău...

Simţi o uşoară umilinţă. Şi el, tot înrâurit de Mia îşi schimbase cu atâta drag viaţa. Altfel ar fi făcut-o?

— Dar de ce n'aţi mai fost pe la noi?

Intrebarea o făcea mama Miei. Voinea stătu un moment până să răspundă.

— Am fost ocupat.

Pianul tăcu. Parcă asculta şi el.

— Ocupat?

Zâmbise Mia? Voinea aşa crezu. O iritare vagă îl cuprinse.

— Ocupat, da. Am început să sculptez iar. Incercări bine înţeles de diletant, ca distracţie..

Unde erau frazele pregătite dinainte, laudele menite s'o încânte pe Mia şi s'o entuziasmeze pentru arta lui? Simţise o plăcere obscură micşorându-şi opera şi pe el însuşi, nevoind a-şi mărturisi transformarea. De ce?

In stradă când eşi, rămase câtva timp locului, dezorientat.

Aşa dar, n'o mai iubea...

Cum moare focul, acoperit de cenuşă, aşa se stinsese şi dragostea lui, înăbuşită de preocupări străine, fatale deşi izvorât dintr'însa. N'o mai iubea. O întâmpinase după atâta vreme fără cea mai mică tresărire; îi vorbise şi nici o emoţie. Poate era mai bine astfel...

De ce dar se simţea trist, trist ca atunci când ai pierdut un prieten scump care-ţi făcea însă multe, multe necazuri şi nu ştii dacă trebue să plângi şi nu ştii dacă trebue să te bucuri...

Incercă să-şi schimbe ideile gândindu-se la arta lui, la statuia Speranţei atât de norocos începută. Insă, ajuns acasă, avu o dezamăgire.

Acelaş văl care i se rupea de pe faţă şi-l lăsa să vadă lucrurile în toată simplitatea lor. Statuia lui o capo-d'operă? Cel mult o lucrare de merit, aşa cum se expun în fiecare an cu zecile. Talentul lui era de duzină. Poate că muncind cu râvnă, studiind şi perfecţionându-se, ar atinge, mai târziu culmile... După ani şi ani de muncă...

Dar — pentru ce? Nu mai simţea acum într'însul nici o plăcere de muncă, nici o dorinţă de glorie. Lucrase trei luni de zile într'un avânt pasionat, într'o stare de exaltare cu neputinţă de prelungit.

Un moment avusese aripi şi se înălţase dela pământ, susţinut de ele...

Un moment... Trecuse...

Acum fără sprijin, recăzuse pe pământ, era iar omul dinainte.

Privi la ceas. Era ora când — înainte — îşi întâlnea de obicei prietenii. Sună, ceru hainele de seară şi plecă la club unde petrecu noaptea.

Statuia Speranţei, împinsă de-a doua zi într'un colţ al biroului, a rămas neisprăvită.

ALICE GABRIELESCU

Cărți și Reviste

LA REVUE DE FRANCE (15 Iunie). Cronica lui *Gustave Chariler* dscută cu adâncă pătrundere câteva aspecte din literatura actuală a Belgiei. Romanul belgian — găsește cronicarul — a fost dela originea lui, regionalist. A ținut, de obiceiu, să pună în valoare particularitățile locale ale mediului flamand sau walon. Fie că poartă haină lirică sau realistă — și de cele mai multe ori pe amândouă — romanul belgian a exploatat până acum un pitoresc național și s'a interesat de preferință de cei umiliți și simpli, singurii păstrători credincioși ai tradiției. Așa e romanul „Pain Noir" al lui *Hubert Krains*, cu acțunea ursită printre sufletele obidite ale țăranilor din câmpia Hesbaye, sau „Le terroir incarné" al lui *Georges Echond*, al cărui lirism aspru dă poeziei sale un accent original, colorat cu descripția minunată a spiritului de îndărătnicie atât de caracteristic flamanzilor.

Atrași mai als de pitorescul local și obiceiurile rustice, povestitorii belgieni parcă se îngrijesc în special de psihologia și analiza individului. Deslănțuind pasiuni și admițând cazuri de circumstanță, răsboiul a adus observațiunii lor un material mai variat, mai adânc și mai complex decât cel observat și modelat mai înainte.

Charlier crede că viitorul va aduce semne precise de o repede și decisivă evoluțiune a romanului — a prozei în genere — din literatura belgiană.

Cari ar fi poeții Belgiei actuale? se întreabă cronicarul. De sigur că vor veni Seraing — Creusot-ul Belgiei — ținutul întunecos al fierului și oțelului. Volumul „l'Urne penchée" al lui *Noël Ruet* (un idilic, un mistic, cu toate delicatele nuanțe ale unui decor pastoral și primăvăratec) are versuri de o factură clasică, uneori puțin monotonă, dar de o eleganță nouă:

Je voudrais imprégner mes vers
De vent, d'air vif et de rosée,
De corolles, de rameaux verts,
De fruits juteux, d'aube irisée
Ou blonde comme un enfant nue...

Și va veni apoi *René Verboom*, cu intensitate lirică în „Courbe ardente", cu vers liber de multe ori, cu efecte alese, prin acel „raccourci" sintetic al expresiei și ritmului; iar la urmă ancorăm lângă marginea volumului unei femei: *M-me Bernières*, care știe să pună în ritm toate senzațiile: de lumină, de culoare, de miros și sunet; — nostalgii, regrete, — cu un imagism nou, echilibrat și cu puternic suport sufletesc. In „Visage des heures" găsim uneori poezie descriptivă, dar cu elemente de intimă confidență, care-i scapă ca un regret:

Une rose en hiver m'enivre jusqu'aux larmes,
Pour moi le vent de large est doux comme un baiser.

E un fel de „naturisme lyrique" — cum spune Charlier — înrudit cu cel al *Contesei de Noailles*.

*

[LA] REVUE PHILOSOPHIQUE (Mai—Iunie) aduce, printre alte studii de o recunoscută valoare, o dare de seamă asupra volumului „L'évolution psychologique et la littérature en Angleterre" al lui *Louis Cazamian*. Cartea aceasta, anunță *Emile Bréhier*, consacră filozofiei puține pagini, dar va fi totuși utilă istoricului care se va ocupa de filozofia engleză și chiar istoricului filozofiei generale. Sprijinul acestei afirmațiuni, Bréhier îl găsește chiar în capitolul preliminar al operii; în rezumat, se spune acolo că *întreaga istorie literară este comandată de un fel de ritm, ale cărui două extreme sunt intelectualismul;* clasicismul, pe de o parte, pe de alta căutarea emoției și romantismul. *Istoria literară este făcută dintr'o perpetuă alternanță între două tendințe, din care fiecare, ajunsă la capăt, este în mod necesar împlinită de cealaltă.* O exemplificare: romantismului „élizabéthain" îi succede în 1660 o perioadă clasică, perioadă care continuă până în pragul secolului al XIX-lea.

Această largă vedere ne va duce să cunoaștem mai mult caracteristica filozofiei engleze; vom combate astfel ideea — sau vom condana-o definitiv — că există o continuitate între filozofia unui *Bacon* și mișcările ideilor de pe la sfârșitul secolului al XVII-lea; deasemeni *Locke* nu poate trece drept un continuator al imaginativului Bacon.

Cartea lui *Cazamian* — încheie Bréhier — ne învață că nu trebuie să separăm istoria de ideile filozofice ale istoriei generale a literaturilor.

*

NĂZUINȚA (Iunie). Simpatica revistă din cetatea Banilor, care apare astăzi în condiții technice superioare, a intrat de-o vreme pe făgașul înaltei literaturi. Este un semn. Provincia ne-a dat întotdeauna lucru bun, — prin urmare și forțele regeneratoare în literatură, nu trebuesc importate din orașul cu ochi de monstru al Capitalei, unde mințile sunt turmentate de sgomot și fum, unde ochii sunt injectați de acel „delirium tremens" al pasiunei, conservată ad-hoc. Pasiunea provinciei e mai domolită, dar trăește prin intensitate, e mai aproape de „om" și mai curată, — mai creatoare. In felul acesta Iașul are „Viața românească", Craiova: „Năzuința". Singură Capitala a rămas acum fără nici o revistă literară: „Flacăra" apare când dă Dumnezeu și cum poate, „Gândirea" așișderea, deși, într'o vreme, preponderă în viața noastră literară (orice-ar spune d. Aderca). Și o revistă care apare în felul acesta, nu poate avea pretenția că întreține viața literară a unui an, a unui deceniu, a unui secol.

Pentru aceasta, „Năzuința", care a intrat pe drumul „adevărului", are datoria să ființeze îndelung, să-și facă un crez, o tradiție, ca elementele plămădite acolo, să fie adevăratele „primeniri" ale literaturii de astăzi.

Numărul pe Iunie aduce un judicios articol al d-lui *Mehedinți*, cu privire la actuala stare socială. *Șamanismul politicei române* — spune d-sa — *n'a ajuns să înțeleagă că nici cea mai cumplită vrăjitorie de partid nu poate schimba ticăloșia în virtute, după cum nici cea mai vicleană contabilitate nu poate schimba deficitul unei bănci în excedent. Fiecare ban pierdut este și rămâne pierdut; după cum fiecare ban câștigat este și rămâne veșnic câștigat. Orice ai scrie pe hârtie (în gazete sau în codice de legi), erorile din suflet răspund cu rigoare matematică în erori sociale. Prin urmare, singura scăpare, atât pentru individ, cât și pentru stat, este adevărul.* Regretăm însă că d. Mehedinți n'are energia necesară a unui îndreptător de mulțime; totdeauna cuvântul i-a fost cinstit și larg.

Trecem pe lângă articolul d-lui *Ortiz* (Poetae minores) care „va urma" și ne oprim în fața lirismului din poezia „Lumini în amurg" a doamnei *Elena Farago*, cu duioșie multă, cu evocare dureroasă, cu resemnare discretă:

Fiți binecuvântate
Lumini din tristul astăzi ori din nemaiuitate
Amurguri dragi din vremi...
Fiți binecuvântate,
Lumini de-amurg ce'n pâcla durerii mi-ați răsbit
Fărâmi de curcubeu, —
Și mi-ați împodobit,
De-atâtea ori, sfioasa, mocnita 'nfățișare
A lucrurilor scumpe în care o piază rea
Și-a apăsat cu 'ncetul haina 'mbrățișare
Cea 'ntipărit și 'n ele ceva din tânga mea...

Viguros e d. *Ion Dongorozi* în „Filimon Hâncu", o schiță în care obiectul sau cum am zice „faptul divers" e îmbrobodit cu veșmântul unei descripții și analize sufletești, cu care autorul ne-a obișnuit din primu-i volum de nuvele. Sfârșitul, oarecum întunecat, trădează iscusința autorului de a da un desnodământ neașteptat — dar logic — acțiunei care se desfășoară vioiu, într'un stil de o limpezime nouă. Fiindcă am pomenit de stil, element care constitue, pe lângă alegerea și motivarea subiectului, condiția esențială a prozei, să scoatem un pasaj — luat la întâmplare — și vom vedea că d. Dongorozi împlinește această cerință:

„Filimon Hâncu, vorbind aprins singur, se îndreaptă spre locantă.

In mintea lui, nu licărește nici bob de lumină. „De ce să se uite șeful tocmai la Lina? Mai sunt atâtea 'n Dâmbu, poate și mai chipeșe ca dânsa, ș'apoi coana Mița, parcă-i o grafină ruptă din cadră"! Odată era cât pe-aci să-i spună tot. Ținea așa de mult la bărbatu-său, avea atâta încredere înt'însul, încât nici vorbă că n'ar fi dat crezământ spuselor lui. De aceea a și renunțat Filimon. Singur, la o masă din fund, Filimon Hâncu bea vârtos; parcă căta să-și înnece în basamac, cine știe ce gând întunecat! Prin mintea lui, se'mbulzesc iarăși unele întâmplări, ce-și au tâlcul lor.

„Nu, muerea nu-i vinovată"...

Din restul numărului relevăm bucuroși poezia d-lui *Ștefan Bălcești*, și „Insemnările unei studente" de *George Silviu*, — un adevărat roman. Cronica bogată ca totdeauna; nu e puțin lucru ca, la cincizeci de pagini de text, să dai douăsprezece de însemnări mărunte. Numai *Gândirea* mai face la fel; dar și ea și *Viața Românească* — ambele — nu se ocupă de loc de literatura românească. Și asta e o mare greșală. Verdictul revistelor mari ar fi prețios pentru cele mai mici. Și poate ar apărea mai puține reviste și scrisul ar fi scris.

*

GÂNDUL NOSTRU (Iunie) pe lângă obișnuita și talentata proză a d-lui *Adrian Pascu* (Mănunchiul de lăcrămioare) și îndreptățite rânduri despre St. O. Iosif, semnate A. P. (tot domnul Pascu, spunem noi) publică versuri ca cele următoare:

In mână bastonul, cu capul plecat,
Din stradă în stradă pășesc ne 'ncetat...

De vise blajine mi-i sufletul plin
Și inima-mi bate, când iute, când lin.

...E Ea! *Stă pe gânduri ș'așteaptă... Pe cine?*
'L 'așteaptă pe cellalt? *M'așteaptă pe mine?*

Poezia e a unui poet cunoscut (nu-i dau numele) și e intitulată „Iubire". Se poate ceva mai frumos?

*

FLACĂRA (Iunie). Interesante notele d-lui *Perpessicius* asupra însemnărilor de drum ale d-lui *N. M. Condiescu*, impunător „Madrigalul" *Sărmanului Klopștok*, inexistente ca poezie gângăvelile plângărețe din „Plimbări bolnave" semnate vai! atât de frumos: *Ilarie Voronca*. De ce poeziile lui Voronca nu se pot reduce numai la nume? Mă gândesc cum *d. Lovinescu* să fi putut decreta „poet" pe un asemenea vânător de comparații? Să le strângem la un loc (numai din vre-o trei strofe):

cum, ca, ca, ca, ca, ca, ca, cum

Cred că, în cazul acesta, d. *Voronca* ar putea face altceva decât să se apuce de scris.

G. B.

SANATATEA

Numărul quadruplu din Iulie-August 1923 cupirnde, între altele, o miniunată rugăciune a unui medic din veacul al XII-lea. Medicului îi zicea Moise Maimonide, teolog și filozof născut în Cardova la 1135, mort în anul 1204.

Iată un fragment din acea rugăciune:

„Dăruiește-mi, atotbinefăcătorule, în toate mulțumire ; numai în știința mea, nu ! nu lăsă să se strecoare în gândul meu ideea că știu destul, ci dă-mi putere, timp și imbold să controlez știința mea, mereu s'o măresc, mereu s'o îmbogățesc".

Insemnări

Colecțiunea bibliofilă Carnegie

Bibliofilii lumei întregi se vor cutremura de știrea că Institutul Carnegie plănuește publicarea unei serii de opere celebre. Edițiunea va fi congenială și facsimilă originalului: păstrându-se acelaș caracter de tipar, hârtie și legătorie. In primele serii vor intra minunatele decrou-uri intelectuale:

1) Versurile lui Michelangelo.
2) Tratatul de pictură al lui Leonardo da Vinci.
3) Cronica lui Perugia. (Francesco Matarazzo).
4) Operele lui Francesco Petrarca.
5) Scrisorile lui Enea Silvio Piccolomini.
6) Scrisori de Pietro Aretino.
7) Giordano Bruno: Cabală, Măgarul Kyllenic, Acte de inquisițiune.
8) Operele lui Giovanni. Pico dela Mirandola.
9) Operele lui Aristotelis.
10) Dialogurile platonice. (Apologia — Ion, Lysis, Carmides. — Enthyphron, Loches, Hippias—Gorgios, Menon. — Statul. — Tinaios.—etc.).
11) Evangeliile lui Marcu, Luca, Mateiu și Ioan, în traducerea lui Dr. Martin Luther.

După cum să vede prima serie a operilor tipărite, va excita curiositatea bibliografiilor lumei întregi, căci reconstruirea tipografică a acestor opere clasice reclamă așa cheluteli pe cari numai Carnegie le poate suporta.

Institutul Carnegie va începe lucrările cât de curând.

Sören Kierkegaard

La noi sânt foarte puțini, ori chiar de fel cunoscuți, scrutorii nordului. In afară de Ibsen și Strindberg și Georges Brandes, puține sânt numele cari au răsbătut în meleagurile Daciei Romane.

Nu cunoaștem literatura scandinavă, maestoasa liră a unui Iacobsen, romanele de puternică inspirație ale lui Ionas Lie, operele lui Soeren Kierkegaard, care alături de Multatuli este unul dintre cei mai mari scritori ai Danemarcei și ai lumei întregi. Soeren Kierkengaard este filosof-romancier, psiholog fin și un neîntrecut stilist. Acum, când i se tipăresc de Academia din Kopenhaga opere complecte, merită să-i trecem în revistă lucrările mai însemnate.

„Cartea judecătorului" este clasica și nemuritoare operă a lui Kierkegaard, un roman-carnet, lipsit de romanticismul lui Silvio Pellico ori Flaubert dar umanist, plin de căldura unui suflet mare, iubitor de viață. Intre romanele representative ale secolului XIX-lea intră și „Cartea judecătorului" (cu desăvârșire necunoscută la noi). „Spaimă și tremur" este o colecție de impresii ale lui Kierkegaard, filosofene scurte și optimiste. Tineretul danez citește această operă cu aceiași evlavie cu care citesc francezii tineri operele lui Fénèlon și Bossuet. Quakerismul cu care este acusat Kierkegaard nu este statornic: un dulce impresionisim, de marcă latină, face din Kierkegaard frate cu Balzac. Dar toate celelalte opere cunoscute ale lui Soeren Kierkegaard („Oglinda filosofică") „Momentul", „Ori-ori", „Boala pentru moarte"), scrierile filosofice și sociologice ale marelui scriitor danez, ar merita atenția unui traducător în românește. Căci nu numai **Holberg** poate fi tradus pentru noi (din ale cărui opere să facă sport în România, deși Holberg este detestabil de inferior marelui Kierkegaard) și „Cartea judecătorului" pe care însăși creatorul o numea „oprită pentru căsătoriți și popi", este una dintre cele mai străluciri plăsmuiri ale unui suflet modern, intuitiv și impresionist. Povestea Cordeliei și a lui Iohannes, este însă, tragedia vieții: pasiunea pentru iubire și hèdonism, dispreț față cu toate tendințele de-a micșora drepturile naturei în favorul dogmelor sociale. Este apoteoza libertății sufletești.

Și poate de aceasta nu ne grăbim să traducem pe Soeren Kierkegaard, a cărui înrudire cu Heine este identică și ca fatalitate.

Contribuții la istoricul societății „Junimea" dela Iași

Corespondența lui S. G. Vârgolici cu Iacob C. Negruzzi publicată de Gh. Cardaș.

„O altă figură simpatică din cercul „Junimei" a fost și Ștefan Vârgolici. Spirit fin, cu o cultură occidentală, pe care și-a asimilat-o în timpul studiilor făcute la Paris, Vârgolici a îmbogățit literatura noastră cu multe traduceri din literaturile străine. Traducerile lui sunt foarte variate: Byron, Schiller, Lamartine, Chénier, Anacreon, Musset, Coppée, Ovidius, Propertius, Tibullus, Molière, etc.

Din literatura spaniolă a tradus pe „Don Quijote" a lui Cervantes și un număr de poezii populare. Deasemenea și studii asupra lui Miquel Cervantes, Lope de Vega, Calderon de Barca, etc.

Despre rolul pe care l-a juca acest junimist în societatea literară ieșană, vom vorbi mai târziu; după ce vom face cunoștință cu interesanta corespondență ce a avut-o cu d-l I. C. Negruzzi. Atragem din vreme atenția cititorilor asupra soluției pe care a exercitat-o asupra spiritului său, teoriile estetice ale lui Titu Maiorescu.

S. C.

Paris 16 (4) Noembrie 1867
3 Rue de la neile Estropade.

Salutare Domnule Negrutzi!

Am primit și cetit cu mare plăcere amabila D-voastre scrisoare și la câteva zile în urmă am și primit colecțiunea „Convorbirilor literare". Vă mulțumesc din tot sufletul pentru bunătatea ce ați avut de a-mi procură satisfacțiunea nespusă ca să am în orele mele de repaos o lectură plăcută, instructivă și așa de variată ca aceea a revistei D-voastre. Voiu căută de asemenea ca să profit, pe câtu'mi va fi cu putință, de gracioasa propunere ce-mi faceți de a vă trimite din când în când câte ceva.

Vă mărturisesc că de când sunt în străinătate puțin m'am ocupat cu ceva afară din studiile mele.

Vă voiu trimite însă din micele mele compuneri de altă dată, și din când în când și articole de ilteratură.

Incepând dar chiar de pe acuma, vă alăturez câteva bucățele, pe care le veți publica, dacă le veți crede demne de a figură alăturea cu încântătoarele D-voastre poezii, și acele a celorlalți Domni colaboartori.

Drept să vă spun, ingenioasa și, după mine prea severa critică a d-lui Maiorescu, m'a făcut să privesc cu un ochiu de compătimire, versurile ce făceam odată. Dar vina nu e a mea.

Pe când le scriam, cu 3, 4 sau 5 ani în urmă, d. Maiorescu nu declarase încă resbel înverșunat diminutivelor limbei noastre; și eu, neavând alți călăuzi decât pe iubiții noștri Alexandri, Bolintineanu, Negrutzi, etc..., era natural să nu știu totdeauna videa **bunul** și **frumosul**; sau să-l văd unde nu era!

Dacă acuma aș mai puteà face versuri, desigur că aș stà cu cartea d-lui Maiorescu sub ochi, spre a nu mă face culpabil de **lèse-frumuseță** și **bun gust**.

Respectuoasele mele salutări lui C. C. Costachi, precum și d-lui Leon Negrutzi.

Salutându-vă cu sinceritate și recunoștință, vă rog să primiți afectuoase strângeri de mână, dela

Servul și amicul d-voastre
S. G. VARGOLICI

P. S. — Cât pentru tipărirea numelui meu, dacă veți publica bucățile ce vă trimit, aceasta o las la voința d-voastre, cu toate că mai mult aș vroi să fie anonime.

***

NOTĂ. — După acestea urmează trei poezii: „Meditație", „La un luceafăr"; și „Romanță" cu data de 1864. — Poezia „La un luceafăr" a fost publicată în primul an al „Convorbirilor"; celelalte două au rămas inedite.

G. C.

Revista modelor

Rochii pentru Cazinou.

Dansul, marele idol al generației tinere, cere eleganță și suplețe.

Atracțiunea stațiunilor balneare este fără îndoială: Cazinoul.

Această încăpere, fie ea elegantă și somptuoasă, sau simplă și improvizată dintr'o baracă, este vecinic primul punct care chiamă și atrage tinerețea doritoare de mișcare și de plăcere.

Unde e cazinoul? Iată prima întrebare, rostită, într'o localitate încă necunocută, iar când ani de arândul s'au perindat în acelaș loc, auzi febril: S'a deschis cazinoul? Bine

înțeles adaugând acestei chestiuni și nerăbdarea domnilor de a se emoționa la bulă, înțelegem ce mare rost are Cazinoul; în viața viligiaturiștilor plecați pentru odihnă!

E totuși în dorința dansului ceva cu mult mai estetic și nobil, decât în căutarea jocurilor de noroc.

Clasficismul sărbătorit în frumusețea liniei și a mișcărei, se strecoară azi puțin în dansurile cazinoului. Dacă orientalizmul și mai ales extremul-orient a adus lascivitate și un caracter special dansului, linia trupului se mlădiază mai frumos și mai pătimaș pare ritmul.

O notă frumoasă pe care moda actuală o susține demn, este incontestabil dă multă demnitate ținutei. Inlănțuirea mâinilor în jurul taliei, ori cât ar fi de stăruitoare, nu mai poate ridica rochia așa de sus desvelind picioarele cu oarecare indecență.

Fie că păstrăm silueta subțire, cum se înfățișează în rochia alăturată cu volane de dantelă, fie că preferăm forma marchiză, că în cea panglicată, ștofa cade până la gleznă, dând femeei, un aer de maiestate demnă.

Panglicele în cocarde sau buchetele de flori stilizate, rămân singura și cea mai nevinovată garnitură, pe o rochie oricât de elegantă ar fi. O tocă cu nodul de satin, căzând pe gât, sau o formă subliniată de o panglică plisată, complectează o ținută admirabilă, pentru intrarea în Cazinou.

DIANA

Joc de inteligență
Șah

Soluțiunea problemei No. 119 (Slater)

Alb (*7 figuri*): Rg2. Da8 Cd5 și f5, Pc2, f4 și g5.
Negru (*5 figuri*): Re4, Cg4, Pb4, e3 și e6.
Mat în 3 mutări.

1. Da8—b8 !,	Re4×d5;	2. Db8—d6+
1...........,	Re4×f5;	2. Cd5—e7+
1...........,	e6×d5;	2. Cf5—g3+
1...........,	e6×f5;	2. Cd5—f6+
1...........,	e6—e5;	2. Cf5—e7
1...........,	e3—e2; sau b4—b3	2. Db8—b4+
1...........,	C~ ;	2. Db8—e5+

Am primit soluțiuni exacte dela d-nii: M. Hirschenbein, Câmpina; Dr. M. Wechsler, Constanța.

Soluțiunea problemei No. 120 (Weiss)

Alb (*8 figuri*): Ra?, Dd5, Tc8 și f5, Cf7 și h4, Nd4, Pa7.
Negru (*5 figuri*): Rg7, Df6, Cg8, Ph6 și h7.
Mat în 2 mutări.

1. Nd4—a1 !

Am primit soluțiuni exacte dela d-ni: M. Mirschenbein, Câmpina; Dr. M. Wechsler, Constanța.

La problema - Concurs No. 121 (Rosenfeld) am mai primit o soluțiune exactă cu toate analizele necesare din partea d-lui Prof. Dr. Alfred Roth, din Sibiu.

Soluțiunea problemei No. 122 (Rosenfeld)

Alb (*11 figuri*): Rf8, Da2, Tb6 și h6, Ce3 și e8, Na2 și f6, Pc7, d2 și d6.
Negru (*10 figuri*): Re5, Tb5, Cb3 și c6, Nc4 și c5, Pc5, d7, e2 și g3.
Mat în 2 mutări.

1. d2—d4 !

Dacă 1. Da3—b2?, Nc4—d3 ! și nu mai e mat în a doua mutare.

Am primit soluțiuni exacte dela d-nii: Mihail Sârbu, Brăila; M. Hirschenbein, Câmpina; Ilie Rotenberg, Galați; Prof. Dr. Alfred Roth, Sibiu; Heinrich Langhans, Solonț-Moinești.

Am mai primit dela d. Isidor Fain, din Botoșani soluțiuni exacte la problemele No. 101, 102, 105, 106, 107, 108 și 110.

Noutăți

Un turneu internațional de maeștri a început la 1 Iulie cor. la Witkowitz (Ceho-Slovacia). La acest turneu participă următorii 14 maeștri de șah: Bogoljubow, Euwe, Grünfeld, Hromadka, Dr. Em. Lasker (apare pentru prima oară pe arenă dela înfrângerea din vara anului 1921 în matchul pentru șampionatul lumii câștigat de Capablanca), Pokorny, Reti, Rubinstein, Seleznew, Spielmann, Dr. Tarrasch, Dr. Tartakower, Walter și Wolf. — Păcat că lipsesc următorii corifei: Capablanca, Alechin, Maroczy și Marshall.

Corespondențe

I. F. Botoșani, No. 103: La 1. Na7—b6? b4—b3 ! No. 104: La 1. Ta7—b7? b6—b5 ! No, 109: La 1. Da3—a6? Rf5×g6; 2. Dg6—f1, h7—h6 !

Cititorilor din Brăila cari îmi cer să le comunic poziția problemei *Un mat ascuns* sunt rugați să se adreseze autorului d. S. Rosenfeld, Str. Smârdan 23 et. II, București.

PAUL I. NEGREANU

SERIA III ANUL IV—No. 139

3 Lei Exemplarul în ţară
6 Lei Ex. în străinătate

Duminică 22 Iulie 1923

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Cum ard, par flori de flăcări, iar sfeşnicele par
Pioase mâni ce 'nalţă buchete spre altar
Le tremură văpaia şi fâlfâie pe zid
Ca nişte aripi care se 'nchid şi se deschid

Ca nişte aripi care cu zbuciume se zbat
Să deie zbor în larguri şi avânt înflăcărat
Credinţei absorbite cu farmec de mister
Pe 'ntrezărite zarişti deschise către cer...

Te caută, o Doamne, al arderilor zbor,
Ard inimile noastre în flăcările lor,
Şi'n stropii calzi de ceară ce picură pe jos
Sunt lacrămile noastre pe altarul tău prinos.

Şi-s facle, Doamne, care se 'ndoaie şi se frâng
Ca sufletele care îngenuchiate plâng
Şi-ţi cer încredinţarea că se va revărsa
Pe umilinţa noastră dumnezeirea ta.

(*Lumânările*). Nichifor Crainic

STUDII DE FOLKLOR

Iarba fiarelor

de I. Aurel Candrea, Prof. Universitar

V

In Silesia, se crede că cel ce înghite sămînţă de feregă, nu se mai îmbolnăveşte niciodată. Cine o posedă, pricepe graiul tuturor dobitoacelor, poate invoca spiritele şi să transforme în aur orice metal. Dar această sămânţă se poate căpăta cu mare greutate, căci planta înfloreşte numai în noaptea de Sînziene şi e în puterea diavolului. Acesta sdrobeşte pe toţi cîţi încearcă să pună mîna pe ea. Spre a şi-o procura, omul trebue să jertfească un ied negru de un an, în ziua care precede luna plină. In noaptea următoare, să aştearnă pielea iedului sub tulpina feregii: sămînţa se prinde atunci de părul de pe piele (P. Drechsler, *Sitte... in Schlesien,* II, 207).

Următoarea poveste circulă la Wenzii din Spreewald: „Un băiat dela ţară ajunsese odată, cu ajutorul seminţei de feregă, să înţeleagă limba gâştelor. Dar numai puţină vreme putu să se bucure de acest dar. Căci iată ce se întîmplase: păscînd, într'o noapte, gîştele stăpînului său, îi căzu în opincă floarea feregii, care tocmai înflorise. Ajuns acasă, începu să se fălească la toţi, povestindu-le cîte şi-au vorbit gîştele între ele. Vestea se lăţi în tot satul şi stăpînul băiatului trimise să-l cheme. Acesta, vrînd să se înfăţişeze curat înaintea stăpînului, se descălţă de opincile cele murdare şi rupte şi se încălţă cu altele, dar atunci, nemai avînd sămînţa de feregă, nu mai pricepu nimic din graiul gîştelor şi toţi îş bătură joc de el (Reling u. Bohnhorst, *Unsere Pflanzen,* p. 115).

In Franţa, se crede, de asemenea, că ferega are darul de a face pe om să înţeleagă graiul animalelor. Astfel se povesteşte în Bretania că un om, silit să se oprească pe cîmp pentru a-şi satisface o nevoie, smulse un pumn de iarbă şi auzi deodată doi cîini vorbind între ei: unul zicea că nişte hoţi vor veni noaptea să fure din casa stăpînului său, iar celălalt îi răspunse că nu va lătra, pentru că nu-i dăduse de mîncare în seara precedentă. (Sébillot *La Tradition,* II, p. 326). Tot astfel, în Anglia, se vorbeşte de o anumită plantă care te face să înţelegi graiul dobitoacelor şi al păsărilor (Id. *Le Folklore,* p. 141—2).

In Bretania se atribue „ierbii de aur" *(aour ieoten)* însuşirile feregii, pe lângă acelea ale ierbii fiarelor: „*Iarba de aur* creşte pe cîmpii; o zăreşti de departe, căci luceşte ca aurul; îndată ce te apropii de ea, încetează de a străluci, şi n'o mai poţi găsi; dacă e pe o apă curgătoare, ea merge în s u s u l a p e i; acela care poate să şi-o procure devine i n v i z i b i l când vrea, descopere comorile, nu e niciodată bolnav, etc. Se mai zice despre ea că înzeceşte puterile muncitorului, face pe om să nu obosească, oricât ar alerga, şi, ca şi iarba ciocănitoarei, cu care se confundă adesea, te face să înţelegi graiul animalelor. *Iarba de aur,* care slujeşte pentru a regăsi lucrurile pierdute, e foarte rară, după alţii şi creşte numai prin fînaţe. Ea trebue culeasă numai în locul cel mai apropiat de biserica satului. Spre a recunoaşte, trebue operat într'o Vineri, şi să ştii câte Vineri au trecut de cînd s'a cosit iarba mai înainte. Odată ce cunoaşte acest număr, vrăjitorul se duce pe locul pe care l-a studiat dinainte, avînd grije să intre pe cîmp pe partea despre apus. Indreptându-se, apoi, spre răsărit, numără atîţia paşi, plus nouă, cîte Vineri a socotit că au trecut dela cositul ierbii, se opreşte la locul precis unde l-au condus paşii şi smulge de sub picioare atîta iarbă cîtă poate încăpea în pălăria lui. După aceea, dă drumul ierburilor smulse pe apa curgătoare din apropiere: în vreme ce buruienile fără preţ sunt cărate în josul apei, *iarba de aur* înaintează, din potrivă, în susul apei. Trebue, atunci, s'o ia de acolo, recitînd o lungă rugăciune; cînd a isprăvit, se întoarce pe rînd spre fiecare din colţurile pajiştei de unde a smuls iarba şi rosteşte cu glas tare numele obiectului ce ar vrea să capete sau pe care l-a pierdut. Persoana, în posesiunea căreia se află acest obiect, se simte deodată, oricît de departe ar fi, împinsă de o putere necunoscută spre purtătorul ierbii minunate". (Sébillot, *Le Folklore de France,* III ,467). Un alt folklorist povesteşte următoarele despre însuşirile acestei ierbi: „Iarba aceasta e totdeauna verde, şi ziua seamănă cu celelalte plante. Noaptea, însă, luceşte ca o lumînare. Numai ciocănitoarea şi omul o poate cunoaşte. Pasărea o caută spre a găuri copacii. Omul nu poate da de ea, decît împlinind anumite condiţiuni. Iată procedeul întrebuinţat mai adesea: îndată ce o zăreşte cineva, noaptea, lucind prin iarba unei pajişti, trebue să fie pregătit cu un cerc de lemn, să înainteze fără a-şi întoarce ochii în altă parte, şi să arunce cercul. Dacă lumina dispare, însemnează că „iarba de aur" e încercuită. Atunci nu mai rămîne decît s'o culeagă. Pentru aceasta, se coseşte tot interiorul cercului şi se aruncă iarba tăiată pe o apă curgătoare. Ierburile obişnuite vor merge în josul apei, şerpuind. Puterile celui care a căpătat „iarba de aur", sunt nemărginite. Cosaşul poate, cu o singură lovitură de coasă, să taie în două nicovala-i de fier, ca şi când ar tăia un fir de iarbă. Acela care o poartă la dînsul, devine vrăjitor şi poate pricepe graiul tuturor dobitoacelor. Un argat tăiase, din întâmplare, iarba de aur împreună cu alte ierburi. Abia-şi pusese sarcina de iarbă în spinare, şi auzi un cîine cum urla de ciudă şi pricepu că strigă: „A intrat lupul în satul cutare!" Uimit, lăsă să-cadă sarcina din spinare şi atunci nu mai auzi decît lătratul animalului. Dar alergă iute la locul arătat şi văzu cum un lup înşfăcase o oaie. Intors pe cîmp, omul se îmbolnăvi de friguri. „Iarba de aur", dacă nu e culeasă după regulele indicate, aduce cele mai mari nenorociri: cel ce a cosit-o se îmbolnăveşte; până şi timpul se schimbă şi începe să bureze" (*Rev. des trad. pop.* V, 287—8).

Se mai crede că acela care poartă această iarbă la dînsul, e urmărit de şerpi, probabil pentru că aceştia sunt socotiţi, adesea, ca păzitori ai comorilor. De aceea e numită, în unele părţi ale Germaniei, şi *Ottenkraut* (iarba şerpilor).

O altă credinţă legată de această plantă e că rătăceşte pe acela ce calcă asupra ei. Oricît de bine ar cunoaşte drumul şi cărările din pădure, îndată ce pune piciorul pe o feregă, uită tot şi nu ma ştie pe unde să apuce, ca să iasă la drumul mare. Trebue să întâlnească pe altcineva sau să aştepte până răsare a doua zi, soarele, ca farmecul plantei să-şi piarză puterea. De aceea, mai e numită şi *Iwkraut* (iarba rătăcirii). Singurul mijloc de a-şi regăsi drumul, e ca omul să-şi schimbe încălţămintea, punând gheata dreaptă pe piciorul stîng şi invers, sau, dacă e femeie, să-şi lege şorţul pe dos. Toate acestea, probabil, ca să facă să cază jos ferega care se va fi introdus pe neştiute, în încălţăminte sau în şorţ (Grimm, *Deutsche Mythol,* p. 1013; Vuttke *op. cit.* 99; Perger, *Pflanzensagen,* p. 215; Grohmann, *op. cit.* 88).

Aceeaşi credinţă o regăsim în Franţa. Astfel, în Franche-Comté, se pomeneşte de o iarbă numită *herbe à la recule,* despre care se spune că dacă o calcă cineva, din întâmplare, fiind într'o pădure, se rătăceşte (Ch. Beauquier, *Faune et flore pop.* II, 228). In veacul al XVII-lea se numia *l'herbe de fourvoiement* (iarba rătăcirii). In Normandia, e numită *egaire* (rătăcitoare); în Saintonge, *l'herbe maudite* (iarba blestemată); în Bretania, *l'herbe royale* (iarba regală), etc. Tot aici, se crede că iarba numită *ar iotan* (iarba care rătăceşte) e locuită de un spirit care te face să-ţi rătăceşti calea; ea răspândeşte, noaptea, o licărire fosforescentă ca a licuricilor. Singurul leac împotriva ei să-ţi întorci haina pe dos sau să-ţi schimbi încălţămintea în felul arătat mai sus (Sébillot, *op. cit.* III, 467—8; De Chesnel, *op. cit.* p. 462; *Rev. des trad. pop.* V, 448, VI, 192). In alte părţi ale Franţei, iarba care rătăceşte e mătrăguna, de care ne vom ocupa mai jos.

Cehii cred, de asemenea, în existenţa acestei plante rătăcitoare, dar nu ştiu precis care anume posedă această însuşire (Grohmann, *op. cit.* p. 89). Tot după credinţa acestora, ferega, numită *Kaprad* şi *paprat,* înfloreşte şi ea în noaptea de Sînziene, iar cel care posedă floarea ei are noroc în toate şi poate ajunge la orice comoară. Numai nu trebue să se atingă de floare, ci să aştearnă pe jos o pînză albă şi s'o scuture de pe tulpină; altfel dispare ca roua în nisip sau ca ceaţa în aer (Reinsberg-Düringsfeld, *Festkalender,* p. 311).

In Austria, se mai atribue seminţei de feregă proprietăţile ierbii fiarelor, adică de a deschide orice lacăt sau poartă încuiată şi să descopere comorile (Vernaleken, *Mythen u. Bräuche,* p. 309). Acelaşi lucru se crede în Galiţia (Hovorka u. Kronfeld, *Vergl. Volksmedizin* I, 130).

Rutenii din Bucovina cred şi ei că floarea de feregă are darul de a face să se găsească comorile ascunse în pămînt. Ea se poate căpăta numai în noaptea de Sînziene, când cineva doarme lîngă o feregă, care atunci înfloreşte (Kaindl, *Die Huzulen,* p. 106).

In articolul viitor ne vom ocupa de însuşirile extraordinare ale m ă t r ă g u n e i.

I. AUREL CANDREA

Annette et Sylvie de Romain Rolland

IX

„Când Anette se regăsi singură, acasă, noaptea, fu cuprinsă de spaimă. Se dăduse altuia... Iși dăduse viața!... Aparținea de acum familiei Brissot. Și deodată toate vicleniile lor îi apărură îngroșate: învăluirea treptată, conspirația în contra libertății sale, comedia finală, care-i smulsese consimțimîntul prin surprindere... (Roger, însuși Roger nu fusese și el complice?..) Tot ce-i displăcea în ei, îi apăru îngroșat, odios, insuportabil... și însuși Roger!... Niciodată nu va putea trăi *zidită* în acest om, în această familie, în această coterie de interese cari nu vor fi niciodată ale ei... Se hotărî să rupă...

„Toată noaptea se frământă cumplit în patul ei... In zori era istovită, dar hotărîtă... Ii va scrie și va pleca pe câtva timp din Paris... Imbrăcându-se, scrise scrisoarea și începu pregătirile de plecare.

La mijloc, o surprinse Roger. Intră, fără să mai aștepte răspunsul servitoarei. Aducea flori. Radia de fericire și recunoștință. Și era atât de iubitor, atât de tânăr, atât de seducător, că Annette, văzându-l nu mai avu puterea să vorbească... Inima ei fu din nou prinsă. Găsi acum o mulțime de motive în favoarea căsătoriei. Incercă să lupte; dar bucuria râdea în ochii ale cărei cearcăne arătau grijile nopții... Se uita la Roger al ei, care o sorbea cu o privire îmbătată, și-și zicea: — „Totuși, am hotărît... Ce-am hotărît?..." Nu mai știa... Tot ce-a putut face, cu o imensă sforțare, a fost să ceară lui Roger să nu grăbească căsătoria... Decepția îndurerată pe care acesta o arăta, o dezarmă... După multă tocmeală, căsătoria fu fixată pe la mijlocul verii.

Roger plecă. Și Annette regăsi nehotărîrile ei... Contemplă pregătirile de călătorie, înnălță din umeri, râse... Cât era de fermecător, Roger! „— Și totuși", își zise ea, „nu vreau, nu vreau!..". „Dar mai am patru luni timp să-mi schimb hotărîrea"...

Pentru a nu se arăta prea grăbită, Familia Brissot se învoi la prelungirea logodnei. Crezură însă că-i bine să înconjoare pe Annette în lunile de așteptare: ciudata fată rsica mereu să le scape. Duminica Patimilor se apropia. O invitară pe tânăra fată să petreacă la ei, — pe proprietatea lor din Bourgogne, — săpămânile de Paște. Annette primi cu părere de rău; era ispitită și-i era teamă...; teamă și de lucruri primejdioase, pe cari nu voia să le privească în față... Ar fi vrut să prelungească starea de nesiguranță amoroasă în care se lăsa legănată...

Se hotărî în sfârșit să se destăinuiască Sylviei. Aceasta râse nebunește, când Annette încercă să-i explice nehotărîrea ei, scrupulele și chinurile ei... „Il iubesc mult... mult... Și'n același timp nu-l iubesc... Sunt lucruri în el, cu cari n'aș putea trăi... Și pe urmă, mă iubește prea mult... Ar vrea să mă mănânce... (Sylvie isbucni a râde). E adevărat: să-mi mănânce toată viața, toată gândirea, tot aerul pe care-l respir... O, Roger are o robustă poftă de mâncare! Iți face plăcere să-l vezi la masă... Mă iubește la nebunie și cred că nici n'a căutat să mă înțeleagă... Nu-și bate capul cu așa ceva... Vine, mă iea, mă duce... (Roger, fără să-și dea seama, vede în femee un obiect care-i place, pe care-l dorește, nu o ființă egală cu dânsul... Lipsa de reflexiune cu care se lasă în voia simțirii, este un indiciu despre superficialitatea acesteia și despre puțina ei durabilitate... Annette o simte instinctiv...) E grozav lucru să dai totul, să nu păstrezi nimic...".

Sylvie se prăpădia de râs. I se părea atât de simplu să spui ce vrei, să dai ce vrei, și să păstrezi restul, fără a o spune! Avea o ironie afectuoasă pentru pretențiile bărbaților... Nu sânt cine știe ce isteți!... (Femeia-roabă, care răspunde la brutalitate prin viclenie...) „Tu iei totul în serios!". Annette rămase tot nedumirită... Nu se pricepea pe sine. „Ciudat!", își zise ea, „vreau să dau totul și vreau să păstrez totul!...

A doua zi, în ajunul plecării, pe când își sfârșea pregătirile, Marcel Franck veni s'o vadă. După câteva cuvinte de amabilă curtoazie, făcu aluzie la logodna Annettei, din care Roger nu făcea o taină. O felicită cu gentilețe; tonul și ochii lui erau blând ironici... Vorbiră de Roger, pe care Franck îl invidia surâzând. Annette știa că el o iubea. Il întrebă despre Roger pe care-l cunoștea de aproape. Marcel îl lăudă. Dar ea-i ceru să vorbească deschis. El răspunse glumind, c'ar fi de prisos, fiindcă dânsa îl cunoștea pe Roger tot atât de bine ca și el. Și o fixă cu atâta pătrundere, că ea întoarse capul... După ce vorbiră câtva timp de alte lucruri, Annette îl întrerupse deodată, preocupată: — Fii sincer. Găsești că nu fac bine?.." — „Situația mea e foarte delicată"... — „Știu. Dar știu și asta, că n'are înrâurire asupra sincerității judecății d-tale"...—„Mulțumesc!" zise el. Ea reluă: „Crezi că făceam rău, Roger și cu mine? — „Cred că vă înșelați". Annette plecă capul: „cred și eu". Marcel zâmbea: „eram sigur că gândești astfel".—„Ce părere ai despre mine?"—„Ești", răspunse Marcel, „o îndrăgostită revoltată. Vecinic îndrăgostită (mă ierți!)și vecinic revoltată. Simți nevoia de a te da și simți nevoia de a te păstra..". — Annette tresări. — „Ești", relua Marcel, „o independentă care nu poate rămâne singură. E legea naturii. D-ta o simți mai vie, fiindcă ai mai multă viață în d-tà". — „Da — d-ta mă înțelegi mai bine decât dânsul. Dar..." — „Dar pe dânsul îl iubești". — Nici o amărăciune în ton. Se priveau prietenos, amuzați de această ciudată natură omenească. — „Nu-i ușor de trăit", zise Annette, „de trăit împreună". — „Ba da, ar fi foarte ușor, *dacă timp de veacuri oamenii nu s'ar fi silit să-și complice viața prin stingheriri reciproce. N'avem decât să le dăm deoparte. Dar natural, excelentul nostru Roger, ca orice bun și vechi francez, nu se gândește la așa ceva. S'ar crede pierduți, dacă n'ar mai simți asupra lor apăsarea trecutului.* „Unde nu-i stingherează, nu-i plăcere"..., mai ales când fiind stingherit, stinghereşti pe vecinul tău". — „D-ta cum înțelegi dar căsătoria?" — „*Ca o asociație inteligentă de interese și de plăceri. Viața este o vie pe care soții o exploatează în comun; împreună o cultivă și fac culesul. Dar nu sânt siliți să-și bea vinul„ amândoi, totdeauna între patru ochi. O îngăduire reciprocă, ce cere și dă celuilalt ciorchinele plăcerii, de care dispune fiecare din ei și care-l lasă cu discreție să-și isprăvească culesul aiurea*". — „*Vrei să vorbești*", zise Annette, *de libertatea adulterului?*" — „*Vorbă veche demodată!...* Vreau să vorbesc de *libertatea în amor, cea mai esențială din toate*" — „*Este aceia care mă interesează mai puțin*", zise Annette. „*CASATORIA NU-I PENTRU MINE O RASPANTIE IN CARE TE DAI TUTUROR TRECATORILOR.* Eu mă dau unuia singur. *In ziua când voi înceta să-l iubesc sau când voi iubi pe un altul, mă voi despărți de celdintâi; nu mă voi împărți între ei și nu voi răbda tovărășia*". *Marcel făcu un gest ironic, care părea a spune: „Ce importanță?!*". — „La urma urmei", zise Annette, văd, amicul meu, că de d-ta simt și mai departe decât de Roger" — „va să zică și d-ta ești din vechea școală: să ne stingherim unii pe alții?" — „Singura nobleță a căsătoriei, este credința a două inimi. Dacă o pierde, ce-i rămâne, în afară de câteva foloase practice?" — „Și asta e ceva". — Nu-i destul pentru a compensa jertfele pe cari le presupune... Nu libertatea inimei cer eu; *dar aș vrea ca în schimbul iubirei credincioase, fiecare să păstreze dreptul de a trăi după sufletul său, de a merge pe calea sa, de a-și căuta adevărul său, de a-și asigura la nevoie și câmpul de activitate proprie, de a-și îndeplini într'un cuvânt, legea proprie a vieții sale spirituale și de a nu o jertfi legei unui altuia;* căci nimeni n'are drptul de a jertfi sufletul altuia sieși, ori sufletul său, altuia". „Ar fi o crimă". — E foarte frumos ceeace spui, dar *dar sufletul tese din competința mea.* De altfel nu-mi închipui familia Brissot admițând, în cercul ei, altă „lege spirituală", decât aceia a prosperității politice și private a domnilor Brissot". — Iși luă ziua bună, sărutându-i mâna. — „Oricum, e păcat!.." — Plecă. — Annette își zicea și ea că era păcat, dar nu în acelaș înțeles ca Marcel. Deși o cunoștea bine, el o înțelegea tot atât de puțin ca și Roger, care n'o vedea cum este. Ar fi trebuit pentru a o înțelege, *suflete mai „religioase" — în mod mai religios libere — decât cele ale aproape tuturor acestor tineri francezi. Cei ce sunt religioși, au rămas în tradițiunea catolicismului, de ascultare, și renuntare la libera mișcare spiritului (mai ales când e vorba de femee). Iar cei ce au spiritul liber, își dau arareori seama de nevoile adânci ale sufletului...*

...Roger aștepta cu trăsura la mica gară din Bourgogne, unde Annette se coborî a doua zi. Indată ce-l văzu grijile ei sburară... Trăsurica cu două roți alerga pe drumul alb, care suna sub pașii călușului iute. Roger vorbia, râdea, o săruta în fugă... Il iubea, îl iubea!... Știa însă că peste o clipă va reîncepe să-l judece, să se judece!...

Familia Brissot o primi cu cuvinte delicate și afectuoase. In prima seară Annette se lăsa drăgostită de toți, recunoscătoare... Dar în mijlocul nopții, deșteptându-se, auzi un șoarece, se gândi la căpcană și-și zise: — „Sânt prinsă"... O sudoare nervoasă îi umezia umerii. — „Mâine voi vorbi serios cu Roger. Trebue să vedem dacă putem trăi împreună..."

Dar amâna din zi în zi... Noaptea o chinuiau scrupulele, ziua se simțea slabă... Sufletul dragostei îi paraliza voința...

Intre acestea, familia Brissot apăru în adevărata ei fire... Surâsul era de fațadă... Pe Annette o considerau acum ca de-ai casei. Ea văzu niște burghezi aferați și morocănoși, care-și administrau proprietatea cu o plăcere înverșunată... De socialism nu mai era vorba. Păzitorul lor era ocupat să redacteze neconteniț contravenții. Ei înșiși exercitau o strictă supraveghere, în care găseau un fel de amărâtă desfătare. Păreau a fi în război cu servitorii, cu fermierii, cu vierii, cu toți vecinii. Spiritul de șicană și de procedură, care era în familie și în provincie, înflorea. Când bătrânul Brissot prindea în laț pe vreunul din cei pe care-i pândea, râdea. A doua zi însă, adversarul riposta cu altă poznă... Și tot așa...

Roger întrerupea convorbirile de dragoste, ca să iea și el parte la discuțiile pasionate ale familiei. Se încălzeau atunci; toți vorbeau în același timp; uitau pe Annette... — până ce d-na Brissot tăia scurt discuțiunea și întorcând către tânăra fată surâsul ei miezos, îndrepta convorbirea pe căi înflorite... Atunci, fără tranziție, reveneau la bonomia afabilă... In tonul general era un ciudat amestec de pruderie și gauloiserie — precum în viața castelului se amesteca largheța cu sgârcenia... D. Brissot făcea calambururi... D-ra Brissot vorbea de poezie... Pe această temă fiecare își spunea cuvântul. Gustul lor data de vre-o 20 de ani .In tot ce privea arta, aveau păreri hotărîte. Se sprijineau pe cele ale amicului cutare academician ari-decorat. Annette privea, asculta și-și zicea: — „Ce-am eu a face cu momâile astea?... Ideea că vreunul din ei ar putea pretinde s'o iea sub tutelă, o făcea să râdă... Se'ntreba, ce-ar fi zis Sylvie de o astfel de familie!... Ce strigăte, ce hohote de râs!.. La acest gând Annette râdea câteodată singură în grădină. Ba chiar și față de damele Brissot, cari, indulgente, cam jignite, ziceau — „Copilă!... Trebue să-și cheltuiască râsul!".

Dar nu râdea în totdeauna. După ceasuri de iubire și încredere, avea accese de melancolie, de teamă, de iritabilitate, de umor baroc, de ironie malițioasă, de orgoliu bănuitor, de ranchiune neînțelese. Ori se cufunda într'o tăcere dușmănoasă și neliniștitoare...

Roger se arăta adesea mai Brissot decât ar fi vrut Annette — prins de certurile familiei și însuflețit de același spirit de șicană... Unele asprimi și viclenii nu-i plăceau într'însul. Dar aceste trăsături îi păreau imitate. Roger era încă un copil nehotărît, cu spiritul timid, care copia pe ai săi. Deși nu mai credea în idealismul lui oratoric, dar îl ierta, fiindcă Roger se înșela întâi pe sine. Și până și egoismul lui naiv îi părea fără răutate. In fond toate cusururile lui erau cusururi de slăbiciune. Și partea amuzantă era, ca paza ca omul de bronz. Lucrul era aproape mișcător!... Annette râdea în sine, dar păstra pentru Roger comori de indulgență... Il iubea mult... Il vedea bun, generos, arzător — iertătoare ca o mamă pentru micile viții ale copilului iei... Dar avea și ochii pârtinitori ai amantei... Trupul vorbea cu putere... Vocea rațiunii putea să spue ce vrea: era un chip de a auzi, care, din aceste mustrări chiar, aprindea dorințele... N'ar fi fost departe de a iubi până și părțile urâte ale lui Roger... Annette gândea: — „Te iubesc de a fi nedesăvârșit. Vreau însă să mă vezi nedesăvârșită! Ceia ce-i nedesăvârșit în mine constitue eul meu, mai mult decât restul. dacă mă iei, o iei. O iei?... Dar nu vrei s'o cunoști. Când îți vei da în fine osteneala de a mă privi?..

Cu prilejul unei plimbări, Annette încearcă o explicare. (Din convorbirea care urmează, sânt nevoit, din lipsă de spațiu, să extrag numai fondul de idei, înlăturând toate nuanțele artistice și psihologice).

Annette: „Ce vrei să faci, la dreptul vorbind, din Annetta d-tale?" — „*Roger: „Jumătate din mine însu-mi*". *A:* „Ei vezi!.. *Eu nu sânt o jumătate. Sânt o Annette întreagă*". — *R.:* „Vreau să spun că d-ta ești eu și eu sânt d-ta". *A:* „Nu, nu nu fii eu! Lasă-mă să fiu eu însu-mi, eu!" — *R.:* „Unind viețile noastre, nu făceau din ele una și aceeași?" — *A:* „Mi-e teamă că nu voi putea fi aceiași". — *R:* „Mă iubești? Asta-i principalul! Restul mă privește. Vei vedea, eu și ai mei îți vom aranja așa de bine viața, încât nu vei avea decât să te lași purtată". Annette zâmbia, gândindu-se: nu înțelege de loc drăguțul de băiat. — *A:* „Roger, nu am eu picioare solide? Crezi c'am să mă las purtată? Vreau să umblu; nu mă tem de osteneală. Luându-mi osteneala, îmi ei pofta de a trăi. Vreți să-mi așezați viața în căsuțe dinainte prevăzute, — tot viitorul? Nu vreau! Sânt la început. Caut. Știu că am nevoe să caut, să mă caut... „Nu am decât o viață, și viața nu-i lungă, și am datoria să n'o arunc întâmplării. — In loc de a fi mișcat, el luă un aer jignit: „Găsești c'o arunci întâmplării? Nu va avea ea o foarte frumoasă întrebuințare?" — *A.:* „Care?... ce-mi oferi?" — El descrise din nou cu foc marile lui ambițiuni personale și sociale... Annette își exprimă tot scepticismul ei în privința foloaselor pe cari le va trage poporul din planurile politice ale lui Roger. „Mijlocul cel mai bun de a servi mulțimea este tot cel vechiu de a da totul, a lăsa totul, pentru a merge la popor — ca apostolii lui Isus". — *R.:* „Ce utopie!" — *A.:* „D-ta nu ești utopist!.. Am crezut-o întâi — n'o mai cred... Ai în politică simțul realităților. Dacă mă'ndoesc de cauză, nu mă îndoesc de d-ta. Te văd deja în capul unui partid, orator aplaudat, grupând în parlament o majoritate, ministru...". — *R.:* „Și asta nu ți-ar face plăcere?" — *A.:* „Ce? de a fi ministru?... Dumnezeule!... Câtuși de puțin!... Pentru d-ta, mi-ar face plăcere și aș fi fericită să te ajut... mărturisesc însă că o astfel de viață nu mi-ar umplea de loc viața mea". — *R.:* „Inteleg; adevăratul rol al femeii este la vatră și vocațiunea ei proprie este maternitatea". — *A.:* „Această vocațiune nu-i încă complect trezită în mine... Așteptând ca viața să-mi desvăluie ceiace nu cunosc, mi se apre *că o femee n'ar trebui niciodată, în nici un caz, să-și înfunde toată viața în această dragoste de copil...* Sânt convinsă, că ea poate să-și facă datoria ca mamă și'n același timp să păstreze destul din sine pentru ceia ce-i esențial: *Sufletul ei*". — *R.:* „Nu 'nțeleg". — *A.:* „Nu pot să explic ce este sufletul. — Dar este. Este ceeace sânt, Roger. Partea cea mai adevărată, cea mai adâncă". — *A:* partea asta nu mi-o dai mie?... Nu iubești destul!... Când iubești, nu te gândești să păstrezi ceva din tine... Iubirea... Iubirea... iubirea'... Intr'un întreg discurs, el slăvi bucuria sacrificiului pentru fericirea iubitului. Ea gândea: (de ce o spui, scumpul meu? N'o știu eu? Nu m'ași putea și eu jertfi la nevoie? Cu o condiție: să n'o ceri, să n'o aștepți ca un drept... De ce o ceri? De ce n'ai încredere în dragostea mea?). După ce Roger sfârși, ea zise: „nu-mi place să făgăduesc dinainte mai mult decât voi putea poate ține.... Nu știu nimic dinainte... Suntem oameni cinstiți, ne iubim, trebue să ne faccem credit. Am nevoie de asta... Am mult de cerut...". „Spune" zise Roger, *cu prudență*... *A.:* „Din copilărie tatăl meu mi-a lăsat o mare libertate și neatârnare, de care n'am abuzat, fiindcă-mi părea firească și fiindcă era sănătoasă. Am luat deci deprinderi sufletești, de care acum cu greu m'ași putea lipsi. De altfel ceeace simt eu, fetele din clasa mea o simt și ele, dar cu mai puțină conștiință și cu mai puțin curaj... Doresc să găsesc în d-ta un scump *tovarăș* de viață... A uni viețele noastre, nu înseamnă a suprima una din ele... D-ta nu bagi de seamă, — fiindcă lumea e deprinsă cu aceste neegalități, cari mie îmi sânt noi — că nu vii numai iubirea d-tale, ci cu familia, cu rudele, cu amicii, cu clienții d-tale, cu drumul d-tale deja tras, cu cariera d-tale fixată, cu partidul și cu dogmlee d-tale, cu tradițiunile familiei — cu o întreagă lume care-i a d-tale și care ești d-ta. Iar mie îmi ceri să las lumea mea și să întru în a d-tale... Sânt gata să vin, dar să vin întreagă, liberă". — *R.:* Trebue să ne înțelegem: odată ce te măriți, contractezi și obligațiuni". — *A.:* „voiu lua firește cu bucurie, în mod liber, partea mea de muncă și osteneli a vieții comune. Nu renunț însă la datoriile vieții mele proprii". — Roger crede că-i vorba de cercetările Annettei și e gata să le tolereze, „deși sânt jenante în menaj". Dar cererea Annettei e mai vastă și mai puțin precisă. „E vorba de dreptul care se impune oricărui suflet viu: dreptul de a schimba de a se preface". *R.* (speriat): „A schimba dragostea?". — *A.:* „chiar rămânând, cum voesc, credincioasă unui singur amor, sufletul are dreptul să se schimbe... Cuvântul te sperie; el mă neliniștește și pe mine... Când ceasul care trece e frumos, regreți că nu te poți fixa pentru totdeauna!... Dar nu trebue, și nu poți s'o faci! Trăești, ești împins, trebue să înnaintezi... Amorul poate dura toată viața, dar n'o umple toată... Poate că într'o zi mă voi simți — cu toată dragostea — (mă simt deja) strâmtorat în cercul d-tale de acțiune și gândire... Doresc libertatea de a avea micul meu domeniu de acțiune, interesele mele spirituale, prieteniile mele, libertatea de a călători chiar (dacă va fi nevoe... nu știu încă... Am însă nevoe să simt că sânt liberă). Unirea a două ființi nu trebue să devie o înlănțuire reciprocă, ci o îndoită înflorire. Vei ști d-ta să mă iubești destul, ca să mă iubești liberă de d-ta?" (Ea gândea: „prin aceasta voi fi și mai mult a ta!"). Roger asculta nervos, îngrijat, cam jignit. Orice bărbat ar fi simțit la fel. Din nevoia de sinceritate, Annette exagera tocmai ceeace trebuia să te jginească mai mult. Dar o dragoste mai puternică decât a lui Roger nu s'ar fi înșelat. — Ei nu simțise apelul mișcat la inima lui, ci reținuse numai o vagă amenințare și atingere în drepturile lui de proprietar. Dacă ar fi fost mai isteț cu femeile, ar fi promis totul. Dar el era prea plin de sine, ca să cunoască femeile. Și pe când Annette aștepta o vorbă generoasă, ea avu decepția de a vedea că ascultând-o, el nu se gândise decât la sine. „Annette, zise el, îmi vorbești de căsătoria noastră ca de o închisoare, din care te gândești să evadezi. Casa mea nu are gratii la ferestre și e destul de largă ca să se simtă cineva bine într'însa. Dar nu poți sta în ea cu toate ușile deschise și e făcută ca s'o locuești. Vorbești de libertatea de a pleca dela cămin, să cauți D-ezu știe ce nu vei fi găsit în casa mea, până ce-ți va plăcea într'o zi să te reîntorci... Nu te-ai gândit Annette!... Nici un bărbat n'ar putea consimți la o atare situație, pentru el atât de umilitoare, pentru ea atât de echivocă".

Aceste reflexiuni nu erau lipsite de bun simț. Dar sânt momente, când bunul simț uscat, fără intuiția inimei, este un non sens. — Annette, puțin cam jignită, zise cu o răceală mândră, care masca emoția ei: „Roger, trebuie să ai încredere în femeea pe care o iubești. Orice umilire pentru d-ta, ar fi pentru dânsa o umilire. Cu cât ar fi mai liberă, cu atâta ar fi mai atentă de-a veghea asupra părții din d-ta însuți pe care i-o vei fi încredințat. Trebue să mă stimezi mai mult. Nu poți să ai încredere în mine?..". Roger se temu s'o jignească; se gândi că nu trebue să dea o importanță prea mare acestor vorbe femeiești și că-i mai bine s'o întoarcă spre glumă; și zise deci galant: „am otată încrederea în ochii d-tale frumoși; să-mi juri numai că mă vei ubi numai pe mine!..". Dar mica Cordelia nu se împăca cu această formă glumeață de a înlătura răspunsul cinstit de care atârna viața ei: „nu, Roger, nu pot jura. Te iubesc mult, dar nu pot făgădui ceiace nu atârnă de voința mea. Ar fi să te înșel; și dacă nu te voi mai iubi sau voi iubi pe un altul, o vei ști cel dintâi — și chiar înainte de acest altul. Și d-ta să faci la fel!... Iubitul meu Roger, să fim sinceri!"...

Asta nu-i plăcea de loc lui Roger. Când vreun adevăr jenant bătea la poarta familiei Brissot, i se trimetea vorbă în grabă că nimeni nu-i acasă!... Roger făcu la fel. El strigă: „scumpa mea cât ești de drăguță!... Haide să vorbim de altceva!".

Deși Romain Rolland ne prezintă neamul Brissot ca o familie de robă — avocați, procurori — totuși, toate caracterele lor fizice și psihice ni-i arată ca aparținând burgheziei rurale,— în contrast cu Marcel Frank, un tip caracteristic al marii burghezii urbane. Origina burghezului rural — odinioară slugă credincioasă a stăpânului și exploatator și asupritor al țăranului — e departe de a fi nobilă...

Peste fondul de rapacitate ereditar al familiei Brissot, viața „de societate" așterne masca bunăvoinții și afabilității... Interese materiale și vanitatea — amândouă se'mpletesc — cer afișarea unor preocupări intelectuale și artistice, — evident, curat conventionale, lipsite de sinceritate... In tânărul Roger Brissot însă, răsfățat de părinți, de societate și de soartă, pornirile brutal-egoiste și realismul implacabil se afundă în inconștient, lăsând la suprafață o generoasă ideologie umanitaristă, hrănită de buna dispoziție a omului frumos, senin, sănătos, plin de încredere în sine și „așteptând ca lumea să se puie la picioarele sale"...

Sentimentalismul *à fleur de peau* este de altfel o notă specifică a vieții rurale: îl găsești deopotrivă la țăran și la burghezul rural, ca și la „nobilul" de țară... El isvorăște din traiul tihnit, din aerul curat, din hrana pură, din mișcarea în aer liber din frumusețile naturii, din prisosul de energie necheltuit... In oraș, nervilor slabi sau rău nutriți li se cere o cheltuială excesivă; la țară, tocmai contrarul se'ntâmplă... Și — în esență, — sentimentul se reduce la un prisos de energie... In toată literatura franceză, sentimentali sunt Victor Hugo și Geroge Sand, reprezentanții tipici ai burgheziei rurale... Sentimentalismul *à fleur de peau* se'mpacă perfect cu viclenia, cu brutalitatea, cu sgârcenia, cu realismul uscat, cu materialismul animalic și cu anemia noțiunii de drept, caracteristice mediului rural — în mod firesc rămas în urmă, politicește și socialmente... (asta nu împiedică țărănimea, ca clasă, să fie în anume timpuri un aliat prețios al democrației). De acest sentimentalism, care, după minunata formulă a lui Romain Rolland, „*dă cu mâni pline, dar pline rămân mânile*", *mai toți oamenii* se lasă păcăliți... O jumătate de secol a domnit în literatura românească moda bizară de a miorlăi în tot chipul despre nobleţea de suflet a adevăratului boier... Era, la unii, o crimă inconștientă; la alții însă, cari cunosc din Istorie și din povestiri de martori oculari, *grozavele* moravuri feudale, la noi, ca și aiurea, (vezi și povestirile de Radu Rosetti, Sadoveanu, Mironescu, etc. în *Viața Românească*) era o crimă cu premeditare... Nu laudă atâția până și nobleţea de suflet a turcilor, a căror organizare socială a fost, și în parte, este încă, o adunătură de bestii puturoase?.. Indolența elementelor primitive și parazitare, explică tot mirajul „patriarhalismului"... Un „aristocrat" de țară autentic pune pe țăran totdeauna mai prejos decât caii și câinii lui... O știu din literatură (Eliot, Dickens, Thackeray, Strindberg, etc.) dar și din informațiuni demne de crezare... Dulceața cuvântului și, arareori, ca dar, câte-o fărâmitură de piele, din cele luate de pe spinarea țăranului, sunt mijloace de dominație, elaborate și experimentate timp de veacuri...

Roger Brissot — frumos, cu trăsăturile regulate, sănătos, voinic, mlădios și vorbind bine c'o voce caldă, muzicală, puțin cam groasă și metalică", „simplu, gentil, cordial, franc, senin, naiv, generos, aprins și distins" — față de egali și superiori; într'un cuvânt: „*băiat bun*"!...; dar — „*dur și uscat în sufletului și disprețuitor față de cei mici*" — aduce aminte și de unele odrasle boierești dela noi... Pe Brissot-ul român eu l-ași împodobi cu o barbă frumoasă ori cu niște plete; l-ași face să se plece dela burtă față de cei mai mari, să măgulească pe toți, să cânte în strune tuturor și să lingușească mulțimea; iar față de cei mici să ia un aer poruncitor, părintesc și luător în râs; l-ași pune să acapareze, cu te miri ce diletantism de pălăvrăgeală, o duzină de slujbe și onoruri; în literatură să scrie „*Kitsch*" (dulcegării lăcuite și zaharisite. de cromolitografie...) și să ajungă cu trei nuvele și jumătate, membru al Academiei române; în știință să aibă un laborator (în care să-l găsești arareori) și să fie proclamat mare savant de țara întreagă, fără ca să poată cineva preciza ce-t născocit...

Roger are un suflet sănătos, echilibrat. E inteligent, dar natura l-a ferit de orice intelectualism... Spiritul lui stă în serviciul corpului. Niciodată un Roger nu s'ar gândi să se analizeze; să cerceteze dacă diferitele lui teorii se'mpacă între dânsele, ori cu faptele sale și dacă ceeace crede azi, se potrivește cu ceeace a crezut eri. Gândirea lui elastică, spontană, lipsită de reflexie, e în fiecare moment robită patimilor și intereselor sale. Un Roger Brissot nu va formula, ca Marcel Franck, teoria libertății sexuale; ci va cere monogamia, cât timp îi va conveni; iar pe urmă, monogamia pentru nevastă-sa și poligamia pentru el — și așa mai departe. Superficialitatea lui este o mare forță: nu vine niciodată în conflict cu realitatea; în politică mai ales, unde ești chemat să aperi convingerile fluctuante ale mulțimii, face minuni...

Un „*băiat bun*" de felul lui Roger se face simpatizat de *bărbați* și-i ajutat de toți să parvie: cu atât mai mult va seduce el femeile... Annette e captivată de dânsul, dar în acelaș timp mintea ei îl judecă și, mai ales, instinctul ei miroase egoismul brutal și superficialitatea șubredă a sentimentelor lui aprinse. In Annette, Roger dorește corpul, iar temperamentul ei original, doar ca condiment... Mult o lămuresc pe dânsa despre pornirile adânci ale puiului de tigru — seducător încă, prin grația tinereții — apucăturile tigrilor bătrâni... Roger nu-și bate capul să cunoască sufletul Annettei, fiindcă el însuși nu are suflet, ci numai suprafață, și findcă nu sufletul ei îl dorește...

Drepturile pe cari le cere Annette pentru soție sunt evident exagerate (să ne-o închipuim, cu patru copii, soția unui modest funcționar!...) . Când te simți strâmtorată în cercul de acțiune și gândire al soțului, se cheamă că ți-ai ales un tovarăș de viață nepotrivit cu tine... Și tot așa, când simți nevoia unor alte prietenii... Acesta-i tocmai cazul la Annette, care-i sedusă mai mult de fizicul lui Roger și care, în cercul familiei lui, se simte atât de străină... In genere, femenistele sunt pornite să exagereze, fiindcă simt asupra femeii apăsarea lanțurilor robiei seculare... Omul pățit devine excesiv de bănuitor și cel adesea jicnit, vede în toate jicniri... Annette însă nici nu *gândește* într'adevăr tot ce spune... Ea simte că Roger o ia ca pe un obiect care-i place (astăzi — dar mâine?...) și caută să-l *cerce*, dacă dragostea lui e întemeiată pe stimă și încredere, dacă-i adâncă, gata de sacrificii, și deci dacă-i durabilă... Annette nu poate răspunde la egoism prin egoism, cum face Sylvie, care abdică în aparență și se ratrapează în fond — ca slujbașul necinstit care se mulțumește cu leafă mică, contând pe ciupituri și chicușuri...

Intr'o altă extremă cade Marcel Franck, cu teoria absolutei libertăți sexuale, terie pe care Anette o caracterisază minunat cu vorbele: „*căsnicia — o răspântie în care te dai tuturor trecătorilor*". In seria *Jean Christophe*, Romain Rolland ne precizează timpul când a apărut în Europa libertatea sexuală *ca dogmă:* pe la 1900. Tot pe atunci se petrece și acțiunea romanului *Annette et Sylvie*. Pe vremea aceea teoria lui Franck era încă o noutate: „bunii și vechii francezi n'o puteau măcar concepe". Azi însă e aproape unanim practicată, nu numai de clasele stăpânitoare, ci și de celelalte... Grozavele drame de adulter, cari în secolul trecut umpleau gazetele și literatura, au dispărut: *sentimentul geloziei s'a demodat.* Tipic pentru felul de a înțelege dragostea al veacului apus este un roman de Paul Bourget (numele l-am uitat): e vorba acolo de cumplitele sbuciume și chinuri sufletești ale unui om de lume, la gândul că amanta lui, femeie măritată, a avut *poate* și un alt amant înaintea lui; și de suferințele *ei* din pricina acestei bănueli, care le otrăvește dragostea... Cum vedem, *preocupări monogamice până și în adulter*... Și — în treacăt fie zis — nu încape îndoială că, prin libertatea sexuală, adulterul și-a pierdut cea mai mare parte din farmecul lui... Odinioară, simțirea, ori măcar dorința apărea întâiu în subconștient... Farmecul și spaima primei neliniști, a primei palori și roșeți!... Sentimentul se complica, se adâncea, se'mpodobea de imaginație, devenia din ce în ce mai puternic, până rupea orice zăgazuri... Azi, lucrurile s'au simplificat, imaginația a pierdut aripile (n'are nici *timp* să sboare!..) și totul se reduce la o dorință trecătoare — între multe altele de acelaș fel... — calmă, *păgână*, zâmbitoare... Dela prima cunoștință sexele se examinează reciproc și se'ntreabă în limbajul aluziunilor și semnelor: „vrei?..." Și, uneori: „cum, eziți?!... Mă ofensezi!..."

Cum am spus, *păgânismul* acesta l-au adus în clasa burgheză elementele din popor. Au dus sănătatea (care în mediul conrupt se preface în depravare), dar și primitivitatea lor.. Că în secolul al nouăsprezecelea amorul lua adesea forme morbide, de psihoză, nu'ncape îndoială; dar dacă amorul de azi e mai sănătos, este însă și mai primitiv... Chiar și prietenia, când e nobilă și adâncă, între firi superioare, e susceptibilă de gelozie (Annette față de Sylvie!..) Căsnicie însă, în care intră și instinctul elementar al paternității, și afinitățile sufletești și intelectuale, și instinctul sexual, și interesele materiale, și anume avânturi metafizice, nu admite *în mod no* menii de felul lui Franck, spune Romain Rolland, „își dau arareori seama de *nevoile adânci ale sufletelor în mod religios libere*". Dacă familia întemeiată pe monogamie n'ar avea rădăcini adânci în sufletul omenesc și n'ar fi una din temeliile culturei europene și chiar omenești, s'ar găsi gânditori, legislatori, reformatori, să ceară desființarea articolelor de lege cari o consfințesc... Or, asta nu se întâmplă... N'o fac nici socialiștii, nici comuniștii... Că în realitate libertatea sexuală se tolerează, e altă chestiune. Multe căsătorii sunt convenționale, multe nepotrivite, ori turburate de cine știe ce cauze; sunt momente când omul pierde stăpânirea de sine; etc., etc. E ca și cu sănătatea. Din o sută de oameni, în clasele orășenești, câți sunt sănătoși — nu în înțelesul ideal, științific, ci măcar în înțelesul curent?... De sigur că abia zece, ori nici atâta... Asta nu împiedică însă, ca sănătatea să fie starea normală a omului, iar boala, excepția... Că progresul va aduce înmulțirea numărului de sănătoși, e sigur...

Așa-i și cu monogamia. Ea este forma *normală* a legăturilor dintre cele două sexe. Nimeni nu îndrăznește pe față să nege îndreptățirea monogamiei ca ideal omenesc... Unii însă sunt prea primitivi pentru a se putea ridica la acest ideal; alții trăesc în condițiunile morbide ale bogăției și trândăviei; și *cea mai mare disoluție* au adus-o elementele sănătoase și primitive într'un mediu morbid... In locul adulterului ascuns și complicat cu psihoze „(Therèse Raquin", etc.), ele au introdus adulterul pe față, zâmbitor și calm... Asanarea socială către care mergem, prin egalizarea condițiunilor materiale, va înnobila păgânismul de azi, îndreptându-l din nou către monogamie...

Intre burghezul rural Roger Brissot și burghezul urban Marcel Franck, primul ne apare mai *vieu-jeu*, dar și mai primitiv...Franck nu-i o brută sentimentală, ci un fin intelectual care se pune de acord cu sine însuși și cu faptele sale... E departe de grosolănia, brutalitatea, inconștiența și sentimentalismul ipocrit al familiei Brissot. Dacă Annette lua pe Roger, acesta ar fi înșelat-o mai târziu cu siguranță, cu toate teoriile lui nobile despre amor. Pe Franck însă, o fire superioară ca Annette, inspirându-i respect și captivându-l cu bogata ei personalitate, l-ar putea converti la monogamie... Și cine știe dacă în volumul al doilea din *Annette et Sylvie* nu vom asista la această căsătorie...

H. SANIELEVICI

Pastorală

Când mă deșteaptă 'n ciripit de vrăbii
Lumina dimineților de vară,
Mă mână gândul spre bătrâna moară,
Cu apa 'n care asvârleam corăbii.

Și parcă văd și zborul lin de fluturi
De prin grădini, când mă jucam cu zmee
Și roua cu lumini de curcubee
Curgând în șerpi de diamant pe ciuturi.

Dar mai presus de toate un chip de fată
Ducând viteii la păscut în luncă
Mă ține prins în vraja 'i și mă 'mbată.

Cum m'așî întoarce 'n satul meu din vale,
Să o pornesc în zori de zi la muncă,
Și fata cu vitei să-mi iasă 'n cale!

George Pallady

EPITAF

(Feciorul lui Nenea Tache Vameșul)

...pe mormântul Vameșului

Ninge...

Fulgi postumi dintr'o iarnă postumă.

Acești fulgi încremeniți pe geana ernii, încrustează pe fiecare dintre firicele, câte un diamant, care moare, topit în clocotul inimei.

In fiecare fulger din fiece brilliant, din caliciul fiecărui fulg, scapără lucirile safirului, încremenit în privirea tânguitorului.

Ce duioasă reuniune: lacrimi, fulgi și nestemate, brodând cununa unei erni care moare pe veregheta de logodnă a primăverei! Și durerea orbind moartea, se într'aripează în rânjetul de adio al ernii, risipind mugurii cristalelor pe geamul celor mulți și goi.

Totuși, prin scurgerea ăstor musafiri nepoftiți, pare că adie suspinul unei dorinți vagi: reînvierea...

A nins și în cimitir.

In cimitir a nins într'altfel !..

In cimitirul Vameșului s'a așezat zăpada infinitului regret. Dar acolo, o altfel de iarnă, seamănă floarea zăpezii. Zăpada morții, așterne în cimitirul ernii, candoarea albă a reculegerii. Doliul ernii este alb — doliul neprihanei — și iarna îl așează în cimitir, de-opotrivă pentru toți, în alb — suprema purificare. Mormântul îndoliat în crepul alb al ernii, așează pe cruci, stindardul ispășirii — *„biblia mortului"*. Crepul doliului ernii, minte îndurerarea cu albul înduioșător al fulgului. El mângâe ochii plânși, cu aureola lui suavă — ofranda cerului pentru cei înfrânți. Atunci, durerile se potolesc, reînviind nădejdea nouă. Sub tivul de argint al ernii, speranța întristează moartea. Și moartea se înbie de doliul alb al ernii; văpaia volanului înbujorat de rubinii candelelor, înprăștie noaptea sufletului ei hidos.

In cimitirul unde a nins într'altfel... pentru tata, durerea se stinge în oglinzile împărăției albului. Și Dumnezeu își minte moartea, mistificându-și *„trimisul"*. Rânjetul ei, înflorește în zâmbetul fulgilor de puf, iar noi, alergăm dupe lumina lui, pe dupe cruci... Minciuna morții păcălită de gingășia ernii, potolește suferința, și mormântul, proaspăt nins, înăbușe îndurerarea din lăuntru. Doliul alb minte mormântul — mormântul nins, ne minte durerea. Și minciuna tragică a cimitirului, e fermecătoare. Farmecul celor d'ântâi fulgi căzuți în cimitirul alb, trăește în minciuna razelor de sus, frânte în potirele lor reci. Și mormântul se umple de farmec — farmecul parigoriei de o clipă, — parigoria minciunei farmecului! Și durerea amorțește pe lespedea ninsă și ninsoarea duce, topită de soare, tânguirea în mormânt. Și încremenim așa... ca lespedea mormântului nins, lângă lespedea lui. Și trecem la alt mormânt, pentru a retrăi minciuna și clipele vrăjite ale uitării *de o clipă*... Și de aci, la un altul apoi printre morrminte, până în mormânt!

Și minciuna doliului alb, ne poartă așa... și mirajul eternei sperări duce minciuna spre eternul liman... Și desnădăjduiți, presărăm flori pe morminte, pentru a ne momi desnădejdea. Dar florile s'au fanat, și iarna le-a sorbit culorile înseilând un giulgiu pentru toate: ninsoarea. Și sub haina ei regească, se ascund de-opotrivă, înfrângerea ca și încumetarea.

Ninge peste tata...

In cimitir ninge într'altfel. Ninsoarea în cimitir face să pălească doliul din porți și-l aduce în suflet alb. Și morții ne întâmpină în alb — ispășirea. Iar noi trăim prin ea, făgăduințele incertitudinei de-apoi...

In cimitirul îndoliat în alb, mormintele, ca și durerile dintr'însele, e un mormânt și o durere — mormântul candoarei albe și al durerii efemerității doliului...

***

'A stat ninsoarea...

'A suspinat durerea...

Și iarna în cimitir nu este eternă — prăbușirea resemnării — albul eternei chimere, în care se frânge durerea îndoliată, chiar acolo... în cimitirul unde ninge *„într'altfel"*. Și fulgii nu mai von să mintă, și mormintele surâd dezamăgite printre fulgi.

Și candela înbujorează ninsoarea, îngrijorând ghiocelul, în scutecele reci ale înmuguririi.

Și smirna ofilește ninsoarea, risipind lințoliul. Și capela fulgeră de-acurmezișul cerului destrămând promoroaca și îngândurând mixandrele.

Durerea se luptă cu minciuna și amândouă, cu reculegerea... Din cer, se pogoară resemnarea de-apoi; de aci, de jos din împărăția minciunii, se înalță spre cer, înșelăciunea pământului.

Și mint și cerul și pământul și amândoi ne mint nădejdea! Doar candela ne mai zâmbește...

Ea suspină pentru toți, însuflețind răbdarea. In lumina ei sfioasă, se urzesc poruncile Archanghelului și cruzimile deșertăciunii — moartea.

Candela luminează îndurerând. Lumina ei domoală, e lumina doliului alb și moartea luptă cu îndârjire să-i sufoce raza!

Raza ei de aur, înseilează reversul deșertăciunii: *„adevărul!"*.

Raza ei de aur, plămădită din văpaia adevărului, topește fulgii albi...

Și vine moartea.

Și candela trimite mai departe fiorul reculegerii și peste care nu a putut străbate surâsul doliului alb.

Și ochiul de foc, rostogolit de dupe cruci, deschide pe retina lui, poteca deșertăciunii, spulberând nădejdea din mormânt și fulgii de afară...

Sărmanul Klopștok

Inscripțiile ornamentale dela Curtea de Argeș

D. profesor Em. Grigoraș se ocupă dela o vreme cu inscripțiunile ornamentale găsite în proscomidia bisericei domnești dela Curtea de Argeș, și a pornit pe drumul greu al celor mai neguroase vremuri din istoria neamului nostru. D. Grigoraș a putut citi printre alte inscripții și numele: „Io Ioniță Asan", una din figurile mari ale glorioasei dinastii a Asannilor, subt al căror sceptru s'a înfăptuit liberarea poporului româno-bulgar de dincolo de Dunăre, de subt dominația bizanțului. De mirare!... căci dacă este așa, se pune întrebarea, ce să cate numele unui Asann dela Ternova, scris pe zidul unei biserici din mijlocul Carpaților și scris nu la întâmplare pe orice alt zid al bisericei, dar în proscomidie, acolo unde preotul primește darurile și prinoasele și unde el pregătește toate cele trebuitoare pentru săvârșirea sfintei cine?... Ce legătură a putut avea vre-o dată, unul dintre Asannii valahilor de pe malul drept al Dunărei, cu voevozii valahilor din Carpați?... Cesar Bolliac după înapoerea lui din exil, este însărcinat de „Ministerul Credinței" de pe vremuri cu inspectarea și anchetarea tutulor mânăstirilor din țară. Cu râvna și înflăcărarea care a caracterizat frumoasa generație de idealiști dela 1848, Cesar Bolliac se așterne pe muncă, strângând și colectând din mânăstiri tot ce-i cade sub ochi, scăpând astfel din mâna igumenilor greci tot ceeace mai rămăsese nejefuit. In lucrarea sa „Mânăstirile din România" apărută în anul 1862 se găsește un raport adresat ministrului de pe vremuri prin care Bolliac spune:

„Pentrucă sunt în partea anticităților din evul mediu, deși ies din districtele prescrise mie pentru cercetarea mânăstirelor dintr'nsele, dar mă crez dator, domnule Ministru, să vă arăt că *în Craiova se află biserica sfântului Dimitrie zidită la începutul secolului al XVIII-lea de Ion Asann al II-lea și prefăcută de Matei Basarab*. Este de neînțeles nepăsarea și neîngrijirea în care autoritățile bisericei și laice au lăsat catedrala Banilor Craiovei, atât de bine zidită, să ajungă în stare de ruină..... A repara această biserică, care reprezintă o epocă atât de adâncită în vechime și care atestă o civilizațiune națională în acea epocă, face mult mai mult de cât a zidi zece biserici de mâini nedibace, fără stil și fără artă și care nu reprezintă nimic".

Și mai departe: „Ce este însă și mai dureros, domnule Ministru, este să vază cineva Mânăstirea Bucovățu de pe stânga Jiului. In această biserică vedem costume și citim nume ale vechilor Bani dinainte de Negru. Nu avem nimic în țară mai frumos și mai demn de păstrat ca pictura de cât interiorul acestei biserici. Eu cred această biserică mai veche de cât sfântul Dimitrie. Arhitectura ei este de un stil minunat; temelia până în soclu este zidită cu cărămidă romană scoasă din ruinele unei cetăți, alăturea cu dânsa, de unde mai scot astăzi locuitorii cărămidă... Tot aci au mai adus și clopotul dela Bucovățul vechi, care are o inscripție abia descifrată: DOMNII MAMENT IN ACTORENUM D. C. R. I. S. 7. o. u.

Și Cesar Bolliac își încheie prețiosul său raport: „Permiteți-mi, D-le Ministru, să vă alătur o slabă imaginne ce am scos prin fotografia, a vechiului Bucovăț a celui mai antic monument ce avem în țara noastră și care este contemporan cu biserica Sf. Apostoli din Nicopoli" (Raportul III pag. 455—457).

Minunata descoperire!.. un Asann cetitor al catedralei din Craiova și un Asann scris pe zidul proscomidiei din biserica domnească a Curții de Argeș. Din istorie știm că pe la 1185, cei doi români isteți și mari naționaliști Petru și Asann, frați amândoi și „oameni din fire porniți și îndrâzneți" zidesc în Em. — în puternica lor cetate dela Ternova — o biserică cu hramul sfântului Dimitrie, martirul dela Salonic. Și tot așa mai știm că în acest sfânt locaș din mijlocul unei întregi suflări de credincioși cei doi frați inimoși ridică steagul răsvrătirei împotriva lacomei și coruptei stăpâniri a bizantului grecezat. Istoria ne mai povestește cum acești doi mari luptători ai cauzei naționale românești de peste Dunăre, sunt siliți în numeroase rânduri să treacă peste Dunăre la valahii din Muntenia spre a-și împrospăta trupele obosite în lupte, cu valahii și cumanii din Muntenia.

Tot așa mai știm din povestirile hagiografilor cât de „blagocestivi" au fost toți acești Asanni, fiindcă un I. Asann — spune hagiograful — „luând înștiințare unde se află făcătorele de minuni sfintele moaște ale cuvioasei Paraschievei, și trimițând pe fericitul Marco Mitropolitul cu mulți episcopi și preoți, au adus cinstitele acele moaște în prea slăvita cetatea sa cea împărătească Ternova", moaște cari mai târziu sunt aduse cu aceași cinste la Iași de către Vasile Lupu. Dar tot hageograful vorbind de viața cuviosului părinte Ioann „cele mare între pustnici, ne spune, „cum iubitorul de Cristos împăratul Ioann Asann umblând cu oastea și supuind polițiî și luând cetăți, și ajungând până la Sardeca (Sofia de azi) și supunând-o, a văzut pe sfântul și cuviosul Ioann cel Mare — Rilskii — și auzind cele prea slăvite de dânsul, s'au închinat sfintei raclii lui și sărutând prea cinstitele moaștele lui, le-au mutat întru împărăteasca sa cetatea Ternovului, cu slavă prin Vasilie patriarhul și acolo în biserica cea zidită lui le-au pus".

Așa dar Asannii, împărații valaho-bulgarilor de pe malul drept al Dunărei, au fost niște „blagocestivi" ca și voevozii valahilor de pe malul stâng al Dunărei și Carpați și între stăpânitorii ambelor neamuri de valahi din stânga și dreapta Dunărei au fost legături, de vreme ce chiar în vremea lui Matei Basarab, la Târgoviște, cu prilejul serbărei de boboteaza care se prăznuia cu deosebită solemnitate, se obișnuia să fie chemat a oficia și mitropolitul Ternovei. Cât au durat aceste legături dintre valahii Ternovei și valahii din Carpați?... desigur până la complecta prăbușire a bizanțului și definitiva cotropire a elementului valah din dreapta Dunărei de către Turci, cotropire care a înlesnit bulgarizarea majorității valahhilor stabiliți în dreapta Dunărei.

Și acuma care ar fi concluzia?.. A pus-o Hașdeu înaintea noastră atuncea când ne spunea: Buni au fost Carpații și răi au fost Carpații; bună a fost Dunărea și rea a fost Dunărea. Au fost buni Carpații, fiindcă ne-au adăpostit de prăpădul năvălirilor dela Nord și-au fost răi fiindcă ne-au împărțit neamul în două. A fost bună Dunărea fiindcă ne-a apărat de potopul cotropitor al Turcilor și-a fost rea fiindcă ne-a înstrăinat o bună parte din neamul nostru cari erau stabiliți dincolo de Dunăre. Dar la urma urmei să fim mulțumiți fiindcă vorba românului nu se poate să fie și grasă și frumoasă și lăptoasă și de vreme acasă.

N. Argeș

Călătorul nevăzut

Coboară zăbranic de pace
Pe freamătul lumii de jos...
Și noaptea opacă desface
Minunea de aur, ce tace
Dar... varsă un vis vaporos...

Și liniștea 'n larguri domină
Stelare făclii aprinzând
Iar magica nopții regină
Strecoară prin dulcea lumină
O taină din ochiul ei blând;

Doar ea, din al norilor caer
Se 'ndură s'arunce 'n senin
Rotund auritul ei taer
Ce lunecă mistic în aer
Pe lacul adânc-opalin

Și valu 'ntrebării se sbate
Sub bolta sburdalnicei minți:
— Poetul ar vrea, dar nu poate
Să afle misterele toate...
Și 'nchide din ochii cuminți,

Adesea când luna descrește
Și-ajunge la chip de pătrar,
Misterul dintrânsa sporește
Cu ceeace vag se zărește
Deasupra pe cornul lunar...

In barca de aur a lunii
Apare un mag-călător
Ce zice—S'auză do-ar unii:
—„Pe mine mă văd și nebunii?
„O!.. vai de părerile lor!..."

Al. R. Nițulescu

Mihail Sadoveanu: „Oamenii din lună"

de D. I. Suchianu

Bucățile d-lui Mihail Sadoveanu nu se laudă. Se citesc.

Iar aceste rânduri, sunt numai câte-va modeste note pe marginea cărții.

* * *

Un avocat, deputat și samsar — ca mulți din această breaslă — uneltește cumpărarea unei case „colț de stradă" pe care s'o revândă cu preț încincit.

Victima este D-l Eudocsiu Bărbat, clientul avocatului, prosor la pensie și autor al unei lucrări neterminate despre „Moșneni, răzeși și mazili în trecutul nostru".

Or, Dl. Bărbat nu vrea să vândă, pentru simplul motiv că este un intelectual.

(Căci nu se știe în deajuns: *intelectualii adevărați nu vând case)*.

Dar Dl. avocat a văzut îndată care e partea slabă a clientului său. Intelectualul are, mai presus de toate, nevoie de liniște. Impotriva acestei infirmități, avocatul, împreună cu acoliții săi, va porni o intreagă cruciadă. Pe baza procurei sale, va introduce în imobil tot soiul de sub-chiriași, care cu flaut, care cu războae de țesut, care cu contrabase, care cu piulițe de pisat zahăr, etc., pentru a-l exaspera pe solitar.

Solitarul se exasperează, dar nu cedează, căci se îngrozește la gândul să-și vadă casa încăpută pe mânile unor „indivizi fără ortografie și punctuație".

Atunci chiamă din Iași pe tânărul poet și avocat Traian Bălteanu, din întâmplare nepot. Zic: *„din întâmplare"*, pentru că de mult bătrânul profesor nu mai voia să aibă legături cu rudele. Dar tânărul Traian îi era rudă *altfel*. Ni-o spune, foarte frumos, însuși Dl. Eudoxiu Bărbat:

„La început, cândva, a fost un nebun care a luat două vorbe banale din două regiuni ale limbei, și le-a logodit, dându-le sunet și frumusețe nouă. Toți acei care, apărând printre oamenii cuminți, au făcut ca dânsul, sunt legați de el prin ceva mai tare de cât sângele. Durerea a fost partea tuturor, de aceea am spus că tagma cărturărească e blestemată. Te-am cunoscut că ești dintr'ai noștrii și de aceea vreau să-ți las tot ce am. Vreau să-ți las mai ales biblioteca. Poate această cămașe a lui Nessus n'o vei înstrăina. Imbrăcând-o, te va arde și vei fi fericit suferind, și vei primi în ființa ta trecătoare umbra mea și a celorlalți din neamul nostru".

Unchiul și nepotul se pun la lucru. Mai întâi isbutesc să scape de „accesele de flaut ale tânărului Georgescu". Animalul fugărit e genial. Tot așa și intelectualul rănit în nevoia lui de liniște. Dl. Eudoxiu Bărbat află numai decât că serenadele erau îndreptate către o slujnicuță curățică dela alt etaj. Atunci, cu o logică de fier, gravul profesor, prin strategeme măestre, reușește să acupleze pe cei doi tineri, obligându-i să se ocupe de alt-ceva decât de muzică.

Dușmanii D-lui Bărbat, văzând vigilența și intransigența tânărului Bălteanu, se hotărăsc să cheme dela Iași pe Bălteanu-tatăl, pentru a-l „interesa" în afacere.

Dl. Bălteanu senior e un om foarte cinstit. Până atunci nu făcuse nimic dezonorant. Dar năcazurile sale bugetare din ultimul timp îl cam scârbiseră de corectitudine. Apoi comisionul ce i se oferea pentru a convinge pe fiu și văr la vânzarea casei, se ridică la un milion. Scurt —, primește târgul.

Atunci are loc o întrevedere între tată și băiat, unde fiecare vorbește în altă limbă. Unul se gândește la angajamentele sale morale. Celalt la angajamente pure și simple: rata la credit, rata la pianul fiică-sii, etc.

In felul acesta, era firesc să nu se înțeleagă.

„Traian simți că se dărâmă ceva în el. Tinerețea și viața lui întreagă se surpau cu sunet. Tatăl lui îl privea rânjind, din pragul unui trai lung de mediocritate cinstită. Rânja și îl privea cu ochi de dușman, — cu sforțări înfricoșate de a trece dela hotarul unei pustii într'o oază de mult râvnită".

In cele din urmă, unchiul moare, nepotul moștenește, și casa nu se vinde.

* * *

In cadrul acestor câte-va fapte, ne este dat să recunoaștem în Eudoxiu Bărbat pe adevăratul tip al *Intelectualului*.

De acest cuvânt se leagă adesea o mulțime de înțelesuri pejorative. Și, la dreptul vorbind, nu fără oarecare temei, căci de multe ori se confundă intelectualul cu *scriitorul* sau cu *omul cultivat*.

Acei ce scriu pentru a se face temuți. Acei ce scriu pentru a ajunge bogați. Acei ce scriu pentru că o încrucișare de întâmplări le-a hărăzit această meserie, cu cari, în lipsa alteia, trebue să se mulțumească. Bancherul sau avocatul cari, între două lovituri cari ruinează doi clienți, se desfată cetind un roman de Anatole France. Mitocanul căruia, după o bună digestie, îi place să *„se ocupe"*, cum se zice în limba eliptică a bucureștenilor, — *toți aceștia nu sunt intelectuali*.

Intelectualitatea e o vocație, nu o ocupație. O chestiune de temperament, nu o anumită îndeletnicire.

Intelectualul e mai presus de avere. Dacă e sărac nu năzuește să devină bogat, și când e bogat nu se crede obligat să-și dea averea săracilor. Amândouă situațiunile îi sunt indiferente. Căci sărăcia unui Villon nu l-a împedecat să fie marele Villon, după cum succesele de tot soiul cu cari a fost răsfățat un Oscar Wilde nu l'au oprit să rămână un scriitor de mâna întâia.

Este totuși o avere la care intelectualul ține. E casa și biblioteca lui, și, în general, tot ce stă în legătură cu acestea. De altfel, casa și biblioteca sunt două accesorii ale unui bun scump mai presus de toate intelectualului: *liniștea*. Pentru a o păstra intelectualul se dedă la tot felul de procedee de apărare, mici și mari, care, în limba celorlalți oameni, se numesc: *manii*.

Intelectualul este un maniac, și anume un maniac de liniște.

Toată indiferența lui pentru celelalte bunuri pământești este răzbunată în susceptibilitatea sa aprigă și ades puerilă când e vorba de atentatele aduse liniștei sale.

Iar nevoia de liniște ea însăși, se explică tot printr'o răzbunare a firei. Intelectualul caută, de bună voe, emoții. El merge drept, acolo unde prilejurile de a vibra, de a fi tulburat, sunt cele mai numeroase. Ca o compensație, gorila din el îi exagerează intransigența în fața tulburărilor de ordin ne-intelectual.

Față de proști, intelectualul nu are, în principiu, nici-o atitudine (deși, aceasta e și ea o atitudine). Nici nu-i disprețuește aristocratic, nici nu-i urăște, nici măcar nu le... invidiază seninătatea. Dar am zis, în principiu. Căci atunci când cineva îl lovește în nevoia sa de liniște, atunci îl urăște, și nu neputincios, ci în totdeauna biruitor. Este de observat că intelectualul, în cazul acesta, numește *prost*, sau *dobitoc*, pe oricine, chiar dacă acesta e foarte ager la minte, cum este de pildă tânărul A. Florescu (alias Blum), ziarist specializat în șantagii și în case „colț de stradă".

Pentru D-l Eudoxiu Bărbat, și pentru intelectuali în genere, *prost* și *dobitoc* se numește acela care îi tulbură liniștea, neatârnat de deșteptăciunea sa privată.

Cu privire la felul de a se purta în legăturile sale cu oamenii, intelectualul păstrează un ton rece și blând totdeodată. Blând pentrucă, în principiu, nu urăște pe nimeni. Rece, pentrucă îi e teamă de desamăgiri. Chiar cu cei din „neamul lui", chiar cu cei din „blestemata tagmă cărturărească", se poartă rezervat. Ii e frică să nu se fi înșelat, frică să nu deslănțue puhoiul de dragoste pe care îl ține în frâu de ani de zile, din lipsă de întrebuințare potrivită.

Ș'apoi, intelectualul are o prea mare credință în puterea vrăjitorească a cuvintelor și a întocmirilor sintactice pentru a fi afabil când simpatizează, sau pentru a-și arăta nemulțumirea altfel decât prin ironie.

Așa dar, intelectualul este un maniac, un maniac al liniștei. Proști și dobitoci sunt pentru el, acei ce vin să i-o tulbure. Față de prieteni, se arată rezervat, față de dușmani, sarcastic. Intelectualul nu-i nici sărac, nici bogat. Meseria lui nu e nici gândirea, nici scrisul, ci suferința. Suferința decentă, fără declamații, dar fără leac — deși nu fără mari compensații.

In sfârșit, intelectualul nu-și vinde casa.

Acestea sunt trăsăturile pe cari le găsim în D-l profesor Eudoxiu Bărbat, una din cele mai complecte întruchipări ale adevăratului intelectual.

D. I. Suchianu

Post Scriptum. Romanul d-lui Sadoveanu a fost publicat în ultimele trei numere ale revistei „Viața Românească", sub pseudonimul: Silviu Deleanu. Această schimbare de nume a păcălit pe toată lumea. Obicinuiți să-l vedem pe d-l Sadoveanu alegându-și personagiile numai „extra muros", nu ne-ar fi trecut nimănui prin gând ca el să fie autorul unei bucăți unde toate scenele se petrec la oraș.

Am fost niște proști. Acțiunea nu se petrece nici la Iași, nici la București, nici chiar propriu zis „în lună", ci *altundeva*.

Ni-o spune tot d-l Eudoxiu Bărbat:

„Tatăl meu mi-a povestit pribegia lui, și mi-a vorbit și de acele zile din copilărie pe care le-a petrecut în munte, în mijlocul unor oameni tari. Ii rămăsese o amintire plină de poezie. Turmele părăsind costișele și pădurile de brazi, și, coborînd în câmpie, toamna, la ernatec. Flăcăi cu toege nalte, câini cu ragilă la gât, și oi multe pe miriști și imașuri... Drumuri lungi, într'o căruță căptușită cu sarici; popasuri grave, — și iarăși porniri, ca într'un exod misterios. Imi vorbea de o noapte când dormita între poclăzi. Și căruțele și oile înaintau încet printr'o lucire de lună și de brumă. Căruțele, pe drum moale, oile și ciobanii, pe drumuri nedeslușite, ca niște ape. Din când în când, se auzeau tălăncile pălind lin. Aceste imagini rămăseseră în el, și-l chemau din vreme în vreme în spre acele locuri și spre trecut. El nu s'a dus. Deși toată viața am râvnit și eu acest drum, am să mor fără să-l fi făcut. Visând la aceste isvoare curate, am întreprins lucrarea mea. Lucrând, aveam sensația unei adieri din altă viață".

„Da, acolo unde „se aud tălăncile pălind lin", acolo se desfășoară toată acțiunea, acolo se înnoadă întreaga intrigă a romanului. Bătrânul Eudoxiu Bărbat iese biruitor din luptă, pentrucă dușmanii săi vin să-l atace în acea cetate inexpugnabilă de unde se pot culege:

„Contribuțiuni la starea moșnenilor, răzășilor și mazililor din trecutul nostru".

Cum n'am ghicit dela început că romanul e scris de d-l Sadoveanu?

D. I. S.

CUM NASC DRAMELE

SCHIŢĂ de Gh. Brăescu

— „Hee!.. Uite-te şi uite-mă!... Când ai venit Ghenerale?".
— „Acuşica".
— „Cu trenu?".
— „Cu trenu".
— „Păi ce tren e ăla?".
— „De şase treizeci".
— „Nu se poate".
— „Cum nu se poate?.. Ce vorbă e aia?".
— „Nu se poate dom'le".
— „Asta'mi place! Cum să nu se poată, dacă am venit cu el".
— „Cum frate, e un tren care vine la şase treizeci?".
— „Ce nu ştiai? Pleacă din Focşani la unu, la trei, trei şi ceva e la Buzău şi la şase treizeci soseşte în Bucureşti.. Azi am avut întârziere..".
— „I-auzi dom'le ce ticăloşie. Să scoale bieţii oameni din somn, să vie la gară. Vara ca vara, mai treacă meargă; da ia gândeşte-te d-ta iarna, pe gerul ăla.. Mare mizerie!... Şi zi, n'ai dormit de loc, ghenerale..".
— „Sunt mort de obosală şi n'am găsit nici cameră.. Toate hotelurile sunt pline".
— „Vin' la mine ghenerale..".
— „Dacă nu te deranjez.. Bravo, îţi mulţumesc... Tocmai mă gândiam: zic, ce dracu-i fac?! Ce-ţi face cucoana?.. Atunci mă duc la gară, să-mi iau bagajul.. Unde stai?".
— „Parfumului 9 bis".
— „Nouă bis.. Iţi mulţumesc... Mă duc la gară, nu mergi cu mine? Luăm o birje".
— „Mă duc să-i spun nevestii, la revedere.. Să vezi ce bine o să-i pară".
— „Atunci, la revedere.. Parfumului 9".
— „Parfumului 9.. la revedere!".

Conu Alecu, om ca de cincizeci de ani, nici inalt, nici scund, nici gras, nici slab, dar bun peste fire, o luă pe jos singur şi foarte încurcat. Plătea scump plăcerea naivă de a semnala trecătorilor intimitatea lui cu gheneralul. Niciodată nu i s'a părut că locueşte atât de aproape de centru. Nevastă-sa era femeie rea. Mică, slabă, neagră dar mult mai tânără decât el, îl mânca de viu. Bietul om, pentru a avea linişte pleca din casă cum se lumina de ziuă, căci furia nevestii se manifesta odată cu zorile şi dela o bucată de vreme, dimineaţa mai ales, era nesuferită.

„Să te ţii gură pe ea acum", îşi zicea Conu Alecu. „La urma, urmei" — se'ncurajea el, căutându-şi drepturile, — „ce, n'am voe să primesc un prieten!.. Ea cum îşi chiamă toate rudele?.. Hrănesc o casă întreagă de neamuri şi nu zic nimic.., La urma urmei sunt stăpân.. slavă Domnului n'a avut nici cămaşă..".

Dar tot curajul adunat în drum, plesni risipindu-se ca o băşică de săpun, când conu Alecu se trezi în faţa nevestii, ce răsăria legată la cap dintr'un morman de perne şi saltele, scoase pe scaune la soare.

— „Scuturi?".
— „Ce mi-ai venit de pe acuma?".
— „Vine Popescu".
— „Care Popescu?".
— „Gheneralul".
— „Ce *gineral?*".
— „Gheneralul Popescu".
— „Unde vine?" îl întrebă femeia învineţindu-se de mânie, temându-se să priceapă.
— „La noi".
— „Va să zică nu-ţi ajunge că hoinăreşti toată ziua şi nu te interesezi de nimic.. Ai început să cari de pe stradă toţi golanii".
— „Nu vorbi aşa, e gheneral".
— „Şi ce, dacă e *gineral..*".
— „Cum ce, dacă e gheneral?".
— „Crezi că mă sperii?.. E un dobitoc".
— „Popescu, frate?".
— „Popeşti pe toate cărările..".
— „Gheneralul Popescu?!".
— „E plină lumea de *ginerali..*".
— „Pardon, e gheneral şi gheneral".
— „Tot gineral le zice..".
— „Atunci nu cunoşti pe gheneralu Popescu"
— „Nici n'am nevoie să-l cunosc.. Să nu mi-l aduci, că-i închid uşa în nas".
— „Dragă, acuşica iartă-mă.. e târziu, nu se poate..",
— „Ai înţeles?".
— „Nu mai putem..".
— „Ai auzit?".
— „Vine omu.. Ce dracu, e gheneral..",
— „Să se ducă la cazarmă.. Ce fel de gineral dacă nu e în stare să-şi plătească otelu?!".
— „Mă rog ţie, o singură noapte.. n'a găsit omul. Mâine pleacă.. Pe dormeuză, în salon.. Uite, vino'ncoace, ici, lângă.., Ce mânuşi sunt astea?".
— „Cum, ce mănuşi?.. Mănuşile tale.
— „Mă.. mă... mănuşile mele?!..",
— „Ce ţi-e omule, ai înebunit?".
— „Am avut eu mănuşi de piele?".
— „Adă-le 'ncoace mă rog, dacă uiţi dela mână pân'la gură..".
— „Da jurnalu?..".
— „Ce n'am voie să citesc jurnale?".
— „Franţuzeşti?".
— „Le-am luat dela mama..".
— „Şi tabacherea asta tot dela mă-ta ai luat-o?".
— „Alecule, da ce-ţi este?".
— „Ce-mi este?.. Să faci patul gheneralului în salon... Mă 'nţelegi?.." isbucni conu Alecu cu voce tunătoare, învârtind bastonul. „Nu merg mai departe, da să te ferească Dumnezeu să calci strâmb, că-ţi moi şalele!.. D'aia mă scoţi din casă cu noaptea'n cap!.. Las' că-ţi arăt eu ţie... Mişcă-te şi vezi de masă..".

Şi conu Alecu rămase triumfător înfipt în mormanul de perne şi saltele, ca pe ruinele unei cetăţi. Luase frânele guvernului, dar nu era mândru de loc.

Gh. Brăescu

DIN: „FULGERE"[1]

Sfîrşit de toamnă

Frunzele s'au scuturat..
Si-a venit
Omul de le-a adunat
Pe alei din loc în loc...

S'a oprit,
A scaparat—
Şi-a plecat
Omul care le-a dat foc...

Fumul pe sub tei
Flutură pe-alei
Alb ca un stindard.

Pe sub tei am drumul
Şi mă 'neacă fumul
Frunzelor ce ard.

Sonet electric

Porneşte vînt şi norii vin grămadă,
Indoliind a cerului culoare, —
Cu mers grăbit se poartă pe sub soare
Cortegiu trist în stranie paradă.

Cu gesturi în zigzag, ce prind să cadă,
S'aprind pe cer lumini fulgerătoare —
Şi tunetele vin asurzitoare,
Imprăştiind mulţimea depe stradă.

O rândunică trece — şi îmi pare
Că-i o săgeată repezită 'n zare: —
Dar cade grea, — un bulgăr de cărbune.

Şi nori de plumb pe sus îşi poartă greul...
Cu ochii 'nchişi de fulgerări nebune,
Văd pe Franklin fugind să-şi urce smeul.

Vara a murit...

Cu ochii albi de soare,
Moare
Vara 'n fiecare an...
Cerul plînge..,
Vîntul strînge
Tot frunzişul ce se cerne
Plin de sînge
Şi şofran —
Şi pe vară îl aşterne...

Rînd pe rînd,
Călătoarele-au pornit,
Ţipând:
„Vara a murit"..

Toamna e înmormîntarea...
Şi-apoi iarna e uitarea...

D. N. Teodorescu

1). Volum ce va apare.

Mărturii despre Daniel Constantin Rosenthal

de Barbu Lăzăreanu

II

Citatelor de mai jos doresc să li se dea o altă luare-aminte decât aceea ce se acordă pieselor confruntătoare.

Transcrierea lor am făcut-o, ce-i drept, îndemnat de câteva fraze arţăgoase ale unui distins cârciocar, fost pe vermuri versificator martir.

Dar pasagiile dela vale sânt frânturi alese dintr'o epocă de splendide devotamente faţă de o mare cauză. Aşà cum se înfăţişează — ceremonioase, cam emfatice, nu fără împluturi, exuberante — ele's totuş menite să ne oprească privirile asupra unor simpatice specii umane cari pot să pară iremediabil înmormântate şi fosilice, astăzi, când vreun căutător de chichiţe, vreun incrustător de clenciuri pe răbojul timpurilor, ajunge să se fâţâe în câte un jilţ de academician după ce încălzise (şi se zbate oribil să mai încălzească!) un fotoliu de ministru.

Incep, aşa dar.

Extrasele imediat-următoare sânt detaşate din notele intime, scrise zilnic de C. A. Rosetti între anii 1844—1859. Parte din ele au fost adunate în volum de Vintilă Rosetti, parte s'au tipărit, pentru întâia oară, în volumul comemorativ închinat lui C. A. Rosetti, în Iunie 1916, de Revista cercului de studii al partidului naţional-liberal.

Rosetti notează, cu data de 9 August 1851:

„Ce zile de durere! Scriu jurnalele că Rosenthal arestat s'a spânzurat în temniţa sa. Am trecut de o mie de ori dela o idee la alta. Am crezut şi n'am crezut şi n'am putut afla adevărul. Am trimis o depeşă telegrafică la maică-sa la Pesta. Nici un răspuns. Sufăr de perderea sau de arestarea lui. Sufăr văzând că durerea-mi nu este mult mai mare, aşa precum merita omul acesta, carele a trăit şi moare pentru mine. Căci afară că eu sânt pricina perderii lui, tot numai mie'mi folosesc, căci din ziua aceea mă simt mai tare şi mai capabil a face tot, a jertfi tot pentru patria mea".

Ceeace urmează de aci încolo e reproducerea unei scrisori tipărită în două texte (unul francez, altul românesc) în paginele 2, 3 şi 4 ale Israelitului Român *de Vineri 7 Iunie 1857 (anul I, No. 12). „Israelitul Român" era o publicaţie hebdomadară, scoasă în epoca de pregătire a alegerilor „pentru Camerile ad-hoc, ce voeau să exprime dorinţele ţării pentru Convenţiunea din Paris" (vezi: M. Schwarzfeld, Viaţa şi opera doctorului Iuliu Barasch).*

*Exilaţii de cari vorbeşte C. A. Rosetti în scrisoarea sa, expediată din Rusciuc cu data de 11 Mai 1857, sânt „Nicolae Golescu, fost caimacan, ales de populaţiunea din Bucureşti şi recunoscut de trimisul Sultanului; Ştefan Golescu, membru al guvernului provizoriu, instituit prin aclamaţiune populară, după abdicarea prinţului Bibescu; Constantin Rosetti, idem; Damitru Brătianu, idem" *).*

*Scrisoarea a fost trimisă pe adresa lui Hillel B. Manoach, care în Iulie 1848 fusese numit, — printr'un decret al Guvernului provizoriu al Ţării Româneşti, — membru al Sfatului orăşenesc. El avea să îngrijească *) pentru „îndestularea soldaţilor lui Suleiman Paşa"; el, alături de Halfon, avea să figureze printre cei 90 de semnatari cari „în adunarea boerilor şi notabililor ţării" recunoşteau Căimăcămia (Locotenenţa domnească) a Revoluţiei ca un guvern legiuit". El îngrijise „pentru toate trebuincioasele la conacul lui Faut Efendi"; regularizase conturile departamentului Finanţelor şi i se dăduse „sarcina plăţilor către Poartă".*

Acestui fost „mădular al Sfatului orăşănesc" din timpul Revoluţiei, îi adresează C. A. Rosetti scrisoarea pe care o copiez aci pe de-a'ntregul:

„Rusciuk 11/23 Mai 1857

Domnilor Redactori ai „Israelitului Român",

Dup' un esiliu de 9 ani — şi Israeliţii ştiu ce este esiliul — ni se făcu cunoscut prin firele electrice că porţile patriei s'au deschis în sfârşit şi pentru noi.

Indată ce primirăm această ştire atât de lung timp aşteptată cerurăm paşaporturi dela ambasada otomană — căci noi n'aveam paşaporturi româneşti —, plecarăm, ş'a şaptea zi a călătoriei noastre, cu inima arzândă de dor, cu buzele setoase d'o îmbrăţişare frăţească, cu ochii înflăcăraţi de iubire zării „tărmul făgăduinţei". Câteva minute încă, îmi ziceam, — şi minutele acelea îmi păreau mai lungi decât fură anii trecuţi ai suferinţelor — şi voi îngenuchia pe pământul iubit al maicii mele; câteva secunde încă şi fraţii noştri îmbrăţişându-ne ne vor da din „mielul paştilor", noi din „pâinea esiliului", şi vom trece împreună din întristare la bucurie, din doliu la sărbătoare, din întunecime la lumină, din sclavie la libertate...!

Românii nu crezură c'ar fi bine astfel şi furăm siliţi a trece pe partea dreaptă a Dunării unde reîncepurăm un esiliu nou, care oricât de scurt va fi, este cu mult mai dureros decât cel trecut. Nu mă plâng — nu m'am plâns niciodată în viaţa mea — nici acum, fiindcă negreşit dacă Românii încuviinţară, cel puţin prin tăcerea lor, lepădarea noastră de sânul patriei, ei au cuvinte temeinice şi drepte pentru aceasta. Constat numai un fapt, ş'aceasta fiindcă el îmi servă ca introducere a acestei epistole de recunoştinţă ce simt trebuinţă d'a adresa Israeliţilor Români.

In acest nou esiliu, Israeliţii comunităţii Spaniole din Rusciuk, invitaţi de fraţii lor din Bucureşti, veniră la noi, ne deteră întâia strângere de mână, întâia salutare frăţească, şi ne oferiră casa lor, masa lor, amiciţia lor. Gazeta voastră asemenea, ce o văzurăm aci pentru întâia oară, chiar în al doilea număr al ei, şi c'o lună înaintea sosirei noastre, ne dete salutarea cea mai frăţească şi ştiu a ne da, în câteva cuvinte, o resplată nobilă şi frumoasă pentru cele ce crezurăm d'acum 9 ani că era drept şi bine a face pentru Israeliţi.

Spre a arăta cât am fost de simţitor semnelor de frăţie ce ne aţi dat, n'am altă putere d'ocamdată, domnule redactor, decât a te ruga să publici în foaia dumitale această epistolă, ca o mărturie a simţimintelor mele pentru voi, dăm voia s'o spui aci că 'ntre Israeliţi şi mine sânt mai multe legăminte de simpatie.

Omul în carele am găsit pentru întâia oară întrunite, inteligenţă, iubire, virtute, devotament, patriotism, şi 'n culmea sa simţimântul a tot ce este mare, frumos şi nobil; omul carele m'a făcut a cunoaşte ş'a simţi pentru întâia dată amiciţia, acea trăsură de unire între „viaţa d'aci" şi cea „viitoare", acea rază dumnezeiască care când pătrunde în inima unui om o luminează, o încălzeşte, o împuterniceazǎ, o sfinţeşte şi face din omul acela un martir, — Omul carele m'a iubit şi l'am iubit şi cu carele prin puterea iubirii ajunsesem a avea o singură cugetare, o singură aspirare, o singură ţintă, o singură dorinţă şi numai două inimi, spre a ne putea iubi mai mult, era un fiu al lui Israel. Nu ştiu, fratele meu R..., când patria mea va putea să-ţi dea cununa de martir ce-ai conchis-o cu sângele tău, dar ştiu că mulţi Români ţi-au ridicat un altar în inima lor şi că seminţia ta va avea tot-d'auna în mine un frate adevărat.

Biblia, cărţile profeţilor, cânturile lui David le-am învăţat de copil încă; şi cum le-am învăţat, Dumnezeul meu mai toate serile copilăriei mele le petreceam cu capu pe genunchii maicii mele; şi ea mângâindu-mă uşor şi dulce cu mâna ei de mumă îmi spunea istoria popolului lui Israel până ce adormeam repetând în minte faptele eroilor ş'ale martirilor voştri sau zicând după dânsa ca o rugăciune de seară: „usuce-se limba mea de te voi uita, o patria mea!"

Dupe ce am intrat în viaţa politică am găsit mai multe punturi de unire între istoria lui Israel ş'a Românilor şi dela 48 încoace, eu unul cel puţin, trăind ca şi voi pe tărâmul esilului a trebuit să retrăesc pe toată ziua, ca şi voi, viaţa trecută a Românilor, spre a mă întări pe mine prin puternicul suflet al României. Ca şi voi şi eu am ziua de biruinţă a macabeilor Români, ziua legilor, precum şi ziua sdrobirei lor şi ziua arderei Templului, şi ca şi voi aştept subt cort, pe tărâm strein şi cu „credinţă nestrămutată", ziua cea făgăduită.

Insă ceeace m'a făcut a admira ş'a iubi şi mai mult popolul lui Israel, este că 'n el „cel dintâi", am găsit „unitatea", un singur Dumnezeu, un singur Templu. „Libertatea" gonită din India, din Persia, din Egipt găsi întâiul ei asil pe munţii Iudeii. La voi am văzut pentru prima oară că capii naţiunii fură cei ce o scăpară de străin.

La voi profeţii comunicau d'a dreptu cu Dumnezeu făr' a trece prin templu. Israel din Biblie recunoaşte ca frate al său pe Ismael dar nu-i tinde mâna; Ii este d'ajuns lui Israel a păstra în templu său acel deposit fără preţ al „unităţii" ce lumea i-o va cere în genuchi. Libertatea trecu apoi în Grecia; îşi întinse un minut aripile şi pe capitol. Insă când Roma deschise uşile streinului, şi începu a învăţa limba elenă, Romanul strigă în Greceşte subt pumnalu lui Brutus;... libertatea pătrunsă de durere cade în amfiteatru... crucea de lemn apare în coliseu între lei şi leoparzi şi... Imperiu circu ş'acea cetate îmbătată de sânge cade în pulbere...

Să ne „unim" dar, fraţilor, şi spălând împreună cu lacrimile noastre ranele trecutului, să ne punem împreună cu frăţie deplină şi cu credinţă nestrămutată a rezidi din temelie templul unităţii, al dreptăţii şi al libertăţii ş'altarul căruia să junghiem toate iresurile, toate nedreptăţile şi toate patimile cele rele ce fură causa principală a suferinţelor noastre.

CONST. A. ROSETTI

*) „Lui C. A. Rosetti, la o sută de ani dela moartea sa" volum închinat de „Democraţia" (pag. 282); reproducere din l'Etoile du Danube dela 16 Iulie 1857.

Scrisoare netrimisă

Sunt vremi când mă simt bătrân, subit prins în bulboana aducerilor aminte. Pe nevrute, mă poartă gândul până se opinteşte lumina. Dincolo de mine bănuiesc un deşert corăslit de nefiinţă. Imi pare ciudat, aproape nu-mi vine a crede că au mai trăit şi alţii înaintea mea: tot şesul istoriei omeneşti cu codrii ei de clădării şi puzderia de uriaşi îmi pare o snoavă, scornită de creerul unui contimporan. Ceeace îmi pare însă mai ciudat e că alţii, alţi dobitoci de oameni, sunt mai în vârstă decât mine şi că n'am fost totdeauna copt ca în clipa de acum.

Copilăria mai ales, creşterea înceată, mersul sigur spre unica ţintă a unei mahmureli absurde, numită, obişnuit viaţă mi-o închipui ca o panoramă mai simplă decât cele din iarmaroace.

Ei, prietene, dar ţie-ţi pare încă, toate bine rânduite, pentru că bietul creer mucos nu s'a lovit de strâmtoarea tidvei şi n'a încercat să pătrundă ca un vânt printr'un părete de oţel.

Am de străbătut un drum de câteva zile peste albimea coalelor de răvaş, scrise pentru tine. Nu mă priveşte câtă mâhnire se va isca in tine.

Cine nu ştie trăi, aibă cel puţin îndrăzneala să înfrunte dulceaţa străpezită a morţii. Nu pierzi nimic şi nimeni nu pierde. Pare-se că sunt legi fireşti care ne călăuzesc destinele. Soarta neîndeplinită o împlinesc alţii, cu solemnitate şi încredere că ei sunt cei dintâi. De veacuri se macină acelaş pustiu. Te naşti, mănânci, preacurveşti, putrezeşti. Nimic mai mult. Câte odată, unii catâri încăpăţânaţi se dedau la visare, în singurătate. Feţele se subţiază, se încunună cu nimbul muceniciei. Butiile cu osânză cari umblă în două picioare şi beţele de chibrit cu pălărie în loc de gămălie de pucioasă nu se osebesc întru nimic: tot oameni se chiamă. Numai ochiul nostru îi îngraşă sau îi subţiază, şi îi preţălueşte, îi cântăreşte şi biata noastră tâmpenie îi aşează în rânduri.

Dar, haide, nu vrei, să ne îmbrăţişem deasupra depărtărilor care ne despart? Ştii c'am fost o fiinţă ursuză aproape... în cei din urmă ani mai ales. Ajungeam chiar la jertfă. Privindu-mă, nu te-ai simţit niciodată nedumerit? Un zevzec, da, uite cuvântul potrivit, un zevzec care râde de strămoşi, părinţi, rude şi prieteni, neam, ţară, suflet... Unul care se plimbă într'o hrubă de întuneric şi, pentru că nu-şi închipue albeaţa luminii, nu poate suferi pe nimeni alături, nici frageda nevinovăţie copilărească şi nici măcar un căţeluş cu coada retezată sau o mâţă cu blana sură? Ştii, am găsit destule zăcăminte tăcute şi umile pentru tine, pentru frumuseţea ta şi isteţimea ta bună.

Dar cât de nedestoinic şi cât de neasemănător cu voi mă simt? Dintr'un soiu de mânie vreau să-ţi fac o spovedanie. Viaţa mea a însemnat o durere ce s'a desfăşurat întortochiată, multiplă, pe un perete de neguri.

Lipsit de voinţă, n'am ştiue preţui vremea. De m'aş fi străduit, — de pildă şi m'aş strădui încă să devin cel mai chiabur şi mai temut de lume. Ar părea incaltea, mai puţin naiv, căci mi-ar îndestula toată ticăloşia trupului şi a scârnăviei celei de suflet.

Ştiu ce m'ai sfătui! Mai multă blândeţe şi mai multă blajinătate şi pacea harului dumnezeesc mă va umple. Astfel îmi vorbia azi şi un fel de prietenă, o muieruşcă tunsă. Poate c'aş dori să fiu solemn acum. Nu pot fi însă făţarnic. Nu sunt un şopron, unde Dumnezeu să-şi oploşiască cireada lui de cornute vaporoase, zise: milostenie, căinţă, şi în altfel sfânt şi tămâiat.

N'am părere de rău. Ba da: un simţământ înrudit se plăsmueşte. Tot nu m'am desrobit, mă simt înlănţuit de cruntul „odinioară". Şi prostia veselă a ţâfnoşiei încă nu m'a părăsit. Tu'mi poţi dovedi că rămâne ceva din sufletul nostru? Mă năpădeşte râsul.

Cum?... Credeai chiar că pot avea păreri de rău? Câţi ani ai? Asta n'are însemnătate. Mărturiseşte-mi, mai bine, de câte ori, în copilăria ta, ai cugetat să te urci pe cuptor ca să-ţi tai gâtul c'un ciob de sticlă.

Dar ne înnămolim. Ce măsurat e timpul şi ce uşoare, repezi şi slobode ne sunt gândurile? Penumbra rece a preludiului morţii nu mă înspăimântă; nici tăcerea care mă va învineţi ca să fi devenit bisericos.

Copilăria mea vrea să fie văzută de tine.

(Din **„Copilăria unui netrebnic"**).

ION CĂLUGĂRU

Expoziţie biliografică

La Expoziţia internaţională de artă din Mozna, care este şi acum deschisă, n'am participat în aşa măsură cum s'ar fi cuvenit. Puţin apreciând propaganda artistică, atunci când toate statele au trimes solii de artă în streinătate, noi ne-am mulţumit să fim representanţi prin bunăvoinţa acţiunei particulare. Aşa a fost şi la Monza, unde s'a găsit un român inimos, priceputor de artă şi literatură: inginerul Alfred Nicolau, directorul revistei Italo-Române, care a putut impune Expoziţiei Internaţionale o secţiune românească, conţinând obiecte de artă, covoare, ţesături, etc.

Acum vom avea prilejul, ca la toamnă să participăm la o nouă Expoziţie universală. La Viena, să va deschide în luna Septembrie Expoziţia internaţională bibliografică. Comitetul Expoziţiei a invitat cele mai de seamă edituri. Sânt invitaţi editorii din Elveţia, Franţa, Germania, Anglia, Cehoslovacia, Polonia, Austria, America şi toate statele dunărene au fost asemenea invitate. României — după cum sântem informaţi — i s'a trimes o călduroasă adresă de invitaţie şi marile noastre Case de editură sânt datoare să participe cu producţia lor bibliografică la marele concurs internaţional. „Cultura naţională" scoate azi câteva edituri, cari nu ne-ar face decât cinste în streinătate.

Avem tipografii mari, occidentale, şi ziarele noastre de mare tiraj, se tipăresc în condiţiuni excelente. Ar însemna o neiertată indolenţă, să refuzăm şi de astădată posibilitatea de-a face culturei româneşti propagandă serioasă şi preţioasă. Şi până la toamnă, aşa numitele „servicii de propagandă" ale oficialităţei, ar putea aduna un material de bibliografie română şi ar putea asigura un rol de frunte tiparului românesc.

Dar cine să gândeşte la propagandă? La Expoziţiile internaţionale din anul acesta nu ne-am dus, ori am fost reprezentaţi nedemn. Dacă nu s'ar găsi câte-un idealist, care să apuce momentul, am fi rămas cu desăvârşire ignoraţi... Să sperăm totuşi că la Expoziţia culturei cărţilor, vom fi şi noi reprezentaţi cu autorii români.

E. L.

„Masca" lui Nietzsche

Inainte de a intra în cercetarea acestei chestiuni şi pentru mai bună înţelegere a celor ce vor proceda problema „măştii" Nietzsche, — e nevoe să precizăm câteva din elementele ce sunt necesare pentru ca să lămurim pe deplin, apoi, dacă întrucât a fost influenţat de boală în operile lui.

Mai întâiu trebue să ne amintim că pe lângă marele „gân-tor" a gândi, — Nietzsche a mai fost şi un extraordinar poet. ...ireşte că a fost şi va rămâne în primul rând un filosof, — iar dacă nu va rămâne un „sistem" al lui personal, — un sistem" în sensul didactic, — căci, în limbajul nietzschean în lumina filozofiei putem foarte bine admite un sistem al.. ...psei de sistem.

Ţinând seama de această calitate putem face un pas mai departe.

„Filozofia, la Nietzsche", — scrie Jules de Gaultier 1) – „există în stare de perfectă anatomie; ea se arată însă învăluită ca de o carne tremurătoare, de un lirism şi de o frază concretă, bogată în imagini, în care abstractul se însufleţeşte se realizează", — şi, mai departe, — după ce arată cum se deosebeşte Nietzsche de Schopenhauer în aceia că pe când ...rerea îl duce pe acesta din urmă la pesimism, — îl face, printr'o interpretare a lumii ca fenomen estetic, ca să iubească viaţa:

„La Nietzsche.. frumosul e izbăvitor de orice durere" 2).

Prin urmare — un fel special de a privi toate durerile, toate suferinţele îndurate în timpul dramei reprezentate de instincte" – în funcţie de „frumos", deşi concepţia vieţii ca fenomen estetic e comună la Schopenhauer şi Nietzsche (pag. 297).

Durerea — pe care a cunoscut-o adese, a fost un element component al sufletului nietzschean. Ea putea fi un scop ca şi ... mijloc. Dar mai cu seamă un mijloc intim legat de sufletul lui.

„Nietzsche a caracterizat cu următoarele mişcătoare cuvinte acţiunea reciprocă dintre durere şi filozofie: „*Lux mea crux, Crux mea lux!*"(Raoul Richter, op. cit. pag. 91).

Din poezia *Ecce homo*, care e şi un admirabil autoportret, ...iese marea tragedie a omului de geniu care a fost Nietzsche. El o trăia dându-şi seama de ea, conştient de menirea ca de sfârşitul lui:

Ştiu prea bine cine sânt!
Ca văpaia mă frământ
Şi mă mistui dogorind;
E lumină tot ce-ating,
Scrum e tot ce las; mi-e teamă:
Flacără-s, de bună seamă!...

Să privim, o clipă, cu atenţie sufletul lui Zarathust...: ...vo. desluşi într'însul icoana minunată a „eului" chinuit al Nizsche. Prin gura lui Zarathustra, autorul spune multe şi cru... adevăruri; printr'însul trâmbiţează religia supra-omului; cu ajutorul lui sfidează — dar tot cu ajutorul lui îşi spune adesea amărăciunile.

Deşi sufletul lui Zarathustra e „nemişcat, — şi luminos ca munţii în lumina dimineţii" — poporul îl socoteşte ca pe „un caraghiosal batjocurilor" lui; şi deşi îi cere „omul de apoi" — Zrathustra „*se mâhni şi-şi grăi inimei sale:*

— „*Ei nu mă pricep! nu sunt eu acela ce poate grăi urechilor* lor... (Prologul lui Zarathustra § 5).

Şi cu toate acestea, reacţiunea ,temperamentului lui trebuia să vie, mai curând sau mai târziu: Zarathustra întâlni un bătrân remund care după ce se tângui, cerşind iubire şi plângându-se că-e canonită mândria, — sfârşia totuşi cu cuvintele:

Nu!...
Revino!
cu toate chinurile tale!
O, vino ... la cel de apoi dintre toţi singuraticii!...
toate lacrimile mele iau
spre tin... cursul lor!
cea din urmă flacără a inimei mele —
se topeş pentru **tine!**
O, vino ...,
Dumnezeul meu necunoscut! **durerea mea!**
Cea din urmă bucurie a mea!...

Auzind acestea.. Zarathustra „nu putu să se mai stăpânească, luă toiagul, şi, cu un râs mâniat, lovi din toate puterile pe cel ce ...bocea!" 3).

Pare curios. Găsim multe contraziceri în Nietzsche.

El sigur o mărturisea: „*Şarpele care nu poate năpârli,— se prăpădeşte. Tot astfel, spiritele care sunt împiedecate de aşi schimba părerile; ele încetează de a mai fi spirite*". (Zoirle, 573)

Aşa se explică schimbarea de front în cazul Wagner, ş. a.

„Ac... ce-a scris maxime cu sânge, nu vrea să fie cetit, ci înţeles d... inimă!" 4)

Această monedă cu care
plăteşte toată lumea, —
Gloria, —
cu mănuşa apuc această monedă
... cu scârbă o calc în picioare. 5)

Da, fusese vorba de „o mască"! S'a văzut din cele expuse până acum acea particularitate a temperamentului lui Nietzsche care e contrazicerea — şi am mai putea adăuga dorinţa de extravagan... goana după senzaţional, după extraordinar.

La adăpostul acestor îndrăzneli de concepţie, de atitudine, de situaţii, Nietzsche şi-a putut permite să vorbească oricum şi despre orice. Poate că filozofia lui nu e decât gimnastica unui om prea inteligent.. Va trebui, prin urmare, să considerăm opera în funcţie de om, şi omul în funcţie de operă; e o interdependenţă de neînlăturat. Nu trebuie să pierdem din vedere faptul că Nizsche a fost şi un mare poet. Iar dacă insistăm aşa de mult asupra acestei chestiuni este tocmai pentrucă s'a făcut adeseori marea greşală de a se judeca opera lui Nietzsche după aparenţa oarecum aspră, poate chiar „jignitoare" a unor părţi din morala marelui „imoralist". S'a mers aşa de departe, încât a fost învinuit de toate păcatele şi crimele, şi i s'au aruncat în spinare până şi spiritul prusac 6) şi războiul mondial.

In ceiace priveşte omul, greşala a fost mai de neiertat. S'a întâmplat cu Nietzsche un curios fenomen: a fost supra preţuit sau atacat în ţara lui din cauza „senzaţionalismului" cu care se înfăţişau la prima vedere lucrările lui; în ceiace priveşte pe străini, aceştia l'au făcut mare fără să-l fi cunoscut încă,—bazaţi adeseori numai pe reclama discuţiiler în toiu, din Germania. Bineînţeles că nu s'au înşelat. Dar, e curios.,,

Bazaţi pe o greşită interpretare şi porniţi împotrivă-i,— mulţi ne-au prezentat omul ca pe un anarchist necruţător, etc. Chiar pe coperta unei cărţi, — „*Friedrich, Nietzsche, der Immoralist und Antichrist*" de Dr. Iulius Reiner, — desenatorul s'a străduit să interpreteze., interpretarea greşită şi de vădită rea credinţă a autorului care nu vede într'însul decât grandomanie, imoralitate şi bestialitate: l'a înfăţişat pe Nietzsche ca pe un fioros beţivan încruntat. E evident, un păcat de neiertat şi o impietate.

— „Tu eşti pretendentul **adevărului?** — astfel îşi băteau ei joc., —

„Nu! eşti numai poet!
o fiară, vicleană, sălbatecă târâtoare,
„care trebue să mintă:
„care trebue să mintă dinadins, în bună ştiinţă,
„dornică de pradă,
„**mascată** de culori,
„**mască** faţă de ea însăşi
„prada ei însăşi —
„**Acesta** — pretendentul adevărului!...
„Nu! eşti numai nebun! eşti numai poet!
„vorbind în imagini colorate
„ţipând sub o **mască** de caraghios multicolor
„rătăcind pe mincinoase punţi de cuvinte,
„Sub curcubee înşelătoare
„în rele ţinuturi
„rătăcind, — plutind ici şi colo, —
„**numai** nebun! **numai** poet! 7)

„Ne putem întreba de *tot ceiace lasă omul să fie văzut la el: ce vrea să ascundă?* Dela ce vrea să ne abată privirea?" — sunt cuvinte pe care le-ar fi spus Nietzsche, într'o zi de primăvară, în biserica Sf. Petru din Roma, în convorbirea pe care a avut-o cu Low Andréas Salonié, căreia îi făcuse tocmai cunoştinţa.

„*Oamenii care gândes adânc, par comedianţi în relaţiile lor cu ceilalţi, pentru că sunt nevoiţi să ia mai întâiu o anumită înfăţişare,ca să poată fi înţeleşi*". (Omeneşti, prea omeneşti II. 232).

Acest ultim citat e complectamente lămuritor. Ne-am putea opri aci. Pentru o mai precisă cunoaştere a chestiunii însă, vom mai adăuga câteva, — după care vom putea uşor conchide care e adevăratul înţeles al acestor „măşti" — care, — de două feluri — nu sunt decât un mijloc de a se apropia, al spiritelor mari.

— „*Tot ceiace e adânc, iubeşte masca.. Fiecărui spirit adânc îi trebuie mască; ba, mai mult: împrejurul oricărui spirit adânc creşte necontenit o mască!..*" (Dincolo de Bine şi de Rău. 40).

— „*...câte odată chiar nebunia e o mască sub care se ascunde o ştiinţă nenorocită şi prea sigură de ea... Urmează de aci că e o datorie de distinsă umanitate să ai respect „în faţa măştii" şi să nu faci pe psichologul şi pe curiosul, când ne trebuie..*" (idem, 270).

Sau, încă, în aceiaşi lucrare (278):

— „*Cine eşti tu, trecătorule?..*" *Spune-mi cine eşti tu? ce-ai făcut? Odihneşte-te aci..*" *Ce-ai voi, ca să te întremezi? Spune-mi, — îţi dau tot ce am! — „Ca să mă întremez? ca să mă întremez? O, — curiosule! ce spui tu! Dar dă-mi, rogu-te — „Ce? Ce? spune iute!..*" — „*Incă o mască! o a doua mască!..*".

In „Călătorul şi umbra lui" (175) scria:

— „***Mediocritatea e cea mai fericită mască pe care o poate purta spiritul superior, — pentrucă ea nu face ca mulţimea, adică cei mediocri, să se gândească la deghizare —: şi cu toate acestea, tocmai din pricina ei şi-o scoate, — pentru ca să n'o provoace, ba, nu arareori, din milă şi bunătate!..***".

Exemple şi citate, s'ar putea găsi cât de multe în opera lui Nietzsche.

D-l Mihail Negru (8) rezuma admirabil şi caracteriza de minune pe marele gânditor şi poet în câteva cuvinte: „Nietzsche era în acelaşi timp de un rafinament cu desăvârşire aspru şi pudic!". Asprimea şi pudicitatea întrunite şi învăluite într'o haină de aristocratică desăvârşire, alcătuesc cheia de boltă a operilor lui. Atitudinile lui capătă înţeles la lumina lor. Fără să aibă vanitatea de a fi aclamat de cei mulţi, dispreţuind „urechile lungi ale gloatei" căreia i-a spus, aspru şi energic, toate adevărurile care dor şi cauterizează, — el a simţit totuşi nevoia „măştii". Nu atât pentru el, cât pentru cei mulţi: — ca să poată apărea nestingherit în faţa lor; ca să se apropie de ei, deşi ştia că le va rămâne veşnic departe; din frica de a nu le produce desgust — pudoare; din nevoia de-a propovădui „religia" lui — asprime. Amândouă redate cât mai frumos; pentrucă „Nietzsche este un temperament puternic, având o genialitate de artist" (9).

D-na Lou Andréas-Salomé (10) pune în legătură „însingurarea" lui Nietzsche cu „masca" lui. E şi acesta un adevăr. Singurătatea şi „însingurarea" manifestată prin tendinţa de a se izola pentru ca să se coboare în interiorul lui sufletesc de lumini şi cristale, de linişti măreţe şi de furtuni, — trebuiau ascunse, trebuiau discret ferite de ochii lumii. Oamenii cu cari vii în contact nu vor şi nu pot să înţeleagă alte purtări decât acele cari le convin; lor nu le pasă de niciuna din tragediile interioare, de durerile spiritului creator, de chinurile şi desnădejdile propovăduitorului neînţeles, de mâhnirile dezamăgitului, de rănile muncitorului istovit. Ei îţi cer purtarea obişnuită şi cuminte; ei te vor cât mai plăcut. Chiar ei îţi pun prima mască pe obrazul desfigurat..

In sufletul lui Nietsche, — imensă construcţie de linii şi culori, — se desfăşură durerea veşnică a încordării plăsmuitoare; gânditorul simţia nevoia să ascundă privirilor din afară, tot ce se petrecea în tumultoasa lui viaţă lăuntrică.

GEORGE SILVIU

1) Jules de Gaultier: De Kant à Nietzsche pg. 274.
2) Idem, pag. 299.
3) „Aşa grăit-a Zarathustra". In trad. d-lui George Emil Botte pag. 253.
4) „Aşa vorbit-a Zarathustra" în traducerea d-lui Eug. Relgis „a ceti şi a scrie" pag. 20.
5) Glorie şi veşnicie.
6) Vom vedea mai daprte, ce părere avea Nietzche despre germani.

7) „Aşa grăit-a Zarathustra" — (printre fiicele pustiului: **Numai nebum! numai poet!**)
8) **Omul superior** văzut de doi Singuratici: Fr. Nietzche şi Thomas Carlyle pag. 33.
9) C. Rădulescu-Motru: Nietzche Ed. III, pg. VI.
10) Op. cit. pag. 13 şi **următoarele**.

Vorbe pentru Marieta

Ce pot să fac eu pentru tine...
Să-mi poruncesc un smoking elegant
Şi 'n lojă să-ţi ofer bonboane fine.

Sonorele arpegii când s'or stinge,
Şi Carmen va muri, să-ţi spun că... ninge!
Şi tu să râzi, să râzi că-ţi şeade bine...

Ce pot să fac eu pentru tine...

Să port monoclu şi să-mi rad mustaţa...
In râsul fin să bănuiesc mereu,
Că totuşi, ai descoperit paiaţa
Ascunsă 'n faldul sufletului meu...

Cu cine să mă sfătuesc, la cine
Să povestesc o nebunie dulce—?...

Te-ar plictisi părerile de rău
Din dorul care'mi pleacă să se culce
Tăcut şi trist, în aşternutul tău...

. . . . !

Ce pot să fac eu pentru tine?...

H. Bonciu

Glosar argotic

Un „drumeţ şi cercetător" ne scrie că doreşte să colaboreze **în mod anonim** „la lucrarea întreprinsă întru culegerea expresiunilor de argot românesc".

Iniţialele **A. H.**, — pe care le-am descifrat de pe filigrama unui plic şi cu care semnăm interesanta-i contribuţie la vocabularul argotic — nu constitue, credem, nici o stânjenire dorinţei d-sale de anonimat.

Şi aşteptăm celelalte culegeri pe cari ni le făgăduește într'o scrisoare mult-măgulitoare pentru noi.

PRAF — vin.

Prăfu... vin mai uşor, vin nou.
M'am ... **praf**
sau
M'am prăfuit = nu beat, doar cu chef.

O PAGUBĂ — O femeie (întrucât te pune pe cheltuială, alergătură, etc.)
Diminutiv: **păgubioară.**

O PEDEAPSĂ — o femeie.
Diferenţa de senz între aceste două expresii este următoarea: **o pagubă** e o femeie **bine**, după care, eventual, te prăpădeşti; **o pedeapsă** e o femeie trecută, foarte **văpsită** şi care se ţine scaiu de tine.

DIN ARGOUL AUTOMOBILIŞTILOR:

KILOMETRI GOI — A face kilometri.
Goi — a merge pe jos.
N'AM BENZINĂ — n'am bani.
RÂŞNIŢĂ — automobil vechiu şi stricat.
A lua un gard (un copac, un felinar, sau un **stâlp**) **în braţe**: a intra cu automobilul într'un gard, etc.

A. H.

Din „O mie şi una de gândiri"

de **VICTOR EFTIMIU**

61

O glumă bună, de multe ori, este o faptă rea.

62

Este o gravă impoliteţă să dai sfaturi cuiva care nu ţi le-a cerut: asta înseamnă, dela început, că-l socoteşti un imbecil.

63

Vocaţiunea de martir a fiecăruia din noi începe prin mania persecuţiei.

64

Nu cunosc fiinţe cu simţul demnităţii mai irascibil, ca oamenii ce practică, zilnic, platitudinea cea mai desăvârşită.

65

Neplăcerile vieţii ar fi mult mai mici, dacă nu ne-am socoti, fiecare, personalităţi excepţionale.

66

Numai calomnia desarmează scepticismul nostru.
Nu cercetăm atâtea lucruri frumoase de frică să nu le credem, In calomnie credem fără să cercetăm.

67

Cât epatezi, continuă. Opreşte-te, însă, când vezi c'ai început să indispui.

68

Aiurea, când ai un crez politic, te înscrii într'un partid. La noi, ca să poţi avea o credinţă, trebuie să stai în afară de partide.

69

Prosperitatea altora trezeşte spontan în noi, sentimentul cinstei, la care se asociază, numaidecât, acela al calomniei.

70

Supără-te numai de bâzâitul muştelor, nu şi de-al albinelor, cari, muncind pentru alţii, au măcar dreptul să sbârnâie.

71

Nu dispreţui preocupările meschine ale celorlalţi, căci, pentru dânşii, ele au importanţa marilor tale năzuinţe.

72

Să n'admirăm cu aerul că facem un dar, ci cu convingerea că ne plătim o datorie.

73

Trăim într'un veac plin de oameni „demni"; de-aceia, poate, politeţa a dispărut: i-a fost frică să nu fie luată drept linguşire.

74

Revoluţii nu există: există mici incidente locale, al căror rezultat massele îl primesc şi-l propagă prin formidabila forţă a pasivităţii.

75

„Fă binele şi aruncă-l în mare!" spune-o vorbă din bătrâni. Probabil ca nu cumva binele pe care l-ai făcut să te arunce el în mare pe dumneata.

76

Dumnezeu a dăruit inimei omeneşti o mare mângâiere: aceia de-a socoti eterne situaţiile cari ne sânt favorabile şi de-a considera trecătoare o stare neplăcută.

77

America şi praful de puşcă n'au fost inventate spre agrementul Pieilor-Roşii.

78

Pentru tine, gândeşte cu mintea vârstei tale. Pentru alţii, însă, gândeşte cu mintea vârstei lor, dacă vrei să vă înţelegeţi.

79

Să aibi aerul că violentezi opinia publică, dar de fapt să mergi pe-acelaş drum cu dânsa, măgulind-o.
Iată secretul profeţilor şi apostolilor moderni.

80

In prietenie, ca şi în dragoste, legăturile trainice se datoresc unei mari plictiseli împărtăşite.
Urâtul ne uneşte mai mult decât distracţiile.

81

Nu e nevoie să ai prea multe idei sau rânduri de haine: totul este să le variezi.

82

Să te simţi egal cu cei mici. Faţă de oamenii „mari", însă, socoteşte-te mai mare, o, mult mai mare!

83

Tot ce vreau isbândesc. Fiindcă nu vreau decât ceia ce se poate.

84

Critica trece, opera rămâne, — sau nu. In orice caz, critica trece.

85

Dacă oamenii ar fi fost fericiţi, omenirea n'ar fi progresat.

86

Primele clipe de fericire ne dau cele mai generoase imboldiri.

Fericirea prelungită, însă, devine un spăimântător profesor de egoism.

87

Teatrul e înălţat când i se spune viaţă. Dar viaţa e scoborîtă când i se zice teatru. Deci, să umanizăm arta, să decabotinizăm teatrul.

88

Fiecare ceas pe care nu-l petreci singur, e un ceas furat vieţii tale

89

Faç rău cei ce te sfătuesc să nu fii naiv: îţi răpesc, astfel, una din rarele bucurii ale sufletului.

90

Din oricine poţi să faci un măgar, dacă-l convingi că duce'n spinare moaştele ultimului sfânt.

VICTOR EFTIMIU

Din istoricul epigramei româneşti

Alecu Donici
(1806—1866)

VI. Epigramă 1)

Un om beţiv odată se ispovăduiea
Iar duhovnicul aşa îl sfătuiea:
„Aproapele tău să-l iubeşti,
Şi pe vrăjmaşi să nu urăşti,
De vin cu totul să te laşi
Că-ţi este cel mai rău şi ne 'mpăcat pismaş"
— O contrazicere ce nu-i de înţeles
Răspunse beţivanul:
Mai înainte, cum? iar singur îmi ziseşi
Să nu-mi urăsc vrăjmaşul,
Şi iată, prin urmare,
Că la aceasta eu nu-ţi pot da ascultare.

Torentele şi oamenii 2)

Cu vuet şi sgomot torentele trec
Şi unul pe altul ca 'n luptă se 'ntrec;
Le place mişcarea şi-a undei lăţime,
Le place răceala ce dă prospeţime;

Şi oamenii astfel în şir necurmat,
Pe calea vieţii se scurg ne 'ncetat;
Ei cred că au inimi, dar a lor căldură,
Ca torentul rece-i egoism şi ură.

La mormântul unui doctor 3)

Sub piatra asta zace un doctor învăţat;
Cu moartea lui de moarte pe mulţi el a scăpat.

1) Publicată cu acest titlu în volumul de „*Fabule*", col. *Şaraga.*
2) Publicată pentru prima oară, în „*Rev. română*" (1862).
3) Idem — ibidem. De ca ne pemitem să apropiem epigramele de mai jos, oarecum înrudite:

PAUL I. PAPADOPOL.

La un medic de *A. C. Cuza*

A murit, sărmanul!
Şi nu că-l insult,
Dar, câţi oameni teferi
De muria de mult!

La mormântul d-rului .*. de *Lord Osborne*

Nu-l mai plângeţi. De-ar trăi
Câţi în locul lui n'am fi!

Glasul pământului

După vechi scripturi

de HORIA CARP

A fost totdeauna aşa: e şi acum în datinele oamenilor. ntru o palmă de pământ se duşmănesc până la crimă. ocesele pentru delimitarea ţarinelor sau a pământur/ r işeneşti ţin cu zecile de ani. Aşa e omul. Nesăţios. Cât nu-i ajunge. Şi ar voi să mai aibă. Măcar încă un metru n pământul vecinului. Dreptatea e, fireşte, totdeauna de par- lui. Imi aduc aminte de o ceartă homerică, petrecută, um vreo treizeci ani, în oraşul naşterii mele. Pentru câţiva cimetri de teren, atât cât ţine lungimea unei cărămizi, oate chiar mai puţin, doi vecini s'au luptat cu disperare entru a crea o stare de posesiune de fapt. Unul din ei, că- ătar bogat, a pornit să cladească, să ridice un zid pe fâşia teren cu pricina; cela'alt ca să împiedice lucrul, arunca, cuns într'o magazie, cu pietre în zidari. Şi lucru ciudat. A- st din urmă era socialist, un suflet cu adevărat generos. To- ş nu s'a dat în lături şi a aruncat cu pietre în lucrătorii ne- novaţi pentru ale căror drepturi lupta până la sacrificiu. Vezi era vorba de câţiva decimetri de loc, şi atunci omul, care cepe tocmai bine în fundul unei gropi de doi metri, pierde numai raţiunea logică şi bunul simţ, ci şi simţul omeniei. lte din câte cunoaşte povestea vremilor şi a popoarelor s'ar fi petrecut poate, în tot cazul nu aşa cum s'au petre- t, dacă oamenii n'ar fi robii patimii nesăţioase.

Şi aşa s'a întâmplat într'o zi un lucru minunat.

Ruben şi Simon erau vecini. Din moşi strămoşi. Erau şi ieteni. De când s'au cunoscut. Poate chiar înainte de a se cunoscut. Din tradiţia familiilor lor, din obişnuinţa, din aiul nedespărţit trăit laolaltă din mica copilărie, şi din a- tea şi atâtea porniri ale sufletului pe cari nici nu stăteau le mai asculte. Li era destul, că se simţeau prieteni, că-şi eteau aproape, că puteau să guste laolaltă din bucuriile mai alte ale vieţii.

Dar în lumea noastră, aşa cum o vedem şi o concepem oi, toate au un sfârşit. Dintele vremii e necruţător şi nu-i zistă nimic. Nici chiar patimele noastre sau mai cu seamă atimele. Şi într'o zi Ruben şi Simon s'au trezit duşmani. şi dădeau seama de grozăvia situaţiei s ereau de pe urma , se simţeau nenorociţi; dar se duşmăneau. Se iubeau şi se uşmăneau. Pare lucrul cam ciudat, dar aşa a fost. Ar fi voit se îmbrăţişeze, şi nu se sufereau. Se întâmplase ceva care ecea dincolo de puterea lor de stăpânire a pornirilor. Ca- le, în cari trăiau de când s'au pomenit, ca se durate de bunii , s'au plecat tot mai mult sub greutatea anilor. In cele din mă cei doi vecini au trebuit să se hotărască să le dărâme să pornească a clădi altele. Erau fericiţi. Aveau să facă şi ceva care să rămâie; să clădească şi ei. Aveau să lase şi ei pă urma lor ceva trainic. S'au sfătuit cum să clădească, au tărât să-şi dureze case la fel, şi ca formă, şi ca cuprins; făcut şi mari planuri de familie pentru o şi mai trainică în- egere în viitor a prieteniei lor. Frumos. Aşa e omul. Câte pune el la cale, când îi surâde norocul! Dar a venit o zi neno- cită. Au trebuit să ridice un zid comun, un părete despărţitor tre casele ce aveau să clădească, sau mai bine, un părete, care ea să lege casele într'un singur corp. Şi atunci a izbucnit uşmănia. Ruben susţinea cu aceeaş tărie, cu aceeaş convin- re, că dreptatea e de partea sa, cum o susţinea şi Simon. fiecare era gata să probeze că păretele comun trebuie dicat cu câţiva decimetri mai încolo, adică pe terenul celui- lt. S'au certat, s'au plâns la toată lumea, şi casele nici gând se rădice. Intr'o zi erau să ajungă la bătaie. Noroc că rietenii lor au intervenit la vreme de i-au despărţit şi i-au otărât să se ducă la judecată.

Pe vremea aceea, sunt multe sute de ani de atunci, prici- ele între evrei le judecau rabinii. Şi s'au dus la rabin. Au dat amândoi, l'au ameţit pe bietul păstor cu argumentele vocate şi i-au dovedit fiecarre negru pe alb, că dreptatea e partea lui. Şi ca dovada să se facă deplină, au cerut rabi- ului să dea unuia din ei jurământ. Acesta ar fi fost în ade- ăr hotărâtor. Dar cum să dea rabinul jurământ, când sta ris limpede şi poruncitor în sfânta învăţătură: Să nu iei umele Domnului D-zeului tău în deşert? Ii cunoştea bine etul rabin pe amândoi; era convins că nici unul din ei nu jura fals. Dar dacă e de bună credinţă şi jură totuş fals ără s'o ştie, fiind greşit edificat asupra hotarelor proprie- ăţii sale? Şi a căutat rabinul să-i împace, în tot cazul să-i ducă fără a-i mai supune la jurământ. Dar ei, nu! Numai pământul să hotărască. Işi frângea rabinul mâinile de des- nădejde, şi nu ştia cum să iasă, din această situaţie nenorocită.

Intâmplarea a voit, însă, ca tocmai atunci să fie în vizită rabin un prieten al lui, rabinul din Lemberg, care, văzând colegul lui în impas, i-a spus că, dacă îi îngăduie, el ar lua supra sa această judecată. Bucuros să scape din situaţia mposibilă din care nu găsia ieşire, el primi fără să stea mult gânduri, şi prietenul său, o mare personalitate rabinică a remii, hotărî imediat: „Trebue să auzim şi glasul pămân- lui”.

Au rămas cu toţii nedumeriţi, şi cei doi împricinaţi au nceput să se îndoiască de starea minţii rabinului. Glasul pă- mântului.

In cele din urmă, unul din ei îşi luă inima în dinţi şi trebă: — mă iartă, rabi, dar nu prea înţeleg cum vom putea uzi glasul pământului.

— Foarte simplu, vom merge să-l întrebăm.

— Să-l întrebăm! Dar pământul nu grăeşte.

— Nu grăieşte când îl întrebi tu, dar când îl va întreba binul din Lemberg va vorbi.

Faţă de cuvântul atât de hotărâtor al marelui cărturar, de mă seamă că nu mai exista replică. Trebue deci să se resem- eze, să vadă isprava rabinului din Lemberg.

A rămas ca a doua zi să meargă la faţa locului să în- ebe pământul.

Vestea acestei hotărâri a cărturarului din Lemberg a pro- us mare vâlvă. Toată lumea discuta şi comenta. Drept edincioşii aşteptau ceva neobişnuit; dacă nu chiar o minune, tot cazul ceva cu deosebire mare. Ceilalţi îşi frământau ei mintea să ghicească ce va fi voind rabinul cu glasul pă- mântului. Nu putea, însă, nimeni să dea măcar o cât de mică dicaţie încotro să se îndrepte cercetarea cugetării. Gla- ul pământului! Rabinul din Lemberg va întreba şi va face să audă glasul pământului! Da, hotărât că aşa va fi. Un mare rturar ca dânsul, doar nu se va face de râs în ochii mulţimii. şteptarea era în adevăr grea, dar s'au resemnat.

A doua zi de dimineaţă o mişcare neobişnuită pe străzi. argea lumea, evrei şi creştini, din toate părţile, spre locul de aveau să rădice casele Ruben şi Simon. Fiecare vroia vadă cu ochii, să asculte cu urechile sale. Auzi, glasul pă- mântului! Cine a mai auzit de aşa minunăţie! Vor avea cel ţin ce să povestească la copii şi la nepoţi.

Şi mulţimea creştea tot mai mult, şi în aceeaş măsură îndesau tot mai strâns în jurul locului cu pricina. Discutau menii sgomotos, înfierbântaţi, fiecare voia să fixeze o părere e să rămâie definitivă; se agitau, se certau, dar aşteptau uş plin de respect necunoscutul cel minunat. Sosirea binilor fu salutată cu o tăcere solemnă. Li se făcu loc larg să treacă. Cei pe lângă cari treceau, se dădeau bucuroşi la o parte, se simţeau prin aceasta oarecum părtaşi la marea faptă ce avea să se petreacă sub ochii lor. Ruben şi Simon veneau în urmă, cu capetele plecate, cu feţele îngrijorate. Se temeau parcă de necunoscutul care piana peste capetele lor. După o noapte de nesomn, de nelinişte trupească şi frământare sufletească, erau copleşiţi de gân- duri pe cari nici nu le mai înţelegeau. Au ajuns să creadă cu adevărat, că pământul va vorbi. Şi cine ştie ce le va fi dat să audă! Acum ar fi renunţat bucuros la tot, şi la fâşia de pământ, şi la cearta aceasta pentru un muc de lumânare, şi la duşmănie. Mai ales la duşmănie. Acum când pământul avea să vorbească pentru dânşii, să hotărască între ei, unde e vechea şi nestrămutata lor prietenie? Doar atâta putere au mai avut, şi-au stăpânit izvoarele lacrimilor.

Fraţilor! Vorbeşte rabinul din Lemberg. Oamenii îşi ţin respiraţia, e o tăcere mută. Toţi sunt stăpâniţi de o frică religioasă. Şi aveau şi de ce. Doi rabini au venit doar să ceară pământului să grăiască!

După ce vorbi mulţimii de frumuseţile sufleteşti al iu- birii aproapelui, de frăţia care trebue să domniască în legă- turile dintre oameni; după ce le vorbi de toată deşertăciu- nea patimilor şi bunurilor pământeşti şi de menirea cea atât de frumoasă a dreptăţii, rabinul se plecă cu faţa spre pământ şi, sonor, cu o tremurare emoţionantă în glasul său sobru şi hotărât, cuvântă în auzul tuturor: „In puterea credinţei care mă leagă de D-zeul lui Abraam, al lui Isac şi al lui Jacob; în puterea legilor nestrămutate ale sfintei noastre învăţături, căreia cu toţii trebue să ne supunem; în puterea nădejdiilor ce ne punem în mântuirea noastră cea din urmă, eu, rabinul din Lemberg, îţi poruncesc, pământ făcut de D-zeu în ziua a treia a creaţiunii, să ne spui a cui e fâşia pentru care se ceartă cu atâta duşmănie prostească Ruben şi Simon”.

Invocaţia, foarte simplă în formă, a făcut o impresie a- adâncă asupra mulţimei, care fu copleşită de tot felul de gânduri, cărora nici nu îndrăznea să le caute tălmăcire. Aşa dar nu era la mijloc nici glumă, nici vreun joc de dialectică rabinică. Dimpotrivă. O invocaţie în toată puterea cuvântului. Cum va grăi oare pământul? Prin semne înţelese numai de ca- balişti; sau va deschide sub ei o prăpastie ca pe vremea lui Korach? Ii cuprinse pe toţi o frică neînţeleasă. Nimeni nu clipi, nimeni nu-şi îngădui o şoaptă. O încordare obositoare a nervilor şi a minţii. Pe feţele tuturor îngrijorare, şi în a- celaş timp o mişcare de bolnavă curiozitate, în faţa acestei mari întrebări, care li se punea tuturor poruncitoare: Cum va grăi oare pământul?

După numai câteva clipe, cari păreau că nu se mai sfârşesc, rabinul din Lemberg 'nalţă capul spre mulţime:

— „Aţi auzit cum grăi pământul?” Nimeni, bine înţeles, n'a auzit o şoaptă.

„Nici tu n'ai auzit Ruben? Nici tu Simon?

„Şi totuş pământul a grăit. Dar ocupaţi şi preocupaţi cum sunteţi toţi cu ale lumei deşertăciuni, nu i-aţi înţeles graiul.

„Ruben şi Simon ascultaţi cuvântul pământului. El spune că n'are nici un rost cearta pentru ale lumii bunuri, pentru că în cele din urmă se găsesc încă pentru fiecare din noi cei doi coţi de pământ în care încăpem aşa de bine. Cât despre cearta voastră, pământul spune că e mai prostească decât toate, că vă duşmăniţi pentru ceeace nu aparţine la nici unul din voi. Pământul spune limpede, că nu e nici al tău Ruben, nici al tău Simon; ci dimpotrivă, amândoi sunteţi ai lui. Aţi auzit? Amândoi îi aparţineţi lui cu trup, cu ambi- ţii, cu putimi, cu duşmăniile voastre chiar, şi cu toate bo- găţiile ce veţi îngrămădi; iar sufletul şi ziua de mâine a Domnului”.

Mulţimea a respirat uşurată. Acum au înţeles glasul pă- mântului. Au înţeles şi au lăudat toţi frumoasa lecţie de înţelepciune şi de înţelegere a vieţii, pe care le-a dat-o rabi- nul din Lemberg.

Iar Ruben şi Simon s'au plecat şi au sărutat pământul cel atât de darnic pentru toţi, s'au îmbrăţişat apoi în faţa mulţimei. Casele le-au rădicat în bună înţelegere şi în grabă, pentru ca să dispară repede fâşia, care prin gura rabinului din Lemberg le-a vorbit aşa de frumos de deşertăciunea mă- cimilor omeneşti.

HORIA CARP

Bibliografie

MUZICA, Anul V, n-rele 3—4, 5—6, din Martie până în Iu- nie 1923. Cuprinsul: **René Gh. Brasly:** Ce-ar trebui să fie; **Ion Stroescu:** Printre lăutarii din Oltenia; **Matia Batistini:** Criza cântului; **I. Ol. Ştefanovici:** Viaţa muzicală la Bucureşti; **Swensk:** Note; **Aurel Cosma junior:** Muzica instrumentală în biserica ortodoxă; **Maximilian Costin:** Din ţara noastră; **Mar- cel Gillet:** Principii pentru un program naţional de învăţă- mânt; **Al. Bilciurescu:** Note pentru biografia lui Scărlătescu; **Frasarolli:** Spectacole.

* * *

PRELEGERE CATRE TECHNICIENI DENTIŞTI de prof. **Dr. Enric Solomon.** 16 pagini in-octavo, editura revistei stoma- tologice „Presa dentară”.

* * *

REVISTA DE OBSTETRICA, GINECOLOGIE ŞI PUERI- CULTURA, anul III No. 5—6 din Mai 1923. Publicaţia aceasta e redactată de un comitet compus din d-nii prof. Dr. N. Gheor- ghiu, Dr. N. Zaharescu-Karaman; Dr. D. Săulescu, Dr. L. Nissim.

* * *

NOUA MATERNITATE, revistă populară pentru educaţia mamelor. Director: Dr. Sigism. M. Cohl Numărul 5 dela 1 Iulie 1923 cuprinde articole de doctorii M. Stroe, S. Cohl, B. Şa- pira şi Darius Cuper. Publică şi o dare de seamă despre con- cursul de frumuseţe pentru copii, organizat de Noua Materni- tate.

* * *

Caii lui Cibicioc de Ion Călugăru. Un volum de 56 pagini, format in-octavo, editura R. O. David et M. Şaraga. Preţul 7 lei.

* * *

Raymond Netzhammer, archiepiscop: Reşedinţa episcopală din Bucureşti. O contribuţiune la istoria archidiocezei. Bucu- reşti, Socec 1923, 96 pagini in-octavo.

Au apărut:

AURELIU WEISS: Studii literare: George Diamandy, Gabriele D'annunzio, Oscar Wilde, Bernard Shaw, Paul Her- vieu, Georges de Porto-Riche, François de Curel, Henry Bar- busse, drama socială. 284 p. in 8°.

* * *

A apărut, în editura I. Brănişteanu:

MAXIM GORKI: Printre străini, un volum de 300 de pa- gini. E o continuare a amintirilor începutea de Gorki în „Co- pilăria mea”.

„ACORDURI LIRICE”

de Mircea Gheorghiu

UN MIT

Soseai purtând o amforă pe umăr,
Eu te-aşteptam în crângul de măslini,
Cetatea 'n zări luceà cu albu-i număr
De nalte colonade prin grădini.

Erau Sylvani şi Nimfe prin pădure
Şi 'n svon verzui de valuri ce se sfărm,
Tu te-ai lăsat ca braţu-mi să te fure
Cum fură-un val o insulă de ţărm.

Cântà departe Pan, ursuz, din nai,
Erà senin, căci erà 'n sud, şi 'n Mai,
Şi iasomia îţi ninsese salbă...

Un suflu vechi, păgân, pluteà pe mare,
Iar seva vieţii 'n dimineaţa albă
Urcà mai caldă 'n fiecare floare...

CAMEE

Mi-e dragă frumuseţea liniştită
A chipului tău fraged şi senin,
Paloarea lui de marmoră ori crin,
Conturu-abstract de statuă iubită

Mi-e drag profilul tău discret şi fin
Cu linia lui pură, stăpânită,
Ce 'ntruchipează — magică ispită —
Ataraxia chipului elin.

Adesea însă zâmbetu-ţi de-April
Trădează-un suflet dornic de copil,
Capricios şi leneş, de femee...

Eşti visul meu sculptat într'o camee
Căci eu te văd „sub specie eternă”:
Contur antic de statuă modernă.

STATUI

Stăteai visând la margini de fântână
Cu fruntea albă sprijinită 'n mână
Şi faldurile rochiei în vânt;

Şi mi-ai părut: Visare de Nikee
Cea-a poposit pe ţărmurile Egee
Şi-a împietrit-o Eros pe pământ

*

Iar când te-ai ridicat înaltă, albă,
Cu fruntea, capitel, purtând o salbă
De albe flori de mirt şi iasomie,

Păreai coloană sveltă şi înaltă
Asemeni nemuririlor de daltă
Ce-a împietrit în marmor 'argintie.

MIRCEA GHEORGHIU

CRONICA SPORTIVA

Constatări întristate

Acum doi ani, un prieten al meu a avut o idee şi frumoasă şi uşor de înfăptuit: *crearea „Jocurilor sportive a Micei Entente”*. Impărtăşind-o — în conversaţiuni particulare — unora din membrii direct interesaţi aflători la Congresul internaţional o- lympic din Iunie 1921 (Lausana), ea a fost admisă în princi- piu, cu entusiasm.

In primăvara anului 1922 am reluat această idee şi am lucrat la înfăptuirea ei.

Fiind comunicată, şi în treacăt vom spune în mod indiscret, abusiv şi fără rost, Comitetului olympic internaţional, acesta s'a arătat *ostil* acestei idei respingând-o (Lausana, 1922) ca inopor- tună ba chiar... periculoasă pentru „idealul sportiv olympic”!...

Dacă nu am persistat să ducem atunci la bun sfârşit gân- dul nostru, e datorită numai unor motive de natură cu totul alta decât sportivă şi pe cari nu le puteam prevedea în 1921. Azi, aceste motive nu ne mai stau în cale şi prin urmare vom putea aviza la realisarea celor plănuite de noi, de pildă pentru anul 1926, adică tocmai la jumătatea timpului ce se va scurge între două celebrări a Olimpiadelor moderne.

Acestea spuse, vom adăoga că Comitetul olympic interna- ţional a perdut în ceeace priveşte, o bună ocaziune de a nu se amesteca acolo unde nu are cădere nici rost şi faptul imixtiunei sale e cu atât mai jignitor că cu ocaziunea întrunirei din Aprilie 1923 acelaş comitet *a decis crearea Jocurilor africane* (ba am putea adăoga că el mai patronează şi *„Jocurile Sportive ale Extremului Orient”* şi năzueşte crearea şi a *„Jocurilor spor- tive Latino-Americane”* cu concursul Argentinei, Braziliei, Chi- liului, Peruului, Boliviei, Paraguayului şi Uruguaiului).

Nu criticăm aceste patronări şi creări. Nu. Dar ne între- băm: *unde este logica sau cari au fost motivele cari au împins Comitetul olympic internaţional să se ocupe de ce nu'l privea, să se opună unei idei pe care el însuşi o înfăptuia mai apoi, aiurea!..*

Oare magnaţii maghiari aflători în acest comitet Olympic In- ternaţional, sunt a tot puternici?..

Aşa ar reeşi din *darea de seamă oficială a Congresului Olympic care a avut loc la Pairs* în Iunie 1922. Trist şi straniu.

Dinu Cesiauu

Stiri sportive diverse

Recordurile lumei de distanţă parcurse fără oprire cu avionul nu sunt valabile decât dacă au fost stabilite pe un circuit fixat din timp.

Primul record oficial a fost de 220 metri: brazilianul *San- tos Dumont* (12—XI—1906); la 13 Ianuarie 1908, francezul *Henri Farman* reuşea 1 km.; la 18 Decembrie al aceluiaş an a- mericanul *Wilbur Wright* parcurgea 99 km. 800 m.; la 11 Sep- tembrie 1912, francezul *Fourny* depăşea o mie kilometri (1010 km. 900 m.); recordul de azi e de 4050 km. şi e deţinut de a- mericanii *Kelly—Mc. Ready* (16—17 Aprile 1923).

Atletism

Studentul american *D. G. Brownell* (Illinois) a sărit cu pră- jina la un concurs organisat de „Western Conference Athletic Association”, 4 metri 015 m. m. (recordul lumei este deţinut de norvegianul *Hoff* cu 4 m. 12 cm. şi recordul Statelor-Unite de *Foss* cu 4 m. 052 m. m.

*

Citim în ziarul „L'Echo des Sports”: la Buda-Pesta, ungurul *Haluszka* a sărit în lungime 7 m. 22 cm. (record nou al Unga- riei).

Posibil şi în orice caz nu ar fi de mirare dat fiindcă vecinii noştri se antrenează serios şi metodic.

Ciclism

Formidabila competiţiune internaţională pentru profesionali „Le Tour de France” — creată acum 20 ani de ziarul parisian „L'Auto” — e, în momentul când scriu aceste rânduri, pe sfârşite.

Pro memoria repet că această competiţiune împărită în 1[illegible] etape a căror lungime variază dar cari dau un total de 5386 km

Palmaresul este următorul: 1903, *M. Garin* (france); 190[illegible] *Cornet* (fr.); 1905, *L. Trousselier* (fr.); 1906, *R. Pottir* (fr.); 1907, *Petit-Breton* (fr.); 1908, *Petit-Berton*; 1909, *F. Faber* (luxemburghez); 1910, *O. Lapize* (fr.); 1911, *Garrigu* (fr.); 1912, *Defaye* (belgian); 1913, *P. Thys* (belgian); 1914, *P. Thys* (belgian); 1920, *P. Thys* (belgian); 1921, *Scieur* (belgian); 1922, *F. Lambot* (belgian).

*

Campionatul Franţei de viteză pentru profesionali a fost câştigat de curând la Paris de către *Schilles* învingând în finală pe reputatul profesionist *Sergent*.

Foot-ball Asociaţie

Match-ul care a opus la Christiania echipele reprezentative elveţiană şi norvegiană a avut ca resultat (joc egal) fiecare e- chipă reuşind 2 puncte.

Greutăţi şi Altere

Alzin, fenomenalul amator marsiliez, a reuşit de curând a stabili un nou record al lumei: „développé en barre” 118 kg 500 gr. (vechiul record erea deţinut de *Eigner* cu 117 kgr.

Inot

D-ra *Gertrude Ederlé* despre care am vorbit în mai ulte rânduri, a stabilit la New-York un nou record al lumei de înot „stil liber”: 200 „yarzi” în 2 m. 31 sec. 4/5.

Lawn-Tennis

Cu ocazia campionatelor lumei cari au avut loc la Wimble- don, compatriotul nostru d-l *Mişu*, un jucător reputat în occident, a fost învins de englezul *Godfree* dar lupta a fost foarte aprigă: 1—6, 6—4, 0—6, 6—2, 9—7.

*

Americanul *Johnston*, cel mai tare jucător din lume după *Tilden*, a învins la Wimbledon pe tânărul dar marele său rival *W. Richards* cu: 6—4, 6—3, 7—5.

*

In vederea „Cupei Davis” echipa reprezentativă a Franţei a învins (4 contra 1) echipa Irlandei, clasându-se astfel pentru semi-finală.

Scrimă

Marele concurs internaţional de spadă pe echipe de 4 amatori care a avut loc şi anul acesta tot la Haga, a fost câştigat de belgieni; s'au clasat apoi şi în ordine la câte un punct diferenţă: Franţa, Olanda.

Greşala mare a francezilor e că au trimes o echipă care era departe de a fi cea mai bună pe care o puteau compune. Nu ştim cărui fapt e datorită această greşală, dar odată mai mult se adevereşte că greşelile se plătesc.

INSEMNĂRI

Contribuții la istoricul societății „Junimea" dela Iasi

Corespondența lui S. G. Vârgolici cu Iacob C. Negruzzi publicată de Gh. Cardaș.

Paris, 8 Martie 1869
3, Rue de la vieille Estropade.

Salutare iubite amice!

Ultima Dv. scrisoare a lăsat neatinse multe puncte din a mea, asupra cărora aș fi dorit să am un răspuns. Dar timpul va lipsit negreșit, și vă mulțumesc că cel puțin asupra unui punct mi-ați răspuns întrun mod categoric.

Inteleg foarte bine ca dv. să aprobați fără rezervă articolul d-lui Maiorescu, căci fără îndoială în convorbirile ce puteți aveà în fiecare moment cu d-lui, sunteți în pozițiune de a ceti mai afund în ideile d-sale, și a ști, de exemplu, că articolul în cestiune **„nu ucide tot ce s'a făcut până acuma, dar combate pe cei cari n'au urmat calea cea bună arătată"** de bătrânii campioni ai literaturei noastre. Sunt fericit de a auzi de la dv. această declarare, căci sunt sigur că aceasta e și ideea d-lui Maiorescu. Vă mărturisesc însă că noi lectorii „Convorbirilor" cari nu avem plăcerea să fim împreună cu d-lui, nu putem vedea decât cele scrise în articol.

Acest articol este foarte categoric și afirmativ, și e cu neputință să se înșele cineva asupra înțelesului lungei tirade oratorice ce umple coloana întâia dela pag. 305. D. Maiorescu nu face acolo nici o excepțiune, ci condamnă tot fără îndurare.

Mă intrebați dacă toți autorii, citați de mine, au merite, și vă îndoiți că-i cunosc. Mai cu seamă Eliade și Mureșeanu nu au nici de cum fericirea de a vă plăcea. Vă acord că acești poeți n'au fost todeanuna de-o potrivă inspirați. Dar oare care e omul fie și cel mai mare geniu, ce a produs numai capo-d'opere în viața lui? Eu unul nu cunosc în nici o literatură, și prin urmare nu pot nici într'un mod admite concluziunea dv. că dacă Bolintineanu bună oară a scris în timpurile din urmă poesii rele (pe care din nefericire am avut ocaziunea să le citesc); el e rău poet; și că n'a putut niciodată să facă ceva de merit. Mai adăogiți peurmă că dacă aș cunoaște în persoană pe Eliade sau pe Bolintineanu, grabnic m'aș convinge că am fost în eroare. Nu pricep ce înțelegeți prin această frasă, și mi-ar plăcea să mi-o explicați, căci nu pot crede că vreți să ziceți că fizicul acestor doi poeți m'ar convinge că ei n'au putut niciodată să scrie bine, pentrucă aș vedea zugrăvită oarecum pe fața lor neinteligența — cu toate că acest înțeles pare a rezulta din cuvintele d-v. In adevăr, n'am avut mulțumirea să văd nici pe unul nici pe altul în persoană, dar îi cunosc prea bine din scrierile lor, căci cunosc sentimentele lor intime, credințele lor, inspirațiunile lor patriotice, cunosc în fine tot sufletul și inima lor; și prin urmare mă pot dispensa de trăsăturile feței lor, care nu fac nimic în chestiune.

Imi place să văd protestațiunile ce faceți în favoarea lui Alexandri; însă când gândesc că acest poet așa de iubit de societatea dv. n'a făcut decât vr'o câteva bucăți care să satisfacă delicatul ei gust; când văd pe d. Maiorescu strigând că am fundat un teatru național, fără a avea **o singură piesă dramatică....** (se vede că d-lui nu și-a dat niciodată osteneala să citească repertoriul dramatic al lui Alexandri), atunci zău, mă întreb în ce consistă admirațiunea d-voastre, și pe ce motive se basează ea? Iată pentru ce nu mă mir de loc că presa română în genere a primit cu indiferență articolul d-lui Maiorescu. Aseminea exagerări, vă mărturisesc, mai că nu meritau un răspuns serios. Ele se nimiceau de sine, și oricât de competentă e pana d-lui Maiorescu, n'a reușit a le dà importanța ce vroea. Dv. însă explicați, lucru astfel: acesta e dreptul dv., dar mie'mi veți permite să am o altă părere. Nu-mi rămâne acum decât a aștepta răspunsul ce promiteți că se va face de unii din dv., cu toate că aceasta are foarte mult aerul de a fi o mică manoperă. Nu vreau însă să prejudec întru nimica chestiunea, căci în curând voiu judeca prin mine însumi.

Cât pentru convicțiunea fermă ce aveți că întorcându-mă în țară o să mă apropiu în privirea aceasta de părerile dv. vă pot asigurà că vă înșelați, căci acestea nu sunt ilusii de tinerețe, precum credeți dv. (asemenea iluzii pot avea domnii despre care îmi vorbiți, pentru mine ele au zburat de mult) ci opiniuni fundate, ce nu cred că le voiu schimba vr'odată. Deși sunt departe de țară, aceasta nu mă împiedică ca să știu ce se face în ea; ba poate pozițiunea mea e mai favorabilă, pentru că pot judeca lucrurile ca simplu spectator, fără să fiu eu însumi în joc, și prin urmare se pun de multe ori la mijloc pasiune și amor propriu.

Mă opresc aci, căci mă tem să nu cumva, continuând, să atrag iarăși asupră-mi imputarea de a fi declamator.

Vă salut cu afecțiunea unui amic bun și sincer.

S. G. VARGOLICI

Al V-lea Congres Internațional de Istorie dela Bruxelles

— O comunicare întârziată, dar de o vecinică actualitate —
de VICTOR IANCULESCU

De bună seamă cel mai uriaș din câte au mai fost și fără exagerare unul dintre cele mai reușite congrese de istorie. Acei 980 membrii, — savanți din lumea întreagă, — care reprezentau toată autoritatea științelor istorice — abia au început în frumoasa aulă a palatului Academiei, unde s'a deschis congresul. Amestec interesant de rase, de neamuri, de generații, pe acelaș domeniu al științei. Statele-Unite, Canada, Japonia, Australia, India, Africa de Sud, Statele Europene își aveau reprezentanți. Savanți bătrâni cu bărbi înălbite de demult, gârbovi de vreme și de studiu în aplicarea lor de o viață peste documente și hrisoave, nume mondiale, autorități temute a căror apariție stârnea admirație și respect, alături de savanți în floarea vârstei, discipolii celor dintâi, ajunși pe culmile gloriei, stăpâni pe o vastă erudiție și o largă experiență și alături de generația cea mai tânără, elevii de eri, speranța de mâine, — tineri distinși și continuatori curagioși. Iată de pildă un grup care m'a impresionat adânc: D-nii Bémont, Iorga, Pârvan și Marinescu. Bătrânul savant Bémont e fostul profesor al d-lui N. Iorga, d. Iorga e fostul profesor al d-lui Pârvan, iar d-nii Iorga și Pârvan sunt foștii profesori ai d-lui Marinescu, trei generații de profesori, trei generații de elevi, toți membri ai aceluiaș congres.

Pe fețele tuturor acestor învățați se citește bucuria reuniunei după atâta amar de vreme de izolare, în care ideia a fost amorțită, în care progresul a fost paralizat. E un neastâmpăr de mulțumire, e setea de necunoscut, de noi descoperiri, de noi cercetări ce vor fi împărtășite tuturora prin cele trei sute de comunicări anunțate. Atâtea noi cercetări cari vor schimba în mod real tot fundamentul clădirei istorice a unei epoci, atâtea noi descoperiri cari vor prăbuși instituții inventate și vor face să isvorască drumuri noi și viața necunoscută în trecutul enigmatic.

Nu au fost invitate decât statele membre ale Societăței Națiunilor, participarea fiind bazată pe principiul ei de fundament. Ar fi fost prea sfidător și prea dureros de crud ca în țara cu răni încă sângerânde, acei ce au strivit științele și ar-a sub cisme de criminal, să fi fost invitați a rosti teorii de frățire intelectuală și de progres științific. Nu; era peste puțintă și congresul celor mai luminați și umaniști oameni de știință a afirmat-o.

Pe de altă parte Austria n'a participat din cauze valutare. Incât caracterul predominant al congresului a fost pur **latin.**

In afară de delegații Italiei, Spaniei, Portugaliei, României, numai Franța însăși avea reprezentate peste 50 de instituții. Academii, universități, societăți, etc., cu peste 100 de delegați, tot ce are știința franceză mai de seamă.

Congresul prezidat de savantul francez Homolle, s'a deschis în prezența familiei regale. Au rostit discursuri de deschidere numai președintele comitetului de organizare, profesorul Pirenne, și ministrul de științe și arte Nolf, după care s'a trecut în secțiuni.

Lucrările congresului au fost repartizate, câteva în secțiuni, iar restul în 13 secțiuni — fiecare din ele cu câteva subsecțiuni.

S'au făcut peste 300 de comunicări — foarte interesante — cele mai multe, însă au tratat chestiuni cu totul speciale rezervate competenței unui mic grup de savanți.

Dar noi să urmărim activitatea delegaților noștri ale căror succese au fost în deosebi semnalate de toți.

D-l profesor Iorga a făcut parte din două secțiuni: din secția III-a a **studiilor bizantine** pe care a prezidat-o la mai multe ședințe și din secția X-a de **istoria artei și arheologiei,** pe care de asemenea a prezidat-o la o ședință, dublă cinste de care foarte puțini dintre congresiști s'au bucurat.

Secțiunea bizantină — unde a făcut importante comunicări iluștrii învățați ca Millet, Marz, Parnot, Grégoire, Delcheye, Peters, etc., d. Iorga a fost nervul ei. A participat la toate ședințele, a prezidat o parte din ele, a luat parte la toate discuțiile, uimind pe cei prezenți cu bogata sa erudiție, cu vastele sale cunoștinți diverse și multiple și cu finețea spiritului său critic.

La această secțiune și-a făcut comunicarea sa despre: **România danubiană și barbarii în veacul al VI-lea,** chestiune de o importanță deosebită nu numai pentru începuturile noastre ca neam și ca limbă. Intr'un palid rezumat ar fi:

Desvoltarea originală a societăților europene, din evul mediu, se sprijină pe baza tradițiilor neclintite ale Imperiului, în prima linie, și ale Bisericei — Imperiu pe progresele elementare de inițiativă cari sunt acele **„Romaniae"** populare, apărute în momentul când Roma oficială își părăsește misiunea sa.

Peninsula balcanică a avut și ea de asemenea ale ei Romaniae, dintre care cea mai puternică se găsea în bazinul Dunărei. Ea se distinge, ca și cele din Noric, din Veneția, din Sardinia, din Roma chiar, printr'o organizație populară spontană și prin participarea permanentă a maselor. Acele judicaturi constatate prin mențiunile din sursele anterioare, există în secolul al IV-lea, perfect fixate în liniile lor generale. O comparație între mărturia Bizantinului Procopiu și informațiile mai vechi face să se vadă de asemenea caracterul etnic pur roman.

Comunicarea, fără să se oprească la fenomenele politice (mișcarea pretinsului Vitalian) sau religioase (apariția „călugărilor sciți") dar ținând socoteală de asemenea de caracterele Bisericei danubiene primitive, caută să pună conținutul cronicei bizantine în cadrul său de istorie generală. Ea dovedește că Romanii erau deja fixați în Orient trei secole înaintea „jurământului din Strasburg", dată pentru Occident.

O parte din invitații prezenți au ținut să mulțumească și să facă elogioase aprecieri pentru importanta comunicare. Iar profesorul Grégoire a solicitat-o cu insistență pentru publicarea ei în Revista de Istorie și Filologie din Bruxelles.

La secția X-a de istoria Artei, d. Iorga a vorbit despre: **Originele Artei populare românești,** arătând și câteva superbe exemplare de țesături și covoare expuse special în sală.

D-l Profesor Pârvan a făcut parte din secția II-a, de istorie greacă și română unde și-a expus comunicarea sa despre: **penetrația helenică și helenistică în valea Dunărei după ultimele descoperiri arheologice.**

Au fost pe aceste locuri o străveche civilizație din timpuri preistorice. Către mijlocul veacului al VII-lea, gurile Dunării sunt încadrate de două colonii grecești ionience. D-l Pârvan dovedește întemeerea de factorii grecești și o întreagă penetrație în interiorul țărei noastre, în sus pe văile apelor, urmărește apoi invasia celtică cu consecințele ei dezastruoase, ridicarea geților și venirea Românilor — lucruri de o importanță capitală — datorită ultimelor descoperiri arheologice.

D-l Rostovtzeff, marele istoric rus, semnalează însemnătatea acestei comunicări care confirmă unele descoperiri din sudul Rusiei și mulțumește d-lui Pârvan pentru însemnata contribuție.

D-l Marinescu, profesor, și membrul al școalei române din **Franța,** un fost elev al d-lui Iorga — făcând parte din secția **V-a,** de istoria coloniilor, rostește comunicarea sa despre: **„Prêtre Jean", țara sa, explicația numelui său.**

Misteriosul suveran domnind asupra unui popor creștin și pe care lumea îl plasă în evul mediu, când în Asia, când în Africa, **dovedește că nu era altul decât regele Etiopiei.**

Confuziile cari se făceau în ce privește țara asupra căreia domnea, le explică prin falșa idee ce se avea asupra întinderei Indiei. Numele de **Prêtre Jean** a rezultat din transmiterea prin intermediarul negustorilor italieni a unui cuvânt amharic desemnând pe regele etiopian. Forma italiană a fost în urmă tradusă în diferite limbi occidentale și astfel s'a ajuns să se desemneze în Franța, Anglia, Germania și Spania printr'un nume propriu și un nume comun, reuniunea în persoana acestui suveran a titlului de rege și a calității sale sacerdotale.

La această comunicare — cu totul nouă — și care aducea lămuriri senzaționale și preciză o chestiune atât de discutată — a ținut să asiste și fostul său profesor d. Iorga precum și profesorul său dela Sorbona d. Lot — ambii l'au felicitat pentru importanta contribuție expusă cu atât de bogată argumentație și într'o formă perfectă. De asemenea profesorul Simar mulțumește pentru revelațiunile făcute și care sunt de o utilitate nespusă.

In afară de aceste succese individuale apreciate cu insistență înăuntrul fiecărei secțiuni respective, România a mai repurtat unul de o însemnătate deosebită prin persoana d-lui profesor Iorga.

După cum am spus la început, nu s'au ținut discursuri decât acele de deschidere ale profesorului Pirenne și ministrului Nolf. Pentru acest discurs de închidere, discurs resumativ al lucrărilor, a fost ales printre cei o mie de învățați, d. profesor Iorga; lui i s'a încredințat această mare onoare care se revarsă asupra neamului întreg, prin el. Iată de ce acest congres a fost nu numai o victorie a latinității, dar o mare onoare a României și un strălucit succes al științei românești.

Dăm mai jos discursul de închidere rostit de d. Iorga.

„Insărcinat de biurou să vorbesc, înainte de a ne separa în numele membrilor congresului și cerându-le pentru aceasta permisiunea, trebuie să exprim mai întâiu mulțumirea noastră unanimă pentru buna primire ce ni s'a făcut, atât de către colegii noștri belgieni cât și de către toți aceia cari, în această țară primitoare, s'au interesat de vizita și de lucrările noastre.

„Aci chiar, sub președinția unui istoric național, care a știut în ceasul cel mare al istoriei timpului nostru să fie, prin suferințele sale, la înălțimea marelui suflet al țării. Apoi, la recepția dela Palatul Regal, care ne-a dat prilejul să prezentăm omagiile noastre respectoase Regelui, a cărui figură amintește momentele cele mai eroice din apărarea acestei nobile țări împotriva unui atac brutal și cinic, precum și Reginei, ale cărei cuvinte de mângâere au îndulcit de atâtea ori durerile acelora cari s'au jertfit pentru menținerea dreptului și independenței națiunii lor.

„De asemeni, la Hotel de Ville, unde am fost primiți de magistratul care știu să se împotrivească poruncii cotropitorului, această conștiință civică belgiană care se leagă deadreptul de marile lupte pentru libertate ale cetățenilor din Flandra Medievală. Sub bolta Sfintei Gudula, unde avântul religios a dat vechilor coruri ale biserici latine viața pe care execuția singură n'ar putea-o învia niciodată. Și nu vom putea uita serile acestea în care — la Ministrul Științelor și Artelor, la secretarul congresului nostru demn de toată recunoștința noastră, la D-na Ganshof, la D-na Errera — am putut cunoaște pe toți acei cari, în societatea atât de strălucită din Bruxelles, se interesează cu patimă de munca spiritului atât de nedrept disprețuită astăzi în goana către cucerirea plăcerilor materiale.

„Aceste ședințe de știința istorică nu vor fi fost pentru noi numai prilejul bine venit de a ne regăsi între noi acei cari am colaborat la atâtea congrese și de a distinge pe acei cari, susținându-ne astăzi munca, se pregătesc să ne ducă sarcina mai departe. Aceste ședințe nu vor fi provocat numai expunerea interesantă a noilor descoperiri și a interpretărilor inedite îmbogățind, prin aceasta, tezaurul materialului istoric care se îngrămădește neîncetat în chip aproape neliniștitor. Aceste ședințe și-au avut rostul și din alte puncte de vedere nu mai puțin esențiale.

„Și-a putut da seama cineva acum mai mult chiar decât la reuniunile anterioare, de nevoia absolută — cerută de înțelegerea unui fenomen istoric aparținând unei națiuni și unei epoci anume — de-a fi orientat în toate domeniile învecinate și chiar asupra tuturor fenomenelor conrespondente, oricare ar fi data lor, temeiul lor local și accidentele superficiale care le disting. Istoria universală intervine de fapt la fiece pas în istoriile naționale, regionale și speciale. Acest lucru s'a văzut când, după fiecare comunicare, se ridica cineva, venind dintr'un alt domeniu de cercetări, pentru a arăta tot ce se poate aduce de acolo pentru înțelegerea integrală, care e singura cunoștință adevărată în Istorie.

„S'a dus vremea când faptul își era de ajuns sie însuși, faptul câștigat metodic, definit exact, gata să fie așezat la locul lui printre alte fapte similare. Astăzi în istorie, de asemeni, există nevoia imperioasă a interpretării. Fără ea nu poți prețui rezultatul studiilor, chiar a celor mai stăruitoare și mai fericite. Ii ceri istoricului o interpretare, pe care descoperindu-și subiectivitatea, el trebue să îndrăznească a o face, cu toată responsabilitatea pe care o implică. Se cere un pic de individualitate de-a noastră pentru a da faptului istoric o fizionomie ce nu i-o pot contura elementele sale constitutive singure. Chiar exagerările hipotetice sunt preferabile unei capitulări prudente în fața neînțelesului, pe care îl prezintă materialul istoric lăsat în propria lui voe.

„Dar după iluziunea, multă vreme în vigoare, că, pentru a face istorie, interpretarea materială a faptelor e suficientă, din ce în ce mai mult se afirmă credința că interpretarea veritabilă nu poate fi decât aceea care pleacă dela psihologia epocelor, națiunilor, formelor sociale. De-alungul formulelor lesne de mânuit ale așa numitului „materialism istoric" se distinge limpede că tot ceeace se petrece în omenire e în funcție de suflet. Pricina morală, deci, le domina pe celelalte.

„Dar această pricină nu trebue căutată în întâmplarea unică a marilor personalități istorice. Massele populare, care nu sunt numai o plebă fără caracter ci, dimpotrivă, laboratorul însăși de unde pornesc către o formă superioară, marile curente care însuflețesc, reînnoesc, revoluționează și armonizează din nou massele populare, deci, ele își oglindesc credincios starea de suflet în incidentele istoriei. Și suntem, deci, obligați, oricât am contempla eroii, să avem urechea aplecată către acest „popor" în adâncimile imense ale căruia s'a elaborat trecutul întreg și se elaborează necontenit viitorul.

„In nici un mediu aceste idei n'ar fi putut reuși mai clare ca acel al Belgiei de după războiu. Ea a arătat, în adevăr, că preparativele materiale cele mai uriașe, orânduirea cea mai perfectă a furiilor deslănțuite nu poate să distrugă această formidabilă forță care este voința unei națiuni. Și ea dovedește că, după cele mai teribile catastrofe, totul se face dela sine prin jocul normal al suferințelor zilnice venind din acel rezervor nesecat, care este conștiința unei democrații cultivate, unind la triumfurile industriei credința într'un sens superior al vieței.

„Dorind ca, până la un alt congres, aceste principii să sfârșească prin a cuceri națiunile încă rebele, care să le recunoască și să se supuie direcțiunii lor și să fie, astfel, restabilită pacea morală a lumii astăzi imposibilă, câtă vreme religiei umane care se desprinde din însuși studiile noastre, se opune o alta, inspirându-se încă la idolii morți ai unui trecut de violență. Voi termina aceste câteva cuvinte prin a lega de cele mai bune speranțe ale viitorului atât de greu încă a-l afirma în haosul actual, sforțările viitoare ale științei istorice și amintire acestor clipe de împărtășire intelectuală, în țara de sacrificii, totdeauna propice afirmării idealului".

Trebuie să adaug că unul dintre multele rezultate practice ale congresului a fost, între altele, crearea unor reviste de studii bizantine, cu sediul în Bruxelles, în al cărei comitet de conducere a fost ales domnul profesor Iorga.

VICTOR IANCULESCU

Schimb

Profitând de faptul că unele ziare au crezut că mitropolitul Șaguna s'ar fi născut la Rășinari, d. Octavian Goga — cunoscutului șef de culoare averescan — profită de ocazie să anunțe că:

... Șaguna nu s'a născut la Rășinari,... DAR în schimb, *Goga s'a născut la Rășinăreni!*

Absolut autentic.

Aforisme

Trăind capeți o filosofie pe care ți-o însușești cu fiecare nouă decepție, așa că atunci când mori, însumezi maximul înțelepciunii. Din nefericire experiența ta nu poate servi nimănui, fiindcă tocmai atunci închizi ochii și nu mai ai putința s'o împărtășești altora, ca să profite de ea.

(Din romanul „Rătăcire" de Aida Vrioni).

Opera postumă a lui Rimsky-Korsakow

Ni se scrie din Berlin că Staatsoper a reprezentat săptămâna trecută opera postumă a celebrului compozitor rus Rimski-Korsacow". Subiectul operei este o legendă a lui Puskin și tratează vieața țarilor. Libretul a fost scris de cunoscutul scriitor polonez Wladimir Bieleski și muzica a fost compusă în 1908, anul morței marelui compozitor.

Opera a fost reprezentată la 1914 de opera din Paris fără mare succes. Acum reluată de Opera din Berlin, opera postumă a clasicului autor rus a fost reprezentată cu desăvârșit succes. Rolul principal l'a cântat d-șoara Zinaida *Iursewskaia*, iar rolul astrologului l-a creiat și l'a cântat un celebru compatriot al nostru cântărețul român Leonard *Avramescu*, care este foarte apreciat în străinătate și unul dintre cei mai de seamă protogoniști ai operei berlineze. Decorațiile „Cocoșului de aur" le-a pictat de Henrich *Ceviceff*, decoratorul teatrului „Pasărea albastră" din Moscova.

O noua lucrare a lui d'Annunzio

Gabriele d'Annunzio, poetul de mare talent și marele maestru al reclamei internaționale — pregătește, după cum scriu ziarele italienești, o nouă lucrare dramatică „Aventurierul, care n'a avut aventuri. „Corriere della Sera", spune că noua lucare va fi o șarjă la adresa unor politicieni și nu este esclus că d'Annunzio care se făcu adversar al lui Mussolini, să îndrăznească să persifleze pe însuși protogonistul armatei celor cu cămeși negre. Nua lucrare a lui d'Annunzio va fi jucată la toamnă și e firesc, că rolul de frunte să-l creeze iar d-na Ida Rubinstein... Căci logica d'anunziană nu se schimbă și Duse și Ida nu îmbătrânesc...

Moartea lui Claude Terasse

Ziarele noastre au uitat să înregistreze moartea compozitorului *Claude Terasse*, artistul desăvârșit, ale cărui melodii fine sunt înrudite cu sufletul lui Hervè și Offenbach. Claude *Terasse* a compus nenumărate operete ușoare, având libretiști cunoscuți, pe Robert de Flers, Tristan Bernard, Maurice Donnay, etc.... „Mariage de Telemaque" lucrare de frunte a lui *Terasse* este cunoscută în lumea întreagă și opereta „Eu, tu, el" a cucerit toate scenele europene și americane. Compozitorul francez moare tânăr, abia a trăit 56 de ani și era unul dintre cei mai apreciați artiști de orgă ai Franței.

„Ida ca cărămida"

Am publicat, într'un număr trecut al „Adevărului Literar", celebra cacofonie a d-lui Oct. Gogo: „Cu păr roș ca cărămida". D. Gogu, interviewându-se pe sine însuși, a obținut dela d. Gaga următoarea geneză a versului citat:

„Intr'un sat de pe Târnave, nu din Polonia, am văzut odată această solitudine a unei fete de evreu, care în mijlocul veseliei țăranilor, într'o zi de Duminecă, neavând altceva de ispășit decât vina de a fi copila odiosului Barbă — putredă, cârciumarul din partea locului, a trezit în sufletul meu un sentiment viu de milă și compătimire. O, e foarte mult de atunci. Eram și eu abia un copilandru. Dela această fragedă vârstă însă, am putut face deosebirea între evreiul cinstit care sufere de pe urma unor condamnabile prejudecăți, și acaparatorul scârbos dela taraba unei cârciume sau a unei gazete. Pe fată o chema Ida. Avea ochii verzi și părul roșu. Culoarea lui și necesitatea rimei mi-au dat comparația **fatală.** Dar numai cetitorul meschin poate vedea aci cacofonia.

Cetitorii onești și inteligenți au văzut simpatia mea pentru cei oropsiți. **Am numeroase scrisori din partea multor evrei cari mi-au mulțumit pentru aceste strofe,** introduse de-atunci încoace în mai multe antologii evreești. Vedeți deci, că am avut și unele satisfacții de pe urma cacofoniilor mele!"

Comentariile noastre cu privire la răspunsul d-lui Gagu, — în numărul viitor.

In ultimul număr al **„Lumei literare și artistice"** (dela 10 Iulie 1923) citim următoarele:

„Atragem atenția direcției Adevărului Literar *asupra articolelor semnate de d. Octav Minar cu titluri cari variază: Eminescu despre Platon, Eminescu despre Aristotel, etc., etc.*

„Ar fi bine ca asupra acestor articole direcția să ia informații de la d. prof. Petrovici și va afla că d. Minar nu face decât să reproducă pagini întregi din cursul profesorului de filosofie dela Iași, pe care apoi fără ghilemete, le atribue lui Eminescu".

E o gravă învinuire. Așteptăm precizări din partea d-lui profesor universitar I. Petrovici; așteptăm disculparea sau dărâmarea acuzării din partea d-lui Octav Minar!

Paturi de Fer —
Paturi de Bronz —
Telefon 25/63
Paturi de Copii
găsiți la vechea
Fabrica de Mobile
GUTMAN MARCUS
Str. Sfți-Apostoli. 72
Colț prin Cal. Rahovei

A apărut No. 1 Anul XXIII
din vechea, interesanta și folositoarea revistă
Sănătatea și Viața Fericită
care pe lângă rubricile obișnuite conține următoarele articole foarte importante
Tinere! păstrează-ți tinerețea. — Hiperinstinctivii de azi. — Intre patru ochi (excesele conjugale). — De unde vin copiii? — Valsul morții. — Orariul igienic al elevilor de liceu. — Albumina în urină. — Ingrijirea părului femeilor. — Vărsăturile femeilor însărcinate. — Urmările blenoragiei. — Cum se îmbăiază copiii? (cu numeroase ilustrațiuni). — etc. etc.
Precum și începutul romanului medical:
„Dece unele femei nu cunosc adevărata fericire"
Citiți acest n mar și vă veți convinge cât de interesantă și de folositoare este revista ilustrată „Sănătatea" care nu ar trebui să lipsească din nici o casă, din nici o bibliotecă
No. 1 costă numai 5 lei. — Abonamentul anual 60 lei. — „Sănătatea" Triumfului 9, București

Cărţi şi Reviste

LA VIE (1 Iulie) revista care a dat în ultimul timp cele mai minunate pagini de descripţie a tuturor coloniilor franceze, continuă să atragă luarea aminte prin articole din ce în ce mai sugestive şi mai variate, şi în felul acesta pline de cele mai preţioase informaţini. Imi face impresia că e — în felul ei — singura revistă europeană care se străduește să atace toate problemele generale ce ocupă spiritul vremilor din zilele noastre, cu o competinţă şi un material informativ care te îndreptăţeşte să admiri capacitatea de muncă a unor oameni hotăriţi să pună sub ochii publicului ştiri (literare, culturale, sociale) din lumea întreagă. Şi toate acestea numai în şeaisperezece pagini bilunare, format 33×24 — în care e cuprins material informativ, tot atât cât cuprinde cea mai bună publicaţie în această privinţă: „Les nouvelles littéraires" în douăzeci şi patru de pagini lunar, formatul *in folio.*

In numărul de care ne ocupăm în cronica de faţă, găsim trei articole cari opresc atenţiunea. Unul de actualitate: *„Pierre Loti et l'exotisme"*, scris de *Marius Ary Leblond*, care — în următoarele rânduri — isbuteşte, servindu-se de un punct de vedere comparativ, să stabilească definitiv caracterele exotismului importat literaturii franceze prin *Pierre Loti:*

„In ansamblul literaturilor europene, — în special în literatura franceză — Loti *se caracterizează viguros ca un om care a privit, a simţit şi exprimat toate rassele. Pentru a-l judeca, nu-i de-ajuns să-l compari cu* Kipling, *care, anglo-indian, a zugrăvit aproape în mod exclusiv numai Englezi şi Indieni, dar trebuie să evocăm figura lui* Byron, *a celui mai mare şi mai nobil orientalist. Insuşi eroismul romantic al acestui „splendide" englez nu va face să pălească humanismul experimental al prozatorului francez, care apare ca unul din cei mai ampli, mai sensibili şi mai generoşi poeţi ai umanităţii".*

După aceste cuvinte cari prind atitudinea înalt-umanitaristă a operii lui *Loti, Leblond* prinde un nou accent al prozei lui *Loti,* — ca literatură descriptivă — valorificând la justa ei poziţiune contribuţia lui Loti printre, sau alături de ceilalţi poeţi similari sau quasi-similari ai Franţei:

„Cu moartea lui Loti, *a murit tot genul exotismului francez, exotismul care aducea cea mai mişcătoare literatură a călătorului senzitiv. Nu credem că după* Bernardin de Saint-Pierre, Chateaubriand, Lamartine şi Loti, *să mai fie în ţara noastră încă un loc frumos pentru meditaţiunile poetice în ritmul călătorilor individualişti.* Loti *a scos din impresionismul filozofic cel din urmă cântec de lebădă".*

Plecând dela această elocventă caracterizare, ne vom opri, în treacăt, lângă articolul *„Paul Valery"* al lui *John Charpentier* şi vom fura un mic pasaj — iarăşi reprezentativ — pentru stabilirea artei estetului care, după *Mallarmé*, a îmbogăţit poezia franceză cu versuri ce se întrec pe ele însele prin frumuseţea proprie, indiferent de bucăţile din care sunt extrase:

„Arta sa e gravă — spune Charpentier — *uneori aspră, deşi de multe ori subtil rafinată şi magnetică. Fraza lui — suplă şi densă în acelaş timp — surprinde prin minunata putere de a evoca plastica împreună cu muzica. Ascultaţi-l vorbind despre lună:*

Pour les cygnes soyeux qui frôlent les roseaux
De caresses de plume à demi lumineuse, —
Elle effeuille infinie une rose neigeuse
Dont les pétales font des cercles sur les eaux.

Sau închipuiţi-l pe „Narcisse" şoptind imaginei sale:

La nuit glisse entre nous le fer qui coupe un fruit..."

Un al treilea articol de care aş vrea să mă ocup aci, îmi aduce alături încă două, tot atât de interesante, tot atât de noi: o amănunţită cronică asupra volumului de poezii „Quietude" al lui *Jean Royère* şi altă cronică a lui *Jean Royère*, poetul amintit cu cinci cuvinte mai înainte, relativ la „cele mai bune romane coloniale", unde e vorba despre „Le chemin de Damas" a fraţilor *Tharaud* (despre care noi ne-am mai ocupat într'un număr al Adev. lit.) şi „la Ville de Cuivre" al lui *Robert Randau.*

Ne oprim la *„Léon Frapié"* articol semnat de *Marcel Lorin. Frapié*, am putea zice, nu e un poet mare, dar în proza franceză arta lui are locul desemnat de caracteristica totală a operii sale. A zugrăvit femeia mamă şi, sub exemplara figură a domnişoarei Rosa, a glorificat simbolul tuturor maternităţilor, izvoare fecunde de frumuseţe morală. In poveştile şi nuvelele sale, personagiile feminine ţin locul de frunte, denunţând harnica preocupare a autorului. Arta lui gingaşă, bunătatea lui caldă, e dublată în faţa femeii cu o delicateţă aleasă. E acelaş în „Institutoarea de Provincie", în „La Proscrite", în „Figurante" sau „La Liseuze" ca şi în teatrul său „Marie d'Août" sau „Marcelui Gayard". In opera lui o singură idee domină, aceea că lumea există; — personagiile sale manifestă în mod constant sentimentele care leagă durerile proprii cu durerile universale. E, prin toate acestea, un mare povestitor şi un scriitor sănătos.

LA REVUE DE GENÈVE (Iunie) *publică, la partea de informaţiuni pentru Europa orientală câteva juste aprecieri asupra literaturii, sau în general, a geniului rusesc, semnate de Alexis Remisov, autorul atât de ciudatei cărţi* „Office des diables". *Evocarea sau sugerarea aceasta a geniului rus, va continua şi în numerele viitoare, dar pentru că fragmentele se pot lua ca individualităţi, fiecare exprimând un adevăr, împărtăşim câteva rânduri cititorilor noştri:*

„Dostoievsky — este Rusia însăşi.

Şi Rusia n'ar şti să vieţuiască fără Dostoiewsky.

In ceasul din urmă, în momentul ultim al chemării supreme şi al judecăţii — dacă ne e rezervat un ceas aşa de groaznic — el singur se va ruga pentru Rusia, el singur se va ridica, el singur va vorbi pentru toţi Ruşii chinuiţi în suferinţă, pentru acei pescari dar cari ştiu să iubească cu un suflet de copil; — el singur va apăra Rusia revoltată, risipită şi neasemuit de îndurerată — căci revolta aduce vreodată fericire? El singur va pleda pentru asasin, pentru tot poporul rus.

— Judecă-ne, va spune el judecătorului, dacă poţi şi dacă îndrăzneşti.

Şi din ochii lui înfundaţi, aprinşi de durere, va ţâşni foc, asemeni scânteilor.

Ce inimă crucificată! Niciodată vre-o inimă omenească n'a bătut atât de ciudat şi repede, cu atâta revoltă şi căldură...

... dar atât de dulce era luna, uriaşa lună rotundă, cu străluciri de aramă roşie, cari iluminau fereastra, într'atât de violent bătea inima, că îţi făcea rău...

Cine era? De unde venea? Trecând prin cadrilaterul spaţiului, numai reflectul şi ecoul spiritului silitor, arzător şi „tentator" deţine cheile fericirii umane. „

Incotro mergea? Spre ce infinit de Golgotă?

De sigur pentru a face să tresalte suflete umane, pentru a îmbrăţişa pământul — dacă nu e hărăzit un ceas atât de groaznic — pentru a justifica toată durerea şi păcatul omului, pentru a desvinovăţi Rusia revoltată şi nenorocită până la disperare."

La „cronica" Robert de Traz—*directorul revistei, face o scurtă dar documentată dare de seamă cărţii* „Le françcais langue morte" a lui André Thérive.

VIEAŢA NOUA (1 Mart.—1 Mai) apare cu mari întârzieri. Din numărul acesta scoatem câteva versuri din poezia „Apoteoză de mister şi tragedie" a d-lui *Vintilă V. Paraschivescu*, care păstrează atmosfera şi tendinţa revistei, dar care nu sunt la înălţimea celor strânse în volumul de curând premiat de Academia Română:

Târziu în noaptea de cobalt,
Când binecuvântata linişte se lasă,
Tu singură te chinueşti
In frământarea-ţi maiestoasă...

In port luminile se-aprind pe rând,
Sclipind ca o rivieră de briliante,
Şi peste ape trec, fosforescent alunecând,
Fantome.

Iar eu,
Umil
Mă 'nchin în faţa ta, eternă întrebare
Apoteoză de mister şi tragedie
Şi gârdurilor — totuşi — sărbătoare.

Articolul „O inerţie, dintre multe" al d-lui *Ovid Densuşianu* vorbeşte despre lipsa învăţământului universitar — poate studenţii nu dau destulă atenţie studiului, poate că universitatea e în lipsă — dar e sigur că aceste constatări — încă ... întâlnite — ne umple inima de amărăciune... căci:

„Or fi fost pedanţi bătrânii, or fi ştiut mai puţină carte decât mulţi de acum, dar aveau o calitate: se pasionau pentru lucruri cari azi pare că nu au de ce să oprească gândurile şi le plăcea să vadă mai limpede, să pună un rost unde astăzi bate vântul vraişte. Şi în vremea lor, câte un cuvânt, un sfat era ascultat, făceau autoritate, ... scuturări din umeri ori vreo ironic, pentrucă apatia s'a încuibat dârză în suflete ori mulţi se cred destul de bine ajutaţi de cerebelul lor".

Cam confuz şi fără stil poemul în proză al d-rei *Olga Ioan*, închegat primul în „poemele rătăcirei" ale d-lui *Cristea*, şi foarte juste părerile în privinţa volumului „versuri" ale lui *Camil Petrescu.*

TRANSILVANIA (Iunie-Iulie). Număr de închinare „nemuritorului nostru întâiu preşedinte şi mare organizator: *Andrei Şaguna*". Colaborează *Maria Cunţau, Zaharia Boiu*, dr. *Ion Lupaş*, cunoscutul bibliograf a lui Andrei Şaguna şi d. *I. Simionescu*.. Versuri publicate de *T. Murăşanu* (din Ady) şi d. *George Ponetti*, o populară culeasă de pe front:

„Foae verde merişor
Pe când aici e uşor
Focul dragosti-i mai greu —
Şi te ţine 'ncins mereu
Fără gând de-a fi scăpat.
Şi ca pe un bujor uscat
Ea te scutură în vânt
Pnă' te vâră în pământ..."

La cronica culturală de I(oan) G(eorgescu) arată rolul Institutului „per l'Europa orientală" relevând broşura d-lui *V. Pârvan* care tratează despre originile civilizaţiei române.

G. B.

CHESTIUNI FEMININE

O eroină ciudată: LOUISE MICHEL

Suntem în domeniul feminismului francez.

După Lodciska Carveska, după toate excentricele şi războinicile aprige ale revoluţiunei, apare o figură rară şe ciudată, un fel de sfântă a revoluţionarilor, o sperietoare a burghezilor: Louise Michel, numită la *Vièrge rouge.*

Bună ca Saint Françoise d'Assise, cucernică şi milostivă cu cei slabi şi deşmoşteniţi, se ridică fulgerătoare înpotriva nedreptăţilor legilor şi în contrast cu firea ei strigă: „Parisul va fi al nostru sau va pieri".

Atitudinile ei sunt multiple dar adesea în contrast unele cu altele.

Intimii ei afirmau că era înpotriva revendicărilor femeeşti, judecându-le ridicole şi periculoase, în lupta claselor şi menţinerea energiilor.

Organiză în schimb batalioane de femei şi câştigă o influenţă rară asapra tuturor cluburilorr de atunci. Dacă în chestiunea feminismului n'a putut realiza ceva, Louise Michel, a dovedit prin energia ei, că o femeie poate să fie şef de bandă sau şef de partid şi cu toate insinuările ca a suferit că ar fi fost accesibilă dragostei, ea rămâne totuşi tipul caracterului forte şi al Fecioarei dedicate unei opere puternice şi demne de reţinut.

In 1870, în închisoare fiind pentru dragostea ei nesfârşită către cei umili, ea lasă în urmă un caet al ei specific, cultul sacrificiului şi memoria ei strălucitoare este un îndemn, pentru unitatea drepturilor între oameni. Fiindcă dacă n'a conceput dreptul politic al femeei, a realizat dreptul milei, al bunătăţei şi al sacrificiului, care trebue să pleoe numai dela femee.

După Louise Michel, apare dintr'o mare familie burgheză, Maria Deraisme, femeia politică şi un adevărat şampion a drepturilor femeeşti.

Atrasă de chestiunile sociale, ştie să le desbată în conferinţe admirabil primite.

In 1870, în timpul războiului ia comanda unei ambulanţe iar după 16 Mai — rămânând „une grande dame" începe propaganda feministă, fără să economisească bani sau să-şi cruţe vre-o osteneală.

Cu tot sufletul închinată cauzei sexului ei şi folosindu-se de influenţa pe care proprietăţile ei întinse i-o asigura în departamentul Seine-et-Oise, începe o campanie straşnică înpotriva ordinei morale şi triumfă ca mare electoare, devenind leaderul anticlericalismului.

Organizează cu Schoelcher, primul congres anticlerical şi e prima femeie primită în loja masonică.

Sub influenţa lui Stuart Mill, cere liberarea femeei, de sub jugul legilor şi al bărbatului.

Maria Deraisme îşi răspândeşte ideile prin cărţi şi conferinţe.

Dacă pentru libertatea femeei n'a putut construi prea mult — afară de un program admirabil alcătuit — în urma acestor eforturi, s'a ajuns totuşi la o reglementare a vieţei muncitoarelor şi în 1869, Jules Simon îşi scrie cunoscuta lui carte: *L'auvrière*. O serie de cercetări care mai de carne mai utile, rezultă din cuprinsul cărţii şi odată chestiunea pusă — pe premise fericite — mai trebuesc încă cincizeci de ani, şi războiul consumat, pentru că reformele sociale, să intre în epoca realizărilor aşteptate

ROZINA

Dimineţi de Vară

— SCHIŢĂ —

Soarele ţi-a bătut cu boabe de lumină în geam
cum ar bate cu degetul un prieten vechi
şi tu, vioaie, ai ridicat storurile albe
şi l-ai lăsat să-ţi puie peste sâni luminoase salbe
şi cercei de aur în urechi.

Ai deschis apoi, larg, ferestrele
şi soarele strângându-te în braţă
ţi a risipit, cu buzele, pe faţă
florile bucuriilor
şi în ochi ţi-a sădit toată seninătatea
din piruitul ciocârliilor...

PE CAMP...

Vânturi moi,
tălăzuesc lanurile coapte.
Mergem, pe cărări umede, fără şoapte,
Amândoi.

Cerul doarme pe-o colină, trânt.

Soarele când a răsărit
ne-a asvârlit
în suflet câte-un bulgăr de pămint...

Te-ai strâns de mine înfrigurată
şi mi-ai căutat mânele-amândouă...
de genele lungi
ţi-a aninat diminețe stropi de rouă...

ZAHARIA STANCU

Lampa lui Aladin

Aş vrea, în seara asta de visuri şi de spleen
Ca să-mi adorm tristeţea ca'n vremea de-altădată
Din lumea ta de basme, magistre Aladin,
Să te cobori la mine cu lampa fermecată...

Te voi lua de mână, bătrâne vrăjitor,
Şi voi porni cu tine în lumea de fantasme;
Va creşte 'n jurul nostru feericul decor
Din ţara de legendă, de visuri şi de basme.

O! Lampa ta e astăzi supremu-mi talisman...
O strâng cu bucurie la piept ca pe-un tezaur;
Cu ea vom fi 'ntr'o clipă pe celălalt liman
Si vom vedea grădina cu merele de aur!

Corole parfumate de monstruoase flori
Se vor ivi pe lujeri zâmbind privirei noastre
Şi păsări legendare: păuni multiculori
Vor alterna prin ramuri cu pajurele-albastre...

Departe va râmâne al vieţei crunt talaz,
Cu ura, cu minciuna, cu încordări rebele;
Ne vor rânji, oprite de magicul zăplaz
Reptilele hidoase şi scorpiile rele.

Dar noi, cu talismanul fantastic ce ne-a dat
Viaţa fără moarte, având şi tinereţe,
Privi-vom în extaze palatul fermecat
Din care se coboară eterna Frumuseţe!

MIRCEA RĂDULESCU

Revista modelor

Costum de interior, de bae şi de oraş

E oriental sau frances, costumul de interior alăturat? Probabil că moda franţuzească, introducând pijamaua în garderoba femenină, a fost înfluenţată de şalvarii turceşti. Acomodând inspiraţia orientală, cerinţelor moderne, s'a născut acest costum ştrengăresc, care aranjează aşa de minunat siluetele fine. Pantalon de satin foarte larg, dând iluzia de fustă şi sacou imprimat bogat în acelaş ton, subliniat de un galon fanteziu, iată pijamaua delicios de vaporoasă, a unei ţinute de interior.

✱

Multe din noi, ne pregătim pentru mare. Fie că vom acosta la Constanţa, la Balcic sau la Mangalia, marea cu farmecile ei de femeie îndrăgostită, ne cere frumoase şi elegante. Pretutindeni dorul de a fi „bine" ne comandă aceleaşi gesturi şi poate aceleaşi sacrificii.

Iată un costum de taffetas albastru ca marea, căptuşit cu un ton rose, din care se face şi trandafirul din talie Boneta din acelaş material, albastru şi rose, realizează o siluetă, adevărat înmuiată în spuma mărei.

✱

O rochie cu mult cachet, este cea alăturată, compusă din dintr'o fustă drapată sub un motiv brodat şi strânsă într'o eşarfă, mai lată pe şolduri şi adunată sub motiv. Mâneca scurtă şi talia jos. Simplitatea şi uşurinţa confecţionării, va fi un îndemn, ca modelul acesta să îmbrace multe femei, doritoare să fie „chic".

DIANA

Atelierele soc. ADEVERUL Sărindar 9—

SERIA III ANUL IV—No. 140

3 Lei Exemplarul în țară
6 Lei Ex. în străinătate

Duminică 29 Iulie 1923

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920 }

FONDAT în 1893

O revedere

—SCHIȚA—

Două fete moderne, cu forme nesigure întărite de toalete viclene, se'ntâlnesc în plină cale Victoriei. Le-am urmărit ispitit de conversația lor indiscretă, într'o franceză, pe care n'ar fi renegat-o cel mai autentic ștrengar al Parisului. Parisului.

— „Bonjour, tu!"

— „Solange!"

— „Eu. Nu te ciupi, ești trează".

— „Vai, să mă fac felinar, dacă m'așteptam..."

— „Miracol! Se mai întâmplă, machére... Și eu pierdusem de mult speranța de a mai primi vre-o veste dela tine."

— „Dar ți-am scris!"

— „Aș fi pariat.."

— „Nu crezi?"

— „Mucles..."

— „Ți-am scris, când m'am logodit.."

— „Săriți! Ajutor! Te-ai măritat?"

— „Nu, am stricat...."

— „Nu te'ntrista, ne-am potrivit."

— „Maică prea curată, și tu?."

— „Schimmy.

— „Când?"

— „După ce am fost înșelată."

— „Inșelată?"

— „Sedusă, dacă vrei..."

— „O, Eva!"

— „Ce nu știai?... Am avut și un copil, o fetiță. N'a trăit decât trei zile mititica. Iți spun eu altădată."

— „Fantastic!"

— „Banal. Numai de asta mi-a fost rușine. Vulgaritatea faptului, dar mai ales perfidia care mă'nconjură, mă ducea la disperare. M'am deprins însă cu timpul și s'a deprins și lumea. Am fost chiar cerută în căsătorie. Aveam optsprezece ani. Nu era urât, nici prost. In fine, după accident — cum obișnuesc să-l numească domnii — suportabil. Se'mbrăca bine și începusem a ne împrieteni."

— „N'a mai vrut el?"

— „Ba eu. I-am mărturisit greșala."

— „Și ce ți-a spus?"

— „Că știa... și cum am zestre..."

— „Ințeleg... Săpun de pete..."

— „Așa ceva. Iată pe scurt ce mi s'a întâmplat... Dar tu?"

— „Eu, să vezi. Cunoști pe tata: bun, dar cu idei din timpul deligențelor. Mi-a prezentat, convins că-mi face fericirea, un avocat sau magistrat — nu știu bine ce era — cu pantaloni pipit, roș ca un semnal de alarmă, grațios ca un elefant și foarte încântat de el.

— „Lotul cel mare."

— „Visul, machére. Bărbatul clasic, pe care-l cucerești admirându-l sau îl adormi cu un fel de mâncare, bine reușit."

— „Și cum ești tu gospodină..."

— „Vezi orizontul. Făceam deja o mie de planuri.

— „Flămând-o! Acest deja e adorabil."

— „Nu te speria. A murit în leagăn ca și fetița ta."

— „Nu mai spune!"

— „Serios."

— „Ei cum?"

— „Mă plimbam în Cișmigiu cu tata, care-l adora. Deodată, zăresc pe Achille — e numele pretendentului meu — scuză-mă, am uitat să ți-l prezint: Achille Popescu.

— „Quelle horreur!"

— „Adevărat, dar mă gândeam că e dela Sinaia. Aș fi adăogat-o în coadă: M-me Solange Popescu — Sinaia. Suna bine, nu?"

— „Da, vă da un aer Pelișor."

— „Și cum îți spun, trecea cu pantalonii lui pipit călcați pe dungă, cu fața înflorită ca trandafirii, ce mărgineau aleia."

— „Te văzuse?"

— „Aș! Nu vedea pe nimeni. Inainta satisfăcut că toată lumea întorcea capul după dânsul. M'apropii de el, când colo ce crezi? N'ai ghici o mie de ani: Dl. Achille Popescu, viitorul meu bărbat se plimba înfuriat ca un curcan, cu cureaua pe care o uitase după gât, stârnind hazul mulțimii, prin ușurința cu care se deslega enigma."

— „Oh, que c'est drole!... Și acum iatăne la fel.., ce facem?"

— „Ascultă dragă, căsătoria visată de noi, în catedrala plină de lume, îmbrăcată în flori și covoare, incendiată de lumini, a trecut în rândul poveștilor. Bărbații sunt stricați sau proști la desperare: storc bani, sau lacrămi. Astăzi ca să te măriți fecioară, trebue să fii cocotă."

— „Ovo!..."

— „Stai este cocotă și cocotă."

— „Nu, așteaptă."

— „Ce?."

— „Să nu fim pretențioase. Un pic de simpatie, un dram de cinste, o scântee de entusiasm..."

— „A se clăti bine înainte de a se servi," Rețeta bunicăi o cunosc.

— „Se zice totuși că face minuni."

— „Crezi?... Să mai așteptăm atunci," și se despărțesc oftând.

Gh. Brăescu

Pe umeri pletele-i curg râu; —
Mlădie ca un spic de grâu,
Cu șorțul negru prins în brâu
O pierd din ochi de dragă;
Și când o văd; îngălbenesc,
Și când n'o văd, mă'mbolnăvesc,
Iar când merg alții de-o pețesc,
Vin popi de mă desleagă.

G. Coșbuc. (Numai una!)

In jurul unor traduceri din Shakespeare

Subjonctivul și imboldul d-lui I. Botez

Intr'o serie de cercetări asupra lui P. P. Carp 1) vorbind între aletele, de traducerile românești din Shakespeare, spuneam:

„A traduce din Shakespeare e lucru mare. Nu ajunge talennt literar și o simplă cunoaștere a limbii. Iți trebue mari aptitudini lingvistice, ca să nu zic geniu lingvistic. A fi limpede, precis, corect — n'ajunge!... Ești nevoit să sfărâmi barierile graiului, să restabilești vorbe proscrise, suspecte, clandestine ori chiar diforme; să le inviți, să le rogi ca să „daigneze" ele fac o alianță morganatică cu termeni din cea mai înaltă dinastie și nobleță; expresiilor înmormântate — și cărora de mult li s'a făcut o slujbă pentru odihna sufletului — să le dai nu numai o vremelnică înviere, dar să le asiguri longevitate și să le cânți un „Isaia dănțuește" luându-le de mână cu primăvăratece odrasle ale graiului. Frazele pe alocuri trebue să facă irupțiune... Pas' de tradu un asemenea poet în puțina noastră agonisire literară și lexică!"

Și, trecând în revistă o sumedenie de tălmăciri submediocre, mediocre și falsificatoare, indicam pe cele suportabile și ajungeam la cele bune.

Și scriam:

„Traducrea din Hamlet — cea revizuită în 1905 — a doctorului Stern, cu toate greșelile (nenumărate greșeli!) este o minune, o încântare".

Mă citez pe mine însu-mi, înfruntând ridicolul pe care 'l stârnești când apelezi la propriile tale susțineri de odinioară pentru a da autoritate celor de acum; mă citez pe mine, ca să arăt că nici prin gând nu'mi trece vreodată să tăgăduesc ori să apăr greșelile cuiva, oricât de puternic și mult-ademenitor talent creator sau rezămislitor ar avea acela.

Greșelile acestora nu le îngădui, însă, să'mi obstrueze drumul și să'mi tăinuiască marile însușiri artistice ale unui scriitor cum baba și slutele ei din poveste ascundeau pe frumoasa Cenușotcă.

Unui onest cercetător, d-lui I. Botez, pârdalnica babă numită Morfologia i-a jucat una din cele mai prodigioase farse: i-a tăinuit uimitoarele frumuseți din traducerile d-lui A. Stern.

Până să-i arăt poezia acestor tălmăciri, vreau să-l conving pe d. Botez că, dacă s'a lăsat momit de aeea babornită cicălitoare, e că, deși i se pare că o cunoaște din fir în păr, totuși n'o cunoaște îndestulător, — lucru care ni se întâmplă, de altminteri, nouă tuturora.

I

In „Viața Românească" anul XV No. 5 din 1923, în paginile 277—294, d. I. Botez analizează, din punctul de vedere al erorilor, două traduceri din Shakespeare ale d-lui Stern: **Macbeth, și Hamlet,** apărute ambele în editura și tipografia „Cultura Națională".

Pentru astăzi ne mărginim la relevarea relevării a două greșeli.

1. D-l I. Botez citează din Macbeth pag. 64, următoarea reflecție sau constatare a lui Banquo:

„La noapte o să plouă"

Și adaogă d. Botez drept comentar:

„Ca la București"

D-l Botez are aerul de a spune că acest „o să plouă" ar fi un fel de „picere-dă-vițel, burtă-dă-vițelu", că ar fi, adică un bucureștinism fără drept de 'ntrare în literatura serioasă. Probabil că acest drept e rezervat numai formei **„o să ploaie".** Or, amândouă formele subjonctivului prezent al verbului a ploua sunt deopotrivă de îndreptățite. Nu numai graiul mahalalei și al bulevardelor din București ni-l recomandă pe acest „să plouă", dar și scrisul unor poeți, reputați cu mari virtuozi — cizelatori până la depoetizare — a statornicit această formă a conjunctivului. Iată, bunăoară, „cântecul ploii" de Alexandru Macedonski:

Plouă, plouă —.
Plouă cât poate să plouă.
Cu ploaia ce cade, m'apasă
Durerea cea veche, — cea nouă.
Afară e trist ca și 'n casă, —
Plouă, plouă,

Plouă, plouă... —
Plouă cât poate să plouă... —
Zadarnic vor cântece clare
Ca florile umezi de rouă
Să vecinic scutiți de'ntristare...
Plouă, plouă

Plouă, plouă... —
Plouă cât poate să plouă... —
Ființa mea și simțirea
Sufăr și plâng amândouă
Viața 'și urmează 'ndârjirea... —
Plouă, plouă.

Plouă, plouă, —
Plouă cât poate să plouă...
Rapănă 'n geamuri ca 'n tobe..
Spintecă inima 'n două
Cântecul ploaiei de cobe... —
Plouă, plouă...

Știm noi, ceștia bătrânii, de când cu gramatica limbii române a canonicului metropolitan Timoteiu Cipariu, — tipărită la 1869 cu spesele Societății Academice Române — știm că, la persoana 3-a prezent, indicativul și conjunctivul își intreschimbă „vocala terminativă", astfel că unde era ă la indicativ, avem e la conjunctiv și viceversa.

S'ar fi cuvenit să avem deci la conjunctiv prezent **să ploue.** Greutatea de a rosti pe acel **oue,** sau analogia cu substantivul **ploaie** au făcut oare ca, în Muntenia, indicativul și conjunctivul să se înfățișeze la fel, iar în Moldova să se audă forma **să ploaie?** Or fi și alte pricini ale transformărilor adineaori amintite? Filologii vor lămuri această problemă. Ceeace importă e că **amândouă** formele sunt literare.

Altminteri, dacă noi ceștia din Moldova (eu dela Botoșani și d. Botez dela Iași) vom persista în tendința de a-l exclude pe acel **să plouă,** muntenii ne vor sili să tragem ultimele consecințe ale acestui separatism și nu ne vor da voie să scriem și să rostim **să ouă,** ci **să oale.**

2. Intre confuziile de înțeles, pe cari d. I. Botez le găsește la d. A. Stern și pe cari le declară regretabile, citesc, în primul rând, „confuzia de înțeles între bold și imbold".

D-l Botez revine cu câte un exemplu:

MACBETH... Cutează mult,
Cu neînfricoșatul bold al minții (M., p. 56)

Și d. Botez adaogă:

In textul original e „dauntless temper of nis mind", adică imboldul, nu boldul.

Or, 1) această confuzie **nu** e regretabilă, 2) confuzia asta **nu** e confuzie și 3) dacă este confuzie e **vroită, recomandabilă și recomandată.** Mă sprijin, întru afirmarea acestui lucru, pe o sumedenie de filologi, lexicografi și folkloriști, scriitori laici și bisericești, noveliști și istorici, antici și moderni.

Iată, mai întâiu, toate înțelesurile cuvântului bold, la Laurian și Maxim, și la Const. Șăineanu:

BOLDU, s. m., pl. *uri*, acus, stimulus;

1. acu cu gămălia ce serve femeneloru de prensu certe parti de vestimente sau certe ornamente; acu de capu, de peru (cu acest intelessu mai vertosu in Moldavi'a, éro in alte parti:) — 2. acu mai mare și mai grossu fissatu in capetulu unei pertice, ca se impunga cu elle boii și alte vite de transportu, stemurare sau stremurare; de aci, 3. metaforice: stimulu, indemnu, verce serve a îndemná, ineterritá, attitiá: *boldulu fricei, boldulu passionei, boldul interessei*, etc.

[Glossariu care coprinde vorbele d'in limb'a romana straine prin originea sau form'a loru, cum si celle de origine indouiosa, dupo insarcinarea data de Societatea Academica Romana, elaboratu ca proiectu de A. T. Laurianu și J. C. Massimu, 1871, pag. 83 col. II].

BOLD [sl.] *n.* 1. dard, aiguillon (à exciter les bœufs); 2. aiguillon, piquant (de l'abeille); 3. (Mold.) épingle, f.: *rochiță în bolduri, tăeată pe șolduri*, une petite robe épinglée couvrant les hanches; 4. *fig.* stimulant: *a da bolduri*, stimuler, aiguillonner *sub boldul unui dor*, poussé par un ardent désir; 5. pièce de fer au-dessus de l'arbre moteur du moulin; 6. *pl.* petits pieux (d'une maison paysanne).

[Const. Șăineanu, professeur aux Lycées Cantemir et Șincai, Dicionnaire roumain-français, III-e édition, „Cartea Românească", page 53].

Și acum iată-l, — după dicționarul Academiei Române, — pe *bold,* numai în senzul folosit de d. A. Stern, în traducerea d-sale:

BOLD.... Fig. Indemn, stimul, îmbold(ire). *Sfărâmând boldurile necredinții* MINEIUL (1776), 79. *Bold firesc este acesta, carele deșteaptă pre oameni a-și iubi patria sa.* P. MAIOR IST. *Suferința este un bold mai mult către perfecționare.* BĂLCESCU M. V. 4/8. *Poate că boldul egoismului ne îndeamnă a da acest proect.* C. NEGRUZZI I. 304. De multe ori cade jos..., dar se îmbărbătă iarăși și se duce înainte, căci avea la inimă un bold, care n'o lăsa să stea o clipă și o mână ca pe o nălucă înainte. MERA B. 233

(Academia Română, Dicționarul Limbii Române, tomul I. Partea I A—B, pag. 606, col. II).

Și tot așa se pronunță și Dr. H. Tiktin în „Dicționar român-german" (vol. I A—C, pag. 209, col. I) și Frédéric Damé în „Nouveau dictionnaire roumain- français" (premier vol. A—E p. 147) și Barcianu...

Prin urmare, de partea d-lui Stern sunt:

a) **„Mineiul...** care s'au tipăritu acuma întâiu Rumănește întru întâia Domnie a prea înălțatului Domn Io Alexandru Ioanu Ypsilantu Voevodu, cu blagoslovenia și toată cheltuiala prea Sfințitului Mitropolitu al Ungrovlahiei, Chiru Grigorie, prin osârdia sfinții sale iubitorului de Dmnezeu, Chir Chesarie Episcopu Râm(nic). In sfinta episcopie a Râm. La anul dela Hs. 1776."

b) Istoria pentru începutul Românilor în Dachia, întocmită de Petru Maior din Dicio-Sânmărtin (Buda, 1834).

c) „Păcatele tinerețelor" lui Constantin Negruzzi.

d) Istoria Românilor sub Mihai Vodă Viteazul, de Nicolae Bălcescu.

Și mai sunt Laurian și Maxim, Lazăr și Const. Șăineanu, Frédéric Damé, H. Tiktin, Sextil Pușcariu, I. T. Mera; — de partea d-lui Dr. Stern mai sunt apoi: Buda, Lipsca, București, Iașii, Episcopia Râmnicului...".

Și de n'ar fi nici unul din aceștia și nici una din acestea, totuși ar fi cineva de partea d-sale: Poezia care pretinde să pui uneori *un* cuvânt în locul altuia.

D-lui I. Botez, în afară de dama Cicăleală, cine îi vine într'ajutor în chestiunea bold și imbold?

BARBU LĂZĂREANU

1) „Adevărul literar și artistic" n-rele 39, 40, 41, 42, 43, 44 și 45.

STUDII DE FOLKLOR

Iarba fiarelor

de I. Aurel Candrea, Prof. Universitar

VI.

III. Mătrăguna. — Nici-o plantă nu s'a bucurat, din timpurile cele mai vechi şi până astăzi, de un renume egal cu al mătrăgunei. Planta pe care poporul nostru o numeşte *mătrăgună*, însoţind-o de epitetele „Doamnă-bună", „Doamnă mare", sau „iarbă mare", *nadrăgulă* (Transilvania), *împărăteasa buruienilor, iarba codrului, doamna codrului, circaşa lupului* etc., nu e de fapt *Mandragora* celor vechi, care creşte numai în regiunea mediterană, ci *Atropa belladona*, de care se apropie întru câtva. Credinţele legate însă de *mătrăguna* noastră sunt aceleaşi pe care le aveau şi cei vechi şi le au încă astăzi multe popoare despre *Mandragora*.

Ţinem să spunem, din capul locului, că credinţele extraordinare, fantastice, ale diferitelor popoare despre această plantă, se explică prin conformaţiunea rădăcinii mandragorei. Această rădăcină, groasă cât un morcov, e adesea bifurcată în partea-i de jos, iar cele două ramuri seamănă cu două picioare acoperite cu o mulţime de peri şi de fire de rădăcină, dându-i astfel înfăţişarea unei păpuşi îmbrăcate cu o rochiţă. Pentru ca această asemănare să fie şi mai izbitoare, mai era obceiul să se sculpteze rădăcina, făcându-i ochi, nas, gură, păr, barbă, mâini, etc., după cum se poate vedea din figurile alăturate. De aceea, înregistrând părerile vechilor greci, Pitagora o numeşte „antropomorfă", adică „în chip de om", iar scriitorul roman Collumela îi zice „jumătate-de-om". Asupra originei acestei plante. următoarele credinţe erau răspândite în evul mediu şi se mai păstrează şi astăzi pe alocuri. Se zice că atunci când un tânăr, născut din părinţi hoţi şi hoţ ca şi ei, sau chiar, după alţii, nevinovat de hoţie, dar silit prin cazne şi schingiuiri de tot felul să se declare hoţ. este spânzurat, şi dacă-şi lasă sămânţa sau udul pe pământ, creşte în locul acela „omuleţul-de-spânzurătoare" *(Galgenmännlein)*, care nu-i alta decât mandragora. După alţii, dedesuptul spânzurătorii creştea o mandragoră care înfloria, dacă cel spânzurat era virgin. Aceleaşi credinţe se păstrează şi astăzi în Portugalia, în Austria, la Cehi, etc. *Rev. des. trad, pop.* V, 592; Vernaleken, *Mithen u. Bräuche,* pag. 255).

Să vedem acum credinţele legate de această plantă căreia, cum am arătat mai sus, i s'au substituit, în România şi aiurea, mătrăguna. Iată ce crede despre ea poporul nostru :

„Mătrăguna e foarte cunoscută de doftoroaele satelor. Nu se poate să fii descântătoare ori vrăjitoare, dacă nu cunoşti mătrăguna. Ea are o mulţime de întrebuinţări în medicina poporului şi în farmece. Mătrăguna şi năvalnicul, strânse din pădure, până a nu se scutura roua, aruncate sub streaşină, atrag noroc şi peţitori la casă. Se întrebuinţează în caz de boală grea. Se fierbe o părticică din rădăcină şi se dă suferindului să bea acel ceaiu, iar bolnavul înebuneşte. Trei zile trebue să-şi vie în fire; atunci, de nu se va vindeca de boala ce va avea, e o dovadă că nu se mai vindecă. — Se întrebuinţează ca leac pentru boala numită „de dînsele", în chipul următor : Se fierbe rădăcina, în apă neîncepută, într'o oală nouă. Inainte de a-i da de băut din apa cu mătrăgună, omul se leagă, căci trebue să înebunească. Bolnavul se spală apoi pe tot corpul cu zeama de mătrăgună şi i se dau de băut trei linguriţe din această zeamă. Aceasta se repetă de trei ori pe zi, în trei zile consecutive. Nu se dă bolnavului să mănânce ceapă crudă, rachiu nu trebue să bea două săptămâni şi vin, timp de şase săptămâni. Lapte dulce şi alte mâncări dulci, să nu mănânce măcar patru săptămâni. Curăţenia să fie mare, când se dă mătrăguna, şi dacă bolnavul are leac, după acest termen scapă.—Se mai întrebuinţează contra durerii de picioare sau de mâini, contra durerilor de şele, a frigurilor, etc.—Cei ce au friguri, după ce o sapă sau o rup, se leagă cu dânsa la cap şi astfel de multe ori se vindecă. atâta e rău că acest medicament cam înebuneşte pe cei ce-l întrebuinţează, dar nu după mult timp această neplăcere dispare. — Dacă cineva are durere de măsele, şi prin urmare se umflă foarte tare la fălci, se ia o frunză de mătrăgună care se unge cu unsoare de gâscă şi se aplică pe umflătură. Atunci, cui îi este de leac, îndată se vindecă. — Cu mătrăguna şi alte buruieni, se descântă de „lipitură". Cu frunze de mătrăgună aprinse, se vindecă tusea. — Mătrăguna e aducătoare de avere. — Unele persoane pun din rădăcina plantei în căciulă sau o poartă cusută în vre-o tăetură a hainei, anume pentru a fi cu vază în lume. — Cârciumarii fac mult uz de ea. O descântă, o sorocesc şi o aşează pe butoiul de vin ori de rachiu. Butoiul astfel descântat, în 2—3 zile se goleşte, căci lumea bea de se înebuneşte din el. — Fetele mari şi nevestele tinere o întrebuinţează pentru făcut de dragoste. Altele, din potrivă, fac cu ea de urât, dând-o în băutură sau în mâncare persoanei pe care au necaz, ca s'o înebunească" *(Şezătoarea,* XIV, 78—81; *Apărătorul sănătăţii,* II, 202; Rev. *I. Creangă,* V, 270; Dr. N. Leon, *Ist. nat. medicală,* p. 50).

Bănăţeanul Simeon Mangiuca scrie următoarele cu privire la întrebuinţarea acestei plante : „La mătrăgună, care după credinţele poporului românesc, este doamnă şi mamă bună, a) se vrăjeşte pe parte: cum că cutare fată să ia de bărbat pe cutare fecior; cum că cutare muiere măritată să moară, şi bărbatul acestela să ia pe aceea de soţie, căreea s'a făcut pe parte: cum că cutare om să aibă noroc în întreprinderile lui : neguţătorii, noroc la târg; speculaţii, în speculaţiunile lor; fetele la joc şi amor. etc.; b) se descântă pentru sănătatea celor bolnavi cari, printre alte leacuri cercate, nu s'au mai putut însănătoşa de beteşugul lor (friguri, etc.; — cu un cuvânt, la mama mătrăgună doamnă bună, se poate vrăji şi descânta pentru orice; şi de poftit lucruri, căci dînsa este tămăduirea şi mânuirea universală" (*Familia,* X, p. 539—540).

Scoaterea din pământ a rădăcinii mătrăgunei dă loc la practice extraordinare. Dacă n'o scoţi după toate regulele prescrise, ori nu e bună de nimic, ori îţi aduce asupra capului mari nenorociri sau boale, ba chiar, după credinţa multora omul poate să moară pe loc.

Tot astfel, la vechii Romani, se prescria anumite regule pentru culegerea sau scoaterea din pământ a unora din plantele întrebuinţate ca leacuri sau pentru vrăjit. Pliniu Naturalistul, pomeneşte adesea despre aceste practice speciale. Astfel, vorbind de „brădişor" (Lycopodium selago), zice : „Se culege fără să fie atinsă de fier, cu mâna dreaptă petrecută prin deschizătura stângă a tunicii, ca şi când ar vrea omul să comită un furt; trebue să fie îmbrăcat cu un vestmânt alb, să fie cu picioarele desculţe şi bine spălate şi după ce a făcut întâiu o jertfă cu pâine şi cu vin" *(Hist. nat.* XXIV, 62).

Vorbind de planta „Samolus", zice : „Aceasta trebue culeasă cu mâna stângă, pe nemâncate, spre a feri de boală boii şi porcii. Acela care o culege nu trebue să se uite la ea, nici s'o pună în altă parte decât în adăpătoare, undese striveşte pentru ca vitele s'o poată înghiţi" (id. *ibid.* XXIV, 63).

Cu privire la „cruciuliţă", numită şi „spălăcioasă", „cel-perit", etc. (Senecio vulgaris), scrie : „Se zice că, după ce s'a săpat cu un instrument de fier de jur împrejurul plantei, şi după ce s'a scos din pământ, se atinge cu ea de trei ori dintele bolnav, scuipând la fiecare dată, şi că, după ce s'a pus la loc planta în gaura ei, ca să crească iar, omul nu va mai suferi nici odată de durere de dinţi" *(ibid.* XXV, 106).

Despre planta numită „mături" (Chenopodium scoparia), zice : „Foile cele largi ale plantei, tăiate cu mâna stângă, cu un cuiu, se leagă de partea bolnavă; dar, după vindecare, omul să păstreze bine planta, ca nu cumva, pusă iarăşi în pământ, de către un erborist perfid, să i se întoarcă boala, ceeace se întâmplă în câteva alte cazuri" *(ibid.* XXVI, 12).

Cu privire la „steliţă" (Aster Amellus) : „Se ia în băutură ca leac pentru muşcătura de şarpe. Dacă e vorba însă de durerea de vintre, e bine să se culeagă cu mâna stângă şi să se poarte la cingătoare" (ibid. XXVII, 19).

Descriind numeroasele întrebuinţări ale unei varietăţi de „spînz" (Melampus), arată şi modul cum se culege : „Se trage mai întâi în jurul plantei un cerc cu o sabie; apoi, acela care trebue să o taie, se întoarce cu faţa spre răsărit şi cere voe zeilor să-i permită această operatiune. Observă dacă nu zboară pe sus vre-un vultur, care se iveşte mai totdeauna când se culege această plantă; şi dacă vulturul zboară aproape de acela care o culege, e semn că va muri peste un an.

Nici „strigoaia" (Veratrum album) nu se culege mai uşor : căci bate la cap, dacă omul n'a avut grije să mănânce usturoiu şi să bea vin din când în când şi să sape iute pământul" *(ibid.* XXV, 21).

Tot astfel vorbind de mătrăgună, observă că „acela cari o culeg se păzesc de a avea vântul în faţă şi, înainte de toate, trag înjurul plantei, cu o sabie, trei cercuri. apoi o zmulg din pământ, întorcându-se cu faţa spre apus" *(ibid.* XXV, 94).

Naturalistul-alchimist Paracelsus (sec, al XV-lea) adaogă la acestea că, după ce s'au tras cele trei cercuri cu sabia, trebuesc rostite anumite descântece şi omul să joace de jur împrejurul plantei, apoi s'o smulgă din pământ. Numai astfel, mătrăguna îşi păstrează toate însuşirile ei magice (Gessmann, *Die Pflange im zamberglauben.* p. 60).

După o credinţă foarte răspândită la germani, scoaterea rădăcinii de mătrăgună din pământ e legată de mii de primejdii şi se poate efectua numai în chipul următor : Se caută un câine negru care n'are nici un fir de păr alb, se fac trei cruci deasupra mandragorei şi se sapă de jur împrejurul ei. Apoi se leagă o funie cu un capăt de tulpina plantei, iar cu celălalt de câine, căruia i se arată o bucată de pâine. Animalul ademenit de pâine, se repede la ea, şi scoate astfel rădăcina din pământ. In acelaş timp însă, câinele, scoţând un ţipăt înfiorător, cade mort pe loc. Tot astfel ţipă în mod fioros planta când încearcă cineva s'o smulgă cu mâna şi omul acela trebue să moară (Grimm, *Deutcher Mytologie,* 1006; Vernaleken *loc. cit.;* Wuttke, *Deutcher Aberglaube,* p. 102, P. Drechsler, *Sitte,* II, 212). La acest strigăt înfiorător face aluzie Shakespeare *(Romeo şi Julieta,* IV, 3), când pune în gura Julietei următoarele cuvinte : „când auzi ţipând, ca şi cum s'ar smulge mandragora, şi omul la acest strigăt din minţi îşi ese". Acelaş procedeu îl întrebuinţează Cehii (Grohmann, *Abergl,* 88) şi tot astfel făceau şi Anglo-Saxonii în sec. X—XI, după cum reiese dintr'un text citat de Grimm *(op. cit.* pag. 1007).

In nordul Italiei, în Bologna, „oamenii dela ţară cred că acela care ar smulge mandragora din pământ, trebue să moară; de aceea când vor s'o scoată, se servesc de un animal (de obicei de un câine), sau, dacă creşte pe un povârniş, leagă de tulpina plantei o funie cu o piatră grea, care se asvârlă apoi în jos, şi cu chipul acesta planta e smulsă din rădăcină (Ungarelli, *Vocab. del dial. bolognese,* pag. 167).

Originea acestei practici e foarte veche. Sofistul grec Atelianus, care a trăit în veacul al III-lea d. Chr., se ocupă de aproape de această plantă, dar o confundă cu alta.

Iată ce scrie cu privire la credinţele în legătură cu smulgerea ei din pământ. „Cynospostus, numită şi aglaophotis, e o iarbă care creşte printre celelalte buruieni şi nu se deosibeşte ziua de ele, aşa că nu se poate recunoaşte de loc; noaptea, însă, luceşte ca stelele şi prin strălucirea-i de foc se zăreşte uşor... Omul se păzeşte însă de a o smulge sau de a o săpa împrejur, căci acela care ar face-o, din neştiinţă, pe loc ar pieri. Se aduce acolo un căţel flămând şi se leagă cu o frânghie tare tulpina plantei şi celălalt capăt al funieei se leagă de câine. Apoi se aruncă dinaintea animalului multă carne friptă, dar destul de departe, ca să nu poată ajunge la ea; câinele, ademenit de miros, se repede la carne şi, prin sforţarea ce face de a ajunge până la ea, smulge planta din rădăcină. Când însă soarele zăreşte rădăcinile ei, câinele moare îndată, şi acesta, cu diverse ceremonii tainice, se îngroapă pe loc. Atunci abia se poate atinge omul de iarba aceea şi s'o aducă acasă. E socotită ca bună de leac pentru multe boale..." *(De natura animalium,* XIV, 27).

Această credinţă a Grecilor a pătruns cu sigur în Europa, din Orientul apropiat, într'o epocă care se pierde în întunericul veacurilor.

Istoricul evreu Josephus Flavius (sec. I d. Chr.) susţinea, de asemenea, că scoaterea mătrăgunii din pământ era legată de mari primejdii. Singurul mijloc de a o smulge fără a-şi pierde viaţa, ar fi următorul: Trebuie, fără a se atinge planta, să se sape pământul de jur împrejurul rădăcinii, până când aceasta nu se mai ţine decît de nişte firicele subţiri.

Se ia apoi un câine negru de tot, care să n'aibă nici un fir de păr alb, şi i se leagă coada de rădăcina plantei. Câinele, smucindu-se, o scoate din pământ, dar în momentul acesta, mătrăguna scoate un strigăt de durere aşa de grozav, încât cîinele cade trăsnit. De aceea omul trebuie să-şi astupe urechile cu ceară, ca să nu moară şi el, când aude acest strigăt (Hovorka u. Kronfeld, *Vergl. Volksmedizin,* I, 15).

După o tradiţiune persană, publicată de d'Herbelot (apud. E. Rolland, *Flore pop.* VIII, 124) se crede de către poporul de acolo că „e foarte primejdios să smulgi sau să tai această plantă; pentru a te feri de primejdie, cînd vrei s'o scoţi din pămînt trebue să legi un cîine de tulpina ei, să baţi apoi animalul pentru ca, smucindu-se să scape, s'o poată desrădăcina". O legendă analoagă există şi la Armeni: „Intr'o zi, un servitor numit Loştac, în serviciul unui episcop care se purta rău cu el, se răzbună aprinzîndu-i barba pe când dormia. Episcopul îl blestemă, zicându-i să intre în pămînt; şi pămîntul îl înghiţi imediat. Părîndu-i însă rău episcopului de această întâmplare, dori ca trupul celui înghiţit de pămînt să servească, de acum înainte, ca leac pentru oameni. Loştac îşi bătu joc de el şi-i zise cu obrăznicie: „atunci iar am să ies din pămînt!" Episcopul îl blestemă a doua oară, zicând: „acela care te va scoate din pămînt să piară, ca şi tine, sub pămînt!" De aceea, spre a căpăta această buruiană, se leagă de ea, cu o sfoară un câine. Atunci când acesta o smulge, Loştac scoate un strigăt aşa de grozav, că dobitocul moare pe loc" (E. Rolland, *ibid.)*

In tot Orientul mai persistă şi astăzi credinţa că planta îşi pierde efectele ei magice cînd e smulsă din pămînt de mîna omului (Gessman, *op. cit.* 61).

I. AUREL CANDREA

(Va urma)

Flori orientale

(DIN LITERATURA JAPONEZĂ)

Norii

Plânge vântul printre ramuri.
Norii spânzură ca flamuri...
Şi eu plâng, de 'mi sec izvorul
lacrimei, după odorul
meu din soare rupt, ce-i dus
la străbunii, colo, sus...
Plânge vântul printre ramuri.
Norii spânzură ca flamuri...

Moarte surâzătoare

Aş vrea ca'n jocul gol al vieţii
să fim ca efemera floare,
ce înfloreşte zâmbitoare
muiată 'n vraja tinereţii,
şi, surâzând, în urmă moare,
dar — înainte de-a fi prada
urâtului şi a tristeţii.

Viaţa

Zi-mi, cu ce în lume oare
vom asămăna viaţa?
—Cu-al gondelelor popas:
ele pleacă dimineaţa
şi... pe apa mişcătoare
nici o urmă n'a rămas.

In zădar

Sa'scund iubire-ami, mândro fată
aş vrea, dar simt că nu-s în stare:
ori unde-aş fi, mereu îmi pare
că toţi cu degetul m'arată,
că taina'mi ştie lumea toată

O copilă spune

Altele te-ademenesc.
Poţi să mă dispreţuieşti —
Dar: la gard îmi înfloresc
portocalii — atât de mândru —
Dragă, nu vreai să-i priveşti?

George Voevidca

Istorioară cu Bombonei

După ploaia care udase grădina, cerul s'a înseninat. Ierburile au început să se legene, molatec; florile să-şi deschidă petalele, copacii să tremure, şi să-şi pice din când în când câte-o frunză mică, verde, rotundă.

Fluturii alergau zburdalnici, din trandafir în trandafir, şi soarele poznaş ca un ştrengar, se căţăra pe salcâmi, se târa prin tufişuri, ori se tăvălea în apele fântânilor, cari cântau moleşitor.

Cocorocu, zâna grădinii, venise din nou să rătăcească prin alei, să rupă câte-o floricică, albă, care înflorea pe la marginele pietroase, ale cărărilor.

După ce cutreierase toate cărările, cocorocu, s'a aşezat pe o bancă de piatră, în apropierea unui lac cu apele liniştite, senine şi albastre.

Jos, lângă picioarele ei, un roi de furnici.

Cocorocu, privea armata aceia de insecte mici şi negricioase, care alergau de colo până colo. Era jos, o sumedenie de coji de nucă, fărâmituri de pâine, făşii de frunze, bobiţe de nisip, petale de crini; şi toată lumea aceia de furnici, le căra, le târa una după alta, într'o gropiţă adâncă de mărimea unei piersice.

Erau aşa de multe, aşa de mici, şi toate, toate, pline de hărnicie şi de curaj. Cocorocu nu mai putea de bucurie!

Un melc trecu obosit şi se opri şi el, o clipă din drum. Se pomeni apoi o şopârlă subţiratecă, verzue, care sări şi ea pe acolo. O barză, şi un pui de urs, mititel, dolofan, veniră mai în urmă.

Toţi priveau cu luare aminte cohorta de furnici care mişuna vioaie

Era printre gângănii, una frumoasă şi zburdalnică, şi o alta mult împodobită şi gravă. Pe cea dintâi o chema Kikiriki, pe cealaltă Bombonel.

De dimineaţă şi până seară cărau fără întrerupere coji de nucă, fărâmituri de tot felul, pe care le ascundeau într'un locuşor îndepărtat, pitit sub nişte frunze mari şi late, se găseau acolo, rupte, şi asvârlite pe pământ.

Kikiriki, are şi ea o poveste de dragoste, duioasă, — dacă vreţi tristă, dacă vreţi veselă.

Un împărat, bătrân şi cocoşat, avea un fiu, craiul Bombonel, care era isteţ la minte, trufaş, viteaz, şi plin de bogăţii.

S'a îndrăgostit de Kikiriki.

Şi Kikiriki, nu l'a iubit, pentrucă ea visa de multă vreme, pe altul, pe cineva care-i plecat, în ţări necunoscute şi îndepărtate, — să-şi caute norocul.

Şi craiul Bombonel, care era învăţat, să i-se plece toţi înainte, şi dorinţele lui să fie foate curând îndeplinite, — se supără gozav.

Intâi se gândi că e bine s'o ieie cu binele. Ii va şopti cuvinte frumoase de dragoste, îi va făgădui cercei, şi brăţări de aur, îi va da briliante, diamante, rubine, şi aur, munţi întregi de aur.

Dădu ordin s'o caute şi s'o găsească.

Şi nu după multă căutare, supuşii craiului aduseseră, în sala mare, a palatului, unde era tronul, pe Kikiriki. Se aprinseseră luminile, şi în toată sala acoperită de trandafiri albi şi de covoare, de frunze verzi şi mici, plutiau parfumuri, şi din vase de argint, fumul de tămâie stropită cu mirodenii, se înălţa leneş în spirale.

Craiul se gândi că ar fi bine să rămâie doar ei doi. Şi goni pe toţi oştenii, şi sfetnicii cari erau în preajma lui.

Se apropie de ea şi căută s'o mângâie. Dar Kikiriki, se smulse din braţele lui şi voi să fugă. Uşile erau încuiate. Şi craiul Bombonel, întărâtat de îndărjirea şi nesupunerea unei fete pe care o credea ca multe altele, dădu poruncă s'o arunce în temniţă, şi dacă până în trei zile, nu se va supune lui, să fie omorâtă.

Kikiriki, se gândea la acela, care cine ştie unde rătăceşte fără să bănuiască ceva rău. Şi plângea mereu. La ce-i foloseşte bogăţiile craiului, când nu poate să-l iubească?

Şi cu gândul la iubitul ei, sărac, dar plin de nădejdi, muri în zorii unei zile, mohorâte, cu cerul nouros şi cenuşiu.

* * *

Craiul Bombonel, o iubise mult pe Kikiriki. După moartea ei, rătăcea mereu, prin grădinile palatului, trist şi îngândurat.

Nimic şi nimeni nu-l mai înveselea.

Şi într'o noapte, de dorul lui Kikiriki, se asvârli într'un lac şi se înecă.

Kikiriki şi Bombonel, când s'au întâlnit în ceruri, Dumnezeu i-a împăcat, i-a prefăcut în furnici şi i-a trimes pe pământ unde s'au iubit şi se iubesc şi acum.

CLAUDIU ILARION

Din articolele şi cuvântările lui Theodor Rosetti

...Căutătura retrospectivă asupra drumului făcut ne lasă nesatisfăcuţi şi, în locul sentimentului de mulţumire liniştită, care e resplata oricării activităţi roditoare, ne cuprinde înspre apusul vieţii ca o jale, ca un sentiment că nu toate le-am schimbat în bine, că nu în toate transmitem intact şi sporit generaţiunii ce ne urmează, patrimoniul ce l-am primit dela generaţiunea trecută.

Acest sentiment nu e datorit, cum s'ar putea crede, vârstei mai înaintate la care am ajuns şi care ne-ar face să vedem lucrurile mai negre de cum sunt; el este împărtăşit şi de generaţiunea ce ne urmează, căreia i-l transmitem ca o moştenire puţin plăcută şi poate chiar primejdioasă. El trebue dar să aibă un motiv real. Trebue ca, între starea trecută şi cea de astăzi, să existe deosebiri cari să nu fie toate în favoarea prezentului; trebue ca drumul pe care am apucat să fi fost de multe ori greşit, pentruca rezultatul final al atâtor sforţări individuale să fie dezilusiunea generală care ne cuprinde.

Şi greşelile făcute nu sunt prea greu de găsit. Mai întâi nepotrivirea adâncă a formelor nouă, în care am îmbrăcat viaţa noastră, cu realitatea lucrurilor, apoi disproporţia între scopuri şi mijloace, între aspiraţiuni şi puteri.

***

Am văzut în aceşti douăzeci şi cinci de ani schimbându-se de cinci ori numai constituţia ţării, adică legea ei fundamentală, fără a vorbi de celălte legi, a căror modificare anuală, ba câte odată chiar lunară, pricinueşte desnădăjduirea celor chemaţi a le pune în lucrare. Nu e dar de mirat că o mare parte din acest material legislativ a trecut la stare de maculatură până a nu fi cunoscut nici chiar de acei cari l'au făcut, dacă prin cunoştinţă înţelegem ştirea de esenţă, nu numai de existenţa unui lucru.

***

Voind a ne asimila, cu o singură lovitură şi fără muncă, cu popoarele a căror cultură e rezultatul unei lupte şi unei munci

***

seculare, am isbutit numai a produce caricatura unei civilizaţiuni

Pe tărâmul social ca şi pe cel politic, am fost mai dibaci întru a distruge cele vechi, decât întru a le înlocui prin instituţiuni nouă şi trainice.

Scepticismul la noi*)

de Teodor Rosetti

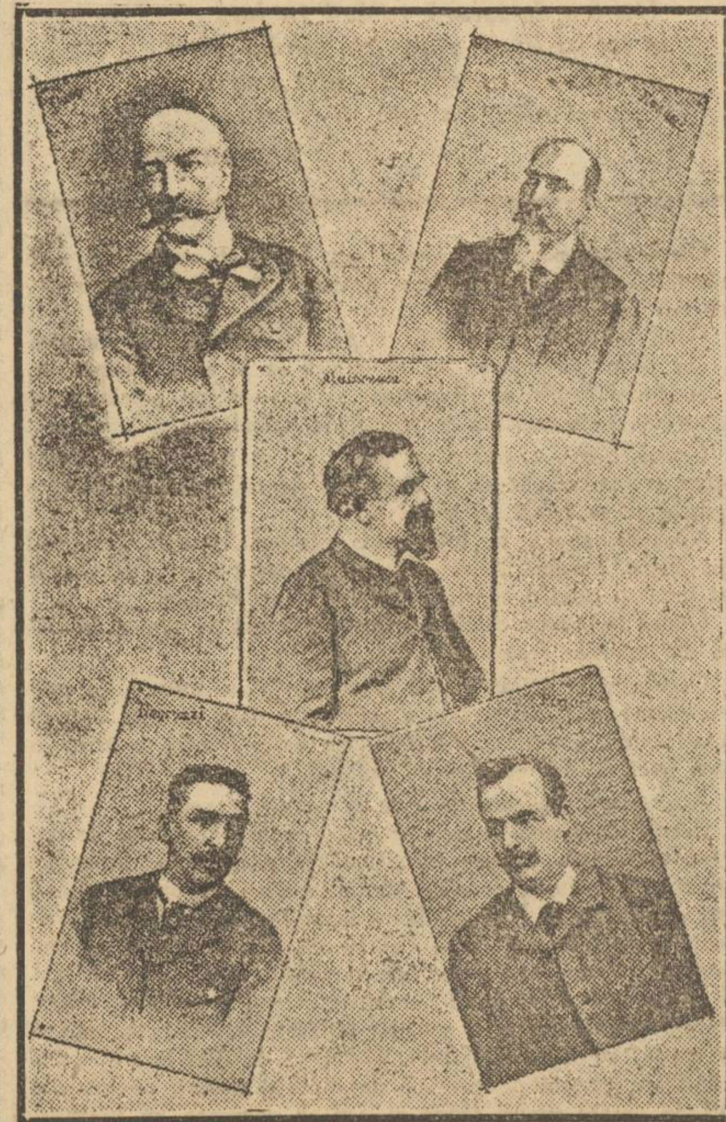
Multe flori sînt, dar puţine
Rod în lume o să poarte
Toate bat la poarta vieţii,
Dar se scutur multe moarte.
M. EMINESCU

Unul din fenomenele cele mai întristătoare ale dezvoltării noastre intelectuale, este un fel de scepticizm uşor şi superficial care, lăţindu-se din ce în ce, cuprinde tot straturi mai adînci ale societăţii noastre. Prea leneşi pentru a se putea supune cugetării proprii, prea uşori pentru a pătrunde sub vălul înşelător al aparenţei, la adâncimile sufleteşti de unde numai izvorăsc gîndurile roditoare, cei mulţi se dedau la critica faptelor şi a gîndurilor altora, înainte de a fi făcut sau gîndit ei înşişi ceva. Ce mirare că judecata lor are atît de puţină greutate în cît se deszic pe fiecare zi. Sclavi orbi ai succesului, dar sclavi turbulenţi şi nerăbdători, îi vedem schimbîndu-şi privirile şi părerile şi legăturile sociale şi sufleteşti cu o uşurinţă care dovedeşte cît de puţin temei au unele, cît de puţină rădăcină celelalte. Prin saloane şi cafenele fac şi desfac astăzi trebile ţării, mîine pînă şi viaţa cea mai intimă şi simţirile sau relaţiunile cele mai sacre ale oricui. Fără răutate adîncă, dar fără milă, ei dărîmă totul în jocul lor, şi surprinşi de a se găsi tot atît de jos precum erau la început, reîncep pe fiecare zi opera lor cu aceiaşi stăruinţă şi de multe ori cu aceiaşi izbîndă.

Ori ce direcţiune a spiritului care tinde a deveni generală, are o cauză adîncă şi fie ea bună fie rea, cauza ei merită toată băgarea de seamă a acelora care se gîndesc la dezvoltarea societăţii în care trăesc. Viaţa intelectuală a acesteia, ca şi aceea a individului, este cu toate incoherenţele şi contrazicerile aparente, un şir logic, în care cele de astăzi produc fireşte pe cele de mîine, în care după frumoasele cuvinte ale poetului, o mişcare provoacă ca în războiul de ţesut mii de legături. De aici datoria de fi cu mare luare aminte la aceste direcţiuni simptomatice.

Scepticizmul societăţii noastre actuale este efectul firesc al prea repedei dezvoltări prin care a trecut ţara noastră. Silită de-a ajunge popoarele civilizate în rîndul cărora rîvnea să intre în scurt timp, şi avînd deci a percurge într'o generaţiune fazele de dezvoltare pe care alte societăţi le-au percurs în secule generaţiunea care a întemeiat de 50 de ani încoace noua stare de lucruri la noi, a găsit în toate aşezămintele şi obiceiurile străvechi, o piedică, care trebuia înlăturată cu ori ce preţ. Timpul scurt ce-i era dat şi lipsa de pregătire îndestulătoare pentru o operă de reformă atît de însemnată a silit-o să procedă, nu cu creaţiuni proprii, rezultatul gîndirii conştiinţioase şi al experienţei îndelungate a lucrurilor, ci cu imitări sau copieri a unor aşezăminte şi moravuri născute în alte medii sociale şi care aveau acolo rădăcini ce lipseau la noi. Răsturnarea aceasta obştească a tuturor bazelor sociale, a trebuit să aibă de rezultat declasarea tuturor agenţilor sociali. Funcţionarea acestor agenţi sau a încetat de tot, sau a devenit nesigură şi schimbătoare în efectele ei, din cauza slabului temei pe care-l aveau încă formaţiunile noi. La această greutate s'a adăugit de la început alta, provenită din lipsa unui personal pregătit în destul pentru noile condiţiuni sociale ce se crease. Spre a umple cadrele statului major intelectual pe cari ţara trebuia să-l dea, mulţi au fost chemaţi pe cari nimic nu-i îndrituia a juca rolul la care împrejurările mai mult de cît destoinicia lor îi împinsese. Din aceşti mulţi chemaţi au rămas dar puţini, foarte puţini aleşi, şi aceştia dispărînd în numărul cel mare, care fără pricepere şi mai totdeauna fără caracter ajunsese la cele mai înalte trepte sociale, s'a putut acredita credinţa că reuşita individului în lume nu are nevoe să se întemeieze pe aceste două baze solide ale individualităţii; că ea se poate obţine numai şi numai prin urmărirea îndrăzneaţă a ţelului ce şi-l pune fiecare. Astfel reformele sociale au avut de efect o dezlănţuire nemărginită a individualizmului. De câte ori se slăbesc legăturile sociale, individul simţindu-se desfăcut de piedicele care-l apăsau pînă acum, şi-l conţineau în multe, îşi ia un avînt mai puternic. In lupta zilnică pentru existenţă el se deprinde a se încrede mai mult în propriile sale puteri, a nu cere de cît de la ele măsura aspiraţiilor şi a dorinţelor sale. Fără un frîu care să i se impue din afară, purtarea sa cu semenii săi nu va fi restrînsă de cît prin propria măsură; această măsură lipsea şi trebuia să lipsească ce'or mulţi, întrucît putinţa lor de acţiune nu fusese încercată într'o luptă continuă cu alţi factori sociali, întrucît ei reuşise în viaţă fără merit şi fără trudă. Ei îşi credeau totul permis, pentru că izbutise în toate, şi luînd succesul drept măsură a valorii, ei se socoteau importanţi pentru că izbutise. Dar dacă sîntem indulgenţi pentru noi înşine, nu pierdem pentru aceasta vederea chiară a defectelor şi slăbiciunilor altora, şi de aceia, cu cît individul se socotea în noua societate mai important, cu atît cei lalţi vedeau mai mult slăbiciunile, ridicolele sale; deci sporirea simţului propriu în individ, ne fiind de cît rare ori întemeiată pe ceva, a avut ca efect total necunoaşterea şi a părţilor bune ale unora şi adoraţiunea de sine a fiecăruia a condus la dispreţul şi clevetirea tuturor.

O asemenea stare a spiritelor constitue cînd se înrădăcinează un adevărat pericol social, care ar putea conduce la disoluţiune societatea ce nu ar şti din timp să înfrîngă tendinţa obştească de denigrare dispreţul absolut a toate şi a tuturor. Pe cît critica serioasă, întemeiată pe cercetarea severă şi conştiincioasă este un factor folositor şi chiar neapărat al oricărei propăşiri, pe atît scepticizmul uşor şi superficial este o piedică a aceleiaş propăşiri. Pe cînd cea dintîi înlătură spre binele obştesc lucrurile şi formele care învechindu-se au încetat de a da roadele pe care le poate odinioară, acest din urmă înnăbuşă mişcarea şi gândirea la chiar naşterea lor. Departe de a se asemăna, ca critica sănătoasă, cu vîntul binefăcător care curăţă atmosfera de miazmele de care o umple procesul necontenit al descompunerii vitale şi a pregăti tărîmul formaţiilor şi ideilor noi, scepticizmul de care vorbim se aseamănă cu izul otrăvitor şi greu care apasă fără mişcare pe mlaştina socială, împiedecînd orice dezvoltare organică...

Intemeietorii „Junimii" dela Iaşi
P. P. Carp — Theodor Rosetti
Titu Maiorescu
Iacob Negruzzi — V. Pogor

*) Fragment dintr'un studiu, publicat în „Convorbiri literare", numărul festiv de la 1 Martie 1892.

Legătura de prietenie între Alecsandri şi Theodor Rosetti

Din scrisorile lui Alecsandri către Al. Papadopol-Callimach

Castel Peleş, 29 Octomvrie 1888.

Iubite Alecu, Iţi răspund în grabă, căci factorul aşteaptă la uşă. Regele a plecat azi la Bucureşti şi nu se va întoarce decât Marţi. Eu voi pleca Joi dimineaţa şi mă voi opri două sau trei zile în Capitala nebunilor.

Ai aflat nenorocirea întâmplată la Ruginoasa? Demetre Cuza s'a sinucis! Sermana Doamnă!! O depeşă a lui Theodor Rosetti îmi spune că biata mamă e zdrobită de durere şi de desperare.

Câte drame pe lume, alăture cu caraghioslâcuri zise poiltice! Nu te-ai ales nici deputat, nici senator; cu atâta mai bine.

Te îmbrăţişez, *V. Alecsandri*

Din scrisorile lui Vasile Alecsandri către Paulina Alecsandri

Luni, 16 Mai 1883

Dragă, am sosit cu bine la Bucureşti unde am găsit o căldură cum îmi place. Sânt sănătos şi sper să văd mâni pe Regele; apoi să'mi caut de drum înainte. Ingrijeşte de mata ca să fii voinică, când a fi ca să întreprinzi voiajul.

Iţi trimit cu conductorul cofeturi de tusă şi un şip de doctorii pentru căţei. Ce mai fac bieţii tololonci? Tare mi-i milă de dânşii.

Spune lui Alecu (1), că Teodor Rosetti nu se află în Bucureşti, prin urmare trebue să fie la Goleşti.

Vă doresc pe toţi şi vă doresc sănătate,

V. Alecsandri

Pân'a nu pleca ţi-oi mai scrie odată.

1) „Al. Papadopol-Callimach" (nota lui Chendi şi a Eugeniei Carcalechi).

Păianjenul roşu

de Ion Dragu

Se întâlneau odată în fiecare an, la ospăţul comun. Erau şapte; nu pentru că era un număr cabalistic, ci pentru că aşa se obişnuiseră dela cea dintâi masă: unul mai mult sau mai puţin le-ar fi stricat petrecerea.

Alexandru, cel mai în vârstă dintre ei, poreclit *decanul celor şapte înţelepţi*, era omul legedei prin excelenţă. Găsea prilejul, în orice timp şi în orice împrejurare, să povestească o legendă sau să născocească un paradox asupra lucrurilor de cari era vorba. Petre era împărţit între o iubire care pleca şi alta care venea. George îşi ducea viaţa printre ruine. Virgil nu credea decât în Dumnezeu. Ştefan avea ceva din spiritul batjocoritor al lui Democrit. Paul aştepta cu nerăbdare o moştenire mare. Iar Luca, după o viaţă de nebunie, se făcuse de o înţelepciune care îngrozea pe cei cari îl cunoşteau. Voise mai întâi să se sinucidă fiindcă nu avea bani; acum se pregătea să se joace din nou cu revolverul fiindcă făcuse prea mulţi.

Judecau cu glas tare toate faptele şi nu dădeau voie opiniunei publice să se aşeze la masa lor; aveau, fiecare dintre ei, prea multă personalitate, ca să poată primi decretele restului muritorilor. Aduceau numai ştiri inedite: spuneau o poveste, descriau un caracter, se luptau în spirit unii cu alţii. Vorbeau de ale politicei, artelor şi literaturei, judecau fără apel oameni şi lucruri. Erau firi originale şi tinereşti, care aveau groază de frazele gata făcute, ca de nişte haine vechi purtate de toată lumea. Intrunirea lor nu era un birou oficial de spirit şi nu se făcea în ea nici cetiri academice. Predomnea mai mult o curiozitate, curiozitatea lumei văzute şi aceea a lumei nevăzute. Se îmbarcau ades pentru viaţa viitoare, dar naufragiau de cele mai multe ori în drum cu teoriile meditative ale religiunilor şi filozofiilor; aceasta nu-i împiedica să se îmbarce din nou a doua zi cu setea de a şti soarta sufletului.

Se interesau de toate şi de tot. Ca şi „dracul şchiop" desvăluiau toate casele ca să vadă ce-i înăuntru; zmulgeau toate inimile ca să le diseco. Nu dispreţuiau nimic în această căutare a adevărului, mergeau până în fundul tuturor lucrurilor, al prostiei unora şi al spiritului altora. Şi fruntea nici unuia nu se întuneca în faţa muncei acesteia de analiză. O făceau veseli ca şi mediciniştii cari stau cu un trandafir între dinţi în faţa unui cadavru.

In toţi anii, fiecare îşi aducea povestea sa care arunca o lumină nouă asupra lumei acesteia. Fiecare din cei şapte avea şapte pahare în faţa lui. Fiecare era silit să aibă de şapte ori spirit. —

După ce-şi muiă de şapte ori buzele în aurul şi purpura vinurilor, „decanul celor şapte" declară că abrogă legile lui Solon împotriva beţiei şi regimul sec al fratelui Ionathan. De aci fu punctul de plecare al unui „steeple-chasse" filozofic. Vorbiră lucruri frumoase şi urîte, de spirit şi paradoxale. Era adevărul înainte de timp, arătându-se sub mască de carnaval.

— Luaţi seama, zise Ştefan. Teofrast pe care îl prezint eu aici a zis că-i mai bine să te încrezi într'un cal fără hăţuri decât într'un filozof fără frâu.

— Domnilor, zise Alexandru, să nu risipim ştofa asta preţioasă pe care o numim timp.

— Ah, replică Ştefan, dac'aşi şti unde se vinde ştofa asta cum m'aşi mai duce s'o cumpăr!

— Dacă timpul e preţios să ne grăbim să ne descărcăm sufletele, adăogă Paul.

— Tu nu ai dreptul să vorbeşti, îi zise Petre, căci ţi-ai pierdut filozofia.

— Eu! ba cred că am mai multă ca voi. Chilon a zis: „Piatra de încercare serveşte ca să încercăm aurul", şi eu zic că aurul e o piatră de încercare ca să încercăm pe oameni.

Desi era vorba unui bogat, era totuşi vorba unui înţelept.

— Dragul meu, zise Virgil către Luca care sta posomorît cu ochii aţintiţi asupra cuţitului pe care îl ţinea între degete, ne-ai adus de data aceasta o mutră cam lugubră. Fii mai vesel, ce naiba!.. De ce mă priveşti mirat?

— M'aşi mira dacă m'aşi mai putea mira încă, zise Luca cu amărăciune.

Un hohot de râs general îi întâmpină spusele.

— Nu-ţi prieşte singurătatea? Atunci ia-ţi o drăguţă, zise Ştefan.

— Desigur, adăogă Petre, suferinţa în doi e şi ea o voluptate.

— Nu eşti niciodată singur când iei cu tine amintirea, complectă Virgil.

— Dacă Werther ar fi fost crescut la şcoala noastră, zise George, în loc de moarte ar fi luat iubirea.

— Trebue să fii stăpân pe tine însuţi, pe patimile tale ca să nu verşi apă în vinul curat al vieţii, exclamă Virgil.

— Cine vorbeşte să pună apă în vin? mormăi Paul visător. Să-l ia naiba pe cel care a făptuit cel dintâi botezul acesta ruşinos.

— Pliniu zice că a fost Staphylus, răspunse Ştefan, ceea ce nu era demn de numele lui. Ateneu afirmă că a fost Amphictyon. Să fie blestemaţi amândoi.

Toţi îşi ridicară paharele.

In clipa aceea cineva bătu în uşă. „..de a ..n-ţelepţi" îşi opri paharul la jumătatea drumului.

— Nu deschideţi, zise el.

— Dece? strigară toţi în cor.

— Dece? Ascultaţi numai legenda aceasta italiană: „La începutul lumei, Dumnezeu privi pe pământ. Ningea. Incetul cu încetul, el deosebi un punct negru: era un om care îşi ridica mâinele către cer ca să ia pe Dumnezeu ca martor al nenorocilor omenirei.

— O, Doamne! zise el, nu te-ai îngrozit la vederea pustiirilor noastre, războiul, lepra, foametea, neantul?

— Ei bine! zise Dumnezeu, mângâie-te, o să fac sufletul nemuritor.

Omul nu fu mângâiat.

— O, Doamne! nu-i de ajuns că ne-ai mai lăsat doar speranţa în Dumnezeu. De ce să ne faci să suferim mii de dureri înainte de mormânt?

— Cum! zise Dumnezeu, n'aveţi oare moartea ca să vă mângâiaţi de viaţă? Fie! O să vă trimet o nouă divinitate: Iubirea! Dar te înştiinţez că iubirea-i oarbă ca şi moartea; şi ca şi moartea, în ziua când iubirea va bate la uşa voastră, va fi pe neaşteptate. Astfel, în zadar le vei chema pe amândouă, căci nu vor veni, dar vor fi întotdeauna în drumul tău.

„Din ziua aceea, orice bătaie la uşa noastră e o lovituăr a iubirii; sau a morţii. Şi de când ştiu legenda aceasta, de atunci mă feresc să deschid eu uşa cel dintâi. Nu deschideţi!

— Intră! strigă George.

Uşa rămase închisă. Luca se sculă, cu buzele destinse de un surâs îngheţat, cu ochii închişi. Se apropie de uşă şi o deschise. In clipa aceea, un geamăt ce părea că se zbate în horcăeli îi sfâşie buzele, un fior puternic îi zgudui trupul şi căzu rezimat de uşa care se închise.

Faţa-i părea descompusă de un delir înfiorător, într'o negrăită topire a tuturor puterilor. Stătu câtva timp nemişcat, apoi ridică pleoapele şi privi ochii prietenilor aţintiţi asupra lui într'o întrebare curioasă şi înspăimântaţi parcă de ceeace vor afla.

— *Păianjenul roşu!* murmură el cu un glas slab ca o răsuflare.

Se uită de jur împrejur cu teamă, se ridică în picioare, şi, ducându-se şovăitor la masă, luă o solniţă şi risipi sarea pe scânduri.

— Dar ce e, Luca, zise Alexandru, care-l privea cu o mirare crescândă.

Luca se duse de-şi rezemă fruntea de geamul ferestrii, privi puţin întunericul de afară, fără ca să vadă nimic, şi se întoarse spre ei!

— Voi ştiţi, începu el, cât îmi plac de mult ceasurile acelea din noapte, când vântul se ridică şi scutură cu putere ferestrele. O adevărată furtună plânge sub uşi, se scoboară prin sobă în tângueli sfâşietoare, şi totuşi simt atunci în mine o linişte mare care nu-i făcută numai din bucuria oarecum egoistă de a fi adăpostit, ci şi din seninătatea unor cântece reluate în mintea mea, dulci şi frământătoare, în somnolenţa care cade greoaie şi-mi închide ochii încă orbiţi de lumina zilei. Simt atunci ca un fel de înnămolire, care deşi nu vrea să ia decât sufletul, îmi pare mie că îmi atinge în acelaş timp şi-mi mângâie trupul: sărut duios fără buze tremurătoare, strângere caldă fără dulcea înlănţuire a braţelor...

„Intr'o seară de acestea, cugetam cu ochii aţintiţi asupra unei statuete depe o etajeră. Era un Narcis cu un cap drăguţ, cu bucle presărate de frunze încărcate de boabe mici rotunde ca nişte perle. Capul lui uşuratec se apleca spre mine, gura-i schiţa un surâs răutăcios, şi ochii lui mari fără pupile îl făceau să samene cu o mască de comedie antică nespus de graţioasă şi cochetă.

„Mi se păru că zăresc pe gura-i mică o pată roşie, roşie ca o picătură de sânge. Intinsei mâna şi luai statueta. Pata era un păianjen mic, înţepenit într'o ciudată nemişcare în deschizătura buzelor de marmoră. Il atinsei cu degetul: căzu pe masă. Pusei o bucată de hârtie albă peste el şi apăsai cu un fel de satisfacţie bolnăvicioasă. Auzi-i un pârâit slab şi o pată roşiatecă se întinse pe albul hârtiei. Trecu câtva timp; voiam să mă culc. Ridicai ochii spre statuetă şi, *în acelaş loc*, zării o altă pată roşie ca un rubin feeric, ca o chintesenţă de incendii şi lumini. Mă apropiai uimit. Simţeam că respir ciudatul parfum a ceva necunoscut, simţeam în jurul meu o atmosferă pătrunzătoare, cuprinsă de nu ştiu ce fatalism. Mi se păru că pata aceea creşte, se înflăcărează, străluceşte puternic ca o carne purpurie şi catifelată. M'am repezit, am sfărâmat bustul şi l'am călcat în picioare.

„M'am culcat apoi, fără a mă putea apăra de o tristeţe senzuală, chinuitoare şi totuşi încă destul de dulce spre a fi putut să urce până sub pleoapele mele slăbiciunea ruşinoasă a lacrămilor.

„O, mă băieţi, de-aţi putea voi cunoaşte starea aceea neînţeleasă de somn şi totuşi de luciditate ce părea că mă ţine fâlfâind, atârnat deasupra unui hău fără hotar! Simţeam că pierdusem legăturile cu umbra nopţii reale şi totuşi vedeam fitilul plutind uşor pe untdelemn şi plimbându-şi flacăra paşnică în jurul păhărelului de cristal al candelii. Bâlbâiam fraze dezordonate. Simţeam cum *păianjenul roşu* mi se urcă pe picioare; aveam senzaţia corpului lui păros şi moale, îi vedeam faţa solzoasă ca a unei caracatiţe, cu nişte ochi enormi şi fosforescenţi, cu picioarele frecându-se greoaie de corpul moale, cu un zgomot de cârpe ude care mă înfioară. Ochii mi se deschideau nemăsuraţi, se lărgeau ca nişte abise; gura mi se strâmba de groază. Vream să strig şi nu puteam. Un suflu răguşit scăpa printre buzele mele; dinţii îmi clănţăneau. Şi *păianjenul roşu* alerga pe pat, pe mâinele şi pe pieptul meu, *păianjenul roşu* care mă lua şi căruia nu vream să mă dau...

„O lovitură puternică în uşă, ca cea de adineaori, mă deşteptă. Mă ridicai în pat şi zisei: Intră! Dar glasului meu îi răspunse o tăcere largă, nesfârşită, aşa cum n'am înţeles-o nicăieri aiurea. Am luat o lumânare în mână şi m'am îndreptat spre uşă. In clipa când treceam prin faţa oglinzii, îmi văzui în ea chipul repetat la infinit. Eram alb şi nemişcat ca o fantomă sub care ţi-e frică parcă să nu ghiceşti putreziciunile negre şi nemişcătoare.

— „Doamne!!" murmurai şi închisei ochii înfioraţi. Când i-am redeschis, în locul imaginelor pe care mi le arătau cele două oglinzi, mă văzui mort, târând după mine un giulgiu, cu o pată roşie de sânge pe piept. Ei bine, nu, nu era o pată de sânge, ci *păianjenul roşu* care se înfipsese în piept şi îmi sugea viaţa cu fiecare picătură de sânge. Simţeam mirosul lumânărei stinse, căzută pe covor, şi a cărei feştilă, roşie încă, se lungea în fumuri trăgănate amestecate cu mirosul de mort ce părea că ese din cearşafurile albe. Când mi-am venit în fire, am deschis uşa: nu era nimeni.

„De aceea, împins de ceva mai tare ca voinţa mea, m'am îndreptat adineaori spre uşă. Şi de ce? Ca să văd cum în întunerecul sălii se prăbuşesc deodată valuri de lumină, dar de o lumină inertă, moartă, care zgâria cu ghiare de aur muiat în sânge silueta păianjenului roşu. Şi în uşorii aburi albaştrii cari tremurau în deschizătura uşii, vedeam picioarele lui monstruase mişcându-se nehotărîte.

„Mi-a revenit în clipa aceasta imaginea spectrală a nopţii aceleia grozave, târând în urma paşilor săi tăcuţi, linţoliu neputincios de a cuprinde spaima ei, când ceasurile bat în aerul potolit şi strivesc tăcerea cu glasul lor neîmblânzit...

„Aşi vrea să cuget altfel şi nu pot, căci gândul îmi rătăceşte totdeauna la atâtea lucruri zdrobitoare în care recad în fiecare clipită, în saltul dureros dela vis la realitate.

„Şi înţeleg de ce o bătaie la uşă poate fi, după cum spune legenda, o lovitură a morţii când nu mai poate fi a iubirii"......

Când Luca a fost găsit mort în patul lui puţine zile după aceia, medicii n'au putut găsi pricina morţii; dar cei şase prieteni ai lui o ştiau prea bine.

Femee şi Pisică

(Din Verlaine)

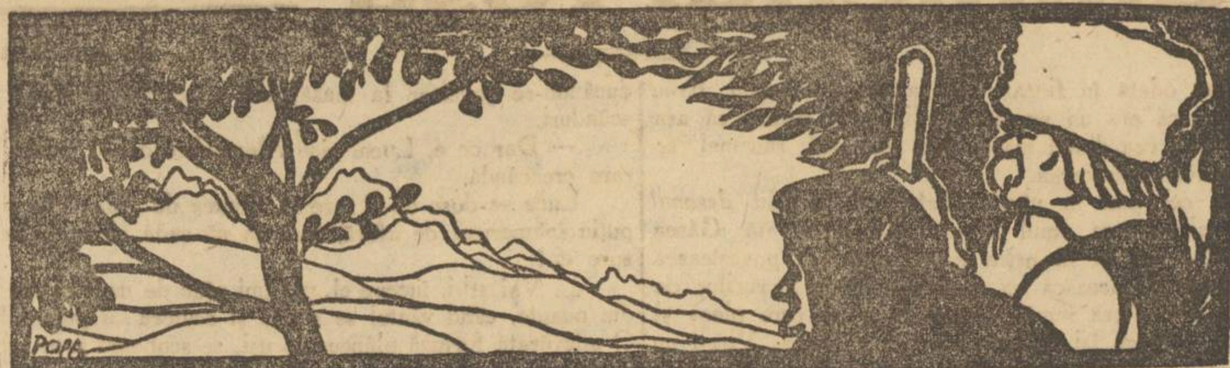
S'au pus la joc ea şi pisica
Şi-mi este drag s'admir pe rând
Mânuţa albă, laba albă,
In umbra serii petrecând

Ea şi-a ascuns, — o, scelerata!
Sub mânicuţe de arnici
Omorâtoarele ei unghii,
Mai ascuţite ca un brici.

Cea laltă pare sfântă, iară:
Şi ea şi-ascunde cruda ghiară!
Dar toate astea sunt un van...

Şi prin iatac, unde sonor
Răsună-un ras aerian,
Văd: patru puncte de fosfor.

Const. Z. Buzdugan

POVESTIRI PENTU TINERET

Moştenirea împărăţiei

de Vasilica Maziiu

A fost odată, că dacă n'ar fi, noi n'am povesti, a fost un ...părat şi o împărăteasă, ce domneau peste o ţară mare şi puternică.

Pe împăratul acela îl chema Verde-împărat şi locuia într'un palat frumos şi înconjurat de o curte numeroasă.

Lângă palat se întindea o pădure mare şi bătrână, unde adesea mergea împăratul la vânătoare, iar împărăteasa să culeagă flori cari înfloreau în fel de fel de culori şi la care ea ţinea mult de tot. In mijlocul pădurii, era un castel de vânătoare. Lângă el se ridica o căsuţă în care locuia pădurarul.

Palatul şi castelul împăratului erau mari, iar căsuţa pădurarului era mică: însă pădurarul trăia în căsuţa lui, mai fericit decât împăratul ce sta în palat. El avea o nevastă bună şi harnică şi un copil foarte cuminte şi drăgălaş, încât cine-l vedea, nu putea să-şi mai ia ochii dela el de drag.

Impăraţii erau foarte trişti că n'aveau şi ei copii. Şi când au văzut copilaşul pădurarului, *şi* împăratul *şi* împărăteasa, nu se mai săturau de dragul lui privindu-l. Plăcându-le aşa de mult, au rugat pe om să li-l dea lor de crescut. Omul nu prea se îndura, dar se gândi că e împăratul acela ce i-l cere, şi ca să nu-i mănânce norocul copilului, l'a dat, dar cu rugămintea să-i lase lot pe ei să-l crească.

Impăratul primi dar cu învoirea să nu spună copilului că ii sunt părinţii lui, căci copilul era numai de doi anişori.

Oamenii încuviinţară aceasta, deşi cu durere, dar numai copilul să aibă noroc, şi amândoi, nevastă şi bărbat, fură ridicaţi în ranguri mari şi puşi în serviciul copilului.

Acum, împărăteasa era foarte mulţumită şi toată ziua se juca cu copilul, îl alinta şi nu ştia ce să-i mai facă. S'ar fi făcut copilul răsgâiat, dacă n'ar fi fost mamă-sa şi tatăl său, cari deşi oameni de rând, dar ştiau că prea multă răsfăţare, nu făcea bine, şi vegheau de aproape la creşterea lui, învăţându-l ce e bine şi ce e rău.

Dar nu trecu mult şi iată că şi mărita împărăteasă purcese însărcinată şi peste nouă luni, făcu un crai frumos, să se ia la întrecere cu celălalt, şi îi puse numele de Fărăvoe.

Numai decât, o curte mare îi făcu, punând în serviciul lui nenumăraţi slujitori şi slujitoare, tot din boerime aleşi, pe sprânceană, şi cari n'aveau alta de făcut decât să-l resfeţe cât mai mult şi să-i arate lucrurile pe dos de cum erau.

Impărăteasa şi împăratul, deşi aveau acum copil, ei nu uitară pe Voiebună, aşa îl chema pe cel de crescut, şi-l iubeau aproape deopotrivă cu al lor.

Şi creşteau copiii, creşteau ca din apă.

Ca să fie copiii lui şi mari cărturari, împăratul le puse tot felul de dascăli să-i înveţe. Dar pe când Voebună ce fusese crescut fără alintări de părinţii lui, cari supravegheau chiar şi pe dascăli, învăţa cu sârguinţă, iubea cartea şi simţea o plăcere învăţând şi, de ce învăţa, tot mai mult vrea să înveţe, Fărăvoe nu iubea cartea, nu învăţa mai nimic şi privea dispreţuitor pe dascălii ce îi stau în genunchi când făcea lecţiile, supunându-se, ei, lui.

Intr'o zi, pe când amândoi copiii stau într'un balcon al palatului şi priveau cum trecea oastea prin faţa lor, un slujitor le zise: „Vedeţi Voi, măriţi crai, această mulţime de oştire şi de lume? Voi sunteţi stăpânii lor şi în sângele lor puteţi înota până la gât. Cu cât mai mult veţi înota în acest sânge murdar de norod, cu atât coroana voastră va străluci mai mult şi voi veţi fi mai puternici".

Craiul Fărăvoe râse vesel şi găsi foarte bun sfatul, dar Voebună rămase pe gânduri, privind mulţimea de norod ce le sta la picioare.

Atunci, pădurăriţa, care era alături, le zise: „Nu ascultaţi la această gură ce vă îndreaptă pe un drum greşit şi rău, stăpânii mei. Nu acest norod este născut pentru *voi*, ci voi v'aţi născut pentru *el*. Voi sunteţi cei întâi slujitori ai lui şi cea mai mare a voastră datorie este să-l apăraţi, să înlăturaţi vărsările de sânge ce vă pătează strălucirea, nu v'o măreşte. Strălucirea lui, străluceşte în coroana voastră. Apărându-l şi slujindu-l vă faceţi datoria, căci *datori* sunteţi faţă de acest norod ce vă dă mărirea şi sudoarea lui.

— „Cum îndrăzneşti să ne vorbeşti nouă astfel, slujitoare neruşinată?" zise craiul Fărăvoe. Voi da poruncă să te spânzure ca să-ţi arăt a cui este mărirea. Şi zicând acestea, craiul vru s'o lovească, dar, Voebună care iubea mult pe mama lui, fără să ştie că îi este mamă, se aşeză între ei.

— Frate Fărăvoe, zise el, femeia aceasta are dreptate şi tu n'ai s'o atingi decât trecând peste mine.

Fărăvoe se făcu roşu de mânie şi alergă la împărat, căruia după ce îi istorisi întâmplarea ceru să-l pedepsească pe fratesău mai mare, nefiind ertat, ca el, fecior de împărat să ia apărarea unui slujitor faţă de un crai.

Impăratul chemă pe cei doi fii la judecată şi craiul Voebună intră în sala tronului, cu fruntea sus, cu faţa senină şi cu un pas mândru, dar măsurat. Se închină adânc în faţa împăratului şi luă loc lângă frate-său de cruce ce sta în faţa tronului, aprins şi fără astâmpăr.

— „De ce, Voebună", întrebă împăratul cu blândeţe, „ai luat apărarea unei slujitoare care a ocărât pe craiul Fărăvoe?"

— Nu ştiu să fi ocărât cineva pe măritul meu frate, răspunse el cu cumpătare. Şi, dacă am luat apărarea slujitoarei mele, am luat-o pentru că am găsit că femeia are dreptate, că sfatul ei e bun şi pornit din adevărată credinţă şi dragoste pentru Măria-Ta şi pentru noi. Am oprit pe fratele meu de a-şi nedreptăţi un prieten, căci prieten ne este slujitorul ce ne arată fără frică adevărul.

— Prieten, râse Fărăvoe. Prieten, o slujnică ce'ndrăzneşte să-mi spună că eu sunt slujitorul, şi poporul acesta murdar, stăpânul?

— Ce zici, Voebună, întrebă împăratul.

— Eu zic, înălţate împărate, că-mi pare rău că trebuie să fiu de altă părere decât craiul Fărăvoe şi să văd adevărul în spusa femeii. Şi mai văd în a fi slujitorul norodului, cea mai mare cinste, la care un om se poate ridica.

Impăratul întristat că asemenea gânduri frumoase nu le are copilul lui ci cel de crescut, al pădurarului, fu foarte mâhnit, dar lăudă pe Voebună şi după ce mustră pe Fărăvoe, îi spuse să asculte şi să urmeze poveţele drepte ale fratelui mai mare şi ale slujitorilor cinstiţi.

Craiul Fărăvoe se făcea din zi în zi tot mai rău şi mai nemilos. Nu numai cu oamenii dar şi cu animalele se purta el rău. Aşa într'o zi pe când era la vânătoare cu Voebună, o căprioară, în fuga ei de vânători, ajunse la el şi căzând în genunchi îi ceru sprijin cu privirea ochilor ei speriaţi. Dar craiul, îi dădu un picior şi vru s'o ochiască. Atunci Voebună îl opri şi apucându-l de mână îi zise: „Căprioara a cerut la tine scăpare. Ţi-a cerut-o, n'ai dreptul să te porţi aşa cu ea", — şi zicând acestea luă căprioara ce îl urmă blândă ca un miel. Dar Fărăvoe îi zise: „Frate Voebună, de te pui mereu în calea mea, îmi vei plăti-o".

Căprioara trăia acum în grădina palatului şi când vedea pe Voebună, împăratul sau împărăteasa, ea le sărea înainte bucuroasă, iar când vedea pe Fărăvoe, fugea de el. Din pricina asta nici dânsul n'o putea suferi şi nu ştia cum să-i facă de petrecanie.

In timpul acesta, împăratul vedea cu durere apucăturile copilului lui adevărat şi cu toate că vrea să-i lase lui împărăţia, cum s'ar fi şi cuvenit, dar iubindu-şi poporul mai mult ca orice, îşi călcă pe inima lui de părinte şi se hotărî să aleagă între amândoi.

Adună pe curteni şi făcându-le cunoscută dorinţa lui, chemă pe amândoi craii.

Intră întâi Fărăvoe, îngânfat, uitându-se de sus la curteni şi strălucind în armătura lui de aur.

Intră apoi Voebună, ce din firea lui, dădea în totdeauna întâetate fratelui mai mic, căci ei nu ştiau că nu sunt fraţi. Armătura lui era de oţel, şi ţinuta simplă.

El se închină adânc în faţa împăratului, răspunse la urarea de „bun-sosit" a curţii şi-şi luă locul arătat.

— Iubiţii mei copii, şi curtenii mei, zise împăratul, fiind bătrân şi venind timpul să orânduesc moştenirea împărăţiei mele, am hotărît ca aceluia dintre feciorii mei care într'un an va face isprăvile cele mai bune, să o las. Pentru aceasta, veţi pleca în lume, copiii mei, iar peste un an vă veţi întoarce şi îmi veţi povesti ce aţi făcut.

Timp de trei zile se pregătiră cele de plecare, iar a treia zi, porniră amândoi la drum. Craiul Fărăvoe apucă la apus iar Voebună, la răsărit.

Merse Fărăvoe ce merse şi când să treacă peste o apă mare iată că o balenă îi ese înainte şi când Fărăvoe, speriat, vru să fugă, balena îl înghiţi cu armătura lui de aur cu tot.

Merse şi Voebună ce merse până ce dădu şi el de o apă mare şi când să treacă, iată că balena îi ese şi lui în cale şi când căscă gura să-l înghită, Voebună îi aruncă o cange şi ca fulgerul o scoase la mal.

— Voebună, nu mă omorî zise ea, lasă-mă căci am înghiţit pe fratele tău de care te-am scăpat astfel, şi împărăţia îţi va rămâne ţie.

— Dă-mi pe fratele meu, zise craiul, şi-ţi voi da drumul.

Atunci balena vărsă pe Fărăvoe, apoi se afundă slobodă în apă. Dar Fărăvoe, în loc să mulţumească fratelui său, îl privi cu ură şi-şi jură să-l piardă ca acesta să nu-i ia astfel tronul.

Porniră apoi amândoi la drum şi merseră ce merseră până nemeriră într'un pustiu. Arşiţa era mare şi ei de zile întregi, mergeau fără să fi băut un strop de apă. Dar când le era mai sete, dădură peste o fântână adâncă. Se înţeleseră ca Fărăvoe să ţină frânghia iar celălalt să se scoboare să ia apă.

Făcură astfel şi după-ce Voebună aduse un rând de apă, se scoborâ din nou să mai ia să aibă la drum. Dar fratele său tăie frânghia, apoi porni vesel la drum, sigur că el va moşteni acum împărăţia, şi merse până ce dădu de ţara piticilor.

Piticii îl primiră bucuroşi, dar el strivi pe unii dintr'înşii sub picioare zicându-le „arătări". Ceilalţi îl înconjură din toate părţile, îl legară burduf şi pironindu-l de o stâncă, îl dădură pradă unei vipere ce-i sugea sângele în fiecare zi.

Dar ce se întâmplă lui Voebună? Acesta când a văzut ce i-a făcut frate-său, încercă să se agaţe de ghizdele, dar pereţii erau drepţi şi lunecoşi.

Tot timpul însă, cât merseră ei, un nor plutise pe deasupră-le, urmărindu-i.

Atunci norul începu să plouă cu găleata, şi craiul care ştia să înoate, se ridică mai sus cu apa ce sporea, până ce ajunse la gura puţului. Când isbuti să iasă încetă şi ploaea.

Se uită el peste tot dar nu văzu pe fratele său. Porni atunci din nou la drum, şi merse ce merse până dădu şi el de ţara piticilor. Dar piticii se ascunseră prin case, căci un balaur dăduse năvală în ţara lor, mâncând pe cine găsia. Când el ajunse, tocmai balaurul se întinsese la soare şi se juca în labe cu un omuleţ ce purta haină aurită şi pe cap o coroană de nestimate. Era chiar regele acelei ţări, ce căzuse în ghiarele balaurului.

Voebună, repezindu-se, smulse pe rege fără veste, din ghiarele balaurului, apoi sărind repede înapoi, îl depuse pe nisip şi se luă la luptă cu balaurul. Şi se luptă până ajunse sângele la brâu, când ultimul cap de balaur căzu. In acest timp regele fugise la palatul lui şi dând de veste norodului, cu toţii eşiră craiului înainte şi-l primiră cu alai.

După ce petrecură bine, regele îl rugă să-i spună cu ce vrea să-l răsplătească. El nu primi nimic, iar piticii se mirară, căci mai venise la ei unul ca el, dar acela fusese tare rău. Şi ducându-l pe acesta să-l vadă pe celalt, care nu fu mirarea lui Voebună când îşi văzu fratele ţintuit şi vipera încolăcită în jurul lui.

— Iartă-mă şi scapă-mă frate, se rugă Fărăvoe, şi n'oi mai fi cum am fost.

Atunci Voebună rugă pe pitici să-i dea drumul şi aceştia îl ascultară, dar regele îi zise: „Rău faci, omul acesta îşi va răsplăti binele cu rău". Voebună totuşi îşi îmbrăţişă fratele bucuros.

Porniră ei apoi mai departe şi merseră ce merseră până deteră de cetatea lui Roşu-împărat unde era mare fierbere, căci crai din lumea întreagă veniseră să peţiască pe domniţa cea frumoasă.

Dar împăratul o făgăduise aceluia ce îi va scăpa împărăţia de o pasăre cu cioc de fier, cu ghiare de oţel, cu coadă de văpae şi mare cât o cetăţuie. Pe unde mergea fura oamenii şi copiii pe cari îi ducea în munţi unde îi mânca, iar cu coada ei, dădea foc satelor şi oraşelor.

Cei mai viteji feciori de împăraţi şi cei mai vestiţi fii de generali, fermecaţi de frumuseţea domniţei, veniseră să se măsoare cu pasărea măiastră, dar toţi pieriseră în flacăra cozii sau în ghiarele ei de oţel.

Când craii noştri au ajuns, era la palat mare jale, căci împăratul credea că n'o să mai poată fi răpusă de nimeni pasărea cea grozavă.

Când îi văzu şi pe craii noştri, îi fu milă de tinereţea lor, dar primi jurământul lor şi le ură să le ajute Dumnezeu.

Amândoi fraţii se despărţiră şi apucară pe poteci necunoscute să caute pasărea în munţi, la cuibul ei.

Craiul Fărăvoe merse ce merse şi se rătăci. Apucându-l noaptea şi temându-se să se ducă mai departe, se opri lângă o prăpastie şi se culcă pe malul ei.

Voebună apucă la întâmplare căutând locurile cele mai prăpăstioase, primejdiile cele mai mari, dar era gata să piardă şi el drumul, când o căprioară blândă îi eşi în cale.

Craiul recunoscu chiar căprioara de acasă pe care el o scăpase din mâinele fratelui său.

Căprioara îi arătă drumul şi el urmând-o, trecu nişte prăpăstii adânci necălcate de picior omenesc şi când deodată alunecă şi căzu într'o gaură întunecoasă prin care a mers o zi şi o noapte până a dat de tărâmul celălalt.

Acolo erau mormane de oase de oameni şi copii.

Craiul călcă peste ele şi merse până la o scorbură de copac unde pasărea dormea nebănuind ce o aşteaptă. Dar cum simţi miros omenesc, deodată sări şi coda se aprinse ridicând valuri de flăcări şi fum. Se luară la luptă şi se luptară de dimineaţă până în seară. Văzduhul se umpluse de flăcări şi fum şi craiul se simţea ustoiat de sete şi obosit, când un val de apă veni şi stinse coada pasărei. Amândoi: craiul şi pasărea, începu să înoate şi se luptară în apă, dar pasărea nu mai avea putere fără coadă, şi craiul o doborî. Pământul se uscă numai decât şi căprioara urmată de mulţime de copii şi oameni ce fuseseră furaţi de pasăre veniră lângă el, iar pe deasupra lui se rotea un norişor. Norul se lăsă în jos şi cu toţii se suiră pe el, şi îi scoase de pe tărâmul celalt. Craiul luase la el ciocul şi labele pasărei.

Cum ajunse însă pe pământ, craiul se despărţi de oameni şi vrând să rătăcească prin munţi, apucă pe alt drum. Dar când ajunse la o prăpastie, îl văzu pe frate-său dormind pe marginea ei şi gata să-cadă în ea. Voebună îl sculă atunci, şi după ce îl trase la oparte, îi povesti cele întâmplate şi îi arătă ciocul şi ghiarele pasării. După aceea fiind obosit se culcă şi el, şi adormi. Dar cum adormi, visă o zână frumoasă cum nu se mai pomeneşte şi zână îl privea zâmbitoare, mângâindu-l. Dar deodată zâna se întristă şi îi zise: „Scoală-te, scoală-te numai decât". Vru să se trezească, dar se simţi înşfăcat şi aruncat în prăpastia cea fără fund. Craiul Fărăvoe, văzând pe fratele său dormind plănui să-l asvârle în prăpastie. Aşa dar, pe când Voebună dormea, Fărăvoe fură ciocul şi ghiarele pasării, îi făcu lui Voiebună vânt în prăpastie şi plecă la palatul împăratului Roşu unde fu primit cu pompă mare. Dar când să se facă nunta, domniţa îi zise tatălui său: „Inălţate împărate, mai amână nunta mea cu o lună". Impăratul ascultă pe fata lui, şi zise craiului că îi dă fata după cum făgăduise dar să se ducă să poftească şi pe împăratul, tatăl său.

Fărăvoe plecă bucuros şi fu primit de tatăl său tot în sala tronului unde le vorbise la plecare. El povesti împăratului că făcuse toate faptele bune care le făcuse Voebună şi învinui pe fratele-său că ar fi vrut să-l omoare. Dar care nu-i fu mirarea când văzu că împăratul — căruia părul îi albise, iar faţa îi îmbătrânise cu o sută de ani — îl primeşte cu răceală.

— Să vie şi Voebună, zise împăratul, şi voi judeca între voi.

— Dar el nu mai este, zise craiul trufaş, el n'a putut lupta cu greutăţile călătoriei.

Când Voebună căzuse în prăpastie, s'ar fi tot dus dacă o zână mai albă decât un crin nu l'ar fi prins în braţele ei frumoase. Era chiar zâna pe care o visase. Norişorul ce-l urmărea şi de data aceasta se coborî atunci plângând încet şi îi sui pe amândoi pe mal, apoi se ridică în înălţimile albastre şi porni încetişor la drum.

Voebună rămase fermecat şi mirat când recunoscu în zână chiar pe frumoasa domniţă pentru care se luptase cu pasărea.

Ea nu mai aşteptă să o întrebe şi, pricepând mirarea lui îi zise: „Voebună nu te mira că vezi pe domniţa Crinu-Lena lângă tine, că lângă tine a fost mereu. Eu sunt domniţă şi zână şi auzind de înţelepciunea şi bunătatea ta, am venit să te cunosc. M'am prefăcut atunci în căprioară şi v'am eşit în cale, *când* fratele tău a vrut să mă omoare şi tu m'ai scăpat. Te-am urmărit apoi; şi, când în pădure nu mai ştiai unde să apuci ţi-am arătat drumul; când pasărea era să te doboare, m'am prefăcut în val de apă şi i-am luat puterea stingându-i coada. A ta am fost să fiu şi răsplata bunătăţei tale va fi două împărăţii şi *eu*, dacă mă vrei.

Amândoi foarte fericiţi porniră la drum, şi eşi înainte lui Fărăvoe la palatul tatălui ei, unde ascunse pe Voiebună într'un loc tainic, şi după ce opri nunta, porniră spre ţara Impăratului-Verde, unde tocmai craiul Fărăvoe îşi terminase de deşertat sacul cu minciuni.

Când uşa se deschise larg şi cei doi tineri intrară, Fărăvoe ameţi şi cât p'aci să cadă dar se ţinu şi vru să băiguie ceva, dar împăratul îi făcu semn să tacă şi nemai ascultând nici pe Voiebună care voia să ascundă ce făcuse fratele său zise:

„Ştiu povestea, Voebună. Eu am fost balena, eu norul, eu şi cu Domniţa Crinu-Lena v'am urmărit şi ţie îţi se cuvine împărăţia". Apoi după ce puse coroana pe capul craiului şi al domniţei, sprijinindu-se de cârjă, atât îmbătrânise de inimă rea, zise lui Fărăvoe.

— Toţi rău-făcătorii în împărăţia mea sunt deopotrivă în faţa legii şi păcatele tale se pedepsesc ca şi ale celorlalţi.

„Dar cum eu sunt iertător faţă de păcătoşii a căror rea voinţă n'a isbutit să lovească pe nimeni, te ert şi pe tine, nu ca tată, ci ca un judecător milos.

Privelişti de dimineaţă, la mare

S'au desfoiat în taină albă zorii.
Lumina curge peste câmpuri, râu.
Cal şui de herghelie, fără frâu,
e vântul spânzurat de-aripa morii.

Işi despleteşte'n gemăt marea coama
înnăclăită'n cald şi proaspăt sânge.
Val după val, de digul ros îşi frânge
spinarea, ca butuci când coaptă-i poama.

Spre zarea'ntinsă aspru ca o strună
trec pescăruşi cu tânguiri în plisc.
Tăcerea aruncată, ca un disc
de lut, se sparge'n cerul fără lună.

Un om de-aseară rătăcit în larg
a tot vâslit şi-ajuns în fundul zării
ia soarele aprins din apa mării
şi cu lopata-'l svârle în catarg...

ZAHARIA STANCU

Vlahuţă şi Eminescu
în germană

Dispăruta „Facla Literară" pornise, nu de mult, o interesantă anchetă printre reprezentanţii cuvântului românesc, solicitând opiniuni autorizate asupra valorii universale a literaturii (şi artei) naţionale, şi asupra mijloacelor de a le prezenta şi valorifica, ca atare. Răspunsurile primite, amestecate şi preţioase, atingeau un punct comun, care este şi cauza regionalismului (în valoare) al operilor noastre literare şi mijlocul prin care acestea ar putea străbate hotarele ţării şi intra în patrimoniul literaturi universale: traducerile.

Am avut şi avem talente puternice ce au creat adevărate capod'opere; — deşi abia ieşite din vălmăşagul vicisitudinelor politice stăvilitoare de avânturi literare, am isbutit însă să realizăm o însemnată operă de artă şi literatură care ne aşează, ca suflet şi ca puteri, alături de multe din ţările cu vechime... Totuş, suntem încă necunoscuţi. Limba românească, în ciuda latinităţii ei, uşoarei înţelegeri şi atâtor calităţi ce întruneşte, nu este însă cunoscută dincolo de graniţe — necum tălmăcită în înfloririle ei varii.

Şi bruma de scriitori capabili să creeze opere strălucite n'au reuşit să frângă decât slabe raze de suflet românesc şi de gândire românească, în limbile străine.

Da, — suntem dureros de puţin cunoscuţi în afară de fruntarii, ca popor făuritor de opere de artă, de frumos. iată de ce sunetm negrăit de fericiţi când putem înregistra aci eforturi nobile, cu succes încercate de vreun sârguincios traducător, înţelegător al faptei lui.

Print'o fericită întâmplare găsesc la d. Dr. L. Antonier din Giurgiu dovada unor admirabile eforturi, tăcute dar rodnice, pe ogorul înţelenit al acestei activităţi. E vorba de o seamă de reuşite traduceri, într'o corectă germană, a celor mai alese bucăţi din Vlăhuţă şi Eminescu. Toate au fost tipărite în Rumänischer Lloyd *— un cotidian de tiraj, răspândit în acele colţuri ale lumii, pe unde cetăţenii germani îşi animau urzeala de interese noui — în legătură cu acelea ale conaţionalilor lor din România.*

Intr'o succindă expunere, le recapitulez aci, ţinându-le textul lor la dispoziţia tuturor cercetătorilor şi criticilor, cărora le va veni în gând nult aşteptata inspiraţie a unei crestomaţii române în diverse limbi —în orice caz, prezintându-se ca un material de afirmaţie bibliografic, atât de preţios prin el însuş.

Din Al. Vlahuţă, s'au tradus următoarele:

Verzeihung *(Uitare).* Am Muttergottesbilde *(La icoană) şi* Der Mond und die Nacht *(Luna şi noaptea), 1909—13 Mart.;* An der Schwelle *(Din prag) şi* Gestern, Heute, Morgen *(Eri, azi, mâine), 1908 — 1 Iulie;* Die Sünde *(Păcatul) şi* Die Schöne als Statue, *1908 — 1 August;* Am Hügel *(Pe deal), 1909 — 27 Februarie;* Schlaff, geliebte *(Dormi iubito...).*

Din Eminescu, cu o vădit superioară realizare, s'au tradus: Sonett *(Sonetul — ce lipseşte din cele mai multe ediţii româneşti) Mama!, 1901 — 19 Iunie;* Wen ich zu Staube bin (*Când voi adormi curând) şi* Sehnsucht *(Dorinţa) 1909 — 20 Martie;* Wiedersehen *(Revedere) şi* Waldes Flüsstern *(Freamăt de codru) 1908 — 18 Martie;* Bleib du Theurer *(Rămâi...) şi* Des Haines Mär *(Povestea Codrului) 1909—1 Februarie;* Was ist die Liebe *(Ce e amorul), 1909—3 Iulie;* Page Cupido *(Pagiul Cupidon), 1909 — 15 Mai;* Warum wiegs du dich *(Ce te legeni codrule), 1909—23 Iulie;* Die Nacht *(Noaptea), 1909 — 27 Martie;* Im demselben angen Gäschen *(Pe aceeaş ulicioară), 1909 — 27 Februarie;* Liebchen thu 'die Welt wergessen *) *(Lasă-ţi lumea ta uitată) şi* Glossa, *pe care o transcriu după manuscrisul inedit (cel publicat în* Rumänischer Lloyd *suferise oarecari mici modificări de corecţiune). Tot astfel şi* Vöglein schwiegt sich! *(Somnoroase păsărele) 1908 — 22 Iulie — mai tradus în nemţeşte de trei-patru ori, cea din urmă variantă ne-o oferă de curând traducerea d-lui Orendi din Timişoara (D. Victor von Orendi — exact).*

O transcrim in extenso cu gândul că o comparaţie a celor trei-patru traduceri ar fi plină de interes pentru cititorii cari au urmărit răspândirea poeziei noastre — mai ales dincolo de fruntarii.

In sfârşit, nu voi să uit să spun că printre manuscrisele ce dovedesc munca admirabilă a d-lui Dr. Antonier, am găsit şi „Luceafărul", într'o splendidă traducere, nepublicată până în prezent.

Şi nu pot încheia această coloană de informaţii fără să atrag călduros atenţia celor cari stăpânesc tainele şi subtilităţile limbilor străine de mare envergură, asupra acestei chestiuni de primordial interes pentru literatura noastră — traducerea celor mai isbutite opere ale ei în limbi străine.

Giurgiu ION I. NEDELESCU

*) Publicată cu vechea ortografie germană. N. A. recenzent.

Vöglein schmiegt sich...

M. EMINESCU

Vöglein schmiegt sich auf dem Baume
Schläfrig eins ans andre sacht;
Ducken sich am Zweiges Saume —
Gute Nacht!

Nur die Quellen seufzen, summen
Düster liegt der Hain verschieden
Und die Blume schlieft im Garten
Ruh' in Friden!

Am Taiche schaukelt der Schwan
Lagert im Schilfe sich müde;
Mögen Englein sich dir nah'n —
Süsser Friede!

Dem Feenglanz der Nacht verlieh,
Der Mond die hehre Wacht,
Alles Traum und Harmonie
Gute Nacht! *)

Somnoroase păsărele Trad. Dr. Antonier

*) Să se compare această traducere cu versiunea germană a lui F. Bergamenter — de prin 1899—1900 — din care n'am reţinut strofa II. Iată-le pe cele trei:

Schläfrig Vögel sich versammeln
In den Nestern überdacht
Und verborgen unter Zveigen
Gute Nacht!

. . . .

Und der Schwan, der durch die Welle
Zog, im Schilf sich nie niederliess,
Mögen Engel dich bewachen;
Schlafe süss!

Uber diesem Zauberbilde
Schwebt der Mond in stolzer Pracht;
Alles träum in süssen Frieden,
Gute Nacht!

In privinţa rimei, o mică scădere faţă de traducerea doctorului Antonier (cu atât mai mult faţă de original) se poate constata, chiar, dintr'o neamănunţită privire, la F. Bergamenter. Rimele din versiunea acestuia nu sunt decât pe jumătate încrucişate; numai versurile cu soţ rimează între ele. In schimb, ritmul la doctorul Antonier are ceva mai multişoare poticneli, cu deosebire în strofa III-a, unde primele două versuri devin deodată iambice din trohaice cum s'ar fi cuvenit să fie.

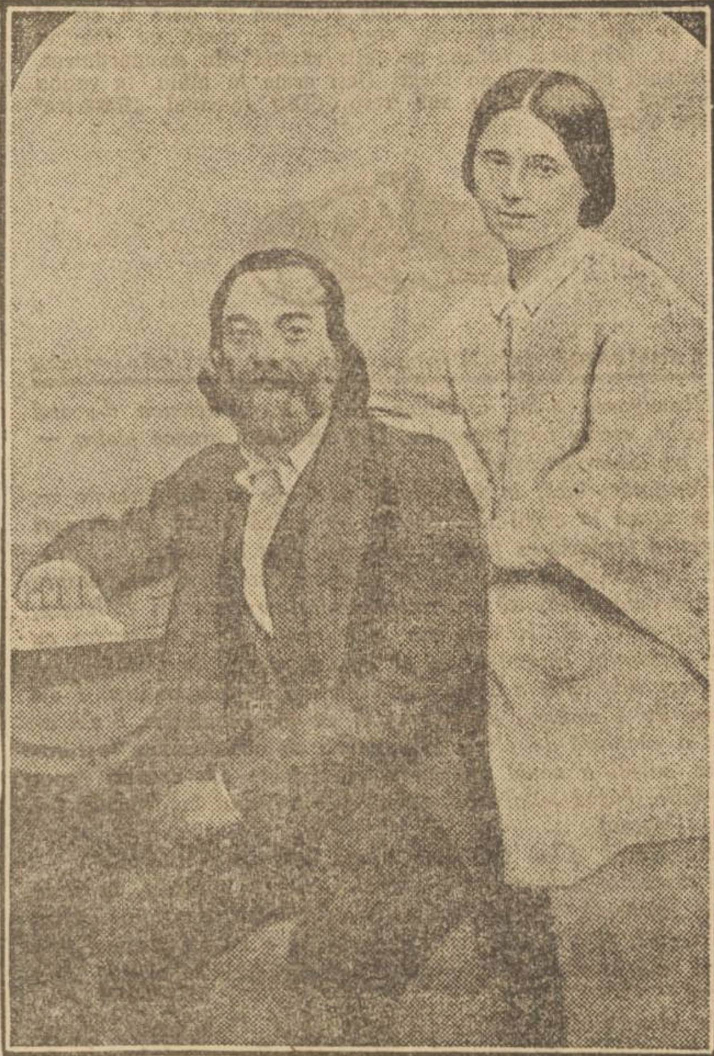
B. L...

Mărturii despre Const. Daniel Rosenthal

In articolul „1816—1916"— pe care Cercul de studii P. N. L. l'a pus ca prefaţă la volumul comemorativ închinat lui. C. A. Rosetti — Emil Costinescu spune între altele::

„Patriotizmul lui Rosetti, al Brătienilor, al Goleştilor şi tovarăşilor lor îmbrăţişă nu numai România de astăzi ci Românimea întreagă; exilaţii nu s'au mulţumit a căuta numai pentru România sprijinul puterilor Occidentale; ei au întreţinut în scop de emancipare relaţiunni strânse cu Românii de pretutindeni; se serveau în acest scop de emisari, când nu puteau să cheme represintanţi de ai Românilor în Francia. Oare unul din aceşti curagioşi emisari, pictorul Rosenthal, devennit ardent patriot român prin învăţămintele, exemplele şi viaţa în comun cu Rosetti mai cu osebire, nu ş'a dat el chiar viaţa pentru cauza Românimei? Trimis în misiune secretă pe lângă Românii din Ungaria şi acolo descoperit de Unguri şi întemniţat, a fost ucis fără sgomot, nici judecată; câte-va cuvinte scrise de dânsul unui amic sigur, şi distruse de frica Ungurilor, trădau eroismul liniştit cu care el făcea sacrificiul vieţii sale pentru o cauză sfântă".

In „O călătorie pe Dunăre în ghimie" (din care, într'o notă la un articol al d-lui C. A. Rosetti, am dat un important extras), I. Voinescuu istoriseşte odiseea combatanţilor revoluţiei dela 1848 în primele etape ale surghiunului lor: la Giurgiu, apoi la Vidin. Detaşez următoarele pasagii:

C. A. Rosetti şi Maria Rosetti în exil

„..Pe la prânz ajunserăm în Giurgiu, trecurăm oraşul dealungul. Niciodată Giurgiul n'a fost prea mult locuit: atunci însă avea un aer de pustietate fioroasă, fizionomia unui oraş pe zidurile căruia îngerul destrucţiunii părea că ar fi scris de curând cu litere negre: Ciumă. Ne oprirăm dinaintea temniţei. Ce contrast! Aci toată garnizoana ne aştepta în picioare. Când se deschiseră porţile, văzurăm că scot pe d-nii N. Golescu, artistul Rosenthal şi Ionescu".

„..In Vidin ne grăbirăm a ne întoarce la temniţa noastră. Aci găsirăm pe d. Gănescu; era venit nu mai ştiu cu ce funcţiune la Paşa. D-l Gănescu purta în cap fes de cabadai; este în natura boerească de a'şi schimba portul după vremi şi împrejurări..

„Vizita d-lui Gănescu nu fu lungă; din nenorocire aceea a vre-o trei, patru Turci curioşi ţinu mai mult şi noi eram în nerăbdare de a rămânea singuri, căci după silinţele d-nei Rosetti şi a bravului Rosenthal, ce privegheau cu neadormire asupra soartei noastre, noi primiserăm vre-o două jurnale ale vestitului Carcalechi şi o copie după adresa d-lui Magheru către Caimacanul Cantacuzino..."

*

In articolul „O alegere de săteni în 1848" *Românul* dela 8 (20) April 1887 (anul XXXI-le, pag. 336) dă o scrisoare a lui Rosenthal „cunoscutul pictor care fu omorât în chinuri de Unguri, pentrucă nu voi să trădeze secretele revoluţionarilor

Scrisoarea e datată 26 Iulie 1848 şi trimisă din Giurgiu unde Rosenthal „mersese spre a întreţine propaganda revoluţionară".

*

Ziarul „Courier français" publică în No. 304 din 1848 sub titlul Principautés Danubiennes o „dare de seamă despre captivitatea şi escortarea pe Dunăre a capilor revoluţiei din Ţeara-Românească", dare de seamă reprodusă în volumul „Anul 1848 în Principatele Române" tomul V p. 758—760. Desprindem::

„Nous avons tenu nos lecteurs au courant de toutes les phases de la question moldo-valaque; et, sans aucun doute, ils se rappelleront l'arrestation faite á Cotroceni des hommes les plus influents de la révolution de Bucarest.

Un de ces courageux patriotes, arrivé ces jours derniers á Paris, nous communiqué des détails intéresssants sur leur captivité.

Fuad Effendi avait fait metre tout le monnde en liberté, sauf seize au dix-sept personnes, qui ont joué un rôle plus ou moins important dans le gouvernement provisoire de la Valachie. Voici leurs noms: MM. N. Golesco, E. Golesco, A. Golesco, N. Balcesco, J. Bratiano, C. Bollak, C. Rosetti, G. Gradistianno, l'archimandrite J. Znagovano, D. Bolintiniano, A. Zani, J. Voinesco, J. Ionesco, C. Aristia, C. Ipatesco, C. Rosenthal, et M. Mochoi.

Pentru moment ajunge!

Din umorul lui Theodor Rosetti

„Dar sa venim la faptul cumplit pe care l'am comis — la faptul neconstituţional, mai că era să zică d. Fleva, şi a zis-o chiar — că am încheiat o *convenţiune* cu un Stat vecin fără concursul Camerelor! Dacă ar fi aşa, în adevăr faptul ar fi monstruos şi eu unul, ca fost magistrat, aş cere să mă trimiteţi la Curtea de casaţie de unde am venit, însă de astădată nu ca judecător ci ca impricinat" (Ilaritate).

(*Th. Rosetti*, preşedinte al consiliului şi ministru ad-interim la interne.

în şedinţa dela 29 Noembrie 1888 a Senatului).

PRIN BIBLIOTECI

I

...Şi Neofitul, înspăimântat şi tentat, se luptă în pragul templului (satanic sau divin?) al Raţiunei pure...

...Ca'ntâia oară, nici acum nu pot pătrunde îndrăzneţ în taina vastei biblioteci.— Din pragul ei, împovărat, privesc cu sufletul umil. Prin colţuri umbrele par văluri ce cad pe lespezi funerare, iar razele avar filtrate prin geamuri pline cu legende, aprind inscripţiile de aur ascunse'n umbrele greoaie.

M'aşi crede într'un templu, însă nu sânt divine, calme statui; — m'aş crede într'un solemn cavou, dar nu pluteşte suflul morţii; m'aş crede într'o fortăreaţă, dar nu-s solide metereze: — m'aş crede în arena vieţii, dar nu-s freneticele lupte...

Şi nemişcat, din prag, privesc, cu sufletul umil, fervent.— Aş vrea să pot gândi la tot ce-atâţea oameni au gândit, dar în zadar mă străduesc să smulg un gând închis în cărţi... Aş vrea să pot visa la tot ce-atâţia oameni au visat, dar nu pot învia un vis încremenit pe albe foi... Aş vrea să pot cuprinde'n mine o năzuinţă din atâtea năzuinţi amăgitoare; — o taină trudnic luminată dintre atâtea taine crunte; — o patimă ce'nsângerase cu sânge negru-atâtea pagini; — o plăsmuire din atâtea plăsmuiri ascunse'n rafturi... Atât de mic — neştiutor şi fără sprijin, mă simt în pragul bibliotecii, — şi'mi pare totuşi că ceva din toate— acestea e şi în mine...

Ce stranie arhitectură e în templu-acesta fără statui! Şi'mi pare totuşi că orice carte, din mii şi mii de cărţi uitate — aşa cum sânt, înghesuite, rigide şi ornamentate — e un palat cu mii de statui ascunse'n tainiţi nepătrunse...

Ce linişte e în cavoul fără mirosul de moarte! Şi'mi pare totuşi că orice carte e un sicriu în care doarme, înbălsămat în veşnicie, un trudnic suflet omenesc — printre atâtea mii şi mii de suflete ce-au năzuit...

Ce fortăreaţă'ntunecată e biblioteca fără turnuri! Şi-mi pare totuşi că orice carte e o carte greu cioplită. Ce năprasnică cetate e zidită printre rafturi! Şi câţi ostaşi ai Ignoranţei, ai Desordinei şi-ai Morţii au căzut în faţa acestor ziduri magice şi sfinte!

Ce arenă fără lupte e'n stadion-ul Raţiunii! Şi'mi pare totuşi că orice carte e-un privitor ce stă în lojă, şi fiecare privitor e totodată luptător. Şi-atâtea cântece răsună printre Voinţele'ndârjite, — atâtea gesturi şi privelişti reconstruesc o lume moartă; — o, viaţa veşnică şi pură ce-i cuprinsă'n bibliotecă!

Şi nemişcat din pragul ei, privesc cu sufletul fervent... Şi'mi pare totuşi c'am gândit, c'am năzuit şi c'am visat atât de mult, atât de mult... Şi printre rafturile pline cu mii şi mii de cărţi uitate, îmi caut gândurile triste, îmi caut visurile albe şi năzuinţe risipite pe drumuri lungi şi solitare...

Şi îmi mai pare că, încet, în golul inimei slăbite, în haosul din mintea mea, se pregătesc volume noi ce fi-vor scrise, dureros, cu sânge-aprins şi nervi întinşi... Cărţi ce vor aştepta odată, în biblioteca funerară, cu mii şi mii de cărţi uitate, să le citească cu tristeţă un visător necunoscut.

Şi nemişcat, privesc din prag, în taina Vieţii şi Morţii...

. . . .

II

...Şi Neofitul, devenit atotştiutor, se tânguieşte, ars de nostalgia vieţii pure.

Prin săli severe de lectură îmi port dorinţa de-a cunoaşte, — dorinţa'n veci nepotolită de-a ştie taine de prisos. Căci tainele le port în mine şi lumea'ntreagă e în mine — dar pururi caut să găsesc prin cărţi ceva din ce-i în mine...

Şi rareori tresare gândul la acelaş gând cetit în carte, — şi rareori vibrează visul în ritmul visului din carte...

Şi-atâtea cărţi silabizate cu-aceiaşi lungă oboseală, — atâtea slove strecurate prin ochi, prin sânge şi prin nervi, încet-încet, insinuante şi-ameţitoare ca otrava, — atâtea cărţi cetite în nemişcare şi tăcere, la ce-au servit când şi acum mă chinueşte, nemiloasă, dorinţa vană de a ştie?..

In care tainiţe din suflet sânt cărţile ce le-am citit? — De ce-am nutrit fiinţa mea cu-atâtea adevăruri sterpe, cu-atâtea patime străine şi năzuinţi halucinante?... Mă simt legat cu mii de lanţuri ce nu mă lasă să mă mişc cu gesturi libere şi vii — şi nu mă lasă să mă'nalţ cu-avântul meu cel sănătos. Simt că port în mine-acum o lume care nu-i a mea; — *ea* rosteşte'n graiul meu cuvinte fără de credinţă; *ea* îndreaptă braţul meu spre lucrurile nedorite; *ea* mă face să privesc altfel lumea ce-i în mine...

O, cărţi ce ne robesc, viclene — şi ne distramă armonia! Ce rareori tresare gândul l-acelaşi gând cetit în carte, ce rareori vibrează visul în ritmul visului din carte!

De câteori lăsam oraşul — să citesc în cartea vastă a Naturii pururi vii; de câteori am încercat să uit o lume ne'nţeleasă şi să vorbesc cu mine însumi, — întotdeauna, nemiloase, cărţile stăpâne în mine, m'au reîntors, în pas greoi, spre săli severe de lectură...

...Şi rând cu rând pătrunde'n mine, prin ochi, prin sânge şi prin nervi, străina lume de prin cărţi. Şi tot mai grea m'apasă dânsa, şi fierbinţeala creşte'n mine: rândurile'ncep să joace, vedenii isvorăsc din pagini şi-un cântec murmură prelung, ca un plânset, ca o rugă...

Şi ades îmi smulg privirea din mreaja literilor negre. Săli, în lumină cenuşie. Linişte, cu glasuri mute. Şi, sânt atâţia cititori...

Şi-aşa cum stau la mese largi, prin sălile ce par drapate cu umbre vagi şi aureole, ei sânt ca nişte credincioşi, toţi resemnaţi şi toţi umili. Mereu plecaţi peste volume, cu fruntea'n palme, ei se roagă. Şi ruga lor e-tât de tristă, fără psalmi, fără cântări. Iar Dumnezeul lor e-tât de multiform şi nebulos...

O, credincioşii aceştia tineri, ce vreau să ştie cât mai mult, ca să învingă mai uşor; — o, palizi cetitori ce se hrănesc cu tot ce alţii au gândit şi au simţit — o, fraţii mei, vă fericesc că voi puteţi să credeţi în domnia cărţii şi inima să v'o lăsaţi în prada viselor străine...

Şi mă gândesc la soarta voastră, când Viaţa-vie vă va smulge din săli solemne de lectură. Imi este teamă că veţi plânge, cu-atâtea doruri ne'nplinite, cu ilusii înşelate şi gânduri stepe, putrrezite — căci magii, sfinţii şi eroii din cărţile ce le-aţi cetit, vă vor lăsa pierduţi şi slabi, în lupta vieţii adevărate.

Şi-aşa cum staţi în nemişcare, o, cetitori, o, fraţii mei!; prin săli umbrite, cenuşii, — par'că văd convalescenţii, eşiţi din trudnice spitale, — cari îşi citesc cu resemnare viaţa lor desamăgită...

III

...Şi Neofitul, mereu robit cărţii, îşi imploră mântuirea — care e în Iubirea pură...

...Inchid cartea, ca o cutie fără taine. Sub frunte simt durerea caldă a muncii sarbede, sterile — şi-afară, strada e bogată şi frământată şi grăbită, — dar sânt robit de masa aceasta... şi par'că aş vrea ca să rămân înlănţuit mereu-mereu şi cufundat ca'n nori de plumb.

In faţa mea, la masă 'ntoarsă, citeşte o tânără femeie. Şi lăs privirea'mi s'odihnească... In părul ei, reflexe pale fac o cunună mătăsoasă; gâtul alb, cu umbre fine, ca un fragment dintr'o coloană; unghiul braţelor fragile sprijină suavul bust apleat asupra ărţii — iar umerii îi se ridică şi se coboară, în ritmul liniei respirări...

Şi-aşa cum stau în nemişcare, privind făptura aceasta blândă — a cărei faţă mi-o închipui cu ochi cerniţi, senină, tristă, — mă simt cuprins de mângăere, — de balsamul frumuseţii...

Şi prin sălile îndoliate, cu umbre reci şi raze pale — printre fraţii cetitori, sânt cetitoarele-surori, ce par ca nişte flori de seră uitate printre stânci sevère... Şi aplecate spre volume, citesc mereu — dar ce citesc, aceste tainice femei, prin pagini sterpe, monotone? Ce tristeţe isvorăşte din tăcerea lor prea mută — şi cum mă'nvălue tristeţea, mângăetoare şi duioasă!

Şi-acelaş chip îl port în suflet: cu ochii umbriţi şi resemnaţi şi plini de vise. Atât de frumoasă e femeia, când o învălue uitarea! Viaţa pură, ne'nfrânată şi fecundă a Iubirii, — iubirea voastră ce-i aceiaş ca'n orice suflet omenesc, cum moare'ncet în pieptul vostru, femei uitate'n biblioteci! Nu simţiţi cum vă svâcneşte sărmana inimă robită? — nu simţiţi că'n voi vibrează chemări puternice şi limpezi? — nu vă cunoaşteţi frumuseţea ce-o ofiliţi în pagini sterpe, femei atâta de frumoase, în săli solemne de lectură!...

Ce speculaţii ireale voi urmăriţi cu-aşa răbdare? — ce lumi pierdute'n veşnicie le înviaţi din fraze grele? — prin ce ţinuturi pustiite voi rătăciţi nepăsătoare, sau căutaţi o fericire înşelătoare printre idoli?

Şi voi cetiţi mereu-mereu, prin cărţi ce nu vă spun că Viaţa moare'n pieptul plin de doruri — căci Viaţa cere viaţă caldă, ca să trăiască, să sporească. Şi'n cărţi voi învăţaţi că omul în veci iubeşte, năzueşte, dar totdeauna cade 'nfrânt; că fericirea pământească e ceva de ne'nţeles; şi atâtea lacrimi, desiluzii pe cari voi nu le-aţi avut, ci le-aţi găsit prin pagini negre, sleiesc în voi orice speranţă...

Şi-acelaş chip îl port în suflet: senin şi trist, cu ochi cerniţi... Cât de frumoasă e femeia când mor dorinţele în ea! — şi cât de stranie şi vagă, ca şi o floare otrăvită!...

Cum mă cheamă nostalgia iubirii voastre ofilite! — şi cum mă mângăe durerea tăcerii voastre visătoare!

De-aş avea puterea rară să vă sădesc prin munţi albaştri, prin codri tainici, lanuri pline şi prin grădini scânteietoare, — şi să vă văd înfrigurate de viaţă veşnică şi pură, cu zâmbet clar, cu buze calde şi 'mbujorate de Iubire, — o, palide femei, uitate prin săli umbrite de lectură!...

Dar voi cetiţi volume sterpe, oftaţi cu blândă resemnare, — şi afară Viaţa e bogată, neînfrânată şi zorită...

Eugen Relgis

Mama

Nu ştiu cum m'am desbărat de acea firească perversiune a suptului ţâţei. Se vorbia mult, în casă, de vremelnica mea înţelepciune: cugetam bătrâneşte, cântăream preţul faptelor, ceiace-i punea pe gânduri pe părinţi. Un copil cu creşterea repede, nu poate fi decât o desnădejde mai mult; mai ales că eram mezin, zămislit după un sfert de veac trecut de căsătorie, şi o jumătate de veac de viaţă...

Cea dintâi fiinţă care nu m'a sărutat şi nu mi-a surâs a fost mama... Mi-au părut totdeauna nefireşti legăturile de rubedenie silită. N'aveam prea multe rude ca să devie împovărătoare: nici nu mă poftiau la masa lor şi nu mi-au cerut niciodată nimic. Mi se părea mult mai firesc să-mi simt înrudiţi prietenii... Mama, însă mărturisesc, mi s'a părut o noţiune străină. Bineînţeles, afară de rarele dăţi când slăbănog, încercam o noapte închipuită în mama.

Era dânsa un fel de — ştiu eu ce? — poate păpuşă, poate mobilă din casă, care plângea obştit. Nu ştiu dece într'o casă sărmană, oamenii prind ceva din mâhnirea lucrurilor. Priveliştea dă coloare fiinţelor; şi s'a băgat de seamă că ţăranul moldovean de pildă, e bălan, pământiu, ovreiul leşesc trist şi roşcovan, iar ovreica seamănă totdeauna cu o capră stearpă.

Mama, nu semăna cu nimeni; era o fiinţă aparte. I-am căutat pereche în înfăţişare, în mers, în vorbă şi n'am găsit. N'am cunoscut-o decât bătrână, sbârcită, uşor ciupită de vărsat, cu nasul lung; şi totuşi îmi aduc bine aminte că am îngropat un copil lepădat de dânsa.

Şi aici o întâmplare.

Intr'o toamnă primăria târgului a purces să cerceteze pe cei ce n'au ogrăzile împrejmuite. Mama a alergat mult căutând dulgheri ca să reînalţe un zăplaz împrejurul curţii.

Chinuită de alergătură, într'o Vineri seară, a umplut o covată cu sânge. A doua zi dimineaţa am dat prin sângele închegat de un omuleţ de carne vânătă, cu picioruşe şi mânuşiţe încrucişate, pe piept. L-a privit toată casa, l-am învelit într'o bucată de gazetă şi l'am plâns.

Duminica dimineaţa, pentru că fraţii ceilalţi erau plecaţi, cel mare îi punea mamei pe pântece ştergare umezite cu oţet, am fost eu însărcinat să îngrop lepădătura. Plângând am răcâit cu o surcea, o groapă sub un cătnniş şi am băgat bucata de carne inertă. Păreri de rău au început însă să mă chinuie. M'am întors, plângând acea fiinţă nenăscută, am desfăcut moşoroiul de ţărână, dar n'am mai găsit nimic.

Neîndoios că pe cel din urmă fraţior mi l-au sfâşiat câinii mahalalei.

Icoana mamei, scumpă, dar fără preţ nu se opreşte aci.

S'a canonit, flămânzită şi însetată, să crească duzina de copii, dăruiţi întru slava lui Israel.

M'a urmărit ca o umbră de credinţă stângace.. Am vrut s'o pierd, dar renăştea mereu.... Şi e atât de greu să-ţi închipui, ce a fost mama!...

(„Din copilăria unui netrebnic").

ION CĂLUGĂRU

Licuricii

Licurici sub meri în floare,
— Paji regeşti purtând făclii —,
Vieţuesc în nopţi de vară
Cărăruile pustii,

Licurici în miez de noapte,
— Pumn de jar uitat în crîng —,
Risipiţi clipesc şi'n urmă
Ca într'un colan se strîng.

Licurici în fîn cosit,
— Ochi de foc care-amăgesc —,
Şi te chiamă într'un suflet
Şi pe urmă se pitesc.

Licurici în iarba fină,
— Aur ce-a căzut din stele
— Şi fantastice luciri
— Rupte din priviri de Iele —.

Licurici pe-un cîmp de fire
Proaspete de tremurici,
— Fluturi de-aur pe-evantalii
— Şi pe strae de pitici —...

Volchiţa Cercel

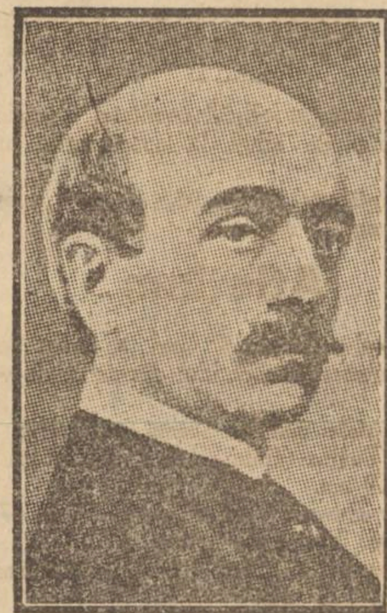
Casa lui Vasile Alecsandri

In ziua de 19 Iunie a. c. s'a judecat de către tribunalul Roman, cererea de trimitere în posesie a d-şoarei şi d-nei Margareta N. Catargi introdusă în contra donaţiei făcută către Academia Română a Caselor cu mormântul Bardului V. Alecsandri menite a deveni un loc de pelerinagiu naţional. Cererea a fost respinsă,. întrucât Academia Română este proprietară exclusivă asupra tuturor lucrurilor aflate în casă şi în curtea din Mirceşti.

Soţia poetului V. Alecsandri vinde dreptul de uzufruct al moşiei Mirceşti şi al viei dela Socola nepoatelor sale, d-şoara şi d-na Margareta N. Catargi cu actul autentificat de judecătoria ocolului rural Mirceşti-Roman sub No. 83 din 28 Martie 1914, uzufruct constituit de V. Alecsandri prin testamentul dela 20 Septemvrie 1886, cu condiţia:

„In termen de două luni să doneze liber de orice sarcină „Academiei Române casa cu toate ecaretele şi cu împrej„muirea de jur împrejur în suprafaţă de 1 ha. 48 arii, aşa „cum le stăpânia şi cum se găsesc astă-zi, fără a se clinti „nimic din ele. Această donaţie este dorinţa văduvei marelui poet V. Alecsandri ca locuinţă poetului, aşa cum se găseşte să fie donată celei mai mari instituţii culturale româneşti în amintirea decedatului poet, obligaţiune pe care nepoatele au primit-o cu plăcere".

La 3 Iunie 1914 intervine între Academia Română şi d-şoara şi d-na Margareta N. Catargi actul de danie pomenit mai sus, autentificat de judecătoria ocolului rural Mirceşti-Roman sub No. 111/914 în care se stipulează:

„Pentru ca să răspundem dorinţei şi pornirei noastre „sufleteşti şi pentru comemorarea şi eternizarea memoriei, „răposatului întru fericire bunicul nostru, marele poet na„ţional Vasile Alecsandri, dăruim de veci Academiei Ro„mâne cu sediul în Bucureşti, Calea Victoriei 135, curtea „cu grădina şi ecaretele aflate pe moşia Mirceşti, unde a „trăit marele poet, bunicul nostru".

In interval dela donaţie şi pânăla moartea bătrânei, văduve a lui V. Alecsandri (18 Fevruarie 1921) s'a înstrăinat o parte din lucruri şi pot să zic cele mai importante din cuprinsul camerilor ca:

a) Biblioteca lui V. Alecsandri, luată de d-şoara Elena D. Catargi;

b) Biliartul şi muzica automată donată de Cuza-Vodă lui V. Alecsandri de ziua lui, luate de d-na Margareta N. Catargi;

c) Cupa dela Montpellier şi decoraţiile lui V. Alecsandri, luate de d-na Maria G. Bogdan.

Pentru toate acestea, Academia Română a făcut apel stăruitor la persoanele care le-au luat din interiorul menit a deveni un muzeu cu carcter naţional, ca fiind deaproape legate cu memoria lui V. Alecsandri, dar nu a avut nici un rezultat.

Intenţia şi scopul Academiei Române sunt de a restabili cât mai deplin posibil încăperile locuite de marele poet naţional V. Alecsandri, aşa cum erau când le dădea viaţă prin prezenţa lui, pentru ca generaţiile actuale şi viitoare ale României-Mari să le vadă aşa cum a fost când marele poet trăia şi scria în mijlocul lor, fiind cu neputinţă a se înfăptui aceasta imediat după moartea văduvei lui, căci Academia Română a întâmpinat o sumă de piedici nesfârşite cu procesul intentat de d-şoara şi d-na Margareta N. Catargi, soluţionat de tribunalul Roman deabia acum.

C. Lungulescu

CRONICA SPORTIVA

Bazargic

In oraşul Bazargic s'au pus recent bazele unei societăţi sportive, cu numele de „Societatea Sportivă Caliacra", al cărei scop principal este *educaţia cetăţenească şi fizică.*

Cu această ocazie s'a organizat pe câmpul de sport al Reg. Călugăreni No. 40, care este şi al societăţii, o frumoasă serbare sportivă.

Organizarea şi conducerea technică a serbării s'au făcut de către Căpitan Petrescu Alexandru din Reg. 40 inf., care a prezentat publicului echipe de concurenţi sub o formă acceptabilă, deşi majoritatea concurenţilor erau militari, cu o practică sportivă de abia câteva luni.

Au participat la serbare toate autorităţile oraşului precum şi numeroase familii de persoane marcante şi întreg corpul ofiţeresc al garnizoanei cu familiile.

Reuşita serbării din punct de vedere moral şi material a fost neaşteptată.

La sfârşitul serbării s'au distribuit premii diverse şi bani.

Ţinem, ca din partea societăţii, să mulţumim d-lui prefect şi d-lui primar, cari la distribuirea premiilor au majorat valoarea lor prin sume însemnate, ce le-au distribuit personal câştigătorilor. Asemeni d-lui Lt.-col. Teodorescu Tr., care a dat, în calitate de preşedinte, tot sprijinul şi concursul d-sale.

S'a obţinut următorul rezultat technic, la diferite probe după cum urmează:

1. *Cursă 100 m. plat:* Elevul Paraschiv Ion, 12 sec. 6/8.
2. *Cursă 400 m. plat:* Elevul Nicolescu Ion, 58 sec.
3. *Curse de capete (călări):* Plutonier Ţăranu (Reg. 9 călăraşi), 11 sec. (7 capete).
4. *Ştafeta 300 m.:* Echipa sold. Ion N. Nicolae, 41 sec. jum,
5. *Sărituri înălţime:* Căpit. Petrescu Alex. (Reg. 40 inf). 1 m. 53 cm.
6. *Sărituri lungime:* Elevul Traian, Liceul român Bazargic 5 m.
7. *Cursă de inele (călări):* Plotonier Ţăranu (Reg. 9 căl.), 11 sec. (3 inele).
8. *Fond. 2500 m.:* Sold. Lazăr Ion, 7 m. 43 dec,
9. *Aruncarea discului:* Căpit. Petrescu Alex., 11 metri.
10. *Aruncarea discului:* Căpit. Petrescu Alex. I, 26 metri.
11. *Curse ofiţeri (călări) 2000 m. plat:* Locot. Haralambie, Reg. 9 căl.
12. *Cursă 100 m. în saci:* Sold. Mănescu Ion.
13. *Cross Country 7000 metri:* Sold. Chivu Ion (Reg. 40 Inf.) 31 m., 30 sec.
14. Serbarea a luat sfârşit cu un „match" de foot-baal amical între 2 echipe selecţionate din întregul oraş.

Rezultatul match-ului a fost 3—1 pentru echipa jucătorilor din societatea „Săgeata", la care am remarcat, un frumos ansamblu în conducerea balonului pe teren.

I. Petrescu

Stiri sportive diverse

Jugo-Slavia a anunţat oficial comitetul olympic francez, că va trimete un grup de atleţi la concursurile olympice dela Colombes (1924).

In fiecare săptămână înregistrăm o nouă adesiune. *Numai România nu dă semn de viaţă.*

Atletism

„Jocurile sportive suedeze" cari au avut loc în cursul acestei luni la Goeteborg, au obţinut din punct de vedere sportiv un frumos succes.

Printre rezultatele mai de seamă vom cita:

Triplul salt: Tunlos (finlandez), 15 m. 39 cm.; 2) Jansson (suedez), 14 m. 69 cm.

1500 m. plat: Edwin Wilde (suedez), 3 m. 57 sec.

400 m. stafete: Finlanda, 42 sec. 6/10.

Aruncarea discului (cu dreapta şi stânga adiţionat): Nitymao (finlandez), 84 m. 575 mm.

*

Cu ocaziunea marelui „meeting" internaţional care a avut loc la începutul lui Iulie la Copenhaga, atleţii unguri s'au distins câştigând probele: 100 m. şi 400 m. plat; săritura în lungime; aruncarea ciocanului, discului şi suliţei.

*

Larry Brown, student al universităţii Pensylvania, a stabilit un nou record al lumei: 500 m. în 1 m. 3 sec. 7/10 (vechiul record era deţinut de Lundkten cu 1 m. 5 sec. 1/10).

Automobilism

Marele premiu internaţional de viteză al automobil clubului francez, care a avut loc în primele zile ale acestei luni, la Le Mans, a fost câştigat de englezul *Seagrave* care pilota un automobil „Sunbeam".

Circuitul era de 799 km. şi a fost parcurs în 6 ore 35 m. şi [illegible] sec., ceeace dă o medie de 121 km. 400 m. pe oră.

Boxă

Jack Dempsey, campionul lumei al tuturor categoriilor, a învins pe *Tom Gibbons* la puncte în 15 reprize.

„Match"-ul a avut loc în orăşelul Shelly din statul Montana şi acest fapt a atras un deficit de, zice-se, 100.000 dollari pentru organizatori.

Foot-ball Asociaţie

Echipa representativă a Norvegiei a învins la Christiania (3 contra 1) echipa representativă a Germaniei.

*

Echipa representativă a Suediei a învins în faţa a 15.000 spectatori la Stockholm, echipa representativă a Germaniei (2—1).

Lawn-Tennis

Celebra jucătoare franceză, d-ra *S. Lenglen,* formând echipă cu belgianul *Washer,* a fost eliminată în semi-finală de echipa anglo-americană *Lycett—D-ra Ryan,* mult mai omogenă (7—5, 6—3).

In schimb *d-ra S. Lenglen* a câştigat (al patrulea an consecutiv) finala „simplu doamne", învingând cu mare uşurinţă (6—2, 6—2) pe reputata jucătoare *Mac Kane.*

Scrimă

Campionatul Europei de sabie (amatori), care a avut loc la Amsterdam, a fost câştigat de olandezul *De Jonghe* asupra căpitanului francez *Perrodon.*

Ambii aveau 10 victorii, însă olandezul număra numai 16 lovituri contra 19 primite de reputatul amator francez.

*

Campionatul Belgiei de spadă (amatori), a avut loc la Bruxelles. Invingătorul a fost cunoscutul „escrimeur" *Tom* dela Anvers (7 victorii).

Câmpina

Duminecă pe un timp destul de frumos a avut loc pe terenul „Libertas" o frumoasă serbare sportivă. Cu această ocazie un grup de biciclişti Ploeşteni înscrişi la concursuri, în drum spre Câmpina a organizat o cursă cu plecarea dela km. 3 pe şoseaua naţională la ora 11 şi 15 şi sosirea în faţa primăriei Câmpina parcurgând 30 km.: I-iul sosit *Tase Mateescu* (1 oră 17 minute); II-lea *Nicu Mihăescu* (1 oră 20 minute); III-lea Tudor Rădulescu. Concurenţii au fost primiţi de un numeros public în cântecele muzicei militare iar D-l Leon Petroletti a agăţat o medalie pe pieptul primului sosit. După amiază la ora 4, în faţa unei numeroase asistenţe, ceva neobişnuit până acum, au avut loc concursurile: *Viteză 100 m.* I-iu) Vasile Constantinescu Rigu echipa „Venus" Câmpina, II-lea) Bică Aldescu Mihai Viteazul Ploeşti, III-lea) Aron Schwertzman „Libertas"; — *Cross Country cu bicicleta 2500 metri;* I-iu Tase Mateescu, II-lea Moscoianu (Ploeşti), III-lea Ion Velescu (Câmpina); — *Demi-fond 2000 m.* (echipe de 4 concurenţi cu 2 rezerve) comportând „Cupa Libertas"; ea a fost câştigată de „Venus" (Câmpina) cu 14 puncte contra echipei „Mihai Viteazul" (Ploeşti) numărând 23 puncte.

După alergări a urmat botezul drapelului Soc. Sportive „Libertas" naşă fiind D-şoara Ella Gh. Dumitrescu,. In programul serbărei a fost anunţat şi Match-ul de Foot-Ball „Libertas"—Olympia II-a" Bucureşti, dar din cauza neprezentărei pe teren a Olympiei, acest Match s'a disputat între „Libertas" şi echipa „Principesa Ileana" (Câmpina) rezultatul fiind 7—0 p. „Libertas". La ora 8 seara serbarea a luat sfârşit iar la 9 jum. a avut loc în sala Monovici un bal sportiv cu concursul muzicei Bat. I Vânători de Munte Sinaia.

N. I. Popescu

CIASORNICUL

Ciasornicul bătrîn al mamei
Tic-tac-ul tineresc îl spune:
„Spun clipe rele, clipe bune."

Imparte în bucăţi trecutul
Şi tae vremea, tot o tae,
E veşnicia în odae.

Afară vîntul sboară 'n lună
Şi arborii vuesc a noapte.
...Şi joacă în umbre şoapte

Iţi spun ciasornic noapte bună,
Tu străjueşte lîngă mine
Şi sufletul îl trec în tine.

Tic-ta-cul tău nu obosească,
Dar glasul tău să nu încete,
Ciasornic trist de pe părete...

Tu eşti a veşniciei pază
Si sufletu-mi în tine bate,
In tine-s gîndurile-mi toate...

...Şi de voiu fi mai alb ca luna
Si inima mea va fi rece,
Vei bate poate douăsprezece.

De-atunci încolo?... Vînt şi ciaţă.
Trezire 'n nouă dimineaţă.
Ori poate numai munţi de ghiaţă.

Emil Isac

INSEMNĂRI

Contribuţii la Istoricul societăţii „Junimea" dela Iaşi

Corespondenţa lui S. G. Vârgolici cu Iacob C. Negruzzi publicată de Gh. Cardaş.

III

Paris, 6 Aprilie 1869

3 Rue de la vieille Estrapade

Salutare amice!

După promisiunea ce v'am făut prin ultima mea scrisoare, vă trimit acum continuarea „studiilor asupra literaturei Spaniole" în care mă ocup de arta dramatică şi în special de Lope de Vega. Veţi găsi-o poate cam lungă, dar nu puteam fi mai scurt cu un autor aşa de însemnat şi care a jucat atâta de mare rol în literatura spaniolă.

Mai târziu mă voi ocupa de Calderon. Cât pentru „Esiod şi Virgil" vă cer ertare dacă nici acum nu vi le pot trimite, căci n'am avut timp să le traduc; şi apoi, resgândindu-mă, mă întreb dacă o lucrare lungă, plină de citaţiuni grece şi latine, ar fi la locul ei în „Convorbiri"?

Sper că în curând voi avea plăcerea să primesc vr'o scrisoare dela Dv. In aşteptare, vă salut cu afecţiune, şi vă felicitez de sărbători, măcar că ele sunt încă departe.

Al Dv. bun amic,

S. G. Vârgoliciu

IV

Paris, 10 Mai 1869

3 Rue de la vieille Estrapade

Iubite amice!

Am primit cu mare plăcere scrisoarea Dv. mai ales că o aşteptam cu nerăbdare, după o tăcere cam lungă. Ştiu însă că aţi fost foarte ocupat, şi prin urmare înţeleg foarte bine întreruperea amicalei noastre corespondenţe.

Vă mulţumesc cu sinceritate pentru complimentul ce-mi faceţi, cu toate că-l găsesc prea linguşitor pentru mine. Il primesc însă, căci ştiu că vine dela un bun amic, care e deprins să spună adevărul curat şi fără mască, chiar când el ar puteá atinge susceptibilitatea cuiva. Cu câteva zile mai înainte primisem „Convorbirile" în care am văzut inserată o parte din studiile mele asupra lui Lope de Vega. Am observat tot odată cu plăcere că afară de omiterea titlului, şi acel nenorocit „va urma" nu era mai deloc greşeli de tipar, mai ales în textele spaniole, totdeauna surceptibile dre asemenea greşeli. Sper că şi restul va fi tot aşa.

Nu-mi rămâne decât să vă mulţumesc pentru complăcenţa Dv. şi să vă promit şi pe viitor slabul şi neînsemnatul meu concurs.

Mă întrebaţi ce gândesc asupra lui „Decebal" şi a „Copiilor de pe natură"? Neputând acuma să vă spun părerea mea în detail, fiindcă nu am sub ochi numerile din „Convorbiri" ce le-am împrumutat la un amic, mă voi mărgini numai a vă spune, în privirea lui „Decebal" cu franchetă că nu am înţeles ce a vrut să facă D. Florentin. Un roman? Un episod burlesc, o scrisoare istorică? Nu ştiu, şi aceasta e şi părerea amicilor mei de aice, cari au avut ca minne răbdarea de al citi până la fine. In privirea limbei nu mai zic nimica, căci cu toate că nu cunosc pe autor, el trebue să fie desigur transilvănean şi transilvănenii de astăzi nici nu scriu, nici nu vorbesc bine. Contactul lor zilnic cu Nemţii şi cu Ungurii a aruncat în spiritul lor o obscritate adese grea de pătruns, şi i-a împins la neologisme fără cumpăt nici măsură.

„Copiile de pe natură" le-am cetit cu plăcere, ca tot ce ese din pana Dv. Insă oare în partea întâia, n'aţi mers prea departe în critica Dv.? Nefericitul Hajdeu ce va inspirat ingenioasa Dv. ironie, este el demn de atâta escrime? Un om poate să facă poesii rele, şi cu toate aceste să nu fie fără merit în altă specialitate. Ş'apoi chiar ceeace ziceţi despre numeroasele sale ocupaţiuni şi manie de a se amesteca în toate (deşi eu nu admit în totul incompatibilitatea ce stabiliţi Dv.), nu se poate aplica la mai mulţi din ţara noastră? Mi se pare că fără a merge mai departe, aveţi chiar sub ochii Dv. numeroase exemple. Iată pentru ce mi s'a părut că articolul în chestiune erá puţin cam însuflat de personalitate. Mi-ar părea bine să mă înşel, căci Dv. ştiţi că în chestiuni de critică lterară, personalităţile nu conduc la nimica folositor.

Sper că ne vom întâlni la Paris, dacă vara aceasta veţi veni într'acoace. Până la revedere, primiţi salutările afectuoase a bunului Dv. amic.

S. G. Vârgoliciu

P. S. Aş dori foarte mult să pot aveá o *Traianidă.* Din nenorocire nu cunosc pe nimene la Bucureşti, care să mi-o poată procura. V'aş fi foarte recunoscător, dacă a-ţi aveá bunătatea să mi-o trimiteţi Dv. bunăoară cu venirea încoace a D. C. Balaiş, sau cu altă ocaziune.

Femeea scriitoare

— Dumneavoastră, scriitorii, ce faceţi altceva decât să împărtăşiţi miilor de cititori experienţa dumneavoastră proprie?

— Da, aşa ar fi dacă n'am predica în pustiu. Omul nu se lasă uşor a fi învăţat şi convins. Trebuie să ai multă dibăcie, ca aceea ce vrei să înveţi pe oameni, să le-o prezinţi într'un mod uşor, amuzant chiar, lipsit cu desăvârşire de pedanteria proprie manualelor didactice. Trebue să renunţi la multe păreri şi să abdici dela multe idealuri spre cari năzuiai. Să ai aerul chiar că-ţi baţi joc de tine, ca din ridicolul propriei tale întâmplări imaginare, să iasă o nesimţită lecţie pentru cititori. La noi în ţară, mai ales, rolul scriitorului e cu desăvârşire şters. Elita socială nu citeşte — când citeşte — decât literatură străină, intelectualii-proletari n'au mijloacele necesare să cumpere cărţi, iar burghezimea nu prea citeşte pe scriitorii români, *fiindcă sunt români,* sunnt prea aproape de ei, le cunoaşte prea bine viaţa lor particulară şi se lasă a fi influenţată de mii de nimicuri. Acum câţiva ani, când a apărut primul meu roman, am asistat în tren la o conversaţie foarte edificatoare în privinţa aceasta. Era tot compartimentul ocupat şi cu mare greutate mi s'a făcut loc. După primele momente de jenă trecute, conversaţia începută de mai înainte îşi reluă cursul. Se discuta în franţuzeşte romanul meu românesc! I se găseau netăgăduite calităţi, dar se mirau toţi cum de a putut o *femee* şi încă română — imaginez-vous! — să scrie aşa *ceva.*

„E curios cum o femee să fie înzestrată cu atâta spirit de observaţie şi cu atâta putere de a analiza şi a diseca sufletul omenesc. Mărturisesc că n'aş fi crezut niciodată sexul slab capabil de aşa ceva. Il credeam mai uşuratic zise un domn între două vârste.

— „Trebue să fie urâtă şi lipsită de eleganţă şi atunci, în lipsă de curtezani şi de alte preocupări mai interesante, s'a apucat să scrie, răspunse cu un aer de superioritate, o tânără frumuşică din colţul dela fereastră.

— „Eu am văzut-o acum câţi-va ani, la ţară, nu e aşa de urâtă, binevoi să conceadă o altă doamnă, şi nici lipsită de oarecare eleganţă. Par'că nu-mi vine să cred însă că romanul e scris de ea, fiindcă nu eşea nicăeri, nu era în relaţii cu nimeni şi toată ziua se ocupa de copii şi supraveghea menajul. Ba înr'o zi închipuiţi-vă, am văzu-to cârpind ciorapii copiilor!"

— Ei bine, *„închipuiţi-vă"* acesta în gura acelei cucoane, era adorabil de prostie şi naivitate, era o întreagă poemă! Imi venea s'o sărut pentru nepreţuitul spectacol ce-mi oferise. Inchipuiţi-vă îndrăsneală: să cârpesc ciorapi şi să scriu romane! Nu e caraghios? Ba nu zău! Inteleg să scrii când toată ziua eşti pe stradă, când joci cărţi şi-ţi cleveteşti prietenele. Dar aşa?... sfârşi doamna Răsvan într'un hohot de râs.

— Şi cum s'a terminat spectacolul? întrebă domnul Wehren, între două înghiţituri.

— Foarte simplu. Doamnele au început să-şi dea cu coatele şi să-mi admire încet mantoul, rochia, pălăria, însfârşit întreaga mea toaletă, găsindu-i un şic desăvârşit. La urmă, una din ele a îndrăsnit, sfioasă, să-mi ceară numele casei de unde mi-am cumpărat mantoul. I-am spus că nu ştiu deoarece mi l'a cumpărat soţul meu, dar o rog să-mi scrie sau să-mi telefoneze şi îi dau cu plăcere adresa cerută. Cum ajungem în gară îi spusei adresa şi numărul telefonului, rugând-o să ceară pe doamna Răsvan şi, luându-mi valiza, am eşit râzând din compartiment. Vă închipuiţi ce capete au făcut! Deşi eram în Maiu, în vagon temperatura scăzuse subit sub zero. (Din romanul „Rătăcire" de Aida Vrioni).

Leusteanul dela Ciucea sau spanacul cărămiziu

Disculparea d-lui Octavian Goga în chestiunea d-şoarei Ida Barbă, este o blogodorosire. Dar nu-i vom arunca piatra, — ca să nu zicem cărămida.

Constatăm însă, în treacăt, că d. Goga se bărbiereaşte — *cum se spune în argot-ul liceenilor — adică înşiră lucruri cari n'au nici o legătură cu faptele de cari a fost învinuit.*

I s'a arătat că vorbeşte în profundă necunoaştere, despre revoluţia dela 1848; că portretele arhicelebre ale lui Bălcescu, Brătianu şi C. A. Rosetti din „Dimineaţa" le-a confundat cu figura pictorului Rosenthal, şi că pe acesta, — de frică — l-a luat drept rubedenie a unuia din adversarii d-sale politici. I s'a pomenit de o vadană, de o lună şi de un Eminescu. I s'a amintit o căzătură de piesă. Chestiunea cu cacofonia a fost relevarea numai a unuia din măruntele păcate ale acestui domn notar care, având stilul unui geambaş, s'a crezut în drept să încalece Pegasul.

Răspunsul d-lui Octavian Goga este la-men-ta-bil.

Profesorul universitar I. Aurel Candrea vorbeşte, în seria „Ierbii fiarelor", despre buruienile aducătoare de noroc. Intre ele s'o găsi, nu s'o găsi leuşteanul; vorbă e că Leuşteanul dela Ciucea nu-i în stare să producă decât mirodeniile borşului dela Caracăl.

In chestia rimei fatale *(şi până ce d. Octavian Goga va publică scrisorile de mulţămire ale cetăţenilor ovrei înscrişi în partidul averescan) ţinem la dispoziţia nenorocitului* rimailleur *un întreg poem care începe astfel:*

Amară ţi-i, Gògo, obida
Cu fata lui Barba-Potrida,
Cu Ida!

„Pentru învăţarea stilului"

Nietzche, care a fost şi unul din cei mai mari stilişti ai Germaniei, a scris — pentru Lou Salomé, fiinţa care trezise într'însul o dragoste ce avea să fie nefericită, — poveţele de mai jos, pe care le-a intitulat simplu: „Pentru învăţarea stilului..." Socotin nimerită publicarea lor, nu numai pentru că sunt instructive şi interesante, dar şi pentru că s'ar putea să fie citite, din întâmplare, şi de „marii" noştri stilişti, cari au de multe ori conflicte cu condeiul şi mai ales cu biata limbă românească... Aceste poveţe pentru cei cari scriu, sunt sub forma a zece aforisme. Iată-le:

1.

Primul lucru de care e nevoie, e viaţa: stilul *să trăiască...*

2.

Stilul să fie potrivit *cu tine,* în raport cu o persoană bine determinată căreia vrei să i te împărtăşeşti (Legea dublei relaţii).

3.

Intâiu, trebuie să ştii precis: „aşa şi aşa aşi spune şi aşi *expune*" — înainte de-a avea voie s'o scrii... Scrisul trebuie să fie o imitare...

4.

Fiindcă *îi lipsesc* celui care scrie, multe din *mijloacele* pe care le are cel ce expune, — el trebuie să aibă de model, în general, un fel *foarte expresiv* de-a expune: imaginea acestuia, — scrisul, — va fi neapărat mult mai palidă...

5.

Belşugul de viaţă se trădează prin *bogăţia de gesturi.* Trebuie *să te înveţi* a simţi totul, — lungimea şi scurtimea frazelor, interpuncţia, alegerea cuvintelor, pauzele, ordinea de succesiune a argumentelor, — ca pe nişte gesturi...

6.

Fereşte-te de perioade! N'au dreptul la perioade decât oameni care şi când vorbesc au răsuflarea lungă. La cei mai mulţi perioada e o afectaţie...

7.

Stilul trebuie să dovedească, că crezi în gândurile tale, şi că, nu le gândeşti numai, ci le şi *simţi...*

8.

Cu cât e mai abstract adevărul, pe care vrei să-l înveţi, — cu atât mai mult trebuie să trezeşti *simţurile* pentru el.

9.

Meşteşugul unui bun prozator, în alegerea mijloacelor sale constă în a se apropia *cât mai mult* de poezie, fără a trece însă *niciodată* la ea.

10.

Nu e bine nici inteligent lucru, să-i iei dinainte cetitorului obiectiunile mai uşoare. E foarte cuminte şi *foarte inteligent,* să-l laşi pe cetitor *să exprime el singur* ultima quintesenţă a înţelepciunii noastr

G. S.

In loc de Cronica Artistică

Marin V. Biciulescu: Desenul şi Modelajul la copii

(Cartea Românească)

In prozidia timpurilor şi a oamenilor rău voitori, d. Marin Biciulescu, un harnic învăţător care a răzbătut până la Paris în dorul lui să prindă orizonturi cât mai întinse meşteşugului său dăscălicesc, după ce a dat, în Franţa, o aritmetică pentru copii 1) excelent primită de autorităţile şcolare franceze, aritmetică compusă într'un chip cu totul nou, bazat pe imagini, şi după ce a tipărit aici o sumă de cărţi pentru cursul primar, scoate acum o carte cu documente deosebit de serioase asupra chipului cum este şi cum ar trebui să fie desenul şi modelajul la copii.

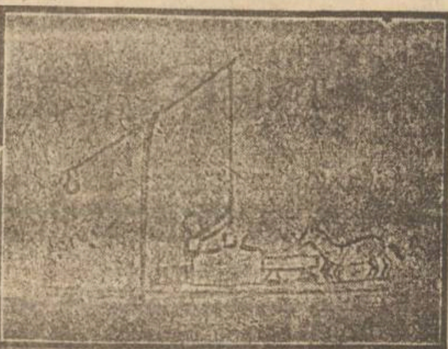

Cartea aceasta lămureşte o convingere proaspătă la noi şi explică tot sistemul de pedagogie întrebuinţat de autor în cărţile sale didactice.

El porneşte dela dragostea deosebită ce-o arată copiii imaginilor şi culorilor şi exploatând în chip metodic inspiraţia lor primară şi dorinţa ca să deseneze (mai exact: dorinţa să exprime, prin desen, rezultatul fragedelor lor observaţiuni) conduce mintea lor spre progres printr'o activitate plăcută şi potrivită în totul înclinărilor fireşti pe care le dovedesc. In acest fel, desenul capătă o însemnătate de primul plan în pedagogie şi era firesc să nu se mai poată ţine în cadrul modelelor de până acum.

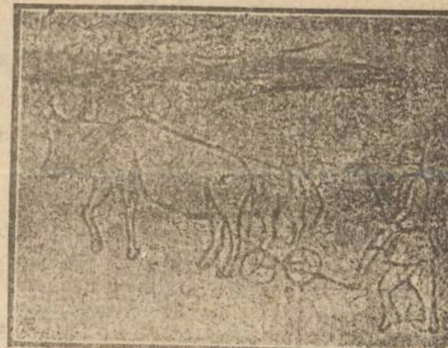

Intr'adevăr sistemul de desen actual, numit Guillaume, după numele celui care l-a preconizat, porneşte dela liniatura geometrică, deci dela abstracţiune. Prin asta, dacă şi-a bine meritat numele de sistem geometric, n'a fost în stare însă, cu toată riguroasa progresiune de compunere, să aducă vreun folos deosebit. Şi apoi cum ar fi putut aduce când îl obliga firea mobilă a copilului să trăiască în atmosfera rece şi severă a liniilor drepte şi să înceapă cu asta pentru ca, mult mai târziu, să treacă la un aşa zis desen după natură, în care subiectul nu atingea decât foarte rar o linie mai moale, mai caldă, mai expresivă. Obiecte moarte, figuri de ghips şi arar o fereastră. Viaţa era sistematic înlăturată tocmai când imaginea ei în acţiune şi colorată era mai atractivă.

Aşa se face că nimeni n'a învăţat să deseneze de pe urma acestui nenorocit sistem Guillaume şi din cei ce l-au urmat de-alungul şcolii se pot număra pe degete aceia cari nu s'ar simţi încurcaţi când li s'ar cere să deseneze corect, nu un om anume, dar un om oarecare. Şi aceştia au învăţat singuri, fără îndoială, şi cu adevărate sacrificii.

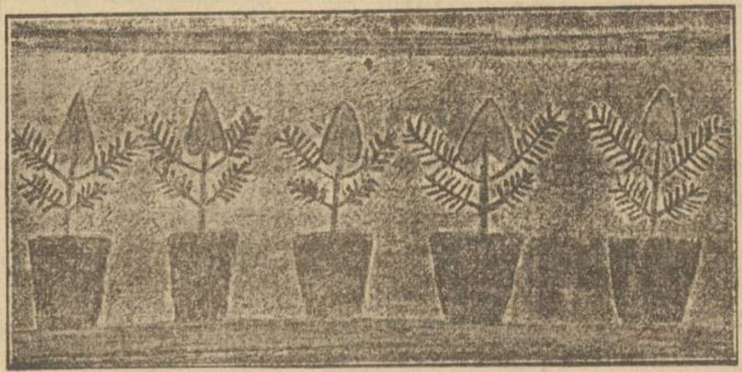
Ce a trebuit să îndurăm noi, cei cari ne simţeam totuş în stare să ţinem mai bine un creion în mână, şi cât am avut de muncit până să ajungem să căpătăm singuri corectura pe care drept ar fi fost să ne-o dea alţii, e uşor de închipuit. Sistemul Guillaume ne-a ţinut în linii drepte, figuri regulate, în fapt desene de făcut după alte desene, stilizare gata în gură, deci

1) L,arithmètique des petits, en images, sans paroles. Editura F. Nathan, Paris.

muncă mecanică de copiere, apoi în desenarea după figuri albe de ghips 2) un nas, o frunză şi, în sfârşit, un cap la care se lucra lenevos un an întreg, ca la o grea şi silnică datorie, fără pic de folos pentru cel ce trebuia să deseneze, căci totul se reducea la aruncarea unor tonuri curate şi egale, făcute cu estompa prin abilităţi şi trucuri de învechiţi meşteşugari. Era, prin urmare, o chestiune aproape numai de technică şi era cel puţin curios să ni se pretindă nouă, scurmaţi de alte dorinţi, să devenim perfecţi mânuitori ai estompei. Absurditatea unor asemenea procedee îşi primea o exemplară răsplată în lenea noastră de lucru poruncit şi în acelaş timp dela tabla umplută în recreaţii cu caricaturi de profesori şi camarazi până la latrina în care trasam la repezeală schiţe vesele subliniate cu legende duhlii şi, fireşte, nu prea concordante cu morala obişnuită, în schimb în perfectă armonie cu cadrul lor, desenul liber şi spontan, plin de vervă, de imposibilităţi anatomice, dar totdeauna expresiv şi viu, ne atrăgea urecheli dela pedagogi, note proaste dela profesori, opriri din oraş dela director şi, mai ales, o! mai ales certuri teribile totdeauna şi contondente uneori dela părinţii amarnic necăjiţi că ni-s cărţile mâzgălite.

Dar era mai tare decât noi. Ce însemnau aceste toate la un loc pe lângă nesfârşitul dliciu al creierii sau al colaborării de creiare în plastică? Un Napoleon ras ne plictisea. Pastişori gratuiţi îi puneam mustăţi. Contemplam efectul şi satisfacţia paraliza orice memorie în viitorul foarte apropiat şi foarte vrăjmaş unor asemenea dibuiri plastice. Şi continuam. Ii adăogam o muscă, apoi favoroţi, apoi musca o transformam în cioc şi ciocul îl făceam barbă mare. Incă o pereche de ochelari şi iată,

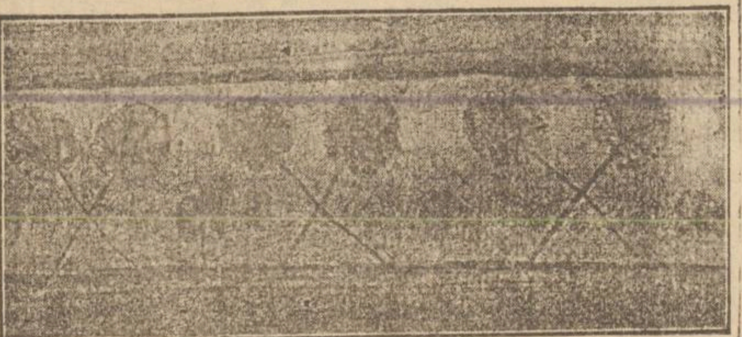
în sfârşit, un Napoleon pe placul nostru. Eera, fireşte, acelaş mare Napoleon, dar viziunea noastră era absolut originală şi aşa, micul caporal ne era mai drag. Era puţin şi al nostru, opera noastră. Şi-apoi ne supăra răceala aceloraşi poze necolorate. O femeie fără buze roşii şi fustă albastră? Turc cu fes negru şi roşior cu tunica albă? Copacii fără de verde, cerul fără de albastru şi atâtea mii de acoperişuri fără de roş? „Haida de! Dar zică ei ce-or vrea, oprească-mă din oraş cât ar vrea, nu-mi pot lăsa ochiul să sufere de lipsa unor asemenea culori!..."

Deci dragostea să deseneze, spirit de invenţie şi mare simpatie pentru vioiciunea culorilor, iată pe ce baze ar fi trebuit să stea cursul nostru de desen ca să ne fie plăcut. Dar pentru toate astea, domnul profesor trântea în perete o frunză albă şi rece de ghips, pe care nici n'o ştiam a cărui fel de copac era (nici azi n'o ştiu) şi ne cerea s'o desenăm cu ustensile anume indicate 3) urmând riguros procedeele de haşurare, întâiu oblice pe dreapta, apoi oblice pe stânga, etc., etc.

Rezultatul era acelaş peste tot, la toate liceele şi la toate clasele. Se lucra în oră, sau se părea că se lucrează. Un desen ţinea luni de zile şi în ultimă nevoie se proceda după o reţetă grozav de firească. Două, trei sau patru cornuri cu lapte — după cum se putea târgui fiecare — dela Duvid, covrigarul liceului şi desenul se oferea făcut gata, bun de pus în mâna profesorului. Unii din noi aveam adevărate rente de pe urma abilităţii noastre în întinderea tonurilor curate.. Aşa, desenul ne împărţea clasa în două părţi cu totul neegale: industriaşii puţini deoparte şi cei cu talentul în portofel, foarte mulţi, de altă parte.

Dacă se poate numi rezultat, apoi acesta este singurul rezultat al sistemului Guillaume.

Impotrivă-i se ridică inimos d. Biciulescu. Din pilda elocventă a atâtor state 4) care au scos complect sistemul geometric din învăţământ, înlocuindu-l peste tot cu metoda nouă a desenului liber, d-sa a învăţat rostul mare ce-ar putea să aibă desenul acesta şi la noi. Pentru noi, mai puternică dovadă chiar decât pilda altor state, e însăş partea documentară a cărţii d-lui Biciulescu, acea colecţie admirabilă de lucrări reproduse (240) lucrări făcute de către copii — elevi de-ai autorului. Pentru acel care se interesează de paşii cei dintâi ai mi-

cului desenator, volumul vrednicului dascăl e o comoară. E vizibilă acolo gradaţia extrem de interesantă a spiritului de observare şi a dexterităţii de execuţie urmărită pas cu pas şi lămurită de autor, dela vârsta primelor linii sgâriate fără nici un senz până la compoziţia plastică propriu zisă.

Copilul pune mâna pe creion întâia oară. A văzut pe cineva mai înainte scriind. Scrie şi el? Se joacă? Poate. Totuşi

2) Umbra la ele trebuia s'o facem absolut neagră, ceeace, în loc să ne dezvolte, ne strica şi puţinul dar firesc de observaţie a valorilor luminii.

3) Cel care scrie aceste rânduri a mâncat bătaie, a luat nota 2 şi a fost dat afară din clasă pentru că desena cu Hardtmuth No. 1 şi nu cu Hardtmuth No. 2, cum era indicat de profesor.

4) America, Anglia, Franţa, Germania, etc.

e aşa de preocupat de parcă ar gândi ceva. E pera grav. Imită pe cel văzut scriind, ori pune, într'adevăr, o intenţie în ceeace face cu înfăţişare de joc. Dar iată că a terminat. Ia hârtia şi ţi-o arată. — „Ce-i?" îl întrebi. — „Mama" îţi răspunde şi acolo nu vezi decât câteva linii încâlcite, întretăiate fără senz. — „Dar unde i-s mâinile?" îl întrebi iarăşi, şi el îţi arată acolo încâlcite între toate, două linii de sine stătătoare, duse în două direcţii deosebite. — „Dar ochii nu-i văd" îi spui şi el stă o clipă, apoi pune mâna pe creion, îţi ia hârtia şi face două puncte, unul într'o parte şi altul într'altă parte, ca un genial cubist.

Şi-aşa, fără legătură între linii, fără proporţii şi fără raport, el reprezintă grafic, părinţi, fraţi, animale (notaţi bine întâi şi întâi oameni, deci natură mişcătoare) şi felul lui de a exprima e departe de a fi arbitrar. Căci peste o zi sau două, dacă îi vei cere să deseneze iarăşi pe bunicul, îl va face tot cu pipa şi cu papucii. Liniile sunt mai lungi ori mai scurte, se întretae altfel şi sunt altfel puse, e posibil, dar ele rămân tot atâtea căci reprezintă tot ceiace i-a izbit lui mai mult atenţia. Sânt în sfârşit datele caraceristice prin care copilul îl deosebeşte de alţii. Şi-ţi va explica ce reprezintă fiecare linie căci fiecare linie pe care o pune acolo, reprezintă într'adevăr ceva pentru dânsul.

Acest fel de a desena începe prin preajma vârstei de trei ani. Repede, elementele disparate puse la început, prind a se lega între ele, dând mai lămurit sugestia fiinţelor ce vor să reprezinte. Corpurile omeneşti sunt încă multă vreme disproporţionate, de sigur, dar nu va lipsi de-acolo nici una din datele pe care le-a observat. Şi puterea lui de observaţie creşte pe fiecare zi. Desenele copilului sunt cele mai eloquente registre

ale minţii lui. Căci în clipa când el a trecut peste acel desen fără legături, el va arăta omul cu capul ca un cerc în care ochii sunt două puncte, nasul şi gura două linii. Trupul va fi un oval despărţit todeauna de cap prin gât. Mâinile şi picioarele sunt linii simple. Mai târziu membrele se fac din linii dublate. E un progres căruia îi urmează diferenţierea sexelor, femeia cu fustă şi păr mare în cap, bărbatul cu pantaloni. Trece apoi un hop greu făcând figura omenească din profil (vezi ilustraţia 5) şi deseori se va vedea şi urechile amândouă. Curând rămâne un singur ochiu şi o singură ureche, dar foarte multă vreme ochiul va fi făcut aşa cum se vede din faţă. De aici încolo, copilul începe să grupeze corpul. Iată un călăreţ pe cal (ilustr. 2) ca şi la primul profil, cu ochii amândoi, aici călăreţul văzut dintr'o parte are vizibile picioarele amândouă. Când el ştie că există, chiar din profil lucrând, copilul nu concepe să renunţe la ceva. In cazul desenului, acesta din urmă, transparenţa calului trebueşte privită ca o caracteristică generală a unei anume epoci din desenul copilăresc. Ei vor face o casă în care se văd oameni, vagonul în care călătorii sunt vizibili, etc., căci aceeaşi greutate de renunţare la datele pe care le ştie existente, perzistă o bună parte de vreme în mintea lor fragedă.

In acest timp, oarecum paralel cu desvoltarea desenului de oameni, se dezvoltă desenul de păsări şi animale. El ajunge uneori la redări schematice, naive fireşte, cuprinzătoare însă de minunate caracterizări. Aşa, puţin după vârsta de zece ani, copilul va fi în stare să compue scene întregi, cu lux de detalii şi cu o surprinzător de justă mişcare. El ar putea să-şi continue astfel drumul normal şi cine ştie dacă n'ar putea ajunge odată la o artă propriu zisă.

Iată dar calea firească a unui copil, în privinţa desenului. Şi iată desenul pe care-l face cu plăcere pentrucă are într'ânsul totdeauna ceea ce-l interesează. E viaţă şi mai mult, o viaţă pe care o vede, o simte, o trăeşte. Se exprimă prin desen cum s'ar exprima prin scris. Ba mai bine poate. Şi d. Biciulescu are dreptate când spune că desenul poate servi pe copil să se

exprime mai complect despre un lucru, o fiinţă ori împrejurare. E aici o colaborare între ochiu şi minte la care se adaogă lipsa de intimidare sau distrarea dela subiect izvorită din necesitatea caligrafiei. Autorul dă de altfel exemple tare fericite. Elevi cari păreau slabi la carte pentrucă nu erau în stare să spue lecţia, deci păreau că n'au priceput-o şi n'o ştiu, puşi să deseneze au exprimat plastic tot ceeace era în lecţie. Iată care ar fi un prim mare folos al desenului liber.

Adăugaţi la el desvoltarea gustului pentru exprimarea plastică, desvoltarea spiritului de observaţie, şi mai ales câştigul realizat pentru suflet şi ochi prin văzul atâtor lucrări pe care critica pricepută, blajină şi încurajatoare a profesorului poate da totdeauna învăţământ de frumos şi veţi vedea ce mare rod ar putea aduce această nouă sistemă de desen.

D. Biciulescu scrie că făcea critica desenelor, în clasă, şi că dădea voe elevilor să critice lucrările. Micuţii erau excelenţi critici. Nu trecea greşeală neobservată şi greşelile altora le serveau de îndreptare pentru ei. Dar meritele au fost relevate cu o egală iscusinţă şi laudele nu s'au cruţat. E şi firesc să simtă aceste lucrări. Pornesc doar din sufletul şi mentalitatea lor şi cred că autorul cărţii a avut o fericită inspiraţie lăsându-şi elevii singuri să critice şi neamestecându-se decât atunci când era locul de îndreptat ceva lesne de înţeles pentru ei, uşor de prins cu mintea şi ochiul lor.

Aceste toate făcute, pot da un ajutor negrăit de mare învăţăturii şi învăţătorului. Copiii îşi vor desvolta mai repede calităţile ce zac într'înşii.

Dar aceeace ne interesează pe noi în deosebi, din cartea d-lui Biciulescu, sunt combinaţiile decorative de care ne vorbeşte d-sa într'unul din ultimele capitole.

D-sa dă copiilor o frunză de salcâm şi le spune: „Am acasă o poliţă şi vreau s'o înfloresc. Uite aici o frunză de salcâm. Faceţi-mi o bandă cu frunze de astea, puse cum credeţi voi că-i mai frumos". Copiii au mai văzut chenare decorative. A fost lesne să li se arate. Ei se pun la lucru. Micuţa lor închipuire iscodeşte straşnic şi fel de fel de aranjamente deosebite ţâşnesc de-acolo. Rămâne să se aleagă cel mai frumos. Il vor alege ei singuri de vor fi întrebaţi şi nu vor greşi.

Şi scriind astea, mă gândesc că Ministerele Artelor şi al Instrucţiei vor ajunge să se convingă odată cât de mare folos s'ar aduce ţării, dacă ar trimite absolut la toate şcolile din ţară o sumă de teme la fel, având ca bază fauna şi flora noastră,

5) Vezi ilustraţia.

urmând ca fiecare elev, după a sa închipuire, să facă ceva decorativ; din sutele de mii de lucrări, s'ar putea scoate, negreşit, o întreagă serie de elemente decorative cu serioase rădăcini în sufletul românesc. Acum când ţesătura şi ceramica se zbat să iasă din uitare, le-ar fi poate de un ajutor însemnat.

In şcolile noastre primare, combinaţiile decorative vor da copiilor un principiu excelent pentru viaţa artistică a unui popor: din fiecare lucru pe care-l vezi în preajma ta, poţi scoate ceva care să încânte ochiul; şi fiecare lucru pe care-l ai în casa ta se poate face mai frumos, cu puţină străduinţă. Iată ce poate deschide zăgazul unei înfloriri neobişnuite de artă decorativă naţională. Căci acei câţiva ani petrecuţi în şcoală, cu preocupări de artă le implântă nevoia în inimile fragede şi fac din *frumos* o necesitate. Aici credem că este ţinta spre care trebuie să se îndrepte toţi paşii noştri. Căci, parafrazând o veche zicală, putem zice: *Spunemi CÂT FRUMOS VEZI în jurul tău, ca să-ţi spun CÂT eşti.*

Deşi se leagă numai de regiunile prielnice olăriei, modelajul trebueşte şi el introdus. Pedagogiceşte privit, e o diversiune dela desen dar serveşte exact în aceeaşi măsură

Volumul sfârşeşte cu un capitol referitor la modul de predare a metodei în şcolile normale.

Cartea e scrisă într'un stil vioiu şi clar, bine documentată şi, alături de calde pasagii referitoare la copii şi la sforţările lor inimoase, la întrecerea dintre dânşii, stau pasagii de polemică scurtă şi incisivă „la adresa lâncezelii în care se ţine învăţământul desenului la noi, prin metoda necorespunzătoare ştiinţei pedagogice de azi", cum spune în prefaţă d. Vladimir Ghidionescu, pedagogul cunoscut, profesor la Universitatea din Cluj.

Lucrarea d-lui Biciulescu este deosebit de binevenită şi poate fi o excelentă călăuză în îndrumarea copiilor. Autorităţile şcolare n'ar trebui să n'o cunoască. Şi fiindcă îi priveşte direct şi le poate uşura vina multor ştrengării cu miez puţin văzut, cu riscul de a răsturna un vechiu obiceiu, sfătuesc pe copilaşi să le-o dee părinţilor în dar.

VICTOR ION POPA

Baladă

Spre un han, lâng'o răscruce
Han bătrân din vremuri bune
Un haiduc se 'ndreapt 'alene
Intr 'amurg la Soare-apune

E voinic cu flinta 'n spate
Cuşma-i dată 'n vârf de frunte
Şi cum trece zice 'n frunză
Dulcea doină de la munte

El se lasă 'ncet cu dorul
Pe tăpşan, uşor, la vale
Unde dragostea 'l 'aşteaptă
Unde mândra-i ese 'n cale

Iată hanul colea 'n faţă
Lâng'o coastă de pădure
Iar în prag o sprîncenată
Pune 'n fus cu gându-aiurea

Cum o vede, el s'aprinde
Şi cu drag la piept o fură
Pe când ea se îmlădie
Ca o floare de răsură

„Ce te-ai mai făcut bădiţă
„De când n'ai mai fost la mine
„Uite, zice-am tors de-atuncia
„Şapte fuse 'n capăt pline"

El pe frunte-o netezeşte
Apoi spune taina toată
Că ea braţele-şi desface
Şi-l priveşte 'n ochi mirată

Intră'n han nedumirită
Strânge zestrea cea mai bună
Şi-amândoi, spre miez de noapte
O pornesc... în clar de lună

Pe doi roibi ce fug ca vântul
Străbătuţi de-un dor de ducă
Ropotind se pierd în zare
Şi se duc, se duc... nălucă

Cetluit cu grea lăcata
Plânge hanu 'n noapte sură
Căci frumoasa lui stăpână
Nu mai cântă 'n bătătură

. . . .
O, sunt ani, sunt ani de-atuncia
De haiducul cel voinic
Şi de mândra lui hangiţă
Nu s'a mai ştiut nimic

Hanu-i plin de bălărie
Acum casa-i ruinată
Vre-un bătrân, doar, de-ţi mai spune:
„Uite-aice, a fost odată...

I. Cernetz

Adeverul Literar şi Artistic
Preţul abonamentelor:
In ţară:
Lei 150.— pe timp de un an
„ 75.— „ „ „ 6 luni
„ 40.— „ „ „ 3 „

Cărţi şi Reviste

LA REVUE DE FRANCE (1 Iulie). După un articol al lui *Paul Souday* care tratează „despre retorica lui Pascal" şi care trebueşte relevat, stăruim a rămâne lângă cronica americană a lui Régis Michaud. E vorba de romanul „Babbitt" scris de *Sinclair Lewis*. Intr'adevăr dela apariţia celuilalt roman „Main Street" critica americană s'a întrebat dacă nu văd în *Lewis* un *Flaubert* aşa cum răsare din „Madame Bovary, l'Education sentimentale sau Bouvard et Pécuchet". Eroina Carol Kennicatt din „Main Steet" figurează în asemănări de caracter şi situaţii alături de Emma lui *Flaubert*, numai că aceasta (a lui Lewis), o idealistă şi o romantică revoltată contra înăbuşitorului mediu burghez, pare o „Madame Bovary" americancă.

In „Babbitte" Lewis a ştiut să culeagă şi să pună în valoare toate amănuntele unui potret, aşa cum făcea un *Balzac* sau *Nietsche*, aşa cum reapare un *Tartarin* sau *Don Quichotte*, aşa cum o fac azi *Dickens* şi *Jacques London*. Eroul, George Babbitt, e arătat ca un supra om american. *Este* — spune Michaud — *un amestec foarte echilibrat din Renard, Panurge, Figaro şi Tartarin*. Lewis desfăşoară gesturile lui Babbitt cu o obiectivitate perfectă. Intre noi şi personajul său, autorul se fereşte de a introduce reflecţiuni. Personajul trăeşte prin sine: e şi gest şi acţiune. Dacă Carol Kennicott căuta în artă şi studiu uitarea tuturor nenorocirilor, Babbitt, spirit vioiu, de o caracteristică aparte însă, rămâne şi el în faţa naturii şi a dragostei, dezamăgit. E sufletul acestui mare romancier aci, a acestui maestru în descripţia pasiunilor omeneşti, a acestui maestru necontestat al dialogului şi al portretului.

LES ANNALES (15 Iulie). Toţi cititorii săptămânalei „Les Annales" ştiu că în cursul acestui an revista a publicat „Le Roman des Quatre" (a apărut şi în librării) scris de câteva pene care au tras adevărate linii de conduită în scrisul franţuzesc contimporan: *Paul Bourget, Henri Duvernois, Pierre Benoît* şi *M-me d'Houville*. E foarte bine venită fapta lui *André Rigaud* de a cere acestor preţuiţi colaboratori lămuriri asupra modului cum au lucrat. Dăm câteva rânduri din mărturisirile lui *Paul Bourget*:

„Am procedat astfel: am stabilit planul unei drame unice, care avea să se desfăşoare în scrisorile celor patru persoane, trei oameni şi o femee; fiecare din aceste personagii participă în dramă, după caracterul său şi exprimă sentimente proprii, pe care i le sugeră drama. Dacă romanul a reuşit asupra căruia eu n'am dreptul să mă exprim — va fi desigur „o urmă de viaţă" cum se exprimau scriitorii naturalişti în tinereţea mea sau mai bine patru urme de viaţă, expuse în adevărul lor cel mai intim".

In acelaş sens răspunde *Henri Duvernois*:

„De fapt, e un oarecare adevăr în subiectul nostru; e o aventură sfârşită de mult, astfel că noi n'am născocit-o întreagă. Am transformat-o puţin numai, iar faptul divers ne-a servit doar ca punct de plecaer".

Dar mai dă *Duvernois* câteva amintiri cu duh à propos de un alt roman scris în colaborare, dela care autorii de astăzi au împrumutat maniera aceasta, de multe ori foarte periculoasă:

„Am fi putut considera acest lucru ca un simplu joc. Sunt câţiva ani de când a apărut „Le Roman des X..." în care fiecare colaborator se silea să încurce pe cel care urma. Unul din ei — cred că se numea Tirstan Bernard — avu într'o zi o idee diabolică de a omorî pe toţi eroii romanului. Courteline, însărcinat să scrie foiletonul următor, se descurcă anunţându-şi cititorii că n'a avut timpul necesar ca să citească cele din urmă foiletoane, astfel că cetitorul nu trebuia să fie prea surprins dacă ar constata o oarecare incoherenţă în înlănţuirea intrigei".

Mai interesante sunt unele rânduri din răspunsul *d-nei d'Houville* care identificată cu Micheline Barge — eroina romanului — a trebuit să ducă după sine — orientând-o — toată intriga:

„N'am cunoscut, tot timpul cât a durat această corespondenţă, acele ore de descurajare pe care le trăesc toţi scriitorii înaintea operii lor. Scrisorile corespondenţilor mei erau un puternic stimulent... M'am identificat atât de mult cu personagiul femenin, încât de multe ori uitam caracterul meşteşugit al aventurei şi desnodământul preparat".

Promitem pentru un număr viitor să analizăm romanul de mai sus, care va constitui un succes al anului şi — în felul acesta — una din cele mai rare cărţi.

LUMEA LITERARĂ ŞI ARTISTICĂ (No. 7) aduce un articol bun despre „Blaise Pascal", scris de d. *Octav Botez* şi câteva poezii, grupate sub titlul „Melancolie erotică". Sunt bucăţi scrise fără nici un meşteşug, simple, de tot simple, dar cu mult suflet şi cu multă evocare. Autorul e d. *C. R. Ghiulea*. Desprindem una, intitulată,

Viziune

Te întrevăd strălucitoare,
Aprinsă'n propriul sărut,
Râzând pe stradă, cum te are
Oraşul nostru dela Prut.

Purtând privirea într'o parte,
Săltând mijlocul elegant,
Ti-a pus seninul lunei Marte
Sub gene câte-un diamant.

In vânt vioiu de primăvară
S'aşterne 'n părul tău, pe gât
De dimineaţă până'n sară,
...ându-ţi noaptea de urît,

...celaş vânt ce cânt'agale
...i veşnic mângâe în sbor,
...ucând fiorul gurei tale
Pe-obrajii calzi ai tuturor...

Mai departe, trei poezii semnate *Bob Negruzzi*: „Suspin satanic", „O clipă'n vânt" şi „Duminică". Prima şi a doua mai ales, după *Al. Philippide*, a treia deadreptul din *Demostene Botez*. E împletirea atmosferei din „duminicele blestemate" ale lui Botez, cu expresia care nu cadrează şi care supără timpanul a d-lui *Al. Philippide*

G. B.

Din „O mie şi una de gândiri"

91

Mergi până în fundul lucrurilor, — dar vezi să nu rămâi acolo!

92

Cinismul este o reacţiune împotriva ipocriziei generale. Cum ar spune bunii înţelepţi de altă dată, „cinismul este fiul ipocriziei".

93

Jonglând cu trei idei, asemeni jucătorului abil, care face minuni cu cele trei bile de biliard, un om inteligent poate să-şi uimească secolul.

94

In fond suntem reacţionari, cu toţii. Unii, însă, vorbim şi de democraţie. Şi aceştia, totuşi, chiar numai aşa, aducem servicii reale democraţiei de mâne.

95

In literatură, e mai comod să fii atacat, decât să ataci. De altfel, ce scriitor care „atacă", n'ar prefera să fie în locul celui „atacat?"

96

Invăţăm nu din dorul de-a ne instrui cât din nevoia, mult mai imperioasă, a altora de-a da învăţături.

97

Cinematograful a restabilit „justiţia imanentă": tot mai vezi virtutea răsplătită şi viciul pedepsit.

98

Doamna X crede că e „bine-crescută", fiindcă se uită la alţii cum mănâncă şi găseşte că nu ţin bine furculiţa...

99

Nimic nu scorneşte mai repede imaginaţia noastră, decât pretextele ingratitudinei.

100

Singurul merit pe care îl aduc unii în funcţiunile lor e cinstea. Ca şi cum această biată datorie (către tine însuţi în primul rând) ar avea puteri creatoare.

101

Ne folosesc mai mult defectele decât calităţile prietenilor noştri.

102

E bună economia de bani, dar nu strică nici economia de nervi, cheltuiţi în griji şi supărări, pentru a banului economie.

103

Astăzi, ne închinăm în faţa omului cinstit. Mâine ne vom extazia în faţa domnului care intrând într'un salon îşi scoate galoşii plini de noroi.

104

Doi prieteni se ceartă şi sunt gata să se încaere. M'aşi duce să-i despart, dacă nu m'aşi gândi că răpesc unuia din ei plăcerea de-a eşi învingător.

105

Sentimentele, gândirea, imaginile s'au epuizat. Ceea ce-a rămas inedit, în poezie, e vocabularul. Prin el, locul comun se poate ridica la frumuseţea artistică. Să plivim deci, şi să cultivăm grădina plină de flori rare, a Cuvântului.

106

Nu cel ce n'a răuşit în viaţă e ratat, ci numai acela care a râvnit peste puterile sale. Cine se mulţumeşte să fie sergent-major toată viaţa, nu este un ratat. Ratat e colonelul care n'a ajuns general.

107

Două feluri de oameni se înţeleg cu toată lumea: proştii şi pungaşii.

108

Un câine vrea să mă muşte. Ii arunc o bucăţică de pâine. Şi'n mine urcă regretul că nu m'a văzut nimeni făcând augustul gest: mi-ar fi eşit vorba că am inimă bună.

109

Nu cer nimănui să mă regrete: regretul este solul grăbit şi melancolic al celeilalte lumi...

110

Dauă feluri de oameni sunt inteligenţi: **deştepţii** nişte secături veşnic gata să facă spirit, şi **înţelepţii** oameni serioşi, foarte cum se cade şi tot atât de plictisitori...

111

De fapt, nu luptăm împotriva tiraniei în sine, cât a tiraniei care nu ne lasă pe noi să ne exercităm propriile instincte de autoritate.

112

In dorul de fericireal oamenilor vorbeşte ancestralul glas animalic, care visează beatitudinea primitivă.

113

Aş vorbi şi eu de rău pe X, dacă aş şti că lucrul acesta îl îndreptează...

114

Bătrânii încurajează foarte mult pe tineri, mai ales când au altă specialitate.

115

Unii spun „sânt idealist", sau „sânt modest", sau „sânt generos", sau sânt bine crescut", — cu aceiaşi siguranţă cu care ar spune „sânt funcţionar", sau „sânt artritic"...

116

Utilităţile sunt inutile.

117

Tinereţea este singurul defect de care ne corijăm fără voia noastră.

118

La noi se spune „e tânăr" cu acelaş ton cu care în ţările civilizate se zice „e viţios", „e leneş", „e ramolit".

119

Aş lupta o viaţă întreagă pentru fericirea omenirei, dar nu m'aş lăsa răstignit pentru ea...

120

Numai un pas e de la sublim până la ridicol. Mulţi îşi închipue însă, că tot numai un pas e de la ridicolul lor, până la sublim.

VICTOR EFTIMIU

Revista modelor

Costum de sport şi de casă

Ne-am întors din fericire, spre epocile culturei fizice. Anglia, patria sporturilor, a inspirat o educaţiune nouă şi higienică, reînviind jocurile pentru sănătatea şi înfrumuseţarea trupurilor.

De unde până mai ieri, idealul cuminte şi burghezesc, era cât mai multă carne şi grăsime, astăzi corpurile se subţiază prin gimnastică, organele respiratorii se desvoltă şi se regenerează, iar toată rasa, tinde să-şi schimbe latitudinea, într'o longitudine graţioasă şi sveltă. Sportul femeilor în deosebi, sportul de vară — tenisul — întăreşte muşchii picioarelor, dându-le o forţă sigură şi o mare elasticitate.

Braţele devin agere şi trupul întreg se înaltă, prin desele mişcări de asvârlire şi prindere a mingilor.

Pentru acest sport, trebue să avem mişcările largi şi libere. Fusta plisată şi nu prea lungă, e graţioasă şi îngădue în acelaş timp, toate atitudinele. O bluză de mătase lavalilă, cu o cravată înodată, dă un aer ştrengăresc întregei siluete. Pe deasupra o casacă din jersey sau eponge imprimat multicolor şi o pălărie moale de pâslă. In timpul jocului, e bine să strângem părul cu o bantă largă în jurul frunţei, într'un ton asortat cu tualeta.

Foarte originală este rochia aceasta pentru casă. Tăiată ca un vechiu burnus românesc, se poate face dintr'un creton sau mătase înflorată, mai scurt decât fondul, pe care îl vom face dintr'un singur ton.

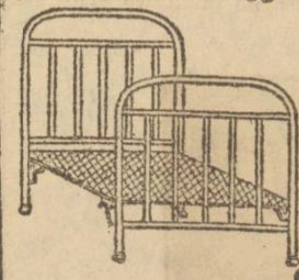
O eşarfă de catifea sau taffetas strânge totul, foarte armonios în jurul şoldurilor.

Dacă ne îngăduim să ieşim afară, fiind la ţară în rochie, în loc de umbreluţă, care ne ocupă mâinele, vom adopta pălăria din volane de linon uşoară şi foarte distinsă.

DIANA

Paturi de Fer — Paturi de Bronz — Paturi de Copii

Telefon 25/63

găsiţi la vechea Fabrica de Mobile GUTMAN MARCUS Str. Sfţi Apostoli. 72 Colţ prin Cal. Rahovei

A apărut No. 1 Anul XXIII din vechea, interesanta şi folositoarea revistă

Sănătatea şi Viaţa Fericită

care pe lângă rubricile obişnuite conţine următoarele articole foarte importante

Tinere! păstrează-ţi tinereţea. — Hiperinstinctivii de azi. — Intre patru ochi (excesele conjugale). — De unde vin copiii? — Valsul morţii. — Orariul igienic al elevilor de liceu. — Albumina în urină. — Ingrijirea părului femeilor. — Vărsăturile femeilor însărcinate. — Urmările blenoragiei. — Cum se îmbăiază copiii? (cu numeroase ilustraţiuni). — etc. etc.

Precum şi începutul romanului medical:

„Dece unele femei nu cunosc adevărata fericire"

Citiţi acest număr şi vă veţi convinge cât de interesantă şi de folositoare este revista ilustrată „Sănătatea" care nu ar trebui să lipsească din nici o casă, din nici o bibliotecă. No. 1 costă numai 5 lei. — Abonamentul anual 60 lei. — „Sănătatea" Triumfului 9, Bucureşti

CRONICA ŞTIINŢIFICĂ

S'a pierdut o planetă?...

O redescoperire senzaţională

Citim în jurnale că dispar uneori vagoane, tablouri, case de bani şi câte altele, ba se pierde din când în când o fată, o carte, o conştiinţă etc. Să dispară însă pe Cer o planetă e într'adevăr surprinzător!..

Mica planetă *Etra* dispăruse în 1873, câteva luni după descoperirea ei. Zadarnic o căutară astronomii cu ochianele lor, biata Etra nu mai putea fi găsită.

— E perdută în veci copila Etra!... se plângeau savanţii Cerului, pentru cari planetele sunt nişte copii răsfăţaţi dar cuminţi.

Tatăl Etrei a fost un astronom *Watson* din *An Arbor* (St. Unite) care a găsit-o la 13 Iunie 1873.

Watson descoperise 22 mici planete dela 1863—1877, cea mai dragă era *Etra* („Aethra"), fiind cea mai aproape de soare şi mai excentrică ca toate (avea *excentritate* mare, adică *elipsa* ei descrisă în jurul soarelui e foarte lunguiaţă).

Intr'o bună zi Etra dispăru. Era ea excentrică tare, dar să nu credeţi cumva că a fugit de acasă.

Dispariţia Etrei nelinişti pe astronomi şi se credea că a fost atrasă de puterea formidabilă a lui *Jupiter*, această lume de 1200 ori mai mare ca Pământul, care a ademenit atâtea mici planete, ba a sfărâmat în bucăţi cometa lui Biela.

Trecură aproape 50 de ani şi Etra nu mai putea fi găsită. In 50 de ani lumea îmbătrâneşte, dar Etra a rămas tot tânără de oarece planetele caşi stelele trăiesc milioane şi milioane de ani.

Intr'o noapte de iarnă pe când astronomul *B. Jekhowsky* dela Observatorul din *Alger* rătăcia cu luneta lui în pădurile cereşti descoperi o mică planetă la coordonatele AR —5 h 56 m, 1 şi D=+18°27'. Trecu o săptămână şi în noaptea de 19 Decembrie astronomul sovietelor *G. Beljavsky* găsi aceiaşi planetă la Observatorul *Simeis* (Rusia).

Planetoida vagabondă fu repede luată în cercetarea Siguranţei astronomice, ba Jekhowsky era de părere că trebuie să fie... Etra.

Şi într'adevăr după calcule lungi făcute cu multă răbdare astronomul *Lather*, doctor în matematici, a confirmat că planetoida găsită astă iarnă de Jekhowsky şi Beljavsky nu era alta decât mica *Etra*, care s'a pierdut acum 50 de ani.

Dela 1873 până astăzi Etra a făcut 13 revoluţiuni în jurul soarelui.

Mica Etra e mai departe ca planeta Marte şi 1 an al ei e cât 4 ani ai noştri. *Etra* a fost perdută dar numai 13 ani, după anii ei, aşa că a rămas tot tânără şi dragă astronomilor, cari au găsit-o cu atâta trudă printre miriade de puncte cereşti.

Etra se poate vedea numai cu ajutorul telescopului căci la depărtarea ei apare ca un puctişor mic de tot, de a unsprezecea mărime.

Astronomii i-au calculat elementele şi de azi înainte Etra va călători pe drumul orbitei ei mii de veacuri, ascultând ca un copil cuminte de socotelile de precizie ale astronomilor.

L. FLORIN

Sinaia, Iulie 1923.

Bibliografie

Au apărut.

CARTE NOUA DE CULEGERI DE PLANURI, COMPOZIŢII, DIZERTAŢII ŞI ANALIZE LITERARE, de *G. Nica*, profesor. Vol. I, Iaşi, editura autorului (str. Kogălniceanu No. 16), 1923. 80 pagini in octavo. Cartae cuprinde şi analize etimologice şi sintactice necesare tuturor elevelor şi elevilor din clasele primare, secundare şi profsionale.

SFATURI PENTRU INGRIJIREA COPILULUI MIC, SĂNĂTOS ŞI BOLNAV, de *Dr. I. Ettinger*. Ediţia a şasea. Bucureşti, Socec, 1923, 180 pagini.

DOCTORUL YGREC: O filosofie, o credinţă, o ştiinţă. Cuprinde următoarele capitole: Eternitatea Universului. Creaţiune şi moarte. — Universul e o fiinţă însufleţită vie. — Intreaga Fire, o fiinţă unică nedivizată. Viaţa pământului şi sinteza primăverii. — Supravieţuirea sufletului. — Credinţa cea nouă. — Realitatea simţurilor noastre. — Relativismul Einsteinian. — Studiul Naturei prin căutarea cauzelor finale — Finalitatea în „Evoluţia Creatoare" a lui Bergson. — Rabindranath Tagore şi Brătescu-Voineşti. — Mecanismul psihointelectual. — Ethica spinoziană şi Etnica bergsoniana.

* * *

ADA VRIONI. — Rătăcire, roman. Editura „Adevărului". — Vom reveni asupra acestor lucrări.

* * *

MUZICA, Anul V, n-rele 3—4, 5—6, din Martie până în Iunie 1923. Cuprinsul: **René Gh. Brasly:** Ce-ar trebui să fie; **Ion Stroescu:** Printre lăutarii din Oltenia; **Matia Batistini:** Criza cântului; **I. Gl. Ştefanovici:** Viaţa muzicală la Bucureşti; **Swensk:** Note; **Aurel Cosma junior:** Muzica instrumentală în biserica ortodoxă; **Maximilian Costin:** Din ţara noastră; **Marcel Gillet:** Principii pentru un program naţional de învăţământ; **Al. Bilciurescu:** Note pentru biografia lui Scărlătescu; **Frasarolli:** Spectacole.

* * *

PRELEGERE CATRE TECHNICIENI DENTIŞTI de **prof. Dr. Enric Solomon.** 16 pagini in-octavo, editura revistei stomatologice „Presa dentară".

* * *

REVISTA DE OBSTETRICA, GINECOLOGIE ŞI PUERICULTURA, anul III No. 5—6 din Mai 1923. Publicaţia aceasta e redactată de un comitet compus din d-nii prof. Dr. N. Gheorghiu, Dr. N. Zabarescu-Karaman; Dr. D. Săulescu, Dr. L. Nissim.

* * *

NOUA MATERNITATE, revistă populară pentru educaţia mamelor. Director: Dr. Sigism. M. Cohl. Numărul 5 dela 1 Iulie 1923 cuprinde articole de doctorii M. Stroe, S. Cohl, B. Sapira şi Darius Cuper. Publică şi o dare de seamă despre concursul de frumuseţe pentru copii, organizat de Noua Maternitate.

* * *

Caii lui Cibiciuc de Ion Călugăru. Un volum de 56 pagini, format in-octavo, editura R. O. David et M. Şaraga. Preţul 7 lei.

* * *

Raymond Netzhammer, archiepiscop: Reşedinţa episcopală din Bucureşti. O contribuţiune la istoria archidiocezei. Bucureşti, Socec 1923, 96 pagini in-octavo.

Au apărut:

AURELIU WEISS: Studii literare: George Diamandy, Gabriele D'annunzio, Oscar Wilde, Bernard Shaw, Paul Hervieu, Georges de Porto-Riche, François de Curel, Henry Barbusse, drama socială. 284 p. in 8°.

* * *

A apărut, în editura I. Brănişteanu:

MAXIM GORKI: Printre străini, un volum de 300 de pagini. E o continuare a amintirilor începutea de Gorki în „Copilăria mea".